

HE 161/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjauksiin, jotka koskevat ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin ja toiminnanohjauksen uudistamista.

Esityksessä ehdotetaan, että toteutettaisiin kahdeksanvuotinen kokeilu ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksesta. Kokeiluun valittaisiin enintään 40 koulutuksen järjestäjää, joiden järjestämisluvat korvattaisiin määräajaksi kokeiluvilla. Kokeiluluvan saaneella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä olisi pääsääntöisesti oikeus järjestää kaikkia ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja. Lisäksi koulutusta voisi järjestää tarvittaessa myös työvoimakoulutuksena ja englannin kielellä. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitäisi neljän vuoden välein koulutuksen järjestäjien kanssa neuvottelut koulutuksen vaikuttavuutta ja laatua koskevista tavoitteista. Tavoitteet kirjattaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjän väliseen sopimukseen, ja tavoitteiden toteutumista seurattaisiin kokeilun aikana.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää uudistettaisiin siten, että jatkossa valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen koulutuksen määräraha koostuisi toteumiin perustuvasta laskennallisesta perusrahoituksesta ja harkinnanvaraisesta rahoituksesta. Rahoitusmallia yksinkertaistettaisiin ja sen ohjausvaikutusta parannettaisiin karsimalla painotus- ja korotustekijöitä ja niiden kertoimia, sekä keskittämällä jäljelle jäävät kustannusvaikutuksia tasaavat painotus- ja korotustekijät opiskelijavuosirahoitukseen.

Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot korvattaisiin oikeudella oppimisen tukeen, joka olisi matalan kynnyksen tukimuoto. Lisäksi opiskelijan oikeutta erityiseen tukeen uudistettaisiin vahvistamalla opiskelijan oikeutta erityisopetukseen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan osin 1.1.2025 ja osin 1.1.2026 ja 1.8.2026. Laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta on tarkoitettu olemaan voimassa 31.12.2033 saakka.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi	5
2.1 Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjaus	6
2.1.1 Verkkoavoriihen tulokset toiminnanohjauksesta	6
2.1.2 Tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvat	6
2.1.3 Järjestämisluvassa määrättävät oikeudet ja velvollisuudet	7
2.1.4 Järjestämislupien muutoksenhakuprosessi	8
2.1.5 Järjestämislupaprosessi ja toimintaympäristön muutokset	10
2.2 Henkilöstökoulutus ja muu ammatillinen koulutus	12
2.2.1 Henkilöstökoulutus	12
2.2.2 Muu ammatillinen koulutus	12
2.3 Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä	13
2.3.1 Yleistä rahoitusjärjestelmästä	13
2.3.2 Perusrahoitus	15
2.3.2.1 Opiskelijavuosi	15
2.3.2.2 Opiskelijavuosien painotus ja kertoimet	16
2.3.2.3 Perusrahoituksen harkinnanvarainen korotus	18
2.3.2.4 Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukemiseen myönnettävä harkinnanvarainen korotus	19
2.3.3 Suoritusrahoitus	19
2.3.4 Vaikuttavuusrahoitus	20
2.3.5 Strategiarahoitus	20
2.3.6 Verkkoavoriihen tulokset koskien rahoitusjärjestelmää	21
2.4 Oppimisen tuki	21
2.4.1 Nuorten kuuleminen oppimisen tuen kehittämisestä	22
2.4.2 Ammatillisen koulutuksen verkkoavoriihen tulokset oppimisen tuesta	23
2.4.3 Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot	23
2.4.4 Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa	24
2.4.5 Ammatillisen koulutuksen vaativa erityinen tuki	25
2.4.6 Ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen	25
2.4.7 Erityisestä tuesta ja poikkeamisesta päättäminen	26
2.4.8 Erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaaliset edut	26
3 Tavoitteet	26
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	27
4.1 Keskeiset ehdotukset	27
4.2 Pääasialliset vaikutukset	29
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	29
4.2.1.1 Vaikutukset valtiontalouteen ja kunnallistalouteen	29
4.2.1.2 Vaikutukset koulutuksen järjestäjien talouteen	30
4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset	39

4.2.2.1	Vaikutukset koulutuksen järjestäjiin.....	39
4.2.2.2	Vaikutukset viranomaisiin	41
4.2.2.3	Vaikutukset kuntiin, alueisiin ja maaseutuun	41
4.2.2.4	Vaikutukset työ- ja elinkeinoelämään	42
4.2.2.5	Vaikutukset opiskelijoihin, oppivelvollisiin ja nuoriin	43
4.2.2.6	Vaikutukset vammaisiin	44
4.2.2.7	Vaikutukset saamelaisiin	45
4.2.2.8	Kielelliset vaikutukset	45
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot.....	45
5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	45
5.2	Ulkomaisten lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	47
5.2.1	Oppimisen tuki.....	47
5.2.2	Eri maiden ohjausjärjestelmiä.....	49
6	Lausuntopalaute.....	56
6.1	Lausuntokierros	56
6.2	Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto.....	63
7	Säännökohtaiset perustelut.....	64
7.1	Laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta	64
7.2	Laki ammatillisesta koulutuksesta.....	73
7.3	Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta	78
7.4	Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä.....	82
8	Lakia alemman asteinen sääntely	82
9	Voimaantulo	85
10	Toimeenpano ja seuranta.....	85
11	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	86
	LAKIEHDOTUKSET	91
1.	Laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta	91
2.	Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta	96
3.	Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	101
4.	Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta	106
	LIITTEET	108
	RINNAKKAISTEKSTIT	108
2.	Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta	108
3.	Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	117
4.	Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta	127
	ASETUSLUONNOKSET	129
	Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista	129
	Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta.....	141

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin. Tällä hetkellä ammatillisen perustutkinnon suorittaneista useampi kuin joka kymmenes jää valmistumisensa jälkeen työttömäksi. Aikuisille suunnattu ammatillinen koulutus painottuu pitkäkestoiseen perustutkintokoulutukseen, mikä rajoittaa koulutukseen osallistuvien määrää. Hallitusohjelmassa on tunnistettu ammatillisen koulutuksen kaksoistehtävä oppivelvollisten kouluttamisessa ja aikuisten jatkuvassa oppimisessa. Hallitusohjelmassa korostuvat ammatillisen koulutuksen merkitys työelämän osaamistarpeisiin vastaamisessa ja koulutuksen jälkeinen työllistyminen.

Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus uudistaa ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia. Koulutuksen järjestäjien kannustimia vahvistetaan siten, että opiskelijat suorittavat opintoja, valmistuvat, työllistyvät ja siirtyvät jatko-opintoihin valmistumisen jälkeen. Vaikuttavuusrahoituksen mittaristoa kehitetään ja sen seuranta ajantasaistetaan. Rahoitusmalliin luodaan kannusteita myös ohjata opiskelijoita suorittamaan tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia, joilla vastataan jatkuvan oppimisen edellytysten vahvistamiseen ja alueelliseen työvoimatarpeeseen. Hallitus uudistaa ammatillisen koulutuksen toiminnanohjausta vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta vahvistaen sekä järjestäjäneutraaliteetti varmistuen. Ruotsinkielisen ammatillisen koulutuksen erityispiirteet huomioidaan.

Huoltovarmuuden varmistamiseksi ammatillisessa koulutuksessa on varmistettava, että kriittisten alojen osaamistarpeisiin vastataan riittävästi. Englanninkielisten ammatillisten opintosisältöjen tarjontaa lisätään ja samalla varmistetaan mahdollisuus kotimaisten kielten riittävään opiskeluun. Hallitus vahvistaa toisen asteen urheiluoppilaitosten asemaa. Vakiinnutetaan ammatillisten urheiluoppilaitosten rahoitus.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman tavoitteena on myös selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

1.2 Valmistelu

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti työryhmän jaostoineen valmistelemaan hallitusohjelman mukaisia esityksiä ammatillista koulutuksen rahoituksen ja toiminnanohjauksen uudistamiseksi sekä muita ammatillisen koulutuksen kehittämistä koskevien tavoitteiden toteuttamiseksi. Työryhmä on asetettu ajalle 1.10.2023–31.12.2024. Työryhmän tehtävänä on valmistella hallitusohjelman mukaisesti esitykset ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi, koulutuksen järjestäjien toiminnanohjauksen uudistamiseksi, koulutustarjonnan suuntaamisesta nykyistä paremmin työelämän tarpeiden mukaisesti, tilauskoulutuksen mahdollisuuden avaamiseksi, aikuisten tutkintokoulutusta suuntaamiseksi koulutustasoa nostavaan tai työmarkkina-asemaa parantavaan koulutukseen sekä tutkintoja pienempien osaamiskokonaisuuksien suorittamiseen, velvoitteesta maahanmuuttajien kielikoulutuksen jatkamisesta kielitaitovaatimuksen saavuttamiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut myös lukion ja ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen kehittämiseksi työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella pääministeri Orpon hallituksen

ohjelman mukaiset esitykset. Työryhmä on asetettu ajalle 1.10.2023–31.12.2024. Työryhmän tehtävänä on laatia hallitusohjelman mukaisesti esitykset oppimisen tuen yhdenmukaistamisesta lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa huomioiden opiskelijoiden ohjauksen kehittämistä tuen tarpeiden varhaisesta havaitsemista ja tuen eri muotojen järjestämisestä toisella asteella, tarvittavan oppimisen tuen ja ohjauksen sekä moniammatillisen tuen turvaamisesta toisen asteen koulutuksen opiskelijoille ja pedagogisten tukitoimien, ohjauksen ja opiskelijan hyvinvoinnin kokonaisvaltaisesta tukemisesta.

Asian valmistelun tukemiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti syyskuussa 2023 verkkoavoriihen lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi. Verkkoavoriihen tuotti Fountain Park, ja esitetyt kysymykset perustuvat hallitusohjelman tavoitteisiin. Verkkoavoriihen avulla osallistettiin laajasti ammatillisen koulutuksen ja lukion johtoa, henkilöstöä ja sidosryhmiä miettimään toisen asteen koulutuksen tulevaisuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti opiskelijoiden kuulemisen oppimisen tuen kehittämiseen liittyen. Kuulemisen toteutti Fountain Park ja se järjestettiin ajanjaksolla 22.11.–13.12.2023. Vastauksia tuli yhteensä 6553, joista 4005 lukiokoulutuksen ja 2352 ammatillisen koulutuksen opiskelijoita. Opiskelijoilta kysyttiin, millaista oppimisen tukea he olivat saaneet opiskeluhinsa ja miten se oli vastannut heidän tarpeisiinsa sekä minkälaista tukea he olisivat toivoneet saaneensa opiskeluun.

Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti ammatillisen koulutuksen järjestäjille 17.1.2024 seminaarin ammatillisen koulutuksen tulevaisuudesta. Tilaisuudessa esiteltiin suunniteltuja muutoksia ja kuultiin koulutuksen järjestäjien näkemyksiä.

Hallituksen esityksen luonnoksesta on pyydetty lausunnot laaja-alaisesti keskeisiltä sidosryhmiltä. Esitysluonnos on ollut lausunnolla 6.5.2024–16.6.2024. Esitysluonnokseen annettiin yhteensä 255 lausuntoa. Lausuntotiivistelmä ja lausunnot ovat luettavissa esityksen hankesivuilla tunnuksella OKM059:00/2023.

Hallituksen esitys on ollut arvioitavana lainsäädännön arviointineuvostossa. Arviointineuvosto antoi esityksestä lausunnon 29.8.2024 ja arviointineuvoston asiassa antama lausunto on luettavissa osoitteessa <file:///C:/Users/03003733/Downloads/Arviointineuvoston%20lausunto%20ammatillisen%20koulutuksen%20kokeilulaista.pdf>.

Hallituksen esitys on käsitelty kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa. Esityksestä on käyty kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain (389/1944) mukaiset neuvottelut sekä saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 9 §:n mukaiset neuvottelut.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM059:00/2023>.

2 Nykytila ja sen arviointi

Ammatillisen koulutuksen järjestämisestä säädetään laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Ammatillisen koulutuksen rahoituksesta säädetään laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009).

2.1 Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjaus

2.1.1 Verkkoavoriihen tulokset toiminnanohjauksesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö kuuli ammatillisen koulutuksen sidosryhmiä ja keräsi ajatuksia toisen asteen kehittämiseksi hallitusohjelman tavoitteiden mukaan. Fountain Park toteutti verkkoavoriihen samanaikaisesti lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa 28.9.–17.10.2023.

Keskeiset ammatillisen koulutuksen toiminnanohjaukseen liittyvät verkkoavoriihessä esille tuodut ehdotukset koskivat koulutuksen ja työelämän yhteistyötä. Yhteistyön toivotaan entisestään tiivistyvän TE2024-uudistuksen myötä. Yhteistyön osalta esiin nostettiin kehittämiskohteina työelämän tarpeiden tunnistaminen, koulutuksen kehittäminen vastaamaan nykyisiä ja tulevia työvoimatarpeita sekä opiskelijoiden mahdollisuudet työelämässä oppimiseen. Työvoima- ja osaamistarpeiden nykyistä parempi huomiointi edellyttäisi järjestämislupaprosessien kehittämistä. Lisäksi todettiin tarvittavan lisää alueellisen sopimisen mahdollisuuksia huomioiden myös englanninkielisten tutkintojen tarjonta.

2.1.2 Tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvat

Ammatillisen koulutuksen järjestäminen perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämään järjestämislupaan. Järjestämislupa voidaan myöntää hakemuksesta kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuja tutkintoja ja koulutusta voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä järjestää myös valtion oppilaitoksissa tai Suomen solmiman valtiosopimuksen perusteella.

Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksistä säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:ssä, jonka mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet sekä tutkintojen ja koulutuksen tarjonta. Tutkintoja tai koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Järjestämislupa voidaan myöntää hakijalle, jolla on hakemansa tehtävän toteuttamiseksi tarvittava osaaminen ja riittävä yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa sekä taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset haetun tehtävän mukaisten tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Edellytysten arvioinnissa otetaan huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus. Opetus- ja kulttuuriministeriön on järjestämislupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä huolehdittava siitä, että järjestämisluvat muodostavat kokonaisuuden, joka varmistaa ammatillisen koulutuksen riittävän saatavuuden.

Koulutuksen järjestäjiä on yhteensä 135, joista yksi on valtion ylläpitämä Saamelaisalueen koulutuskeskus. Koulutuksen järjestäjistä suuri osa on erittäin pieniä. 50 suurinta koulutuksen järjestäjää vastaa yli 90 prosentista opiskelijavuosia. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa ammatillisen koulutuksen järjestäjiä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestämislupasäätelyllä, lakiin perustuvalla informaatio-ohjauksella sekä rahoitusohjauksella. Järjestämislupasäätelyn ja rahoitusjärjestelmän kautta vaikutetaan koulutustarjonnan suuntaamiseen työ- ja elinkeinoelämän eri alojen tarpeiden mukaisesti ja toisaalta turvataan koulutuksen saatavuus maan eri osissa ja molemmilla kansalliskielillä. Opetus- ja kulttuuriministeriö valvoo ja seuraa järjestämisluvan saaneiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien koulutustoimintaa ja sen lainmukaisuutta. Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen menettelyt ja rahoitus ovat kaikille koulutuksen järjestäjille samanlaisia riippumatta koulutuksen järjestäjän koosta ja sen toiminnan laajuudesta.

2.1.3 Järjestämisluvassa määrättävät oikeudet ja velvollisuudet

Järjestämisluvassa määrätään toiminta-alueesta, jonka osaamistarpeisiin koulutuksen järjestäjän toiminta ensisijaisesti vastaa. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää osaamistarpeen mukaisesti tutkintoja ja koulutusta järjestämisluvassa määrättyllä toiminta-alueella. Toiminta-alueen lisäksi tutkintoja ja koulutusta voi järjestää myös muualla Suomessa, ei kuitenkaan Ahvenanmaan maakunnassa. Järjestämisluvassa määrätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien vähimmäismäärästä. Järjestämisluvassa voidaan osaamistarpeeseen tai koulutuksen järjestämiseen liittyvästä erityisestä syystä määrätä myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista opiskelijavuosien määristä. Nykyisin koulutuksen järjestäjien rahoitukseen oikeuttava opiskelijavuosimäärä päätetään vuosittain tavoitteellisin opiskelijavuosina ammatillisen koulutuksen valtionosuutta koskevan rahoituspäätöksen yhteydessä. Jokainen koulutuksen järjestäjä tekee määräajassa opetus- ja kulttuuriministeriölle esityksen tavoitteellisten opiskelijavuosien määrästä. Ministeriö tekee päätöksensä valtion talousarvion puitteissa siten, että järjestäjäkohtainen tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä ei saa alittaa järjestämisluvassa todettua vähimmäismäärää.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 24 §:n mukaan järjestämisluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokielistä. Koulutuksen järjestäjän on annettava opetusta järjestämisluvassa määrättyillä opetuskielillä. Koulutuksen järjestäjän opetuskieli voi olla suomi, ruotsi tai saame. Koulutuksen järjestäjä voi olla myös kaksikielinen, jolloin opetuskielenä on suomi ja ruotsi. Järjestämisluvassa määrätyn opetuskielen lisäksi koulutuksen järjestäjä voi antaa opetusta toisella kotimaisella kielellä, saamenkielellä, romanikielellä, viittomakielellä tai vieraalla kielellä. Ammatillisen koulutuksen lain tutkintokielellä tarkoitetaan kieltä, jolla tutkinnon tai tutkinnon osan taikka valmentavan koulutuksen voi suorittaa. Käytännössä tutkintokielellä tarkoitetaan kieltä, jolla opiskelija voi antaa näytön tai muutoin osoittaa osaamisensa. Myös tutkintotodistus ja muut todistukset annetaan tutkintokielellä. Koulutuksen järjestäjän tutkintokieliä ovat järjestämisluvassa määrättyt opetuskielet sekä järjestämisluvassa tutkinnoittain tai valmentavan koulutuksen osalta määrättyt muut kielet. Koulutuksen järjestäjälle voidaan myöntää oikeus antaa tutkintoja jollakin muulla kuin luvan opetuskielillä, jolloin tutkintokieli voi olla järjestäjän opetuskielistä poiketen esimerkiksi suomi, ruotsi, englanti tai jokin muu vieras kieli. Tutkinnon tai valmentavan koulutuksen voi suorittaa järjestämisluvassa määrättyllä tutkintokielellä. Koulutuksen järjestäjän tutkintokieliä ovat järjestämisluvassa määrättyt opetuskielet sekä järjestämisluvassa tutkinnoittain tai valmentavan koulutuksen osalta määrättyt muut kielet. Osa työperäisen maahanmuuton onnistumisesta edellyttää heidän ammattiosaamisensa vahvistamista Suomessa. Näissä tilanteissa englanninkielinen tutkinto voi olla perusteltua. Englanninkielisten tutkintomäärien kasvattaminen on ollut pitkään useiden koulutuksen järjestäjien tavoitteena.

Järjestämisluvassa voidaan määrätä oikeudesta järjestää 30 §:ssä tarkoitettun koulutuksen hankinnan kautta oppisopimuskoulutuksena kaikkia 6 §:ssä tarkoitettuun tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja (niin sanottu laajennettu oppisopimuskoulutuksen järjestämistehtävä) sekä 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta. Yhteensä 39 koulutuksen järjestäjällä on laajennetun oppisopimuskoulutuksen järjestämistehtävä järjestämisluvassaan. Laajennetun oppisopimuskoulutuksen järjestämistehtävä mahdollistaa kaikkien tutkintojen järjestämisen oppisopimuskoulutuksena yhteistyössä sellaisen koulutuksen järjestäjän kanssa, jolla kyseinen lupa on omassa järjestämisluvassaan. Laajennetulla oppisopimuskoulutuksella voidaan vastata nopeasti ja joustavasti alueelliseen työvoimatarpeeseen. Koulutuksen järjestäjät eivät kuitenkaan täysimääräisesti osaa hyödyntää laajennetun oppisopimuskoulutuksen järjestämistehtävää, vaan ne usein hakevat uutta tutkintoa järjestämislupaansa. Koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan voi

ennakoida järjestämisluvan muutoshakemuksen lopputulosta, ja käsittelyaika on usein pitkä, lyhimmillään 6 kuukautta, mutta useissa tapauksissa yli vuoden, jopa 18 kuukautta.

Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää tutkintoja, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta sekä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020) tarkoitettua koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille sekä huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Järjestämisluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän oikeudesta järjestää sisäoppilaitosmuotoista koulutusta, urheilijoiden ammatillista koulutusta ja vankilaopetusta.

Oikeus sisäoppilaitosmuotoiseen koulutukseen on niillä järjestäjillä, joilla oli 1.1.2018 alkaen kumotun ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (680/1998) mukainen ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa, ja koulutuksen järjestäjä ylläpiti joko kansanopistoa, liikunnan koulutuskeskusta (urheiluopisto) tai jompaakumpaa edellä mainittua oppilaitosta muiden ammatillisten oppilaitostensa lisäksi. Oikeus on 30 koulutuksen järjestäjällä, joista 21 on pelkästään joko kansanopiston tai liikunnan koulutuskeskuksen ylläpitäjä. Sisäoppilaitosmuotoisen koulutuksen osalta järjestämisluvassa on määritelty enimmäisopiskelijavuosimäärä koulutuksen järjestäjän vähimmäisopiskelijavuosimäärän sisällä.

Urheilijoiden ammatillinen koulutus on tarkoitettu erityisesti huippu-urheilijoille, ja sen tehtävänä on mahdollistaa urheilijoiden tavoitteellisen harjoittelun, valmennuksen ja ammatillisen koulutuksen yhdistäminen niin, että koulutuksen järjestäjän toimenpiteillä tuetaan urheilijoiden kaksoisuraa eli täysipainoisen valmentautumisen ja opiskelun yhdistämistä. Lupa tähän tehtävään on 17 koulutuksen järjestäjällä. Kyseistä koulutusta voivat järjestää myös muut koulutuksen järjestäjät, mutta vain jos tehtävä on koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa, on koulutuksen järjestäjän mahdollista saada harkinnanvaraista rahoitusta kyseisistä opiskelijoista.

Vankilaopetuksen tehtävä on tällä hetkellä 15 koulutuksen järjestäjällä. Kyseiset koulutuksen järjestäjät tarjoavat toiminta-alueellaan järjestämislupansa mukaista ammatillista koulutusta myös vankilaopetuksena. Järjestämisluvassa oleva tehtävä mahdollistaa nykyisessä rahoitusjärjestelmässä varsinaisella suoritepäätoksella myönnettävän lisärahoituksen vankistatuksella joko vankilassa tai sen ulkopuolella opiskelevista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista. Myös muut ammatillisen koulutuksen järjestäjät voivat järjestää vankilaopetusta. Ammatillisten erityisoppilaitosten vaativan erityisen tuen tehtävä kattaa myös vankilassa olevat vaativan erityisen tuen opiskelijat.

Järjestämisluvassa voidaan määrätä myös muista velvoitteista, jos koulutuksen saatavuuden turvaaminen tai muut tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät. Lisäksi järjestämisluvassa voidaan määrätä tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvistä ehdoista sekä kehittämis- ja muista tehtävistä. Tällä hetkellä luvissa on määrätty yhteistyövelvoite musiikin alan koulutuksen järjestäjille, vankilaopetuksen tehtävän omaaville järjestäjille, liikunta-alan koulutusta järjestäville koulutuksen järjestäjille (urheiluopistot) ja vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjille.

2.1.4 Järjestämislupien muutoksenhakuprosessi

Koulutuksen järjestäjä voi hakea muutosta järjestämislupaansa opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Jos koulutuksen järjestäjä on hakenut lupaansa uutta tutkintoa, arvioi työelämätoimikunta osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman sisällön ja laadun. Työelämätoimikunnat ovat työelämän ja koulutuksen järjestäjien edustajista koostuvia oman toimialansa asiantuntijaryhmiä. Toimikunnat on asetettu alakohtaisesti ja Opetushallitus tukee niiden työtä.

Työelämätoimikunnilla on keskeinen rooli koulutuksen järjestäjien toiminnallisten edellytysten arvioinnissa ja tutkintokoulutuksen laadun varmistuksessa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan Opetushallitus asettaa työelämätoimikunnat enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja nimittää työelämätoimikuntiin enintään yhdeksän jäsentä kuhunkin. Jäsenten tulee edustaa työnantajia, työntekijöitä, opetusala ja, jos itsenäinen ammatin harjoittaminen on alalla laajuudeltaan merkittävää, itsenäisiä ammatinharjoittajia.

Työelämätoimikuntien tehtävänä on osallistua näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadun varmistamiseen ja toimittaa tiedot havaitsemistaan puutteista opetus- ja kulttuuriministeriölle sekä pyynnöstä antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lausuntoja koulutuksen järjestäjäkohtaisesti tutkinnoittain eriytyvistä osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmista. Lisäksi työelämätoimikuntien tehtävä on osallistua ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen sekä ammatillisten tutkintojen ja niiden perusteiden kehittämiseen yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen kanssa ja käsitellä tutkintokoulutuksen opiskelijan osaamisen arviointia koskevat oikaisupyynnöt. Lisäksi nimetty työelämätoimikunta vastaa liikenteen palveluista annetussa laissa tarkoitettujen koulutuskeskusluvan saaneiden koulutuksen järjestäjien järjestämien kokeiden järjestämisestä ja valvonnasta sekä todistusten antamisesta. Työelämätoimikuntien tekemät vierailukäynnit koulutuksen järjestäjien luona ovat toteutuneet pistemäisesti kohdistuen vain pieneen osaan järjestäjistä, joten ne eivät näin ollen tarjoa kokonaiskuvaa koulutuksen järjestäjien näyttöjen järjestämisestä ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikunnat ovat tehtyjen selvitysten ja arviointien perusteella kaivanneet entistä vahvempaa vuoropuhelua opetushallinnon kanssa sekä enemmänkin mahdollisuuksia osallistua tutkintojärjestelmän ja tutkinnon perusteiden kehittämiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myös ilman hakemusta muuttaa järjestämisluvaa, jos tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen merkittävästi poikkeaa osaamistarpeista taikka jos tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät muut erityiset syyt tai valtionaloudelliset syyt sitä edellyttävät. Ministeriöllä on oikeus tarvittaessa myös määrätä järjestämisluvassa tehtäviä koulutuksen järjestäjille.

Järjestämisluvassa muuttaminen on raskas ja pitkäkestoinen menettely. Koulutuksen järjestäjä hakee opetus- ja kulttuuriministeriöltä muutosta järjestämislupaansa. Jos koulutuksen järjestäjä hakee uutta tutkintoa, on hakemukseen liitettävä tutkintokohtainen osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma, josta ministeriö pyytää lausunnon alakohtaiselta työelämätoimikunnalta. Opetus- ja kulttuuriministeriö toimittaa työelämätoimikunnan lausunnon hallintolain edellyttämällä tavalla kuultavaksi koulutuksen järjestäjälle. Koulutuksen järjestäjä toimittaa usein vastineenaan uuden, korjatun osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman, joka on arvioitava uudelleen työelämätoimikunnassa. Nämä vaiheet vievät vähintään viisi kuukautta, jonka jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö voi tehdä asiassa päätöksen.

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (673/2017) todetaan, että ammatillisen koulutuksen järjestämislupahakemus on toimitettava opetus- ja kulttuuriministeriöön viimeistään kuusi kuukautta ennen koulutuksen suunniteltua aloittamisajankohtaa. Tavallisesti uusia oikeuksia koskevien hakemusten käsittelyprosessi kestää kauemmin kuin kuusi kuukautta.

Vuosina 2019–2023 koulutuksen järjestäjät toimittivat yhteensä 231 järjestämisluvassa muutoshakemusta, pois lukien fuusioita koskevat hakemukset ja kokonaan uusien toimijoiden lupahakemukset. Hakemuksissa haettiin yhteensä 429 uutta oikeutta mukaan lukien

vähimmäisopiskelijamäärää koskevat muutoshakemukset. Suurimmassa osassa, arviolta noin 60–70 prosentissa hakemuksia, haettiin oikeuksia yhteen tai useampaan uuteen tutkintoon, keskimäärin 3–4 oikeutta per hakemus. Eniten hakemuksia (yhteensä 149 kappaletta) tuli 30 suurimmalta järjestäjältä, ja ne hakivat yhteensä 266 uutta oikeutta, mikä on 62 prosenttia kaikista haetuista oikeuksista. Tarkasteltaessa 40 suurinta järjestäjää, hakemusten määrä verrattuna 30 suurimman järjestäjän hakemusten määrään kasvoi vain 20 hakemuksella, joilla haettiin 24 uutta oikeutta. Tarkasteltuna 40 suurimman järjestäjien hakemuksia, ne muodostivat noin 73 prosenttia kaikista hakemuksista ja noin 68 prosenttia kaikista haetuista uusista oikeuksista. Koska yhteensä 60 järjestäjää ei hakenut lainkaan uusia oikeuksia koskevia muutoksia lupaansa, loput 62 tarkastelujakson hakemuksista tulivat yhteensä 36 järjestäjältä. Näistä osa on hakenut muutoksia erityisesti parina viimeisenä tarkastelujakson vuonna, ja osa haki huomattavaa määrää uusia tutkintoja lupaansa. Niiden 60 järjestäjän joukossa, jotka eivät hakenneet lupaansa uusia oikeuksia, oli erityisesti volyymiltaan pieniä järjestäjiä, mutta myös neljä sellaista järjestäjää, jotka kuuluvat 40 suurimman järjestäjän joukkoon.

Hallinnollinen työ kasvoi 1.1.2018 muuttuneen lainsäädännön myötä ja järjestämislupahakemusten käsittelyajat pitenevät. Yksittäisen tutkintojen myöntämisoikeuksiin perustuva lupamenettelymalli ja –prosessi, jossa varmistetaan koulutuksen järjestäjän toiminnalliset edellytykset järjestää haettua tutkintoa, ei ole onnistunut riittävästi tukemaan koulutuksen järjestäjiä työelämän muutoksiin vastaamisessa. Tämä on ongelmallista tilanteessa, jossa työvoiman saatavuus on noussut keskeiseksi työmarkkinoiden haasteeksi.

2.1.5 Järjestämislupaprosessi ja toimintaympäristön muutokset

Ammatillisen koulutuksen järjestämislupamenettelyä on syytä arvioida suhteessa muuttuneeseen ja muuttuvaan toimintaympäristöön. Samalla on tarpeen huolehtia siitä, että ammatillinen koulutus, jolla vastataan yksilöiden sekä työ- ja elinkeinoelämän osaamis- ja koulutustarpeisiin, on laadukasta, tuloksellista ja vaikuttavaa. Lukuisat järjestämislupien muutoshakemukset edellyttävät mittavaa hallinnollista työtä sekä koulutuksen järjestäjiltä että opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Silloin kun kyseessä on uuden tutkinto-oikeuden hakeminen, työhön osallistuvat myös työelämätoimikunnat. Saavutettu vaikuttavuus ei ole oikeassa suhteessa hallinnollisen työn määrään. Nykyinen lurasäätely ja ohjausmenettely –malli on tavoitteeseen nähden liian työläs ja hidas. Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuus ei ole parantunut ja osaavan työvoiman saatavuusongelmat ovat kärjistyneet.

Ammatillinen koulutus ei ole tehdyistä uudistuksista huolimatta saavuttanut sille asetettuja vaikuttavuustavoitteita. Talouden suhdanteista riippumatta työllistyminen vuosi ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen on ollut, työlliset opiskelijat mukaan luettuna, selvästi alle 70 prosenttia. Sekä työllisiä että opiskelijoita on vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen, tarkasteluvuodesta riippuen, vajaasta 70 prosentista noin 75 prosenttiin. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista noin 50-60 prosenttia on työllisinä vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen tarkasteluvuodesta riippuen. Mikäli tarkasteluun otetaan mukaan työlliset opiskelijat, nousee osuus vajaalla kymmenellä prosentilla keskimäärin runsaaseen 60 prosenttiin tutkinnon suorittaneista. Toteumassa on jonkin verran taloudellisista suhdanteista johtuvaa vuosittaista vaihtelua, mutta kokonaisuutena tilanne on säilynyt pitkään hyvin samankaltaisena. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan työllistyminen ammatillisesta koulutuksesta on selvästi heikompaa kuin korkeakouluista (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165234/OKMPOL_2023_1.pdf).

Voimassa olevan ammatillisen koulutuksen lainsäädännön keskeisenä tavoitteena on ollut tarjota koulutuksen järjestäjille aiempaa laajempia mahdollisuuksia suunnata koulutustarjontaansa alueellisen ja valtakunnallisen tarpeen mukaisesti. Koulutuksen järjestäjät

eivät kuitenkaan ole täysin käyttäneet mahdollisuutta hyväkseen. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain voimassaoloaikana koulutustarjonnan rakenne ei ole merkittävästi muuttunut, eikä se ole riittävästi seurannut työelämän tarvetta tai reagoinut sen muutoksiin. Syitä ilmiölle on vaikea kattavasti arvioida, mutta ne liittyvät koulutuksen järjestäjien sisäiseen päätöksentekoon, koulutuskysyntään, koulutuksen järjestäjien vähäiseen keskinäiseen yhteistyöhön sekä taloudellisen pääoman sitoutuneisuuteen tiloihin ja laitteisiin. Koulutuksen järjestäjillä on usein mittava kiinteistö- ja laitekanta, jonka muuttaminen nopeasti vastaamaan toimintaympäristön muutosta on hankalaa. Samoin yksilöiden koulutuskysyntä ei aina vastaa työelämän tarpeita, ja joillekin työvoimapula-aloille on vaikea saada motivoituneita opiskelijoita. Koulutuksen järjestäjät eivät myöskään ole täysimääräisesti hyödyntäneet yhteistyömahdollisuuksiaan muuttuvaan kysyntään ja tarpeisiin vastaamisessa.

Mainittujen tekijöiden lisäksi yhtenä syynä koulutustarjonnan ja työelämän kysynnän kohtaamattomuuteen on ollut yhteisesti jaetun tilannekuvan ja tavoitteiden puuttuminen. Opetushallinnolla ei ole ollut riittävästi keinoja viestiä koulutustarjontaa ja koulutuksen laatua koskevia tavoitteita yksittäiselle koulutuksen järjestäjälle, eikä koulutuksen järjestäjällä ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta tuoda esiin omaan toimintaympäristönsä liittyviä haasteita ja toiminnan järjestämiseen liittyviä kehittämistavoitteita. Nykyinen toimintamalli ei mahdollista säännöllistä ja koulutuksen tarkoitusta paremmin palvelevaa vuorovaikutusta hallinnon ja koulutuksen järjestäjien välillä. Liian yksityiskohtainen normisääntely on osaltaan vaikeuttanut koulutuksen järjestäjien uudistumiskykyä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien suuren määrän vuoksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjien välinen vuorovaikutus on jäänyt ohueksi ja satunnaiseksi. Yhteisten tavoitteiden asettaminen ei ole mahdollista, eikä hallinnolla ja koulutuksen järjestäjillä ole yhteistä ja riittävän monipuolista tilannekuvaa alueiden elinkeinojen kehityksestä ja väestön tarpeista.

Hallitusohjelman mukaisesti ammatillisella koulutuksella on keskeinen rooli TE-palvelujen uudistuksen toimeenpanossa. Työllisyys- ja elinkeinopalvelut siirretään vuoden 2025 alusta lukien kuntien toteutettaviksi (TE-palvelu-uudistus). Valtioneuvosto on 22.2.2024 tehnyt päätöksen työllisyysalueista. Osana TE-palvelu-uudistusta kuntien kannusteita työllisyyden edistämiseen lisätään. TE-palvelujen uudistumisen myötä työllisyysalueita tulee olemaan 45 ja ne ovat alueellisesti eri tavoin organisoituja. Yhteistyökäytännöt vaihtelevat nykyisin alueittain ja ammatillisen koulutuksen sääntelymalli on suunniteltu palvelemaan valtion hallinnoimaa TE-palvelukokonaisuutta.

Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä koulutuksen saavutettavuuskysymykset ovat myös aiempaa tärkeämpiä. Jokaiselle oppivelvolliselle on turvattava koulutuspaikka kohtuullisen etäisyyden päästä kotoa. Voimassa oleva lainsäädäntö ei myöskään mahdollista koulutuksen järjestäjien ohjaamista siten, että huoltovarmuuden kannalta välttämättömiä koulutuksia olisi riittävästi saatavilla.

Nykyinen toiminnanohjauksen malli ei ole saavuttanut sille asetettuja tavoitteita. Ammatillisen koulutuksen tuloksellisuus ei ole parantunut ja samaan aikaan koulutuksen järjestäjien ja opetushallinnon järjestämislupamenettelyyn liittyvä työmäärä on kasvanut. Julkisen talouden tasapainottamiseksi ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi ohjausmenettelyitä tulee uudistaa ja joustavoittaa.

2.2 Henkilöstökoulutus ja muu ammatillinen koulutus

2.2.1 Henkilöstökoulutus

Henkilöstökoulutus on tietyn työnantajan henkilöstölle järjestettävää koulutusta, joka on osin työnantajan rahoittamaa ja osin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain nojalla rahoitettua. Henkilöstökoulutukseen ei ole vapaata hakeutumisoikeutta kuten omaehtoisessa koulutuksessa, vaan opiskelijoiden valitsemisesta henkilöstökoulutukseen päättää työnantaja yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa. Se voi olla ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan tutkintokoulutusta (tutkintoja ja tutkinnon osia) sekä lain 8 §:n 2 kohdassa tarkoitettua ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta (muun muassa lentäjät, lennonjohto, raideliikenteen kuljettajat). Työvoimakoulutuksessa henkilöstökoulutuksena voidaan järjestää myös 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta.

Rajanveto henkilöstökoulutuksen ja omaehtoisen koulutuksen välillä ei ole yksiselitteisen selvä. Käytännössä voi esiintyä tilanteita, joissa sovitun mukaisesti tietyn työnantajan työntekijät hakeutuvat omaehtoisena järjestettävään koulutukseen ilman, että työnantaja osallistuu koulutuksen järjestämiskustannuksiin. Henkilöstökoulutus on ongelmallista myös EU:n valtiontukisääntösten näkökulmasta. Valtiontuessa on kyse julkisten varojen kanavoimisesta valikoivasti yrityksiin, mikä voi vääristää kilpailua. Kansallisen koulutusjärjestelmän puitteissa järjestetty julkinen koulutus, joka rahoitetaan pääasiallisesti tai kokonaan valtion varoista ja jota valtio valvoo, katsotaan kuitenkin muuksi kuin taloudelliseksi toiminnaksi ja nämä koulutuspalvelut eivät kuulu valtiontukisääntelyn tai palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevan sääntelyn piiriin. Henkilöstökoulutuksen osalta on tulkittu, että 50 prosentin valtionosuusrahoituksen osuus merkitsee sen rahoittamista pääasiallisesti valtion varoista.

Henkilöstökoulutuksen toteuma opiskelijavuosina on vaihdellut viime vuosina 500–900 opiskelijavuoden välillä. Henkilöstökoulutusta on järjestänyt noin 30 koulutuksen järjestäjää. Henkilöstökoulutuksen osuus rahoituksesta on täysin marginaalinen, noin miljoona euroa eli noin puoli promillea kokonaisrahoituksesta.

2.2.2 Muu ammatillinen koulutus

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:n mukaan ammatillinen koulutus voi olla tutkintokoulutuksen ja tutkintoon valmentavan koulutuksen lisäksi myös ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen; sekä ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta, joka valmistaa ansio- ja liikennelentäjän tehtäviin, lennonjohtajan tehtäviin tai kaupunkiraideliikenteen kuljettajien tehtäviin.

Ammatillista osaamista syventävä tai täydentävä koulutus vastaa pääsääntöisesti tiettyyn rajattuun osaamistarpeeseen ja tuottaa johonkin työhön tai ammattiin liittyvää erityistä osaamista, johon voi liittyä usein ulkoisten tahojen asettamia vaatimuksia esimerkiksi tietyn sertifiikaatin saamiseksi. Hankittava osaaminen on useimmiten laajuudeltaan suppeaa ja osaamisen hankkimiseksi tarvittava koulutus vastaavasti kestoaltaan lyhytaikaista. Muuta ammatillista koulutusta järjestävät harvat koulutuksen järjestäjät. Muun ammatillisen koulutuksen (täydentävä ja syventävä) merkitys on kokonaisuuden kannalta hyvin marginaalinen ja rahoitusperusteiltaan sen heterogeenisuudesta johtuen osin epäselvä. Esimerkiksi ns. korttikoulutusta (hygieniapassi, tulityökortti ym.) rahoitetaan sekä osana tutkinto- että osana muuta ammatillista koulutusta, ja lisäksi sitä tarjotaan markkinoilla markkinahintaisesti.

Vuoden 2022 toteumatietojen perusteella muuta ammatillista koulutusta on järjestänyt 48 koulutuksenjärjestäjää ja määrä oli yhteensä noin 1700 opiskelijavuotta. Näiden koulutuksenjärjestäjien kokonaisopiskelijavuosimäärästä muun ammatillisen koulutuksen osuus on noin yksi prosentti. Täydentävän ja syventävän koulutuksen muun ammatillisen koulutuksen osuus rahoituksesta on noin 10 miljoonaa euroa eli noin puoliprosenttia ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Muuta ammatillista koulutusta rahoitetaan kokonaisuudessaan osana opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 d §:n mukaista perusrahoitusta. Pykälän 1 kohdan tarkoittaman muun ammatillisen koulutuksen sisältö on hyvin heterogeenistä. Se voi olla tiettyyn sertifikaattiin liittyvää, kuten tilityökortti tai hygieniapassi, tai sitten jotain muuta edellä kuvattua määritelmän mukaista. Sertifikaattiin liittyvä koulutus voi sisältyä myös tutkinnon osaan, jolloin se on osana tutkintokoulutusta. Tällöin sisällöltään samaa koulutusta rahoitetaan eri kriteereillä. Yritykset voivat myös tarjota vastaavaa sertifikaattiin liittyvää koulutusta markkinahintaisesti. Tällöin esiin nousee kilpailuneutraaliteettikysymys, jos valtionosuusrahoituksella rahoitettava muu ammatillinen koulutus on erottumiskyvyttömä suhteessa kilpailuilla markkinoilla myytävään koulutukseen.

Osa muuna ammatillisena koulutuksena toteutetuista koulutuksista voitaisiin todennäköisesti toteuttaa myös tutkintokoulutuksina joko tutkinnonosista koostuvina kokonaisuuksina tai paikallisina tutkinnonosina. Suuri osa muusta ammatillisesta koulutuksesta on sellaista, jota tarjotaan tai voitaisiin tarjota koulutusmarkkinoilla ilman ammatillisen koulutuksen järjestämislupaa. Tällaisia ovat esimerkiksi rekisteröidyillä tavamerkeillä suojatut lisensoidut tutkinnot, ”omat tutkinnot” tai erilaiset työelämän sertifikaatti- ja korttikoulutukset. Vaikka muun ammatillisen koulutuksen lähtökohta laissa on ”ammatillista osaamista syventävä tai täydentävä koulutus”, muuna ammatillisena koulutuksena järjestetään myös koulutusta, jonka luonne on ennemminkin työelämään valmentavaa koulutusta.

2.3 Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä

2.3.1 Yleistä rahoitusjärjestelmästä

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä on budjettiperusteinen eli ammatillista koulutusta rahoitetaan valtion talousarvioon otettavan määrärahan puitteissa. Ammatillisen koulutuksen rahoitus jakaantuu perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen osuuksiin, joiden myöntämisperusteista säädetään rahoituslaissa sekä ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista annetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (1244/2020, jäljempänä laskentaperusteasetus). Perusrahoituksen osuus on 70 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 20 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia. Lisäksi myönnetään strategiarahoitusta, jonka osuus on enintään neljä prosenttia ammatillisen koulutuksen määrärahasta. Strategiarahoitus myönnetään valtionavustuksena.

Perusrahoitusta myönnetään tavoitteellisten opiskelijavuosien perusteella sekä pieneltä osin harkinnanvaraisena korotuksena, suoritusrahoitusta suoritettujen tutkintojen ja tutkinnon osien osaamispisteiden perusteella ja vaikuttavuusrahoitusta tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden opiskelijoiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen sekä kerättävän opiskelija- ja työelämäpalautteen perusteella. Rahoitus määräytyy suhteellisesti sen mukaisesti, miten paljon koulutuksen järjestäjällä on rahoituksen perusteena huomioitavia suoritteita verrattuna kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteisiin.

Rahoituksen kohdentumista koulutuksittain koulutusalatarkkuudella voi kuvata nettokustannusten jakauman perusteella. Kustannuksista noin 91 prosenttia kohdistuu

tutkintokoulutukseen, jossa suurin ala on tekniikan ala, ja seuraavina palveluala ja terveys- ja hyvinvointiala. Valmentavan koulutuksen osuus on 8 prosenttia ja muun ammatillisen koulutuksen osuus yksi prosenti.

Ammatillisen koulutuksen nettokustannukset vuonna 2023

Koulutusala	Kustannukset, €	%-osuus kaikista	%-osuus tutkintokoulutuksesta
Humanistiset ja taidealat	115 466 035	5,4 %	5,9 %
Kasvatusalat	1 568 056	0,1 %	0,1 %
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	260 997 133	12,2 %	13,3 %
Luonnontieteet	16 227 510	0,8 %	0,8 %
Maa- metsätalousalat ja	131 038 409	6,1 %	6,7 %
Palvelualat	418 573 806	19,5 %	21,4 %
Tekniikan alat	567 730 049	26,5 %	29,0 %
Terveys- ja hyvinvointialat	359 351 359	16,8 %	18,4 %
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	85 573 702	4,0 %	4,4 %
Yhteiskunnalliset alat	811 121	0,0 %	0,0 %
Tutkintokoulutus yhteensä	1 957 337 180	91,3 %	100,0 %
Valmentava koulutus	163 692 513	7,6 %	
Muu ammatillinen koulutus	22 550 424	1,1 %	
Kaikki yhteensä	2 143 580 117	100,0 %	

2.3.2 Perusrahoitus

2.3.2.1 Opiskelijavuosi

Rahoituslain 32 c §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättää valtion talousarvion rajoissa koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän sekä siihen sisältyvän työvoimakoulutuksen opiskelijavuosien määrän ennen varainhoitovuoden alkua tehtävällä suoritepäätöksellä. Koulutuksen järjestäjän tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä ei saa alittaa järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää, eli järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää määrittää myönnettävän perusrahoituksen minimitason. Suoritepäätöksellä voidaan kuitenkin päättää järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää suuremmasta tavoitteellisten opiskelijavuosien määrästä. Ministeriö voi myös lisätä koulutuksen järjestäjän tavoitteellista opiskelijavuosien määrää tai työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen tavoitteellista opiskelijavuosien määrää varainhoitovuoden aikana. Varainhoitovuoden aikana tehtävät lisäykset myönnetään lisäsuoritepäätöksellä.

Opiskelijavuodella tarkoitetaan 365:tä päivää, joiden aikana opiskelija otetaan huomioon rahoituksen perusteena. Opiskelija otetaan huomioon rahoituksen perusteena opiskeluoikeuden alkamispäivästä lukien siihen päivään asti, kun opiskelijan opiskeluoikeus päättyy. Opiskelijavuoteen kuuluviksi päiviksi ei lueta koulutuksen järjestäjän päättämää yhtäjaksoisesti vähintään neljä viikkoa kestävästä lomajaksoa siltä osin kuin loma-aika ylittää neljä viikkoa.

Säännönmukaiseen opiskeluviikkoon katsotaan kuuluvaksi viisi opiskelupäivää. Opiskelupäiväksi luetaan kuuluvaksi sellainen päivä, jonka aikana opiskelija osallistuu henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa muutoin sovitun mukaisesti koulutuksen järjestäjän eri oppimisympäristöissä järjestämään tavoitteelliseen ja ohjattuun opiskeluun tai työpaikalla järjestettävään koulutukseen, joka perustuu oppisopimukseen tai koulutusopimukseen.

Nykyisessä laskentasaännössä on lähdetty siitä, että opiskeluvuoteen kuuluu vähintään neljän viikon mittainen yhtäjaksoinen loma, joka lähtökohtaisesti ajoittuu kesään. Toisaalta halutaan kannustaa siihen, että opetusta voidaan järjestää myös kesäaikana. Enintään neljän viikon yhtenäinen loma ei vähennä opiskelijavuosikertymää, mutta sen yli menevä osa kylläkin. Silloin kun yhtenäinen lomajakso ylittää neljä viikkoa, aiheuttaa tämä koulutuksen järjestäjille hallinnollista työtä. Toinen potentiaalinen ongelma on se, että joissain tilanteissa tämä käytäntö on kannustanut järjestäjiä aloittamaan yhteishaussa olevien opinnot kesäkuun lopussa esimerkiksi viikon orientaatiojaksolla, jonka jälkeen on seurannut neljän viikon loma, joka aika on kokonaisuudessaan kirjautunut opiskelujaksiksi kuten muillakin opiskelijoilla. Nykyisessä rahoitusmallissa, jossa opiskelijavuosien kertymä ei suoraan vaikuta rahoitukseen, vaan rahoitus tulee ministeriön kohdentamien tavoitteellisten opiskelijavuosien perusteella, tämä ei ole ollut erityisen suuri ongelma. Sen sijaan, jos rahoitus tulisi suoraan opiskelijavuositoteumien perusteella, tämä voisi aiheuttaa epätasa-arvoisuutta rahoitukseen sillä perusteella, miten kukin koulutuksen järjestäjä esimerkiksi ajoittaa kevään yhteisvalinnassa valittujen opintojen aloittamisen. Tätä voitaisiin selkeyttää siten, että opiskelijoiden, joilla on tavoitteena koko tutkinnon suorittaminen, heinäkuun päiviä ei laskettaisi mukaan opiskelijavuosiin. Tämä ei kohtelisi epäoikeudenmukaisesti myöskään niitä tapauksia, jossa heinäkuussa ollaan opiskelijoina, koska todennäköisesti tällaisten opiskelijoiden kohdalla lomakuukausi joka tapauksessa pidettäisiin jonain muuna ajankohtana, jolta ajalta sitten kertyisi opiskelijavuosia. Toiseksi tämä käytäntö helpottaisi koulutuksen järjestäjien hallinnollista työtä, koska yli neljän viikonkaan lomaa ei tarvitsisi kirjata järjestelmiin.

2.3.2.2 Opiskelijavuosien painotus ja kertoimet

Varainhoitovuodelle myönnettävä perusrahoitus määräytyy suoritepäätöksellä päätetyn tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän perusteella, jota on painotettu varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneisiin opiskelijavuosiin perustuvalla painokertoimella. Painokertoimen laskennassa toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla: 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen sekä muun ammatillisen koulutuksen järjestämiskustannukset sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:ssä tarkoitettujen opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestäminen, koulutuksen järjestäminen oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle, 2) tutkintotyypit ja koulutuksen järjestäminen oppisopimuskoulutuksena, 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 21 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai ensin mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen, 4) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestäminen, 5) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun henkilöstökoulutuksen järjestäminen, 6) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun työvoimakoulutuksen järjestäminen ja 7) vankilaopetuksen järjestäminen.

Painotus- ja korotuskertoimilla pyritään ottamaan rahoituksessa huomioon erilaisten koulutusten väliset kustannuserot, ja koulutusten kustannuserojen vaikutus koulutuksen järjestäjille. Lukuisten painotus- ja korotustekijöiden seurauksena rahoitusjärjestelmä näyttäytyy monimutkaisena ja läpinäkymättömänä, ja tämän myötä ohjausvaikutukseltaan epämääräisenä. Lisäksi monimutkaisuus heikentää yksittäisen koulutuksen järjestäjien kannalta rahoituksen ennakoitavuutta. Useat näistä painotus- ja korotustekijöistä ovat kokonaisuuden kannalta hyvin marginaalisia, ja useat niistä ovat vähämerkityksisiä myös yksittäiselle koulutuksen järjestäjälle.

Koulutuksen järjestämiskustannukset otetaan huomioon tutkintokoulutuksen viidellä erisuuruisella kustannusryhmäkertoimella, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen kertoimella, muun ammatillisen koulutuksen kertoimella sekä opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen kertoimella.

Oppivelvollisuuseroin

Rahoitus korotetaan kertoimella 0,06 koulutuksen järjestämiseen oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden perusteella. Tämä tarkoittaa noin 30 miljoona euroa eli noin 1,5 prosenttia ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta. Enimmillään yksittäisten järjestäjien osalta oppivelvollisten tuoma rahoitusvaikutus on enimmillään 2–3 prosenttia. Koska suuri osa koulutuksen järjestäjistä saa korotusta oppivelvollisuuskertoimen perusteella eikä osuiksissakaan kokonaisuutta tarkastellen ole erityisen merkittäviä eroja, niin ei oppivelvollisuuden korotuskertoimella ole merkittävää vaikutusta rahoituksen kohdentumiseen.

Tutkintotyyppikerroin

Tutkintotyyppikertoimella alennetaan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoitusta suhteessa perustutkintoihin. Perusteena se, että ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa on mahdollisuus kerätä opiskelijamaksuja. Alennus on tehty kaikkia koskien keskimääräisen mukaisesti, mikä on tarkoittanut suuren osan tutkintoja kohdalla rahoituksen alentamista ilman, että niistä tosiasiallisesti on ollut mahdollista kerätä opiskelijamaksuja.

Oppimisvalmiuksia tukevien opintojen kerroin

Opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja on rahoitettu tämän kertoimen perusteella hyvin marginaalisesti, noin miljoonalla eurolla eli noin puolen promillen verran koko rahoituksesta. Kyse ei ole ollut opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen korotuskertoimesta, vaan rahoitus on käytännössä sen tasoista kuin se on tutkintokoulutuksessa keskimäärin. Tästä koulutuksen järjestäjillä on saattanut olla osin virheellistä käsitystä, mikä on pahimmillaan voinut johtaa opiskelijavalmiuksia tukevien opintojen epätarkoituksen mukaiseen järjestämiseen. Näin on käynyt esimerkiksi silloin, kun opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestämistä on alettu jaksottaa tietyn pituisiksi kokonaisuuksiksi tutkintokoulutuksen välissä, jotta ne voitaisiin ilmoittaa opiskeluvalmiuksia tukevin opintoina rahoitukseen. Sen sijaan, että opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja olisi tarjottu tutkintokoulutuksen yhteydessä joustavasti opiskelijoiden opintojen etenemisen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Erityisen tuen kertoimet

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 21 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen ja ensin mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset otetaan huomioon rahoituksessa erityisen tuen korotuskertoimella sekä vaativan tuen korotuskertoimilla. Erityisen tuen korotuskertoimella korotettu rahoitus perustuu koulutuksen järjestäjien opiskelijoille tekemien erityisen tuen päätösten määrään. Erityisen tuen päätösten määrä ei itsessään kerro kuinka paljon erityistä tukea opiskelijoille tarjotaan. Eikä voida olla varmoja miten yhdenmukaisin kriteerein erityisen tuen päätöksiä tehdään. Erityisen tuen kustannuksia ei kustannustiedonkeruussa ole voitu erotella, joten korotuskertoimella kohdennetulle rahoitukselle ei näin ollen ole selkeää kustannusvastaavuutta. Perustutkintokoulutuksessa on jonkin verran eroja koulutuksen järjestäjien kesken, ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa erityisopiskelijoita ei juurikaan ole, mutta kokonaisuutena erityisen tuen korotuksella ei ole merkittävää vaikutusta rahoituksen kohdentumiseen.

Vaativan erityisen tuen perusteella rahoitusta korotetaan kolmella erisuuruusella kertoimella. Kategoriat ovat vammainen, vaikeasti vammainen sekä vaikeasti vammainen henkilökohtaisen avustajan tarvitseva. Rahoituksen sitominen henkilökohtaiseen avustajaan (yksi avustettava yksi avustaja) ei ole toimivin ratkaisu, vaan järjestäjien kannalta parempi olisi, että järjestäjillä on riittävästi ryhmäavustajia, jotka tilanteen mukaan toimivat yhden tai useamman opiskelijan avustajina. Toiseksi vaikeasti vammaiselle erotuksena vammaisesta ei ole mitään määritelmää, käsitettä vaikeasti vammainen ei löydy säädöksistä. Toimivampi porrastus korotusperusteena voisi olla tutkintokoulutus, tutkintoon valmentavan koulutus sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus. Näiden kategorioiden määritelmät ovat selkeät ja rahoituksen perusteena olevat kustannukset luotettavammin kerättävissä.

Majoituskertoimet

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestämisen perusteella korotetaan rahoitusta majoituksen, sisäoppilaitosmuotoisen majoituksen sekä vaativan erityisen tuen majoituksen perusteella. Majoituksen ja sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyn majoituksen kustannuserot eivät ole erityisen merkittävät. Näin ollen niiden yhdistäminen yhdeksi kategoriaksi voisi olla perusteltua. Samalla voitaisiin luopua järjestämislupiin kirjatuihin rajoitteista koskien sisäoppilaitosmuotoisen majoituksen rahoitukseen hyväksyttävien opiskelijavuosien enimmäismäärää.

Työvoimakoulutuksen kerroin

Työvoimakoulutuksen kerrointa käytetään siihen, että sillä kompensoidaan takaisin tutkintotyypikertoimella tehty rahoituksen alentaminen työvoimakoulutuksena järjestettyyn ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutukseen, koska työvoimakoulutuksessa ei voida periä opiskelijamaksuja. Kertoimen vaikutus rahoituksen kokonaisuuteen on kuitenkin vähäinen.

Vankilaopetuksen kerroin

Vankilaopetusta on rahoitettu tämän vankilaopetuksen korotuskertoimen perusteella hyvin marginaalisesti, noin 1,3 miljoonalla eurolla eli runsaan puolen promillen verran koko rahoituksesta. Vankilaopetusta järjestää 15 koulutuksen järjestäjää, ja kaikkien niiden rahoituksesta vankilaopetuksen osuus on hyvin marginaalinen, promilleluokkaa. On kuitenkin perusteltua, että vankilaopetus on pysyvä osa ammatillisen koulutuksen rahoitusta jatkossakin. Vankilaopetuksen rahoituksen siirtäminen osaksi harkinnanvaraista rahoitusta selkeyttäisi osaltaan laskennallista rahoitusta, mutta turvaisi samalla vankilaopetukselle kohdennetun rahoituksen.

2.3.2.3 Perusrahoituksen harkinnanvarainen korotus

Koulutuksen järjestäjälle myönnettävää perusrahoitusta voidaan korottaa harkinnanvaraisesti koulutuksen järjestäjän toimintaan liittyvästä erityisestä syystä. Harkinnanvaraista korotusta voidaan erityisestä syystä myöntää myös varainhoitovuoden aikana. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hakemuksesta harkinnanvaraisesta korotuksesta.

Perusrahoituksen harkinnanvaraista korotusta on viime vuosina myönnetty taloudellisista syistä profiililtaan erikoistuneille koulutuksen järjestäjille kustannusrakenteeltaan erityisen kalliin koulutuksen järjestämisen turvaamiseksi. Lisäksi harkinnanvaraista korotusta on myönnetty perustellusta syystä joidenkin yksittäisten koulutusten järjestämisen turvaamiseksi, mikäli laskennallinen rahoitus on muodostunut kyseisten koulutusten kustannuksiin nähden merkittävästi liian alhaiseksi. Nykyisen rahoitusmallin käyttöönoton siirtymävaiheessa myönnettiin lisäksi vähäisiä määriä harkinnanvaraista korotusta rahoituksen määrätymisperusteiden muutoksista aiheutuvien koulutuksen järjestäjien rahoituksen tasossa tapahtuvien kohtuuttoman suurten kertamuutosten kompensoimiseksi. Lisäksi oppivelvollisuuslain mukaisten majoitus- ja matkakorvausten vuoksi aiheutuvien kustannusten kattamiseksi on myönnetty vuosittain vähäinen määrä harkinnanvaraista korotusta. Toiminnan taloudellisten edellytysten turvaamiseksi perusrahoituksen harkinnanvaraista korotusta on myönnetty vuosittain noin 9–10 miljoonaa euroa.

Perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena on myönnetty myös merkittävä osa hallitusohjelmissa ja talousarvioissa päätetyistä määräaikaista tai kertaluonteisista määrärahan lisäyksistä. Euromääräisesti merkittävimpiä ovat olleet opettajien ja ohjaajien määrän lisäämiseen vuosien 2020–2022 aikana kohdistettu 230 miljoonaa euroa sekä koronaepidemian vaikutusten tasoittamiseen vuosien 2020–2022 aikana kohdistettu 78,5 miljoonaa euroa. Harkinnanvaraista korotusta on voitu myöntää myös kokeilutoiminnasta aiheutuvien ylimääräisten kustannusten kattamiseen, kuten oppisopimuskoulutuksen korotetun koulutuskorvauksen kokeiluun vuosien 2022–2024 aikana kohdennettu 5 miljoonan euron vuosittainen lisärahoitus. Perusrahoituksen harkinnanvaraista korotusta on käytetty myös pysyväisluonteisten rahoituslisäysten kohdentamismenettelyinä. Tällaisia ovat olleet vuodesta 2020 alkaen myönnetty 2,5 miljoonan euron pysyvä lisärahoitus työpaikkaohjaajien koulutuksen lisäämiseen ja kehittämiseen sekä 500 000 euron pysyvä lisärahoitus urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukemiseen.

Muista kuin taloudellisista syistä myönnettävien harkinnanvaraisten korotusten hakemisessa ja päätöksenteossa on hyödynnetty ministeriössä laadittuja tilastoaineistoihin perustuvia laskennallisia kriteerejä ja mittareita. Siten on pyritty varmistamaan, että eduskunnan tiettyyn tarkoitukseen päättämät lisärahoitukset kohdentuisivat mahdollisimman tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti koulutuksen järjestäjien kesken. Koulutuksen järjestäjillä on ollut jo hakemusta tehdessään tieto harkinnanvaraisen korotuksen myöntökriteereistä ja –mittareista sekä alustavasta omasta rahoitusosuudestaan, mikäli rahoitus myönnettäisiin pelkästään laskennallisiin kriteereihin perustuen ilman muuta harkintaa. Tällainen menettely on helpottanut harkinnanvaraisen rahoituksen hakemista ja lisännyt rahoituksen myöntöperusteiden läpinäkyvyyttä.

Jatkossa harkinnanvaraisen korotuksen haku- ja päätöksentekomenettelyä olisi tarpeen täsmentää siten, että harkinnanvaraista rahoitusta voitaisiin myöntää tietyissä tilanteissa ilman varsinaista hakumenettelyä. Tämän tulisi olla mahdollista muiden kuin taloudellisista syistä myönnettävien harkinnanvaraisten korotusten osalta silloin, kun järjestäjäkohtainen kohdennus olisi tarkoituksenmukaisinta tehdä pelkästään tilastoaineistoihin perustuvan laskennallisen kriteeristön perusteella. Tällöinkin ministeriön tulisi kuitenkin kuulla koulutuksen järjestäjiä ennen päätöksentekoaan.

2.3.2.4 Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukemiseen myönnettävä harkinnanvarainen korotus

Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukemiseen on myönnetty lisärahoitusta, vaikkei sille ole omaa kerrointaan rahoitusjärjestelmässä. Nykyisen ammatillisen koulutuksen lain voimassa ollessa niille koulutuksen järjestäjille, joilla on järjestämisluvassa myönnetty tehtävä järjestää urheilijoiden ammatillista koulutusta, on myönnetty rahoitusta ensin strategiarahoituksena vuosille 2018–2019 ja vuodesta 2020 alkaen perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena. Perusrahoituksen harkinnanvaraisen korotuksen määrä on vuosittain ollut 500 000 euroa, ja se on myönnetty koulutuksen järjestäjille hakemuksesta varsinaisella suoritepäätöksellä. Vuodesta 2022 alkaen harkinnanvarainen korotus on myönnetty yli 2,5 lajiliittopistettä saaneiden opiskelijoiden määrän perusteella. Lisäksi harkinnassa on otettu huomioon urheilijoiden ammatillista koulutusta järjestävien koulutuksen järjestäjien keskinäisen verkoston koordinaatiovastuu.

2.3.3 Suoritusrahoitus

Suoritusrahoitus määräytyy varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä vuonna suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella. Tutkinnon osien osaamispisteitä painotetaan seuraavilla perusteilla: 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset, 2) tutkintotyytit ja 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen. Tutkintoja painotetaan seuraavilla perusteilla: 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset, 2) tutkintotyytit, 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen ja 4) tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeinen koulutus. Vaikuttavuusrahoitus puolestaan määräytyy tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen, opiskelijapalautteen sekä koulutussopimus- ja oppisopimustyöpaikkojen antaman työelämäpalautteen perusteella.

Järjestämiskustannuksia otetaan huomioon perusrahoituksen lisäksi myös suoritusrahoituksessa painottaen koko tutkintoja ja tutkinnon osien osaamispisteitä viidellä erisuuruisella kustannusryhmäkertoimella. Lisäksi suoritusrahoituksessa on kustannuseroja tasaavana

korotusperusteena erityisen tuen ja vaativan erityisen tuen kertoimet. Rahoitusmallin selkeyden näkökulmasta se, että kustannuksia tasataan samoilla painotus ja korotuskertoimilla sekä perus- että suoritusrahoituksessa ei välttämättä ole optimaalisin ratkaisu.

Tutkintotyypikertoimella alennetaan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoitusta suhteessa perustutkintoihin. Perusteena rahoituksen alentamiselle suoritusrahoituksessa on paitsi se, että ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa on mahdollisuus kerätä opiskelijamaksuja, niin toiseksi se, että opiskelijoiden aikaisemman osaamisen seurauksena niissä syntyy tehokkaammin tutkinnon osien osaamispisteitä ja tutkintoja perustutkintoihin nähden.

Koko tutkinnoista on saanut rahoitusta sen lisäksi, että sekä koko tutkintoa suorittavien, että pelkkiä tutkinnon osia suorittavien tutkinnon osien osaamispisteistä saa rahoitusta. Koko tutkintojen osalta rahoitusta on porrastettu sen mukaan, onko tutkinnon suorittaneella aikaisempi perusasteen jälkeinen ammatillinen tai korkeakoulussa suoritettu tutkinto vai ei. Jos ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa tai se on ylioppilastutkinto, niin rahoitusta on saanut nelinkertaisesti niihin verrattuna, joilla on ollut ammatillinen tai korkeakoulututkinto. Jos koko tutkinnon ja tutkinnon osien painoarvo nousee voisi olla perusteltua arvioida pitääkö ennestään pohjakoulutuksen omaavien koko tutkinnoista saada rahoitusta, vaiko vain niistä, joilla ei ole aikaisempaan perusasteen jälkeistä tutkintoa.

2.3.4 Vaikuttavuusrahoitus

Vaikuttavuusrahoitus määräytyy tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen, opiskelijapalautteen sekä koulutussopimus- ja oppisopimustyöpaikkojen antaman työelämäpalautteen perusteella.

Työllistyneellä tai jatko-opintoihin siirtyneellä tarkoitetaan henkilöä, joka on suorittanut tutkinnon tai tutkinnon osan sen kalenterivuoden aikana, joka päättyy kolme vuotta ennen varainhoitovuoden alkamista, ja on työllinen tai suorittaa opintoja korkeakoulussa sen kalenterivuoden lopussa, joka päättyy kaksi vuotta ennen varainhoitovuoden alkamista. Työllistymistä ja jatko-opiskelua painotetaan sen mukaan, onko tutkinnon ja tutkinnon osia suorittanut ollut ennen koulutuksen aloittamista työllinen vai ei. Ei työllisinä ennen koulutusta olleita on painotettu kaksinkertaisesti työllisinä olleisiin. Olisi perusteltua arvioida onko nykyinen painotus riittävä, jos varsinkin työllistymisen painoarvoa merkittävästi nostettaisiin. Nykyinen rahoituksen perusteena käytetty työllistymisen ja jatko-opiskelun mittari on valitettavan epäajantasainen. Toiseksi vuoden loppu työllistymisen tarkasteluajankohtana ei ole paras mahdollinen. Todennäköisyys sille, että on juuri vuoden lopussa työllisenä, vaihtelee tutkinnoittain, ja näin ollen jossain määrin vaikuttaa eri tavalla eri järjestäjiin. Työllistyminen ja jatko-opiskelumittaria pitäisi ajantasaistaa ja muuttaa paremmin koko vuoden työllistymisen huomioon ottavaksi.

Rahoituksessa käytetty opiskelijapalautte muodostuu ammatillisen tutkintokoulutuksen aloittaneilta opiskelijoilta (aloituskysely) ja ammatillisen tutkinnon taikka tutkinnon osan tai osia suorittaneilta opiskelijoilta (päättökysely) kerätystä palautteesta. Rahoituksessa käytetty työelämäpalautte muodostuu oppi- tai koulutussopimustyöpaikan edustajalta (työpaikkakysely) ja oppi- tai koulutussopimukseen perustuvan osaamisen hankkimisen vastuulliselta työpaikkaohjaajalta (työpaikkaohjaajakysely) kerätystä palautteesta.

2.3.5 Strategiarahoitus

Strategiarahoituksen osuus on enintään neljä prosenttia ammatillisen koulutuksen määrärahasta. Varainhoitovuoden aikana lisätalousarvion perusteella myönnettävä strategiarahoitus voi

kuitenkin ylittää neljän prosentin osuuden. Strategiarahoituksena myönnetään valtionavustuksina, joihin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001). Viime vuosina strategiarahoituksen osuus ammatillisen koulutuksen määrärahasta on ollut alle yhden prosentin. Strategiarahoituksella on tuettu koulutuspoliittisesti merkittävien tavoitteiden toteuttamista. Esimerkiksi vuonna 2023 strategiarahoituksesta kohdennettiin valtaosa digitaalisatiokyvykkyyden vahvistamiseen, johtamisen kehittämiseen ja vieraskielisen opetuksen kehittämiseen. Strategiarahoituksella on tuettu lisäksi esimerkiksi koulutuksen järjestäjärakenteen uudistamiseen liittyvien fuusioiden toteuttamista, koulutustarjonnan uudelleensuuntaamista työelämän tarpeiden mukaisesti, toiminnan laadun ja tehokkuuden kehittämistä, työelämäyhteistyön kehittämistä, uusien pedagogisten toimintamallien kehittämistä, koulutuksen järjestäjien välisen työnjaon kehittämistä sekä ammatillisen huippuosaamisen kehittämistä tukevien ammattitaitokilpailujen järjestämistä ja niihin liittyvää kehittämistä.

Strategiarahan haku- ja myöntämismenettely sekä strategiarahan käytön seuranta ja valvonta on koettu raskaaksi ja työllistäväksi sekä koulutuksen järjestäjien että valtionapuviranomaisena toimivan opetus- ja kulttuuriministeriön näkökulmasta. Samalla strategiarahan ohjausvaikutus on osoittautunut heikoksi.

2.3.6 Verkkoavoriihen tulokset koskien rahoitusjärjestelmää

Ammatillisen koulutuksen verkkoavoriihen vastauksissa rahoitusmallilta toivottiin selkeyttä, ennakoitavuutta ja jatkuvuutta. Toivottiin myös laadun huomiointia rahoitusperusteissa. Ennen kaikkea toivottiin riittävää perusrahoitusta koulutukselle. Rahoitusmallilta toivottiin selkeyttä, ennakoitavuutta ja jatkuvuutta. Hyvä rahoitusmalli on riittävän yksinkertainen. Rahoituksen tulisi olla mahdollisimman hyvin ennakoitavissa, jotta koulutuksen järjestäjät voivat kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti. Kaikki taustamuuttujaryhmät pitävät tärkeänä, että rahoitusmalli ohjaisi koulutusta vastaamaan paremmin työelämän tarpeisiin ja oppijoiden erilaisiin tilanteisiin sekä tukisi nopeaa työllistymistä.

2.4 Oppimisen tuki

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa opiskelijan tarvitsema opetus, ohjaus, tukitoimet koulutuksen kaikissa vaiheissa niin, että opiskelija voi saavuttaa koulutukselle asetetut ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelu perustuu opiskelijalle laadittavaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaan, johon kirjataan yksilölliset osaamisen tunnistamista, tunnustamista, hankkimista, kehittymistä ja osoittamista sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot.

Ammatillisen koulutuksen tuki ja ohjaus perustuvat ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä säädettyihin tuen muotoihin. Osaamisen hankkimiseksi opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen sekä tukee opiskelijoiden kehitystä hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opetus ja ohjaus toteutetaan ottaen huomioon arvioitu oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä. Opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneella henkilöllä, jonka tarkoituksena on hakeutua tutkinnon suorittamisen jälkeen jatko-opintoihin, mutta joka ei ole saanut opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada ohjausta jatko-opintoihin liittyvään hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan vuoden

aikana. Ohjauksesta vastaa se koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa tutkinto on suoritettu.

2.4.1 Nuorten kuuleminen oppimisen tuen kehittämisestä

Nuorten kuulemisen (Fountain Park ajalla 22.11.–13.12.2023) mukaan opiskelijat olivat saaneet yleisimmin oppimisen tukea jonkin tietyn aineen tukiopetuksen sekä erityisen tuen ja erityisopetuksen muodossa. Myös erilaiset henkilökohtaiset joustot ja järjestelyt, esimerkiksi helpotetut tehtävät, lisäaika kokeessa, kevennetty lukujärjestys, paperikirjat ja opintojen vaihtoehtoiset suoritustavat olivat yleisiä. Oppimista oli tuettu pienemmissä ryhmissä, esimerkiksi erilaisissa pajoissa. Lisäksi he olivat saaneet käytännön apua ja tukea omalta opettajaltaan luokkatilassa. Saatu oppimisen tuki oli pääosin vastannut opiskelijoiden tarpeisiin. Opettajan lisäksi opinto-ohjaaja, psykologi ja kuraattori olivat antaneet keskusteluapua ja tukea opintojen käytännön järjestelyissä.

Opiskelijoiden suurin lisätuen tarve liittyi jonkin tietyn aineen tukiopetukseen sekä opiskelun henkilökohtaistamiseen eli erilaisiin yksilöllisiin joustoihin ja järjestelyihin. Omalta opettajalta saatu tuki itse oppitunneilla tai välittömästi sen jälkeen olisi opiskelijoiden mukaan saattanut vähentää tuen tarpeita jatkossa. Tukea olisi kaivattu lisää itse oppimisen lisäksi omaan jaksamiseen, opintojen suunnitteluun sekä oman työllistymisen ja tulevaisuuden pohdintaan. Myös kannustusta ja motivointia oli jääty kaipaamaan. Osallistujat olisivat tarvinneet lisää myös erityistä tukea ja erityisopetusta sekä toimintaa pienemmissä ryhmissä. Varhain saatu tuki koettiin tärkeäksi.

Opiskelijoiden mukaan paras mahdollinen oppimisen tuki auttaisi opiskelijaa erilaisissa ja eri tasoissa oppimisen ja opittavan asian ymmärtämisen vaikeuksissa sekä muissa opintojen edistymiseen liittyvissä haasteissa. Opiskeltavat asiat tulisi sitoa käytäntöön. Oppimisen tuki edistäisi oppimisen taitoja, motivaatiota, hyvinvointia ja jaksamista, opiskelijan onnistumista omilla tavoitteillaan sekä opintojen suunnittelua. Tuki tulisi suunnitella yksilöllisesti ja joustavasti kunkin opiskelijan tarpeista ja vahvuuksista lähtien häntä kuunnellen. Tuki sisältäisi joustoja, kevennyksiä ja helpotuksia sekä erityistä tukea ja erityisopetusta ja tukiopetusta yksin tai pienessä ryhmässä. Tuki voisi olla myös käytännössä opiskelijan kannustusta ja välittämisen osoittamista. Lisäksi tukea tulisi saada silloin kun opiskelija itse tai opettaja tunnistaa sille tarpeen, matalalla kynnyksellä ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ennen kuin ongelmat vaikeutuvat.

Tukea olisi hyvä olla tarjolla myös opintojen tai opintojakson alussa sekä ennen kokeita. Opiskelijat kertoivat, että heidän jaksamistaan voitaisiin edistää opettamalla erilaisia opiskeluteknikoita, joista opiskelija voisi valita itselleen sopivat sekä mahdollisuudella tehdä rästitöitä ohjatusti. Yksilölliset järjestelyt ja onnistumisten mahdollistaminen sekä positiivisen palautteen antaminen nähtiin tärkeänä. Opiskelijat toivoivat rohkaisevaa tukea ennen kokeita tai näyttöä ja sellaista asennetta, että epäonnistumista voi myös oppia. Opiskelijat painottivat kohtaamisen ja kannustamisen merkitystä. Opiskelijat kokivat, että parhaiten oppimista ja hyvinvointia tukisi se, että opiskelijoiden mielenterveyttä ja jaksamista tuetaan. Opettajilta toivottiin hyvää yhteyttä opiskelijaan ja kuulumisten kysymistä. Lisäksi opettajilta odotettiin hyvää yhteyttä opiskelijoihin, kannustavaa asennetta opiskelijoita kohtaan sekä riittävän rentoa ja rauhallista tahtia opintojen etenemisessä. Poissaoloihin tai arvosanamuuksiin toivottiin nopeaa reagointia. Ongelmiin pitäisi tarttua mahdollisimman nopeasti ja tukea tulisi olla tarjolla matalalla kynnyksellä.

Opiskelijat kuvasivat, että tärkein tekijä motivaation nostamiseen olisi opiskelijan uskon ja luottamuksen ylläpitäminen tulevaisuuteen. Kaikki haluavat saada onnistumisen kokemuksia,

mitä kautta itseluottamus kehittyi. Ammatillisen koulutuksen opiskelijat painottivat myös opettajan kohtaamistaitoja.

2.4.2 Ammatillisen koulutuksen verkkoavoriihen tulokset oppimisen tuesta

Ammatillisen koulutuksen verkkoavoriihen (Fountain Park ajalla 28.9.–17.10.2023) oppimisen tuen vastaajien näkemykset vahvistivat tarvetta oppimisen tuen kehittämiseen. Vastauksissa osallistujat kommentoivat laajasti ja monipuolisesti hallitusohjelmaan kirjattuja tavoitteita niin oppimisen tuen kuin opiskelijoiden hyvinvoinninkin näkökulmasta. Oppimisen tuki ja opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen nousivat korostetun tärkeäksi hallitusohjelman kehittämisessä.

Tuen kehittäminen ja aktiivinen tarjoaminen nähtiin tärkeänä niille opiskelijoille, joille oppiminen on hankalaa. Vastajaat nostivat esille, että aina tuki ei tunnu toteutuvan, vaikka opiskelijalle olisi tehty päätös erityisestä tuesta. Vastajaat toivoivat erityisesti matalan kynnyksen tukea. Tarvittavan tuen toteutumiseksi tulisi huolehtia riittävästä määrästä erityisopettajia ja muuta tukihenkilöstöä. Moni vastaaja nosti esille, että osa opiskelijoista tarvitsisi pienryhmiä. Tarve voisi olla esimerkiksi yhteisten tutkinnon osien opiskelussa tai vaihtoehtoisesti ammatillisissa aineissa. Myös maahan muuttaneiden tarpeet tukeen nostettiin esille. Opiskelijoilla tulisi olla riittävä tutkintokielen taito tullessaan tutkintokoulutukseen ja sitä tulisi kehittää muun muasa samanaikaisopetuksen keinoin koulutuksen aikana.

2.4.3 Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot

Ammatillisessa koulutuksessa voidaan osana tutkintokoulutusta järjestää tutkinnon perusteissa määrätyn lisäksi opiskeluvalmiuksia tukevia (OPVA) opintoja. Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen tarkoituksena on, että opiskelija hankkii sellaista yksilöllisiin tarpeisiinsa perustuvaa osaamista, joka antaa hänelle edellytykset osallistua tutkintokoulutukseen ja osoittaa osaamisensa näytössä tai muulla tavoin. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestämisestä ja sisällöstä.

Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestämiseen on liittynyt monia ongelmia sekä epätietoisuutta toiminnan ja sen rahoituksen toteuttamisessa. Rahoitusmekanismi ja toiminnan organisointi on koettu monimutkaiseksi ja byrokraattiseksi, miksi koulutuksen järjestäjien välillä on ilmennyt suuria eroja oppimisvalmiuksia tukevien opintojen järjestämisessä. Oppimisvalmiuksien tukevien opintojen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen erot tulisi selkeyttää. Koulutuksen järjestäjille on syntynyt omia OPVA-ryhmiä, OPVA-opettajia ja opintojaksoja, joissa opinnot eivät toteudu tutkinnonperusteiden mukaisesti tutkinnon suorittamisen rinnalla, vaan valmentavana jaksaina ennen tutkintokoulutukseen siirtymistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittamaan OPVA haltuun -kehittämisohjelmaan osallistuneet koulutuksen järjestäjät nostivat esille OPVAn rahoituksen yksinkertaistamisen ja selkeyttämisen ensisijaisena kehittämiskohteena.

Suurimpana opiskelijaryhmänä ovat maahanmuuttajaopiskelijat, mutta myös oppivelvolliset ja jatkuvan oppimisen opiskelijat ovat samassa määrin saaneet tätä tukea opintoihinsa. OPVA-opintoja on järjestetty myös erilaisissa opintopajoissa, joissa sekä henkilöstön että opiskelijoiden kokemukset ovat olleet pääosin myönteisiä. Opiskelijoiden tuen tarpeiden on todettu edelleen lisääntyvän, joten oppimisen tuen järjestelmässä tulisi jatkossa olla sellainen tuen muoto, jolla opiskelijoiden tuen tarpeisiin voitaisiin vastata joustavasti, riittävän varhain ja ennakoivasti matalan kynnyksen tukena. Näin opiskelijan oppimisen tuen tarpeisiin voidaan vastata ennen kuin vaikeudet kumuloituvat ja vaikeutuvat.

2.4.4 Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Erityisen tuen antamisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Erityistä tukea saavan opiskelijan osalta ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista osaamisen arviointia voidaan mukauttaa laatimalla opiskelijalle yksilöllinen osaamisen arviointi. Osaamisen arviointia voidaan mukauttaa vain siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä. Erityisen tuen antamisen tavoitteena on lisäksi edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusta yhteistyössä kuntoutuspalveluiden tuottajien kanssa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tullessa 1.1.2018 voimaan erityinen tuki laajennettiin koskemaan myös ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa opiskelevia. Lähtökohtana oli ottaa aiempaa paremmin huomioon myös aikuisten oppimisvaikeudet ja muut tuen tarpeet.

Ammatillisessa koulutuksessa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2010, jolloin erityisopetusta sai 19 314 opiskelijaa, vuoteen 2022, jolloin erityisen tuen opiskelijoita oli 33 243 (vipunen.fi). Runsaista erityisen tuen päätöksistä huolimatta opiskelijoiden tuen tarpeiden tunnistamisen jälkeiset tukitoimet eivät selvitysten mukaan toteudu riittävästi. Koulutuksen järjestäjän saamasta erityisen tuen järjestämisen korotetusta rahoituksesta huolimatta, erityisellä tuella ei ole pystytty vastaamaan riittävän hyvin opiskelijoiden erityisen tuen tarpeisiin samanaikaisesti, kun erityisen tuen tarpeet ja niiden tunnistaminen ovat lisääntyneet.

Neljännes peruskoulua käyvistä perusopetuksen opiskelijoita saa tehostettua tukea tai erityistä tukea. Nämä opiskelijat hakeutuvat perusopetuksen jälkeen sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjien että ammatillisten erityisoppilaitosten järjestämiin koulutuksiin. Tuen tarpeet ovat myös muuttuneet haasteellisemmiksi. Aiemmin erityisessä tuessa keskusteltiin enemmän lukemisen-, kirjoittamisen- ja matematiikan erityisvaikeuksista sekä tarkkaavuuden häiriöistä. Viimevuosien aikana erilaiset mielenterveyden häiriöt (ahdistuneisuus, masentuneisuus) ovat koronan jälkeen erityisesti lisääntyneet. Myös erilaiset neuropsykiatriset vaikeudet ovat lisääntyneet. Ei ole mahdollista, että neljännes perusopetuksen päättäneistä opiskelijoista hakeutuisi ammatillisiin erityisoppilaitoksiin, vaan ammatillisen koulutuksen tulee vastata aiempaa paremmin näihin haasteisiin. Erityisopetusta tukee kehittää niin, että se vastaa vahvemmin ja kohdennetummin niiden opiskelijoiden tarpeita, joille muu yleisempi tuki ei ole riittävää.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi, toteutti vuosina 2020–2021 ammatillisen koulutuksen erityisen tuen arvioinnin. Arviointi tuotti tietoa erityisen tuen järjestelyistä ja niiden toimivuudesta: tuen tarpeiden tunnistamisesta, tuen suunnittelusta, tuen ja ohjauksen muodoista, tuen saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä osaamisen arvioinnin mukauttamisen ja ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisen käytännöistä. Arvioinnissa annettiin seuraavat kehittämissuosituksia: 1. Riittävät resurssit erityiseen tukeen tulee varmistaa ja resurssien kohdentumista selkeyttää. 2. Erityisen tuen suunnitelmallisuutta sekä henkilöstön keskinäistä työnjakoa ja yhteistyötä tulee kehittää. 3. Henkilöstön osaamista erityisessä tuessa tulee vahvistaa. 4. Tuen tarpeiden tunnistamista on kehitettävä jatkuvan haun kautta tulevien opiskelijoiden osalta ja ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa. 5. Erityisen tuen suunnittelua

tutkinnon osittain tulee kehittää ja opetus- ja ohjaushenkilöstön välistä tiedonkulkua parantaa. 6. Erityisen tuen muotoja, toteutusta ja tuen vaikuttavuuden arviointia on kehitettävä. 7. Soveltuvien työpaikkojen saatavuutta, työpaikkaohjaajien perehdyttämistä ja opiskelijoiden tukea työelämässä oppimisen aikana tulee kehittää. 8. Osaamisen arvioinnin mukauttamisen ja ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisen käytäntöjä tulee selkeyttää. 9. Tuen tasojen ja muotojen rajapintoihin tarvitaan selkeyttä. 10. Erityiseen tukeen liittyvää nivelvaiheyhteistyötä ja moniammatillista yhteistyötä tulee kehittää. Suurin osa Karvin kehittämissuosituksista ovat koulutuksen järjestäjän toimivaltaan kuuluvia kehittämistoimia, jotka ovat edelleen ajankohtaisia.

2.4.5 Ammatillisen koulutuksen vaativa erityinen tuki

Ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän tehtävänä on järjestää koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea. Osana vaativaa erityistä tukea koulutuksen järjestäjän tehtävänä on järjestää työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta. Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Vaativan erityisen tuen järjestämisessä on tapahtunut muutoksia niin oppivelvollisuuden laajentumisen kuin myös opiskelijoiden kohderyhmän laajentumisen kautta. Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä tämän koulutuksen opiskelijamäärät ovat kasvaneet merkittävästi ja erityisesti työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijapaikkojen riittävyys on osoittautunut haasteelliseksi. Opiskelijoiden haasteet ovat aiempaa vaativampia muun muassa haasteellisen käyttäytymisen vuoksi ja vaikea- ja monivammaisuuden vuoksi. Toisaalta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijoiden kohderyhmä on laajentunut. Koulutuksen haasteena on, että vaikka perusopetuksen toiminta-alueittain suorittaneet vaikeasti monivammaiset opiskelijat ovat pääosin juuri tämän koulutuksen ensisijainen kohderyhmä, heidän valintansa koulutukseen jää usein syksyyn tai asuinkunta osoittaa heidät koulutukseen oppivelvollisuuslain perusteella. Huolimatta koulutuspaikkojen merkittävästä lisäyksestä koulutuspaikan saamisessa on haasteita kaikissa erityisoppilaitosten koulutusmuodoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää kevään 2024 aikana selvityksen vaativan erityisen tuen järjestämisestä, jonka avulla saadaan laajempi ja kokonaisvaltainen käsitys vaativan erityisen tuen toimivuudesta ja tarvittavista kehittämistarpeista. Vaativan erityisen tuen kehittämisessä on koulutuksen järjestäjillä odotuksia erityisesti oppivelvollisten koulutuspaikkojen saatavuuteen, järjestämislupien lisäämiseen ja opiskelijoiden opiskelukuntoisuuteen liittyen. Vaativan erityisen tuen muutostarpeita tullaan selvittämään alkukesällä 2024 valmistuvan tutkintoon valmentavan koulutuksen toimivuutta koskevan selvityksen sekä keväällä 2024 käynnistyvän vaativan erityisen tuen selvityksen valmistuttua.

2.4.6 Ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen

Ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaisista ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista voidaan poiketa siten, että opiskelija ei osoita jotakin tutkinnon perusteiden edellyttämää osaamista, jos: 1) tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aiemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia; tai 2) poikkeaminen on perusteltua opiskelijan vammaan tai

terveydentilaan liittyvistä syistä. Poikkeamisen tavoitteena on, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon, vaikka hän 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi ei voi joiltakin osin saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista voidaan poiketa vain siinä määrin kuin se on 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi välttämätöntä.

2.4.7 Erityisestä tuesta ja poikkeamisesta päättäminen

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijalle annettavasta erityisestä tuesta ja osaamisen arvioinnin mukauttamisesta sekä ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisesta. Opiskelijaa ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen tässä momentissa tarkoitettujen päätösten tekemistä. Koulutuksen järjestäjän tulee kirjata henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan opiskelijalle tarjottavan erityisen tuen sisältö, osaamisen arvioinnin mukauttaminen sekä ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen.

Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan erityisen tuen tarve opiskelijan aloittaessa opiskelun ja opintojen aikana tuen tarpeen ilmetessä. Jos oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva päätös erityisestä tuesta, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

2.4.8 Erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaaliset edut

Erityistä tukea saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin. Vammaisuuden perusteella opiskelijoille järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen. Lähtökohtaisesti toisen asteen koulutuksessa opiskelijan opiskelun edellyttämistä avustajapalveluista tulevat vammaispalvelulain mukaisesti kuten muissakin perusopetuksen jälkeisissä koulutuksissa.

3 Tavoitteet

Toiminnanohjauksen kokeilun tavoitteena on selvittää miten kansallisia, alueellisia ja koulutuksen järjestäjän tavoitteita voidaan yhteensovittaa. Tarkoituksena on lisäksi selvittää parantaako uusi ammatillisen koulutuksen ohjausmalli koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta. Toiminnanohjauksen kehittäminen kokeilulla vastaisi osaltaan hallitusohjelman tavoitteeseen parantaa ammatillisen koulutuksen vaikuttavuutta ja edistää osaavan työvoiman saatavuutta. Hallitusohjelman tavoitteena on purkaa sellaisia normeja, jotka eivät ole välttämättömiä. Ehdotetulla kokeilulainsäädännöllä selvitetäisiin, voidaanko järjestämislupasääntelyä keventämällä vähentää koulutuksen järjestäjien ja opetushallinnon normitaakkaa ja hallinnollista työtä. Lisäksi selvitetään, millaisia vaikutuksia sillä on koulutuksen järjestämiseen.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamisella tavoitellaan hallitusohjelman mukaisesti koulutuksen järjestäjien kannustimia vahvistamalla, että opiskelijat suorittavat opintoja, valmistuvat, työllistyvät ja siirtyvät jatko-opintoihin valmistumisen jälkeen. Lisäksi tavoitellaan sellaisten kannusteiden luomista, jotka ohjaavat opiskelijoita suorittamaan tutkintoja pienempiä osaamiskokonaisuuksia, joilla vastataan jatkuvan oppimisen edellytysten vahvistamiseen ja alueelliseen työvoimatarpeeseen. Lisäksi uudistuksella tavoitellaan rahoituksen ohjausvaikutuksen parantamista yksinkertaistamalla rahoitusjärjestelmää ja lisäämällä rahoitusjärjestelmän läpinäkyvyyttä ja ennakoitavuutta. Lisäksi yksinkertaistamalla

rahoituksen hakua tavoitellaan koulutuksen järjestäjien ja opetushallinnon hallinnollisen työn vähenemistä.

Oppimisen tuen muutosten tavoitteena on korvata nykyiset oppimisvalmiuksia tukevat opinnot uudella matalan kynnyksen oikeudella oppimisen tukeen sekä uudistaa opiskelijan oikeutta erityiseen tukeen vahvistamalla opiskelijan oikeutta erityisopetukseen.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta. Lisäksi muutettaisiin lakia ammatillisesta koulutuksesta sekä lakia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta. Lakia valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä muutettaisiin siten, että siellä huomioitaisiin ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin tehtävät muutokset.

Toiminnanohjauksen kokeilu

Esityksessä ehdotetaan toteutettavan 1 tammikuuta 2026 alkava ja 31 joulukuuta 2033 loppuva kokeilu ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksesta. Kokeilussa osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä olisi muista koulutuksen järjestäjistä poikkeavassa ohjausmenettelyssä. Kokeilussa mukana olevien järjestämislupamenettelyä ja siihen liittyvää normiohjausta kevennettäisiin ja näille koulutuksen järjestäjille annettaisiin laaja tutkintojen järjestämisoikeus. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitäisi neljän vuoden välein koulutuksen järjestäjien kanssa neuvottelut koulutuksen vaikuttavuutta ja laatua koskevista tavoitteista. Tavoitteet kirjattaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjän väliseen sopimukseen, ja tavoitteiden toteutumista seurattaisiin kokeilun aikana. Neuvotteluissa pyrittäisiin yhteensovittamaan kansallisia ja paikallisia tavoitteita. Koulutuksen järjestäjät arvioisivat alueen tarpeita yhdessä keskeisten muiden aluetoimijoiden kanssa ja tekisivät esityksen strategisista tavoitteista. Opetus- ja kulttuuriministeriö toisi keskusteluun kansallisia tavoitteita.

Toiminnanohjauksen kokeiluun valittaisiin koulutuksen järjestäjiä mahdollisimman kattavasti. Valittavien koulutuksen järjestäjien joukon tulisi suuruudeltaan olla sellainen, että kahdenväliset neuvottelut koulutuksen järjestäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön välillä olisivat mahdollisia. Esityksessä ehdotetaan, että kokeiluun valittaisiin enintään 40 koulutuksen järjestäjää. Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien olisi muodostettava sellainen kokonaisuus, jonka perusteella olisi mahdollista arvioida sekä kansallisen että alueellisen laadun ja vaikuttavuuden kehittymistä. Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien valinta perustuisi Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen, Karvin, tekemään pisteytykseen. Pisteytyksen perusteista säädettäisiin lailla. Opetus- ja kulttuuriministeriön olisi lisäksi huolehdittava kokeiluun osallistuvia koulutuksen järjestäjiä valitessa, että kokeiluun osallistuvien kokonaisuus olisi riittävän monipuolinen tutkintotarjonnaltaan ja valtakunnallisesti riittävä opiskelijavuosimäärältään. Opetus- ja kulttuuriministeriön olisi huolehdittava, että kokeiluun osallistujia olisi molemmilla kansalliskielillä, ja että kokeiluun osallistuisi sekä julkisoikeudellisia että yksityisoikeudellisia koulutuksen järjestäjiä. Kokeiluun osallistuvalla koulutuksen järjestäjällä olisi lisäksi oltava riittävät taloudelliset edellytykset tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseksi. Valituksi voisi tulla myös muu kuin monialainen järjestäjä, jos koulutuksen järjestäjällä olisi erikoistunutta osaamista tai se olisi muutoin merkittävä alueellinen tai kansallinen toimija ja sillä olisi lisäksi kokeilun edellyttämää kyvykkyyttä kokeiluluvan mahdollistamaan laajempaan toimintaan.

Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien järjestämisluvat korvattaisiin määrääjäksi kokeiluluvilla. Kokeiluluvat korvaisivat olemassa olevat järjestämisluvat kokeilun voimassaolon ajaksi. Kokeiluluvan saaneella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä olisi pääsääntöisesti oikeus järjestää kaikkia ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja ja niin sanottua laajennettua oppisopimuskoulutusta niiden tutkintojen ja osaamisalojen osalta, joita koulutuksen järjestäjällä ei olisi kokeiluluvassaan. Lisäksi koulutusta voisi järjestää tarvittaessa myös työvoimakoulutuksena ja englannin kielellä.

Rahoitusjärjestelmä

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää uudistettaisiin siten, että jatkossa valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen koulutuksen määräraha koostuisi toteumiin perustuvasta laskennallisesta perusrahoituksesta sekä harkinnanvaraisesta rahoituksesta.

Toteumiin perustuvan laskennallisen perusrahoituksen rahoitusosuudet muodostuisivat toteutuneista opiskelijavuosista, joiden osuus olisi 50 prosenttia, suoritetuista tutkinnon osista ja tutkinnoista, joiden osuus olisi 30 prosenttia, valmistuneiden työllistymisestä ja jatko-opiskelusta, joiden osuus olisi 18 prosenttia, sekä opiskelijapalautteesta ja työelämäpalautteesta, joiden osuus olisi yhteensä 2 prosenttia. Toteumatietoina käytettäisiin kahden varainhoitovuotta edeltävän heinäkuun 1. päivän ja kesäkuun 30. päivän välille sijoittuvan ajanjakson tietoja.

Rahoitusmallia yksinkertaistettaisiin ja ohjausvaikutusta parannettaisiin karsimalla merkittävästi painotus- ja korotustekijöitä ja niiden kertoimia, sekä keskittämällä jäljelle jäävät kustannusvaikutuksia tasaavat painotus- ja korotustekijät opiskelijavuosirahoitukseen. Toteutuneita opiskelijavuosia painotettaisiin jatkossa tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämisellä. Lisäksi niitä painotettaisiin opiskelijan lähtötasolla, jota varten luotaisiin oma painotuskertoimensa. Toteutuneita opiskelijavuosia korotettaisiin vaativan erityisen tuen ja majoituksen järjestämisellä. Lisäksi säilytettäisiin nykytilaa vastaavasti tutkintotyypikerroin, jolla alennetaan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoitusta suhteessa perustutkintoihin.

Harkinnanvaraisella rahoituksella rahoitettaisiin jatkossa eduskunnan päättämät kohdennukset ja lisäykset, strategisen kehittämisen rahoitus, koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset sekä edellisen varainhoitovuoden korjaukset ja oikaisut. Harkinnanvarainen rahoitus olisi osa yleiskatteellista valtionosuusrahoitusta.

Muu ammatillinen koulutus ja henkilöstökoulutus

Esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen muu ammatillinen koulutus, joka on sellaista ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen, sekä henkilöstökoulutusta koskevat lain kohdat kumottaisiin. Ammatillisena koulutuksena ei siten voisi enää jatkossa järjestää ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, eikä henkilöstökoulutusta.

Oppimisen tuki

Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijalla olisi oikeus oppimisen tukeen osana tutkintokoulutusta. Oppimisen tuki olisi opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja

ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta, mitä opiskelija tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuesta säädettyä kumottaisiin säännös oppimisvalmiuksia tukevista opinnoista. Oppimisen tuki toteutettaisiin matalan kynnyksen tukiopetuksena, tukena ja ohjauksena ja sitä tulisi olla opiskelijoille saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistäisi opiskelijoiden osaamista, osaamisen osoittamista näytöissä, valmistumista, työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia.

Lisäksi säädettyä oikeudesta erityiseen tukeen. Opiskelijalla olisi oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, sairauden tai vamman vuoksi säännöllistä ja pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä oppimisen tuki olisi riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Erityinen tuki olisi erityisopettajan antamaan erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki olisi erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Vaikutukset valtiontalouteen ja kunnallistalouteen

Ammatillisen koulutuksen kokeilulla ja rahoitusjärjestelmän uudistamisella ei olisi suoria vaikutuksia valtion- tai kuntatalouteen. Ammatillisen koulutuksen julkisesta rahoituksesta vastaavat kunnat ja valtio yhdessä. Eduskunta päättää ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta vuosittain osana valtion talousarviota. Kuntien rahoitusosuus lasketaan valtion talousarviossa määritellyn ammatilliseen koulutukseen tarkoitetun määrärahan, maan asukasmäärän sekä kunnan asukasmäärän perusteella. Lisäksi kuntien lakisääteisten menojen ennakoimiseksi on säädetty kuntien rahoitusosuuden enimmäismäärästä. Kaikki kunnat rahoittavat ammatillista koulutusta riippumatta siitä, onko kunta järjestelmässä ammatillista koulutusta tai järjestetäänkö sen alueella ammatillista koulutusta.

Ammatillisen koulutuksen kokeilulla tai rahoitusuudistuksella ei muuteta yllä kuvattua rahoitusperiaatetta, eikä sillä ole vaikutusta rahoituksen suhteeseen kuntien ja valtion rahoitusosuuksien osalta.

Ehdotetun kokeilulainsäädännön mukaisesti ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulisi, ennen opetus- ja kulttuuriministeriölle toimitettavaa ehdotusta, käydä alueensa tavoitteita läpi toimintaympäristönsä keskeisten edustajien kanssa. Näitä olisivat ainakin alueen elinkeinoelämän edustajat ja toiminta-alueen työllisyysalue sekä kunnat. Elinkeinoelämän näkemysten nykyistä systemaattisempi huomioon ottaminen ammatillisen koulutuksen tarjonnassa ja koulutuksen järjestäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön ohjaussuhteessa parantaisi koulutuksen vaikuttavuutta. Sopimusta ennakoivien keskustelujen tavoitteena olisi myös edesauttaa alueiden elinkeinoja ja työllisyyttä tukevien vuorovaikutussuhteiden syntymistä.

TE-uudistuksella kunnan vastuuta työttömyysturvan perusosan kustannuksista laajennetaan sekä työttömyysturvan ja työttömän palveluun aktivoinnin välinen kytkös poistetaan. Valtio ja kunnat jakavat työllisyyspalvelujen rahoitukseen liittyvää kustannusvastuuta, jolloin turvataan kuntien kannusteet järjestää palveluja myös heikommassa työmarkkina-asemassa oleville. Uudistus kannustaa työllisyysalueita ja kuntia edistämään työllisyyttä omilla alueillaan. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja työllisyysalueiden käymät keskustelut ennen

ministeriön ja järjestäjien sopimusta tullevat lisäämään ammatillisen koulutuksen vaikuttavuutta työllisyyden hoidossa.

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjausta koskevalla kokeilulla voidaan arvioida olevan positiivisia välillisiä vaikutuksia kuntatalouteen. Vaikutus saavutettaisiin lisääntyvän alueellisen yhteistyön ja TE-palvelu-uudistukseen liittyvien yhteyksien myötä. Kokeiluun liitettävällä kehittäväällä arviointitutkimuksella arvioitaisiin vaikuttavuuteen liittyvien muutosten lisäksi muutoksia alueelliseen yhteistyöhön ja aluetalouden kehitykseen.

Valtiontaloudelliset vaikutukset liittyvät ammatillisen koulutuksen parempaan työllisyyteen ja jatko-opintoihin siirtymiseen. Positiiviset vaikutukset valtiontalouteen syntyisivät pääosin aluevaikutusten kautta. Kokeilun yhtenä tarkoituksena on edistää alueellista hyvinvointia ja parantaa aluetaloutta.

4.2.1.2 Vaikutukset koulutuksen järjestäjien talouteen

Rahoitusjärjestelmä

Valtion talousarvioon sisältyvä ammatillisen koulutuksen määräraha koostuisi vuodesta 2026 alkaen laskennallisesta perusrahoituksesta ja harkinnanvaraisesta rahoituksesta (sisältäen nykyisen strategiarahoituksen ja muun harkinnanvaraisen rahoituksen, mukaan lukien lisätalousarviot). Laskennallinen perusrahoitus tarkoittaisi jatkossa opiskelijavuosien, tutkintojen, tutkinnon osien osaamispisteiden, työllistymisen ja jatko-opiskelun sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen perusteella kohdennettavaa rahoitusta, ja se kohdennettaisiin kokonaisuudessaan toteutuneisiin suoritteisiin perustuen ilman nykymuotoista tavoitteellisten opiskelijavuosien hakua ja kohdennuksesta päättämistä. Kaikki muu ammatillisen koulutuksen määrärahaan sisältyvä rahoitus kohdennettaisiin harkinnanvaraisena rahoituksena. Valtion talousarviossa päätettäisiin vuosittaisesta harkinnanvaraisena jaettavasta osuudesta tarkoituksenmukaisella tarkkuustasolla. Talousarvion selvitysosassa esitettäisiin tarkempi harkinnanvaraisen rahoituksen kohdentamissuunnitelma.

Laskennallinen perusrahoitus myönnettäisiin koulutuksen järjestäjälle yhdellä suoritepäätöksellä ennen varainhoitovuoden alkua, ja rahoitus olisi edelleen yleiskatteellista. Toteumiin perustuva laskennallinen rahoitus muodostaisi, kuten nytkin, valtaosan koulutuksen järjestäjien saamasta rahoituksesta. Jatkossa ei kuitenkaan käytettäisi opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä kohdennettavia tavoitteellisia opiskelijavuosia, vaan toteumiin perustuvia opiskelijavuosia. Siirtyminen pelkästään toteumiin perustuviin suoritteisiin poistaisi koulutuksen järjestäjiltä tavoitteellisten opiskelijavuosien vuosittaisen hakemisen, mikä on koettu työllistäväksi ja koulutuksen järjestäjän talouden ennakointia vaikeuttavaksi. Päätöksentekoprosessi muuttuisi sujuvammaksi ja läpinäkyvämmäksi, mikä tukisi koulutuksen järjestäjien parempaa talouden suunnittelua. Koulutuksen järjestäjät pystyvät seuraamaan rahoituksen perusteena olevien toteumatietojen kertymistä pääosin reaaliaikaisesti.

Samalla kun haku- ja päätöksentekoprosessia yksinkertaistettaisiin, yksinkertaistettaisiin merkittävästi myös rahoitusmallia. Nykyistä rahoitusmallia on kritisoitu monimutkaiseksi, läpinäkymättömäksi ja ohjausvaikutukseltaan heikoksi. Rahoitusmallin yksinkertaistaminen tarkoittaisi, että siitä poistettaisiin useita merkitykseltään marginaalisia painotus- ja korotustekijöitä, joiden lukuisat kertoimet ovat tehneet rahoitusmallista vaikeasti ymmärrettävän. Rahoitusmallin yksinkertaistaminen parantaisi ohjausvaikutusta, kun koulutuksen järjestäjät helpommin tunnistaisivat omien toimenpiteidensä vaikutukset.

Rahoitusosuuksiin tehtäisiin muutoksia. Toteumiin perustuvan laskennallisen perusrahoituksen rahoitusosuudet olisivat seuraavat: toteutuneet opiskelijavuodet 50 prosenttia (nykyisin tavoitteelliset opiskelijavuodet 70 prosenttia), tutkinnon osien osaamispisteet ja tutkinnot 30 prosenttia (nykyisin 20 prosenttia), tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opiskelu 18 prosenttia (nykyisin 7 prosenttia) sekä opiskelijapalaute 1 prosentti (nykyisin 1,5 prosenttia) ja työelämäpalaute 1 prosenttia (nykyisin 1,5 prosenttia)

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistus vaikuttaisi rahoituksen jakautumiseen ammatillisen koulutuksen järjestäjien välillä. Merkittävimmin rahoituksen uudelleen kohdentumiseen vaikuttaisi juuri rahoitusosioiden osuuksiin tehtävät muutokset. Rahoitusmallin yksinkertaistamisen perusteella tehtävät muutokset ovat kokonaisuuden kannalta vähäisiä. Rahoitusta kohdentuisi nykyistä suhteellisesti enemmän niille koulutuksen järjestäjille, joiden opiskelijat suorittavat suhteellisesti muita enemmän tutkintoja ja tutkinnon osia, ja niille koulutuksen järjestäjille, joiden opiskelijat suhteellisesti muita enemmän valmistumisensa jälkeen työllistyvät tai siirtyvät jatko-opintoihin korkeakouluihin.

Rahoitusjärjestelmän uudistamisen myötä rahoituksen suhteellinen jakautuminen koulutuksen järjestäjien kesken voisi muuttua myös koulutuksen järjestäjän koulutustarjonnan perusteella. Rahoitusosuuksien muutos, ennen kaikkea työllistymisen ja jatko-opiskelun painoarvon lisääminen, voisi vaikuttaa koulutustarjontaan. Toiseksi koko tutkinnoista saatavassa rahoituksessa tutkinnon suorittaneiden pohjakoulutuksen mukaisen painotukseen muuttamisella voi olla jonkinlainen vaikutus koulutuksen kohdentamiseen. Lisäksi työllistyminen ja jatko-opiskelukriteeriin tehtävällä muutoksella sen mukaan missä määrin ennen koulutusta työllisinä olleista tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisestä saisi rahoitusta ei työllisinä olleisiin nähden, voisi olla vaikutusta koulutustarjontaan.

Rahoitusosuuksien muutoksella olisi vaikutusta siihen millaisille aloille ja millaisiin tutkintoihin ja millaiseen koulutukseen koulutuksen järjestäjän kannattaisi koulutustarjontaa suunnata. Opiskelijavuosirahoituksen pienenemisen pitäisi kannustaa koulutuksen järjestäjää suuntaamaan koulutusta tarkoituksenmukaisesti myös lyhyempikestoisiin koulutuksiin pitempikestoisten perustutkintojen sijasta. Jos pelkkien tutkinnon osien suorittaminen on yksilön kannalta riittävää koko tutkinnon suorittamisen sijaan, kannustaa rahoitusmalli siihen. Työllistymisen ja jatko-opiskelun painoarvon merkittävä vahvistaminen loisi kannusteen suunnata koulutustarjontaa sellaisille aloille ja sellaisiin tutkintoihin, joista valmistuttua todennäköisemmin työllistytään tai siirrytään korkeakouluun jatko-opiskelijaksi. Kun rahoituksen painopistettä siirretään merkittävästi tutkinnon osista ja tutkinnoista sekä työllistymistä ja korkeakouluun jatko-opiskelijaksi siirtymistä palkitsevaksi, voi tämän arvioida kannustavan entistä paremmin luopumaan yksilön kannalta epätarkoituksenmukaisen pitkien opintopolkujen tarjoamisesta. Pelkistä tutkinnon osista muodostuneista opintokokonaisuuksista saa rahoitusta opiskelijavuosirahoituksen lisäksi myös muista rahoitusosioista, niin suoritetuista osaamispisteistä, työllistymisestä ja jatko-opiskelusta kuin palautteistakin.

Jatkossa koko tutkinnon suorittamisesta saisi rahoitusta pelkästään niiden opiskelijoiden osalta, jotka ovat aiemmin suorittaneet pelkästään perusasteen koulutuksen. Ylioppilastutkinnon suorittaneet rinnastettaisiin nykytilaa vastaavasti perusasteen koulutuksen suorittaneisiin. Tämä kannustaisi tarjoamaan koulutusta niille, joilta perusasteen jälkeinen tutkinto puuttuu. Tämän lisäksi myös ennestään ammatillisen tai korkeakoulututkinnon suorittaneiden opiskelijoiden suorittamista kokonaisista tutkinnoista on saanut rahoitusta. Tämän muutoksen merkitys ei kuitenkaan olisi erityisen suuri, koska jatkossakin tutkinnon osien osaamispisteistä ja koko tutkinnoista muodostuvassa kokonaisuudessa osaamispisteiden merkitys on hallitseva. Nykyisin se on hieman yli 70 prosenttia, ja uudistuksen myötä sen arvioidaan entisestään vahvistuvan. Toiseksi, nykyisinkin ennestään ammatillisen tai korkeakoulututkinnon

suorittaneista opiskelijoita on saanut rahoitusta vain neljäsosan ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa oleviin nähden. Jatkossa, pohjakoulutuksesta riippumatta, myös koko tutkintoa suorittavien osaamispisteet otetaan rahoituksessa huomioon koko laajuudessaan.

Esitetyssä rahoitusmallissa pyritään kannustamaan koulutuksen järjestäjiä kouluttamaan niitä, joiden arvioidaan tarvitsevan eniten koulutusta, esimerkiksi niitä, joilla ei ole mitään perusasteen jälkeistä tutkintoa. Toisaalta rahoitusmallissa pyritään kannustamaan koulutuksen järjestäjiä tarjoamaan koulutusta niille, joilla aikaisempi tutkinto jo on, yksilön kannalta tarkoituksenmukaisessa laajuudessa, mikä voi olla myös pelkistä tutkinnon osista muodostuva kokonaisuus. Myös alanvaihtajista saisi edelleen rahoitusta, kuten myös uutta kokonaista tutkintoa suorittavista. Tutkinnon osien osaamispisteistä ja koko tutkinnoista tulevassa 30 prosentin rahoitusosuudessa koko tutkintoa suorittavan osaamispiste on saman arvoinen riippumatta siitä, onko aikaisempi tutkinto vai ei, ja jokainen koko tutkintoon sisältyvä osaamispiste lasketaan rahoituksen perusteeksi. Tässä 30 prosentin osiossa arvioilta lähes 80 prosenttia tulee osaamispisteiden perusteella ja loppu vajaa 20 prosenttia suoritetuista koko tutkinnoista, johon osuuteen edellytyksenä, ettei ole aikaisempaa ammatillista tai sitä korkeampaa tutkintoa. Lisäksi jos tutkinnon suorittanut aikaisemmasta pohjakoulutuksesta riippumatta on ennen opiskelun aloittamista ollut ei työllinen, niin hänestä saa rahoitusta samoin kuin muistakin ei työllisinä ennen koulutusta olleista työllistymisen ja jatko-opiskelijaksi korkeakouluun siirtymisen 18 prosentin rahoitusosuudessa. Myöskään opiskelija- ja työelämäpalautteen kautta tulevasta kahden prosentin rahoitusosuudesta ei aikaisemman tutkinnon omaavia ole rajattu pois. Rahoituskriteerien muutoksilla pyritään varmistamaan, ettei esimerkiksi ennestään työssä olevien korkeakoulututkinnon suorittaneiden kouluttamisesta tutkintoon tulisi ainakaan nykyistä kannattavampaa.

Sillä, saako ennen koulutusta työllisinä olleiden tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisestä ja jatko-opiskelusta rahoitusta vai ei, ja jos saa niin missä suhteessa, on kokonaisuuden kannalta jonkin verran merkitystä. Jos ennen koulutusta työllisinä olleista ei tulisi ollenkaan rahoitusta, tasoittaisi se rahoitusosuuksiin tehtävän muutoksen vaikutusta. Ne koulutuksen järjestäjät, jotka hyötyvät työllistymisen painoarvon lisäämisestä, eivät tässä tapauksessa hyödy aivan niin paljoa. Joka tapauksessa ennen koulutusta työllisinä olleiden painoarvon vähentäminen on perusteltua, ettei kannusteta kouluttamaan liikaa helposti ja varmasti rahoitusta tuovia opiskelijoita.

Rahoitusmallin yksinkertaistamisesta johtuvat muutokset vaikuttaisivat jossain määrin yksittäisiin koulutuksen järjestäjiin, mutta ne ovat rahoituksen kokonaisuuden kannalta marginaalisia. Syventävän ja täydentävän muun ammatillisen koulutuksen osuus rahoituksen kokonaisuudesta on ollut noin 10 miljoona euroa eli puoli prosenttia ammatillisen koulutuksen määrärahasta. Sen poistaminen rahoituksesta vaikuttaisi kolmen koulutuksen järjestäjän rahoitukseen merkittävämmiin. Joissain tapauksissa koulutuksen järjestäjän tarjoaman syventävän ja täydentävän muun ammatillisen koulutuksen sisältö on kuitenkin sellaista, mitä voitaisiin tarjota myös markkinahintaisesti, jolloin esille nousevat kilpailuneutraliteettia koskevat kysymykset.

Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen kautta kohdentunut rahoitus on ollut suuruudeltaan noin miljoonan euron verran, mikä vastaa puolta promillea ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta. Se on ollut tutkintokoulutukseen nähden keskimääräisesti rahoitettua. Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestäminen ei ole rahoituksen korotusperuste, vaikka tällaista virheellistä käsitystä on koulutuksen järjestäjillä jossain määrin ollut. Sen poistamisella erillisenä rahoituskohteena ei arvioida olevan vaikutusta yhdenkään koulutuksen järjestäjän rahoitukseen.

Henkilöstökoulutuksena järjestetystä koulutuksesta yrityksille tullut rahoitus on ollut suuruudeltaan noin miljoonan euron verran, joka on puolipromillea ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta. Rahoitus on näin ollen täysin merkityksetön ammatillisen koulutuksen rahoituksen kokonaisuuden kannalta, ja myös hyvin vähämerkityksinen yksittäisille koulutuksen järjestäjille.

Oppivelvollisuuden korotuskertoimen kautta rahoitusta kohdentuu noin 30 miljoonaa euroa. Vaikka sen painoarvo euromääräisesti on rahoituksen kokonaisuudessa suurempi kuin useimpien muiden poistettavaksi ehdotettavien kertoimien, sen merkitys yksittäisille koulutuksen järjestäjille on kuitenkin vähämerkityksinen. Tämä johtuu siitä, että sen perusteella rahoitetaan hyvin laajasti ja tasasuuruisesti eri koulutuksen järjestäjiä. Ne, joilla ei ole oppivelvollisia opiskelijoita, eivät myöskään hyödy merkittävästi kertoimen poistoista.

Erityisen tuen korotuskerroin poistettaisiin (pois lukien vaativan erityisen tuen kertoimet). Erityisen tuen järjestämisestä ei kerätä, eikä käytännössä voida kerätä, kustannustietoja, joten erityisen tuen rahoitukselle ei ole saatavissa kustannusvastaavuutta. Erityisen tuen kertoimen poistamisella on joillekin koulutuksen järjestäjille suurempi rahoituksellinen merkitys kuin toisille. Tämä perustuu siihen, että näillä koulutuksen järjestäjillä on suhteessa muita enemmän tehtyjä erityisen tuen päätöksiä. Se voi johtua siitä, että joillakin koulutuksen järjestäjillä on muita enemmän erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita tai sitten päätöksiä tehdään helpommin perusteiden kuin muualla. Koulutuksen järjestäjälle erityisen tuen korotuksena saatu rahoitus ei kuitenkaan voi olla toiminnan kannalta ratkaisevaa.

Alueellisia ammatillisen koulutuksen suorittaneiden työllisyyseroja huomioon ottava aluekerroin poistettaisiin. Tällä hetkellä ne koulutuksen järjestäjät, joiden pääasiallisen toiminta-alueen ammatillisen koulutuksen suorittaneen väestön työllisyystilanne on maan keskiarvoa heikompi, saavat eron huomioon otettavan ykköstä suuremman kertoimen, ja vastaavasti se missä työllisyys on keskimääräistä parempi, saavat ykköstä pienemmän kertoimen. Kertoimen poistaminen ei merkittävästi vaikuttaisi rahoituksen kohdentumiseen. Kun verrataan sitä, miten rahoitus kohdentuisi maakuntien kesken, ei aluekerroimella tai sen poistamisella näytä olevan suurta vaikutusta sille, miten rahoitus kohdentuisi uudessa rahoitusmallissa.

Nykyisessä rahoituksessa tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymistä ja jatko-opiskelua painotetaan järjestäjäkohtaisella korjauskertoimella. Järjestäjäkohtainen korjauskero lasketaan siten, että kolme vuotta ennen varainhoitovuoden alkamista päättyvän kalenterivuoden aikana tutkinnon taikka tutkinnon osan tai osia suorittaneiden lukumäärä jaetaan kaksi vuotta ennen varainhoitovuoden alkamista päättyvän kalenterivuoden lopussa työllistyneiden tai jatko-opintoihin siirtyneiden sekä työttömien yhteismäärällä. Järjestäjäkohtaisen kertoimen poistamisella olisi merkitystä niille koulutuksen järjestäjille, joilla on muita enemmän tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneissa niitä, jotka valmistuttuaan ovat muussa toiminnassa kuin jatko-opiskelijoina, työllisinä tai työttöminä. Esimerkiksi asevelvollisuutta suorittamaan menevät eivät voi samaan aikaan olla työllisinä. Järjestäjäkohtaisella kertoimella on otettu tämä osuus huomioon. Tämän muussa toiminnassa olevien osuuden on ajateltu jakautuvan samassa suhteessa kuin on jatko-opiskelijoita ja työllisiä suhteessa työttömiin. Samalla, kun järjestäjäkohtainen kerroin poistettaisiin, työllisyysmittaria uudistettaisiin. Pelkän vuoden lopun tilanteen sijasta työllistymistä tarkasteltaisiin vuoden mittaisella ajanjaksolla siten, että työllisiksi laskettaisiin kaikki vähintään kaksi kuukautta työllisinä olleet. Tämä eliminoisi esimerkiksi sen vaikutusta, että työvoiman ulkopuolella on ollut henkilöitä asevelvollisuudesta johtuen. Vaativan erityisen tuen järjestäjille järjestäjäkohtaisella kertoimella on ollut merkitystä, koska näiden koulutuksen järjestäjien tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneista jää suhteellisesti enemmän työvoiman ulkopuolelle

muihin järjestäjiin verrattuna. Näiden koulutuksen järjestäjien osalta rahoituksen muutos otettaisiin huomioon vaativan erityisen tuen korotuskertoimien kautta.

Kustannuksia tasaavien painotus- ja korotustekijöiden keskittäminen opiskelijavuosirahoitukseen toteutettaisiin kustannusneutraalisti. Tutkintokoulutuksen kustannusryhmäpainotuksen poistaminen tutkinnon osien osaamispisteiden ja koko tutkintojen painotustekijänä, ja huomioon ottaminen vain opiskelijavuosirahoituksessa tarkoittaa, että kertoimien arvojen hajonta ykkösen molemmin puolin kasvaa. Kysymyksessä on kuitenkin tekninen muutos, joka johtuu siitä, että jatkossa kertoimet vaikuttaisivat vain 50 prosenttiin suoritteista nykyisen 90 prosentin sijasta. Vastaavalla tavalla vaativan erityisen tuen korotus tehtäisiin jatkossa pelkästään osana opiskelijavuosirahoitusta. Myös tämä muutos olisi näiltä osin tekninen. Vaativan erityisen tuen korotusta muutettaisiin siten, että rahoitusperusteasetuksella säädetty porrastus vammaiseen, vaikeasti vammaiseen sekä henkilökohtaista avustajaa tarvitsevaan vammaiseen korvattaisiin porrastuksella tutkintokoulutuksessa, tutkintoon valmentavassa koulutuksessa sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa olevaan opiskelijaan. Rahoituksen sitominen henkilökohtaiseen avustajaan (yksi avustettava per yksi avustaja) ei ole käytännössä ollut toimivin ratkaisu, sillä tarvittaisiin enemmän riittävästi ryhmäavustajia, jotka avustaisivat tarpeen mukaan yhtä tai useampaa opiskelijaa. Toiseksi vaikeasti vammaiselle henkilölle taikka vammaiselle henkilölle ei ole olemassa mitään määritelmää, eikä käsitettä vaikeasti vammaisen löydy enää lainsäädännöstä. Porrastuksen muutoksella selkeytettäisiin rahoituksen perusteena olevia kriteereitä.

Vaikuttavuusarvioita varten on tehty simulointeja, joilla on arvioitu rahoitusmallin muutosten vaikutuksia koulutuksen järjestäjille. Muutoksia on tarkasteltu koulutuksen järjestäjän sijaintimaakunnan, kielen, omistajatyypin ja koon mukaan. Laskelmissa on käytetty seuraavia tietoja:

- ajanjaksolla 1.7.2021–30.6.2023 toteutuneet opiskelijavuodet, tutkinnot ja tutkinnon osien osaamispisteet
- 1.7.2020–30.6.2021 tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opiskelu korkeakoulussa ajanjaksolla 1.7.2021–30.6.2022 sekä 1.7.2021–30.6.2022 tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opiskelu korkeakoulussa ajanjaksolla 1.7.2022–30.6.2023
- ajanjakson 1.7.2022–30.6.2023 opiskelija- ja työelämäpalaute
- vuoden 2022 kustannustiedot, joista on laskettu kustannusryhmäkertoimet sekä majoituksen ja vaativan erityisen tuen korotuskertoimet
- vuoden 2023 suoritepohjainen rahoitus 2 030 360 322 € (summassa ei ole mukana strategiarahoitusta eikä harkinnanvaraisia korotuksia), jonka pohjalta vertailu on tehty.

Laskelmien mukaan rahoitusta kohdentuisi koulutuksen järjestäjien kesken uudelleen n. 42,2 miljoonaa euroa, mikä on 2,1 prosenttia ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta. Rahoituksen väheneminen 42,2 miljoonaa euroa kohdistuisi 64 koulutuksen järjestäjään. Vastaava euromäärä kohdistuisi lisäyksenä 69 koulutuksen järjestäjälle. Lisäksi on kaksi koulutuksen järjestäjää, joiden rahoitus tulisi entiseen tapaan pääosin harkinnanvaraisena rahoituksena. Koulutuksen järjestäjiä, joiden rahoitus laskisi yli viisi prosenttia on 34. Koulutuksen järjestäjiä, joiden rahoitus kasvaisi yli 10 prosenttia on 25.

Koulutuksen järjestäjien maakunnan mukaan tarkasteltuna rahoitus vähenisi enimmillään 6,4 prosenttia ja kasvaisi 3,5 prosenttia. Maakunnittaisissa muutoksissa aluekertoimen poistamisella ei ole ratkaisevaa merkitystä rahoituksen uudelleen kohdentumisessa. Koulutuksen järjestäjän kielen mukaan tarkasteltuna kaksikielisten järjestäjien rahoitus kasvaisi 6,5 prosenttia, sekä ruotsinkielisten että suomenkielisten rahoitus vähenisi 0,2 prosenttia. Omistajatyypin mukaan yksityisten koulutuksen järjestäjien rahoitus nousisi 0,3 prosenttia ja kuntien 0,2 prosenttia ja kuntayhtymien rahoitus laskisi 0,3 prosenttia.

Kolmen vuoden siirtymäajaksi asetettaisiin ylärajat, jonka verran yksittäisen koulutuksen järjestäjän rahoitus voisi vähentyä tai kasvaa edelliseen vuoteen verrattuna. Ensimmäisenä vuonna vähennystä voisi olla enimmillään viisi prosenttia, seuraavana vuonna seitsemän prosenttia ja kolmantena vuonna 10 prosenttia. Vastaavasti vuosittaisen muutoksen yläraja olisi kolmen vuoden ajan 10 prosenttia. Tämä tarkoittaisi, että kolmessa vuodessa rahoituksen taso voisi laskea enimmillään lähtötasoon nähden 20,5 prosenttia ja kasvaa 33,1 prosenttia. Kun rahoituksen muutoksia tasoitettaisiin siirtymäkaudella ensimmäisenä vuotena siten, että rahoituksen vähenemä voisi olla korkeintaan viisi prosenttia edellisvuoden rahoituksesta, ja rahoituksen kasvu enintään 10 prosenttia edellisvuoden rahoituksesta ja lisättäisiin yli viiden prosentin rahoitusta menettäville koulutuksen järjestäjille rahoitusta yhteensä noin 10,4 miljoonaa euroa, josta 3,3 miljoonaa euroa tulisi yli 10 prosenttia rahoitusta kasvattavilta.

Muutoksen enimmäismäärän rajaaminen miinus viiden ja plus kymmenen prosentin väliin pienentäisi koulutuksen järjestäjien kesken uudelleen kohdentuvan rahoituksen määrän 34,7 miljoonaan euroon, mikä on 1,7 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Enimmäismuutosten rajauksella on myös hieman vaikutusta omistajatyypin mukaisiin muutoksiin. Rajauksella kuntajärjestäjien rahoitus nousisi 0,6 prosenttia (ilman rajausta 0,2) ja vastaavasti kuntayhtymäjärjestäjien rahoitus laskisi 0,4 prosenttia (ilman rajausta 0,3). Yksityisten järjestäjien rahoitus kasvaisi saman 0,3 prosenttia kuin ilman rajaustakin. Koulutuksen järjestäjän tutkintokielen mukaan kaksikielisten koulutuksen järjestäjien rahoituksen lisäys pieneni hieman rajauksen myötä. Ruotsinkielisten koulutuksen järjestäjien rahoitus vähenisi rajauksella hieman enemmän kuin ilman rajausta. Vastaavasti suomenkielisten koulutuksen järjestäjien rahoitus vähenisi rajauksella hieman vähemmän kuin ilman rajausta. Kokonaisuutena sekä omistajatyypin että koulutuksen järjestäjän kielen perusteella tapahtuvat rahoituksen muutokset olisivat hyvin vähäisiä. Poikkeuksena olisivat ne harvalukuiset kaksikieliset koulutuksen järjestäjät, joilla rahoitus kasvaisi useamman prosentin. Rajauksen myötä yksittäisen maakunnan rahoitus voisi enimmillään vähentyä 5 prosenttia.

Taulukko nykyinen rahoitusmalli ja ehdotettu rahoitusmalli:

<i>Nykyinen rahoitusmalli</i>		<i>Ehdotettu rahoitusmalli</i>	
<i>Rahoituksen osat ja osuudet</i>	<i>%-osuus</i>	<i>Rahoituksen osat ja osuudet</i>	<i>%-osuus</i>
Strategiarahoitus (ollut vajaa 1%, vaikka max 4 %)	0–4%	Harkinnanvarainen rahoitus (strateginen kehittäminen ym.)	Pieni osuus
Laskennallisen rahoituksen suoritteet ja niiden osuudet laskennallisesta rahoituksesta	96–100%	Laskennallisen perusrahoituksen suoritteet ja niiden osuudet laskennallisesta rahoituksesta	Valtaosa kuten nytkin

<i>Nykyinen rahoitusmalli</i>		<i>Ehdotettu rahoitusmalli</i>	
josta	100 %	josta	100 %
Okm:n päättämät tavoitteelliset opiskelijavuodet	70 %	Toteutuneet opiskelijavuodet	50 %
Harkinnanvarainen korotus (pieni osuus)		(rah. hyväksyttävälle ei-oppivelv. osalta järj. kohtainen yläraja)	
Tutkinnon osien osaamispisteet ja tutkinnot	20 %	Tutkinnon osien osaamispisteet ja tutkinnot	30 %
Työllistyminen ja jatko-opiskelu	7 %	Työllistyminen ja jatko-opiskelu	18 %
Opiskelijapalaute	1,5 %	Opiskelijapalaute	1,0 %
Työelämäpalaute	1,5 %	Työelämäpalaute	1,0 %
<i>Rahoituksen suoritteiden painotus- ja korotustekijät</i>		<i>Rahoituksen suoritteiden painotus- ja korotustekijät</i>	<i>Kertoimia</i>
	<i>Kertoimia</i>		
Viisi tutkintokoulutuksen kustannusryhmää, opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot, muu ammatillinen koulutus.	7	Seitsemän tutkintokoulutuksen kustannusryhmää + täydentävä ja syventävä muu ammatillinen koulutus; muun ammatillinen koulutuksen ammatilliseen tehtävään valmistava (lentäjät ym.) kokonaisuudessaan harkinnanvaraiseen rahoitukseen.	8
Majoitus	3	Majoitus	3
Erityinen tuki ja vaativa erityinen tuki	8	Vaativa erityinen tuki (porrastusmuutos; rahoitustaso säilyy)	3
Vankilaopetus	1	Vankilaopetus osaksi harkinnanvaraista rahoitusta	
Tutkintotyyppi	1	Tutkintotyyppi	1
Työvoimakoulutus	1	Lähtötaso (uusi)	5-10
Henkilöstökoulutus	1		

<i>Nykyinen rahoitusmalli</i>		<i>Ehdotettu rahoitusmalli</i>	
Oppivelvollisuus	1		
<i>Tutkinnon osien osaamispisteet ja tutkinnot</i>		<i>Tutkinnon osien osaamispisteet ja tutkinnot</i>	
Koko tutkintojen pohjakoulutuspainotus (on, ei)	2	Koko tutkinnoista osaamispisteiden lisäksi rahoitusta vain ilman aikaisempaa ammatillista tai korkeampaa pohjakoulutusta olevista.	
Viisi tutkintokoulutuksen kustannusryhmää	5		
Erityinen tuki ja vaativa erityinen tuki	4		
<i>Työllistyminen ja jatko-opiskelu</i>		<i>Työllistyminen ja jatko-opiskelu</i>	
Ennen koulutusta työllinen (on, ei)	2	Rahoitusta vain ennen koulutusta ei-työllisinä olleista	
Järjestäjäkerroin (muuttuva ajan, järjestäjän suhteen)	muuttuva		
Aluekerroin	20		
<i>Opiskelijapalaute (aloittaneet, opiskelunsa päättäneet)</i>		<i>Opiskelijapalaute (aloittaneet, opiskelunsa päättäneet)</i>	
Koko tutkinnon vs. osia suorittaneet, osittainen katokorjaus (muuttuva vastausosuuden suhteen)	2 + muuttuva	Koko tutkinnon vs. osia suorittaneet, osittainen katokorjaus (muuttuva vastausosuuden suhteen)	2 + muuttuva
<i>Työelämäpalaute (työpaikka, työpaikkaohjaajat)</i>		<i>Työelämäpalaute (työpaikka, työpaikkaohjaajat)</i>	
Osittainen katokorjaus (muuttuva vastausosuuden suhteen)	muuttuva	Osittainen katokorjaus (muuttuva vastausosuuden suhteen)	muuttuva

Oppimisen tuki

Oppimisen tuen kokonaisuuden taloudellisten vaikutusten arvioidaan olevan koulutuksen järjestäjille vähäiset. Ehdotettua oppimisen tuen ja erityisen tuen vahvistamista ja osaamisen kehittämistä tuetaan hankerahoituksella vuosien 2024–2025 aikana ammatillisessa koulutuksessa 15 miljoonalla eurolla. Vuodesta 2025 alkaen hallitusohjelmassa on varattu 10 miljoonaa euroa vuosittain oppimisen tuen ja ohjauksen kokonaisuuden toteuttamiseen. Jos määrärahaa jakautuisi arvioin mukaan puolet oppimisen tukeen, jossa tuen painotus on suurin myös oppimisvalmiuksia tukevien opintojen jälkeen, tarkoittaisi se noin 75 henkilötyövuotta. Erityisopetuksen vahvistamiseen rahoituksesta kohdistuisi arvion mukaan 75 henkilötyövuotta.

Oppimisvalmiuksia tukevien opintojen todellisesta toteutumismäärästä ei ole saatavilla tarkkoja tietoja, koska saatava tieto perustuu vain myönnettyyn rahoitukseen, jossa on monia rajoitteita rahoituksen määräytymisperusteissa. Oppimisvalmiuksia tukevien opintojen opiskelijavuosia on vuosittain ollut vain noin 0,7–0,8 prosenttia kaikista painotetuista opiskelijavuosista.

Vuoden 2023 rahoituksesta erityiseen tukeen kohdennettiin 65 793 775 €, mikä on 3,2 prosenttia ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta (2,48 mrd. €). Laskelmassa ei ole mukana vaativaa erityistä tukea, jonka rahoitus on tätä suurempaa. Erityisen tuen rahoitusta sai 97 koulutuksen järjestäjää, ja enimmillään rahoitus kattoi koulutuksen järjestäjän rahoituksesta 12,9 prosenttia. Kahdeksalla järjestäjällä se kattoi 5–8 prosenttia rahoituksesta. Pienimmillään se kattoi vain alle puolipromillea koulutuksen järjestäjän rahoituksesta, ja koulutuksen järjestäjiä, joilla erityisen tuen rahoituksen osuus oli alle prosentti, oli yhteensä 22. Rahoituksen määrä on laskettu vuoden 2023 rahoituksesta, mutta suoritteet, joihin rahoitus perustuu, ovat vuodelta 2022.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus arvioi vuosina 2020–2021 ammatillisen koulutuksen erityistä tukea. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä on kasvanut vuodesta 2004, jolloin tilastointi aloitettiin. Viime vuosina erityisen tuen opiskelijoiden osuus ammatillisen koulutuksen opiskelijoista on ollut 10–11 prosenttia. Suhteellisesti eniten erityisen tuen opiskelijoita on palvelualoilla, tekniikan aloilla, tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen alalla sekä humanistisilla ja taidealoilla, kullakin noin 12–13 prosenttia.

Erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita on kaikilla koulutusaloilla, joten oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tukitoimien toteuttamisen tulisi koskea kaikkia aloja. Erityisopetuksen perusteet pohjautuvat tiedonsiirrolla saatuun tietoon, opiskelijoiden oppimisessa havaittuihin erityiseen tuen tarpeeseen tai oppimisvaikeuksien seuloissa ja yksilöarvioinnilla saataviin tietoihin. Nykytilan arvioinnissa on otettava huomioon, että erityisen tuen päätösten määrä ei anna luotettavaa kuvaa erityisopetuksen tarpeesta ja tukitoimien vaikuttavuudesta.

Oppimisen tuen vahvistamisen arvioidaan vaikuttavan myönteisesti opiskelijoiden opintojen sujumiseen, keskeyttämisten vähenemiseen sekä tutkintojen ja tutkinnon osien suorittamiseen. Vaikutukset näkyisivät opiskelijoiden työllistymisenä ja jatko-opintoihin siirtymisenä, joka puolestaan vaikuttaa myönteisesti koulutuksen järjestäjän rahoitukseen, laatuun ja toiminnan vaikuttavuuteen.

4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.2.1 Vaikutukset koulutuksen järjestäjiin

Kokeilu

Kokeilussa mukana olevien ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuudet laajenisivat ja monipuolistuivat. Kokeilussa mukana olevilla järjestäjillä olisi laaja tutkintojen järjestämisoikeus ja oikeus järjestää kaikkia tutkintoja englannin kielellä. Lisäksi kokeilussa mukana olevilla järjestäjillä olisi laajennetun oppisopimuskoulutuksen järjestämistehtävä ja oikeus järjestää koulutusta työvoimakoulutuksena. Kokeilulupien ulkopuolelle rajattaisiin ainoastaan välttämättömät tutkinnot ja koulutukset. Kun järjestämislupasääntelyä väljennettäisiin, syntyisi koulutuksen järjestäjille lisää mahdollisuuksia reagoida toimintaympäristön muutoksiin nykyistä joustavammin ja nopeammin. Koulutuksen järjestäjillä olisi säännönmukainen mahdollisuus käydä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa vuoropuhelua toimintaympäristöstään ja tavoitteistaan. Nykyisen yksityiskohtaisesti säännellyn järjestämislupamenettelyn sijaan se perustuisi vuorovaikutukseen ja kumppanuuteen. Samalla koulutuksen järjestäjien työmäärä järjestämislupahakemusten osalta vähenisi merkittävästi.

Niiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa, jotka eivät osallistu kokeiluun, käytäisiin määrääjain esimerkiksi alueellisia tai alakohtaisia keskusteluja. Keskusteluissa käytäisiin läpi samoja kansallisia ammatillista koulutusta koskevia tavoitteita kuin kokeiluun osallistuvien kanssa. Keskusteluun osallistuvat järjestäjät toisivat esille alueen tai alan tarpeita ja tavoitteita sekä koulutuksen järjestämiseen liittyviä haasteita. Keskustelukokonaisuudet ja -alueet päätettäisiin sen jälkeen, kun kokeiluun osallistuvista koulutuksen järjestäjistä on päätetty. Järjestämisluvissa määrättäisiin kaikkien järjestäjien osalta rahoituksen perusteena käytettävien opiskelijavuosien enimmäismäärästä. Enimmäismäärä koskisi jatkuvan oppimisen opiskelijavuosien määrää. Tällä varmistettaisiin koulutuksen järjestäjien saaman rahoituksen määrä per opiskelijavuosi siinäkin tilanteessa, että kansallisella tasolla opiskelijavuositoteumat kasvaisivat. Kun opiskelijavuosien enimmäismäärästä määrättäisiin järjestämisluvassa, pystyisi koulutuksen järjestäjä ennakoimaan paremmin saamansa rahoituksen määrän per opiskelijavuosi. Koulutuksen järjestäjillä olisi seuraavalle neljälle vuodelle etukäteen tiedossa opiskelijavuosimäärä, johon he olisivat oikeutettuja. Ehdotettu malli lisäisi koulutuksen järjestäjäkohtaista vakautta. Tämä myös edesauttaisi koulutuksen järjestäjää laadukkaana koulutuksen toteuttamisessa, kun resurssit olisivat paremmin hallittavissa. Kokeilussa mukana olevien koulutuksen järjestäjien kanssa opiskelijavuosien enimmäismäärästä sovittaisiin strategiakautta koskevilla neuvotteluilla, jolloin se tukisi sovittavia tavoitteita ja toimenpiteitä.

Maksuttomassa koulutuksessa olevien nuorten määrä tulee Tilastokeskuksen tuoreimman väestöennusteen mukaan olemaan vuonna 2035 noin 90 prosenttia nykyisestä tasosta. Valtakunnan tasolla se merkitsee, että mikäli ikäluokasta siirrytään lukioon ja ammatilliseen koulutukseen jatkossa samassa suhteessa kuin nykyisin, oppivelvollisten opiskelijoiden määrä ammatillisessa koulutuksessa pienenee suhteessa muihin opiskelijaryhmiin. Kehitys ei kuitenkaan ole alueellisesti tasaista, vaan joissain maakunnissa oppivelvollisten opiskelijoiden määrä vähenee muita maakuntia enemmän. Väestökehityksellä tulee olemaan väistämättä seurauksia ammatillisen koulutuksen järjestämisen tapaan. Lisäämällä järjestämislupiin opiskelijavuosien enimmäismäärät muiden kuin oppivelvollisten osalta, on väestömuutoksen negatiivisia vaikutuksia mahdollista tasoittaa. Näin kaikilla koulutuksen järjestäjillä olisi tosiasialliset mahdollisuudet toimintansa uudistamiseen.

Kun kokeilussa mukana olevien ammatillisen koulutuksen järjestäjien järjestämislupamenettelyä muutetaan, voi sillä olla vaikutuksia muihin kuin kokeilussa mukana

olevien koulutuksen järjestäjien toimintaan. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät tarjoavat kuitenkin tälläkin hetkellä samoja tutkintoja samoilla maantieteellisillä alueilla. Koulutuksen järjestäjät voivat lupiensä puitteissa käynnistää tai lopettaa eri alojen koulutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on kannustanut järjestäjiä alueelliseen yhteistyöhön siten, että epätarkoituksenmukaista päällekkäistä koulutusta olisi mahdollisimman vähän, ja että koulutuksen kokonaisresurssit kohdentuisivat täysimääräisesti alueen elinkeinojen ja väestön tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjillä on maan eri osissa eri tavoin organisoituja neuvottelukuntia yhteistyön edistämiseksi. Järjestämislupien mahdollistamien tutkintojen lisääminen kokeilussa mukana oleville järjestäjille ei siten muuttaisi nykytilannetta oleellisesti. Vaikutusten muihin kuin kokeilussa mukana oleviin järjestäjiin voidaan katsoa olevan vähäisiä. Mahdollisten ennakoimattomien vaikutusten vähentämiseksi kokeilun yhteydessä käytävissä neuvotteluissa analysoidaan koulutuksen järjestäjän koulutustarjonnan suhdetta työelämän tarpeeseen. Ne tutkimukset, joiden tarjonta on selvästi tiettyjen erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien toteuttamaa, voidaan rajata pois kokeiluluvasta.

Kokeilussa toteutettavien neuvottelujen yhtenä tarkoituksena on parantaa koulutustarjonnan ja työelämän osaamistarpeen vastaavuutta. Neuvotteluissa pyritään etsimään ratkaisuja muun muassa sille, miten koulutuksen järjestäjä toimillaan edistää nykyistä paremmin alueensa työllisyyttä ja kasvattaa kansalaisten osaamista. Lopputuloksena koulutustarjonnan voidaan arvioida vastaavan paremmin kysyntään. Samalla työelämäyhteistyö koulutuksen sisältöjen suunnittelussa kasvaa.

Myös ne koulutuksen järjestäjät, jotka osallistuvat kokeiluun, noudattaisivat opiskelijavalinnan osalta sitä mitä säädetään laissa ammatillisesta koulutuksesta ja rahoituksen osalta mitä säädetään laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta. Yhteisesti sovittavien tavoitteiden saavuttamiseksi opintotarjonnan työelämärelevanssi todennäköisesti paranee.

Rahoitusjärjestelmä

Ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia muutettaisiin tällä hallituksen esityksellä siten, että suoritettujen tutkinnon osien, työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtyvien merkitys järjestäjälle osoitettavassa valtionosuusrahoituksessa kasvaa. Tällä tullee olemaan positiivinen vaikutus tutkinnon osien ja tutkintojen suorittamiseen suhteessa opiskelijamäärään ja vaikuttavuuteen suoritusten jälkeen. Edelleen puolet rahoituksesta kohdistettaisiin opiskelijavuosien mukaan ja 80 prosenttia rahoituksesta opiskelijavuosien ja suoritettujen tutkinnon osien perusteella. Mainittuun 80 prosenttiin sisältyisi kokonaisia tutkintoja koskeva painotus niiden osalta, joilla ei ennen opintojen alkua ole ammatillisesti eriytynyttä tutkintoa.

Koulutuksen järjestäjillä voi olla useita erilaisia ansaintalogiikkoja. Järjestäjä voi pyrkiä maksimoimaan vaikuttavuuden perusteella kohdennettavan rahoituksen. Silloin koulutustarjonnan tulisi mahdollisimman hyvin vastata työelämän kysyntää ja koulutus tulisi järjestää siten, että eteneminen työhön tai jatko-opintoihin olisi mahdollisimman sujuvaa. Haasteeksi saattaa muodostua opiskelijoiden houkuttelu aloille, joilla etenemismahdollisuudet ovat parhaat. Haasteita opiskelijarekrytoinnissa on ollut esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla, jossa työllistyminen on selvästi muita aloja parempaa. Menettely saattaa edellyttää koulutuksen järjestäjältä mittavaakin toiminnan uudelleenorganisointia. Useimmiten koulutuksen järjestäjillä on tiloihin ja laitteisiin sidottua pääomaa, jonka muuttaminen nopeasti vastamaan toimintaympäristön muutosta saattaa olla vaikeaa. Opetushenkilöstön osaaminen on alakohtaista, eikä henkilöstön osaamisrakenteen uudistaminen aina ole nopealla aikataululla mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

Koulutuksen järjestäjä voi pyrkiä varmistamaan rahoitustaan myös tarjoamalla koulutusta, johon on keskimääräistä helpompi saada ennakolta arvioiden opinnoissaan hyvin menestyviä opiskelijoita. Suosituilla koulutusaloilla ja suosituissa tutkinnoissa opiskelijoiden saatavuusongelmia ei ole. Näissä tapauksissa ansaintalogiikka perustuisi suosittujen alojen tarjontaan ja nopeaan tutkinnon osien ja tutkintojen suorittamiseen.

Oppimisen tuki

Oppimisen tuen ja erityisen tuen säästöjen ei oleteta muuttavan merkittäväällä tavalla ammatillisen koulutuksen järjestämistä, sillä oppimisvalmiuksia tukevien opintoja ja erityistä tukea on järjestetty jo vakiintuneella tavalla pidempään. Muutoksen ei oleteta lisäävän henkilöstötarvetta ammatillisessa koulutuksessa kuin vain muutamilla koulutuksen järjestäjillä, joilla voimassa olevan lain mukaiset oppimisen tuen eri muodot eivät ole toteutuneet. Oppimisen painopisteen siirtyminen matalan kynnyksen oppimisen tukeen voisi kuitenkin tarkoittaa koulutuksen järjestäjän toiminnan tarkoituksenmukaista uudelleen organisointia ja henkilöstön roolin uudelleen tarkastelua. Suurella osalla koulutuksen järjestäjiä muutoksen arvioidaan kuitenkin olevan verrattain pieni.

Kysymys ei ole koulutuksen järjestäjien näkökulmasta laajenevasta tehtävästä, sillä voimassa olevassa laissa säädetään erityisestä tuesta ja erityistä tukea antavien kelpoisuudesta säädetään asetuksella. Opettajien kelpoisuudesta annetun asetuksen (986/1998) 16 §:n mukaan erityistä tukea on kelpoinen antamaan henkilö, joka on suorittanut asetuksen mukaiset erityisopettajalta edellytettävät opinnot. Poikkeuksellisesti erityistä tukea voi antaa myös muu asetuksessa tarkoitettu opettaja osana muuta opetustaan, jos erityisen tuen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Lisäksi laki ammatillisesta koulutuksesta edellyttää, että koulutuksen järjestäjällä tulee olla koulutuksen järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työsopimussuhteisia opettajia. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä. Tähän kuuluvat myös erityisopettajat silloin, kun koulutuksen järjestäjällä on erityisen tuen päätöksen saaneita opiskelijoita.

4.2.2.2 Vaikutukset viranomaisiin

Opetushallinnon toiminnanohjaukseen liittyvä työ muuttuisi jonkin verran. Järjestämislupamuutosten käsittelyn työmäärä korvautuisi osin neuvotteluihin valmistautumisella ja neuvotteluprosessiin liittyvällä työllä.

4.2.2.3 Vaikutukset kuntiin, alueisiin ja maaseutuun

Esityksellä arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia kuntiin. Kokeilussa ammatillisen koulutuksen järjestämislupasääntelyä joustavoitetaan, mikä mahdollistaa koulutuksen järjestäjille aiempaa laajempia ja monipuolisempia mahdollisuuksia suunnata koulutustarjontansa paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen koulutustarpeen mukaisesti. Koulutuksen järjestäjille syntyy uusia mahdollisuuksia reagoida toimintaympäristöön ja sen muutoksiin nykyistä joustavammin ja nopeammin.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää yksinkertaistettaisiin muun muassa poistamalla aluekerroin. Aluekertoimella on tasattu koulutuksen järjestäjien rahoitusta sen mukaan toimivatko ne maakunnissa, jossa keskimääräistä korkeampi tai matalampi ammatillisen koulutuksen suorittaneiden työttömyys. Enimmillään vuosina 2018–2022 yksittäisen maakunnan työttömyys on ollut viisi prosenttia koko maan työttömyyttä korkeampi, jolloin siinä maakunnassa toimivien koulutuksen järjestäjien työllistymisestä saamaa rahoitusta on tällä perusteella korotettu viisi prosenttia. Hyvän työllisyyden perusteella aluekertoimella on

työllistymisestä saatua rahoitusta vähennetty enimmillään viisi prosenttia. Tuon työllistymisessä huomioon otetun viiden prosentin vaikutus on koko ammatillisen koulutuksen rahoituksessa ollut alle 0,35 prosenttia. Kahta maakuntaa lukuun ottamatta poikkeamat koko maan työttömyyden keskiarvosta mahtuvat väliin plus miinus kolme prosenttia. Simuloinnin perusteella koulutuksen järjestäjien rahoitusmuutokset ja niistä johdetut maakunnittaiset muutokset eivät selity aluekertoimen poistolla vaan muilla rahoitusmalliin tehdyillä muutoksilla. Edellä olevan perusteella voidaan arvioida, ettei aluekertoimen poistamisella ole vaikutuksia koulutuksen järjestäjien koulutuksen tarjontaan tai muuhun toimintaan, eikä näin ollen myöskään järjestäjän toimintamaakuntaan. Aluekertoimen poistolla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia alueisiin ja alueella toimiviin koulutuksen järjestäjiin, sillä sen merkitys rahoituksen kohdentamisessa on ollut marginaalinen.

4.2.2.4 Vaikutukset työ- ja elinkeinoelämään

Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien nykyistä laajemmat järjestämisluvut vahvistaisivat erityisesti näiden järjestäjien edellytyksiä vastata nykyistä nopeammin, joustavammin ja vahvemmin alueensa työ- ja elinkeinoelämän osaamis- ja koulutustarpeisiin, mikä vahvistaisi ammatillisen koulutuksen järjestäjien sekä työ- ja elinkeinoelämän välistä luottamusta. Sillä olisi vaikutusta työ- ja elinkeinoelämän edellytyksiin toimia myös sellaisilla alueilla, joihin väestökehityksen haasteet luovat epävarmuutta toimintaan ja investointeihin. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistaminen samaan aikaan tukee myös koulutustarjonnan suuntaamista työelämätarpeiden mukaiseksi.

Kokeilussa mukana olevat koulutuksen järjestäjät joutuvat ennakoimaan tarkemmin työelämän muutosta ja osaamistarpeita, mikä edesauttaa osaavan työvoiman tarjontaa ja työllistymistä sekä näiden tasapainoa. Kokeilun yksi keskeinen tavoite on, että kokeiluun valittavat koulutuksen järjestäjät tekevät aiempaa laajempaa ja vahvempaa yhteistyötä alueensa toimijoiden kanssa, joita työ- ja elinkeinoelämän edustajien lisäksi ovat TE-palvelualueet ja muut alueen koulutuksen järjestäjät.

Kun kokeiluvuossa määrätyissä tutkinnoissa tutkintokieli olisi myös englanti, mahdollistaisi se työelämän osaamistarpeisiin vastaamisen myös niissä tilanteissa, joissa opiskelijan on tarkoituksenmukaista suorittaa tutkinto tutkintokielellä englanti. Eräillä osaajapula-aloilla englanninkieliset tutkinnot ovat tärkeä väylä työvoiman saatavuuden turvaamiseksi. Englanninkielisten tutkintojen tarve on hyvin aluespesifiä ja riippuu alueiden elinkeinojen rakenteesta ja niiden kehittämisestä. Alueellisesti ja kansallisesti merkittävät investoinnit muun muassa energiasektorilla tai luonnonvara-aloilla edellyttävät nopeaa työvoiman rekrytointia. Osaajapula-alojen työvoiman saatavuus edellyttää laajaa rekrytointipohjaa ja kokeilu parantaisi näin työvoiman saatavuutta.

Kokeiluun liittyvä neuvotteluprosessi koulutuksen järjestäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön välillä edellyttää koulutuksen järjestäjältä keskusteluja alueen elinkeinoelämän, työllisyysalueiden ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Neuvotteluissa syntyvä sopimus koulutuksen järjestäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa voi sisältää myös koulutuksen laatuun liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä. Tällöin myös työelämän tarpeet koulutuksen laadun osalta tulevat huomioituksi nykyistä paremmin, mikä edesauttaa työelämän osaamistarpeisiin vastaamista ja työllistymistä. Valmistellessaan omaa ehdotustaan ministeriölle, kokeilujärjestäjä on siten joutunut tarkastelemaan alueensa työ- ja elinkeinoelämän tarpeiden näkökulmasta koulutuksen tarjonnan kokonaisuutta laajemmin sekä vahvemmin omaa tehtäväänsä tarvittavan osaamisen ja koulutuksen tuottajana.

Joustavamman järjestämislupasääntelyn, vuorovaikutteisen toiminnanohjauksen ja rahoitusjärjestelmän kautta vaikutettaisiin nykyistä vahvemmin ammatillisen koulutuksen tarjonnan suuntaamiseen työ- ja elinkeinoelämän eri alojen tarpeiden mukaisesti. Myös muiden ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäjien tulisi edelleen tehdä yhteistyötä työ- ja elinkeinoelämän kanssa, ja tämän yhteistyön tärkeys korostuu myös TE-palvelualueiden tulon myötä.

4.2.2.5 Vaikutukset opiskelijoihin, oppivelvollisiin ja nuoriin

Esitys toiminnanohjauksen kokeilusta laajentaisi ja monipuolistaisi alueen koulutustarjontaa, mikä on koulutuksen saavutettavuuden näkökulmasta merkityksellistä. Yhdessä ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistuksen kanssa koulutustarjonnan odotetaan laajentuvan erityisesti työvoimapula-aloilla, joilla valmistuneiden työllistyminen on parempaa kuin muilla aloilla esimerkkinä sosiaali- ja terveysala. Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä koulutuksen saavutettavuuskysymykset ovat aiempaakin tärkeämpiä. Jokaiselle oppivelvolliselle on turvattava koulutuspaikka kohtuullisen etäisyyden päästä kotoa. Esitys tukee tavoitetta varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet. Ehdotettu sääntely koskien järjestämisluvassa määrättävää opiskelijavuosien enimmäismäärää ei koskisi oppivelvollisia nuoria, mikä edistää koulutuksen saatavuutta ja tukee oppivelvollisuuden tavoitteita. Muutos tukee koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia osoittaa riittävät resurssit kyseisen opiskelijaryhmän opetukseen.

Toiminnanohjauksen kokeilulla ei arvioida olevan vaikutusta opiskelijoiden yhdenvertaisuuteen. Opiskelijoilla on samat ammatillisesta koulutuksesta annetulla lailla säädetyt oikeudet riippumatta siitä, osallistuuko koulutuksen järjestäjä kokeiluun vai ei.

Kuluvalla hallituskaudella on tehty päätökset myös aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta. Lisäksi ammatillisen koulutuksen määrärahasta leikataan pysyväisluonteisesti vuodesta 2025 alkaen 120 miljoonaa euroa siten, että se kohdistuu aikuisiin, jo ammatillisen tai korkeamman tutkinnon suorittaneisiin opiskelijoihin. Ehdotettu rahoitusmalli kannustaa koulutuksen järjestäjää kouluttamaan oppivelvollisuuden ylittäneistä niitä henkilöitä, joilla ei ole aikaisempaa pohjakoulutusta. Opintojen läpäisyn ja työllistymisen painottaminen rahoituksessa kannustaa suuntaamaan aikuisille suunnattua koulutusta aloille, joilla työllistyminen on hyvää. Esimerkki tällaisesta alasta on sosiaali- ja terveysala. Ammatillinen tutkinto on mahdollista suorittaa työ- tai virkasuhteessa oppisopimuskoulutuksena. Lisäksi aikuiskoulutustuen lakkauttamisen johdosta hallitus kohdistaa työn ohessa tapahtuvan kouluttautumisen tukemiseen kymmenen miljoonaa euroa. Ammatillisen koulutuksen osalta lisäpanostus kohdistuu sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon (lähihoitaja) koulutukseen. Uusi rahoitus mahdollistaa erityisesti sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien hoiva-avustajien kouluttautumisen lähihoitajaksi ilman poissaoloa työstä.

Oppimisen tukea koskevan uudistuksen keskeinen lähtökohta on varmistaa erilaista tukea ja ohjausta tarvitsevien opiskelijoiden tukitoimien toteutuminen koulutuksen aikana ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppimisen tuki auttaa opiskelijaa osaamisen hankkimisessa ja osoittamisessa. Ammatillisessa koulutuksessa järjestettävää oppimisen tukea koskevat muutokset vahvistaisivat ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden oikeutta riittävään tukeen. Tuki vahvistaisi etenkin niiden opiskelijoiden asemaa, joilla on erilaisia tuen tarpeita, ja jotka tarvitsevat tukitoimia oppimisensa ja osaamisensa hankkimisessa. Opiskelijan oikeus oppimisen tukeen vahvistaisi matalan kynnyksen tukimuotojen tarjoamista, jolloin opiskelija voisi hakea ja hänelle voitaisiin tarjota tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Ammatillisen koulutuksen erityisopetuksen vahvistaminen mahdollistaisi myös niiden opiskelijoiden opinnot, joilla on vahvempia tuen tarpeita. Näillä opiskelijoilla voi olla esimerkiksi erilaisia neuropsykiatrisia häiriöitä tai vamma tai sairaus, joka vaikuttaa oppimiseen ja opiskeluun. Pedagogisten tukitoimien kautta vaikutetaan opiskelijan hyvinvointiin. Opintojen sujuminen edistää myös opiskelijoiden työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä. Oppimisen tuen avulla opiskelija saa myös jatkuvan oppimisen valmiuksia, jotka edistävät elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia. Oppimistaitojen ja -valmiuksien kehittyminen auttaa opiskelijaa kohtamaan myös työelämän haasteita. Opiskelija, jolla on oppimisvaikeuksia, oppii tunnistamaan omia vaikeuksiaan ja kompensoimaan niitä erilaisten oppimisstrategioiden avulla. Myös aikuisille tämä voi olla merkittävä tuki ja motivaatiota lisäävä tekijä jatkuvan oppimisen näkökulmasta. Oikea-aikainen tuki vahvistaa opiskelijoiden luottamusta itseensä opiskelijoina, minäpysyvyyttä ja luo toiveikkautta tulevaisuuden suhteen. Oikea-aikainen tuen tarjoaminen ehkäisee ammatillisen koulutuksen keskeyttämisistä ja edistää opintojen suorittamista.

4.2.2.6 Vaikutukset vammaisiin

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26–27/2016, vammaisyleissopimus) tuli Suomessa voimaan 1.1.2016. Vammaisyleissopimus velvoittaa Suomea edistämään vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumista. Sopimuksen mukaan Suomi on sitoutunut siihen, että vammaiset henkilöt saavat yleisessä koulutusjärjestelmässä tuen, jota tarvitaan helpottamaan heidän tehokasta koulutustaan.

Koulutusta koskevassa yleissopimuksen 24 artiklassa todetaan, että vammaisilla henkilöillä on oikeus koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisia henkilöitä ei saa sulkea yleisen koulujärjestelmän ulkopuolelle vammaisuutensa perusteella. Vammaisten henkilöiden tulee päästä osallistamaan, hyvälaatuiseen ja maksuttomaan ensimmäisen ja toisen asteen koulutukseen omissa lähiyhteisöissään. Vammaisia henkilöitä varten tulee tehdä heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset. Heidän tulee saada yleisessä koulutusjärjestelmässä tarvitsemansa tuki.

Oppimisen tuen ja ohjauksen säädösmuutoksilla vahvistettaisiin opiskelijan oikeutta saada erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Tämä mahdollistaisi vammaisten opiskelijoiden entistä paremman mahdollisuuden osallistua ammatilliseen koulutukseen heidän valmiuksiaan ja kiinnostuksiaan vastaavassa koulutuksessa. Erityisopetuksen vahvistamisella koulutuksessa pyrittäisiin mahdollistamaan vammaisten opiskelijoiden tuen ja ohjauksen riittävyys sekä yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskella yhdessä muiden kanssa.

Ehdotetulla kokeilulainsäädännöllä ei olisi suoria vaikutuksia vammaisten oikeuksiin saada opetusta taikka koulutuksen laatuun. Vaativan erityisen tuen järjestämisluvan saaneet koulutuksen järjestäjät vastaavat vaativaa erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden koulutuksesta. Vammaiset henkilöt voivat opiskella myös ammatillisissa oppilaitoksissa ja saada tarvitsemansa tuen, kuten vammaisyleissopimuksessa edellytetään. Erityisoppilaitosten koulutustehtävä määrätään niille myönnettyissä ammatillisen koulutuksen järjestämisluvissa. Koulutuksen järjestäjät saavat vaativaan erityiseen tukeen korotettua valtionosuutta. Vaativan erityisen tuen oppilaitokset voisivat yhtä lailla hakeutua toiminnanohjauksen kokeilun piiriin. Niissä tapauksissa koulutuksen järjestäjän kanssa käytäisiin neuvottelu toiminnan strategisista tavoitteista ja kehittämistoimista. Neuvottelun pohjalta sovittaisiin tavoitteista muun muassa vammaisten opetuksen kehittämiseksi ja muiksi vaativaan erityiseen tukeen liittyvistä järjestelyistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi myöntää järjestäjälle valtionosuuden harkinnanvaraista korotusta aiheutuvien ylimääräisten kustannusten kattamiseksi.

4.2.2.7 Vaikutukset saamelaisiin

Ehdotetulla kokeilulainsäädännöllä ei olisi suoria vaikutuksia saamelaisten oikeuksiin saada opetusta tai koulutuksen laatuun. Saamelaisalueen koulutuskeskus, joka on valtionoppilaitos, voisi hakeutua toiminnanohjauksen kokeilun piiriin. Mikäli Saamelaisalueen koulutuskeskus olisi mukana kokeilussa, koulutuksenjärjestäjän kanssa käytäisiin ehdotetun kokeilulain mukainen neuvottelu toiminnan strategisista tavoitteista ja kehittämistoimista. Neuvottelun pohjalta sovittaisiin tavoitteista muun muassa toiminta-alueen opetuksen kehittämiseksi.

4.2.2.8 Kielelliset vaikutukset

Ehdotetulla kokeilulainsäädännöllä ei olisi vaikutuksia kielellisiin oikeuksiin. Kokeiluvassa koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokieliä määrättäisiin suomi ja/tai ruotsi. Nykytilaa vastaavasti opetus- ja tutkintokieleksi määrätään se kieli tai kielet, joka tai jotka tämän lain voimaan tullessa on ollut tai ovat olleet koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrättyjä opetus- ja tutkintokieliä. Koulutuksen järjestäjän olisi annettava opetusta kokeiluvassa määrättyillä opetuskielillä nykytilaa vastaavasti. Saamelaisalueen koulutuskeskuksella säilyisi nykytilaa vastaavasti opetus- ja tutkintokielenä saame.

Voimassa olevaa ammatillista koulutusta koskevaa lakia vastaavalla tavalla myös jatkossa olisi tavoitteena, että ruotsikielistä ammatillista koulutusta olisi riittävästi saatavilla ja opiskelijalla olisi mahdollisuus opiskella sekä saada tarvitsemansa oppimisen tuki ja ohjaus omalla äidinkielellään ruotsiksi. Kaikissa ammatillisen koulutuksen tutkinnoissa ja valmentavissa koulutuksissa opiskelijalla olisi oikeus saada oppimisen tukea ja erityistä tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilulla tavoitellaan nykyistä parempaa vaikuttavuutta ja laatua. Ehdotettavalla ratkaisulla etsittäisiin kokeiluun mukaan tulevien koulutuksen järjestäjien kanssa yhteisiä ratkaisuja pääministeri Orpon hallituksen ohjelmassa tunnistettuihin ammatillisen koulutuksen kehittämiskohteisiin. Vaikuttavuutta ja laatua voitaisiin pyrkiä edistämään myös ainakin kahdella vaihtoehtoisella tavalla. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvapäätelyä voitaisiin purkaa siten, että järjestämisluvuissa ei määrättäisi tutkinnoista, vaan tarjonta olisi koulutuksen järjestäjän päätettävissä vapaasti. Toinen vaihtoehto lisätä vaikuttavuutta olisi määrätä järjestämisluvuissa tutkinto- tai koulutusalaakohtaiset tarjonnan vähimmäis- ja enimmäismäärät.

Ammatillisen koulutuksen järjestämislupia voitaisiin muuttaa siten, että niissä ei pääsääntöisesti määrättäisi tutkinnoista, joita järjestäjällä on lupa järjestää. Järjestäjä voisi omalla päätöksellään muuttaa koulutustarjontaa vastaamaan alueensa kysyntää. Luviissa rajoitettaisiin ainoastaan sellaisten tutkintojen järjestämistä, joiden järjestämisedellytyksistä on säädetty muussa lainsäädännössä. Tällaisia ovat esimerkiksi niin sanotun kuljettajadirektiivin alaiset tutkinnot.

Mikäli lupasääntely tutkintotarjonnan osalta avattaisiin vailla muuta sääntelyä, sillä saattaisi olla ennakoimattomia ja epätarkoituksenmukaisia vaikutuksia ammatillisen koulutuksen tarjonnan kokonaisuuteen. Koulutuksen järjestäjien valitessa laajasti opiskelija- ja suoritusmääriin perustuvan ansaintalogiikan, saattaisi osaavan työvoiman saatavuus joillain

toimialoilla kärsiä. Muutos saattaisi kohdella eri maantieteellisiä alueita eri tavoin, mikäli koulutuksen järjestäjien strategia maan eri osissa olisi erilainen.

Toinen vaihtoehto olisi voimassa olevien ammatillisen koulutuksen järjestämislupien velvoittavuuden lisääminen. Järjestämisluvissa luetellaan koulutuksen järjestäjälle myönnetty oikeudet järjestää tutkintoja ja koulutusta. Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuuden parantamiseksi lupasääntelyn velvoittavuutta voitaisiin lisätä. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi asettaa luvissa vähimmäis- ja enimmäismääriä tiettyjen tutkintojen tarjonnalle. Ministeriö määrittäisi kullekin järjestäjälle sen toimintaa velvoittavan alakohtaisen koulutustarjonnan tason.

Velvoittavuuden kasvattamisella voitaisiin kohdentaa koulutusta esimerkiksi ennakoitutulosten mukaisesti. Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen periaatteena on 1990-luvun lopulta lähtien ollut strategisen suunnittelun mahdollistaminen järjestäjätasolla. Lähtökohtana on ollut, että paikallisiin tarpeisiin on kyettävä vastaamaan mahdollisimman joustavasti. Tämä on tarkoittanut, että opetus- ja kulttuuriministeriö ei pääsääntöisesti ole asettanut koulutuksen järjestäjille alakohtaisia normeja. Sääntely on ollut määrällistä ja liittynyt koulutuksen järjestäjien kokonaisopiskelijamääriin. Normiohjauksen kasvattaminen vähentäisi paikallista reagointikykyä ja saattaisi johtaa tilanteeseen, jossa lupasääntely hidastaisi uusiin koulutustarpeisiin vastaamista. Esimerkiksi uuden tuotantolaitoksen perustamisen aiheuttamiin osaamistarpeisiin vastaaminen edellyttäisi järjestämisluvan muutosta. Lupamenettelyn normatiivisuuden lisääminen saattaisi myös vaikeuttaa koulutuksen järjestäjän mahdollisuuksia ottaa huomioon väestön koulutuskysyntä ja hakijoiden omat tavoitteet. Liikaksi etukäteen säännelty koulutustarjonta voisi heikentää koulutukseen hakeutuvien motivaatiota ja pitkällä aikavälillä vaikuttaa kielteisesti ammatillisen koulutuksen vetovoimaan.

Valmisteluvaiheessa arvioitiin kokeilun toteuttamista satunnaistettuna kenttäkokeiluna, jossa kokeiluluvat myönnettäisiin arpomalla. Satunnaistettuja kenttäkokeiluja pidetään luotettavimpana tapana tuottaa vaikuttavuutta koskevaa tietoa yhteiskuntapolitiikassa, ja tällaisia on toteutettu Suomessa viime vuosina muun muassa kaksivuotisen esiopetuksen kohdalla. Tässä yhteydessä arpomiseen perustuvaan toteuttamistapaan katsottiin kuitenkin sisältyvän liian suuria riskejä opiskelijoiden sivistyksellisten perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta, jos kokeiluun valikoituisi sellaisia koulutuksen järjestäjiä, jotka eivät pystyisi järjestämään koulutusta tutkintojen perusteiden mukaisesti laadukkaasti. Tällä olisi vaikutuksia myös työ- ja elinkeinoelämän edellytyksiin kehittää toimintaansa. Kokeiluun saattaisi valikoitua myös sellaisia koulutuksen järjestäjiä, joilla ei ole edellytyksiä laajentaa koulutustarjontaansa varmistaen samalla laadukkaan tutkintokoulutuksen järjestämisen. Mikäli koulutuksen järjestäjän kyvykkyyttä ja edellytyksiä käynnistää uusia tutkintokoulutuksia ei etukäteen arvioitaisi, se voisi vaarantaa opiskelijoiden ammatillisesta koulutuksesta annetulla lailla säädetyt oikeudet.

Kokeilulain valmistelussa arvioitiin satunnaistettua kenttäkokeilua myös siitä näkökulmasta, että kokeilulain voimassaolo ylittäisi hallituskausia. Koska tulevien hallitusten päätösmahdollisuuksia ei voida etukäteen rajoittaa, olisi todennäköistä, että kontrolliryhmään kohdistuisi kokeilun aikana muutoksia, jotka vaikuttaisivat vertailuasetelmaan. Näin ollen kokeilun tuomia muutoksia suhteessa nykytilaan ei voitaisi luotettavasti arvioida. Vertailuasetelman lukitseminen voisi asettaa kokeilun ulkopuoliset järjestäjät epäedulliseen asemaan toiminnan kehittämisen suhteen.

Kokeiltava toiminnanohjausmalli keventää koulutuksen järjestämistä koskevaa sääntelyä olennaisesti, mutta perustuslain 22 §:n mukaisesti julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteutuminen myös kokeilun aikana kokeiluluvan saaneiden koulutuksen järjestäjien

toiminnassa. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa hallituksen esitykseen laeiksi perusopetuksen, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta (70/2002 vp) todetaan, että edellytyksenä kokeiluluvan myöntämiselle tulee valiokunnan mielestä kuitenkin olla, että hakijalla ja asianomaisella koululla tai oppilaitoksella on edellytykset panna kokeilu toimeen sen tarkoitusta vastaavalla tavalla ja opetukseen liittyviä oppilaiden oikeuksia vaarantamatta.

Koska koulutuksen järjestäjien edellytysten suhde perusoikeuksien toteutumiselle uudessa toiminnanohjausmallissa ei ole yksiselitteinen, valmistelussa arvioitiin, että kokeilua ei voida toteuttaa myöskään siten, että ensin arvioitaisiin vähimmäiskriteerit kokeiluluvan hakemiselle, minkä jälkeen kokeiluluvat arvottaisiin kriteerit täyttäneiden hakijoiden keskuudessa. Tällaisten vähimmäiskriteerien määrittely kattavalla tavalla, ja näiden kriteerien tason asettaminen sopivalle tasolle, olisi erittäin haastavaa. Jos kriteerit asetettaisiin liian tiukoiksi, muiden kuin kokeiluluvan saaneiden kelpoisten hakijoiden joukko muodostuisi liian pieneksi mallin vaikutusten arvioimisen kannalta. Jos kriteerit asetettaisiin puolestaan liian löyhiksi, syntyisi opiskelijoiden perusoikeuksiin kohdistuva riski.

Valmistelussa arvioitiin, että hakijoiden edellytysten arviointi pisteyttämällä, ja näiden pisteiden käyttäminen kokeilulupien myöntämisessä, toteuttaa parhaalla mahdollisella tavalla kokeilun vaikuttavuutta koskevia tavoitteita suhteessa perusoikeuksien toteutumista koskeviin reunaehtoihin.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Oppimisen tuki

Muissa pohjoismaissa yleissivistävä toisen asteen koulutus ja toisen asteen ammatillinen koulutus ovat yhtenäisen toisen asteen koulutuksen alla. Usein yleissivistävät, korkeakoulutukseen valmistavat koulutusohjelmat ja ammatilliset koulutusohjelmat ovat kuitenkin erillisiä, mutta niillä on yhtenäinen lainsäädäntö. Björk-Åman ym. (2021,) ovat tarkastelleet erityistä tukea toisen asteen koulutuksessa eri Pohjoismaissa. Kirjoittajien mukaan Pohjoismaat tunnetaan koulutuspolitiikasta, joka pyrkii edistämään tasa-arvoa ja saavutettavuutta. Toinen poliittinen tavoite on sosiaalisen hyvinvoinnin ja tasa-arvon yhdistäminen nopeaan talouskasvuun.¹

Kirjoittajat esittelevät eri Pohjoismaiden erityisopetuksen järjestelmät ammatillisessa koulutuksessa seuraavassa taulukossa. Kaikissa Pohjoismaissa järjestelmä on suhteellisen yhtenäinen. Tukijärjestelmä on yleensä kaksiportainen: mukautuksia, joita on tarjolla kaikille opiskelijoille sekä erityistä tukea erityisille kohderyhmille. Erityisopetukseen tarvitaan yleensä lääketieteellinen tai psykologinen arviointi. Ammatillisia erityisoppilaitoksia on vain Islannissa ja Suomessa. Suomi on ainoa Pohjoismaa, jossa on määriteltynä pätevyyskriteerit ammatilliselle erityisopettajalle.

Taulukko: erityisen tuen järjestelmät Pohjoismaissa

¹ Camilla Björk-Åman, Robert Holmgren, Gerd Pettersson & Kristina Ström. 2021. Nordic research on special needs education in upper secondary vocational education and training: A review. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, 2021 NJVET, Vol. 11, No. 1, 97–123
<https://doi.org/10.3384/njvet.2242-458X.2111197>

Maa	Erityistä tukea tarjolla yleisissä ammattioppilaitoksissa	Erillisiä erityisoppilaitoksia	Kohde-ryhmä määritelty	Oikeus tukeen määritellään lääketieteellisessä tai psykologisessa arvioinnissa	Mainitut tuen muodot	Pätevyyskriteerit erityistä tukea antaville opettajille
Ruotsi	Kyllä: kaksiportainen järjestelmä: tarvittavia mukautuksia ja erityistä tukea	Ei	Ei	Kyllä, erityiseen tukeen	Kyllä, mukautuksia oppimisympäristöihin ja opetusmenetelmiin	Ei, mutta jokaisella koululla pitäisi olla konsultoiva erityisopettaja
Norja	Kyllä, tarvittavia mukautuksia kaikille ja erityistä tukea niille, joilla on oikeus tähän.	Ei	Kyllä, mutta mitään vammaisluokkia ei ole mainittu	Kyllä, erityisopetukseen	Kyllä, esimerkiksi yksilöllisiin oppimistavoitteisiin ja -tukeen	Ei
Tanska	Kyllä, yksittäisille opiskelijoille, jotka ovat hakeneet erityistä tukea (SPS)	Ei	Kyllä	Kyllä	Kyllä, oppimisympäristöjen mukauttaminen ja yksilöllinen tuki (individual compensatory support system SPS)	Ei

Ruotsissa koululainsäädäntö koskee sekä perusopetusta sekä lukiokoulutusta, johon Ruotsissa kuuluvat suomalaista lukio- että ammatillista koulutusta vastaavat koulutukset. Näissä kaikissa koulutusmuodoissa on yhtäläiset tukimuodot: mukautukset (extra anpassningar) ja erityinen tuki (special stöd).² Ruotsissa opiskelijan on oikeus saada mukautuksia (extra anpassningar), joka on matalan kynnyksen tuen muoto, jotta opiskelija voi saavuttaa oppimistavoitteet. Mukautukset voivat liittyä aikataulutukseen, opettajan antamiin selkeisiin ohjeisiin, työnteon käynnistämisen tukeen, läksytukeen tai siihen, että opettaja selittää opetettavan aineen yksilöllisellä tavalla. Mukautuksia voi saada joko tiettyyn aineeseen tai kaikkiin opetettaviin aineisiin. Opettaja päättää annettavista mukautuksista.

² Skollag 2010:800 https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/#K1

Jos opiskelija tarvitsee vahvempaa tukea osaamistavoitteiden saavuttamiseen, hänellä on oikeus saada erityistä tukea (särskilt stöd). Erityisen tuen tarve kartoitetaan yhdessä erityisopettajan, kuraattorin ja/tai terveydenhoitajan kanssa ja erityisestä tuesta päättää rehtori. Diagnoosia ei tarvita, vaan tuen tarve arvioidaan sen mukaan, millaiset valmiudet opiskelijalla on saavuttaa tavoitteet. Oppijalle tehdään tukisuunnitelma (åtgärdsprogram), jossa kuvataan ne tukitoimet, joihin opiskelijalla on oikeus. Ruotsissa toimii myös resurssikouluja, jotka tarjoavat lisäresursseja opiskelijoille, jotka tarvitsevat vahvaa tukea esimerkiksi autismin kirjon takia.³

Myös Norjassa koululaki koskee kaikkia kouluasteita.⁴ Oppijalla on oikeus erityisopetukseen, joille tavanomainen opetus ei riitä. Ennen erityisopetuspäätöstä tulee kokeilla matalan kynnyksen tukea, ja jos se ei riitä, asiantuntija arvioi erityisopetuksen tarpeen. Erityisopetus suunnitellaan yhteistyössä oppijan ja hänen vanhempiensa kanssa. Oppijalle tehdään yksilöllinen suunnitelma, jossa kuvataan koulutuksen tavoitteet ja sisällöt. Koulun tai oppilaitoksen tulee laatia kerran vuodessa kirjallinen yhteenveto oppijan saamasta koulutuksesta ja arvio oppijan kehittymisestä. Jokaisen kunnan ja maakunnan tulee järjestää opetus- ja psykologista neuvontaa. Palvelu tukee koulutuksen järjestäjää organisaation kehittämässä parantamaan erityisopetusta tarvitsevien opiskelijoiden sopeutumista. Kasvatus- ja psykologinen neuvonta vastaa myös siitä, että asiantuntija-arviot laaditaan lain edellyttämällä tavalla.

Tanskassa on erillinen ammatillista koulutusta, koskeva laki (Ministry of Children and Education, Denmark, 2019 LBK nro 957, 17.9.2019), jonka mukaan ammatillisten koulutusohjelmien tulee edistää opiskelijoiden hyvinvointia, terveyttä, kehitystä ja oppimista. Laissa todetaan myös, että kouluilla on velvollisuus tarjota erityistä tukea niille opiskelijoille, joilla on tuen tarvetta. Esimerkiksi tulisi käyttää erilaisia opetusmenetelmiä, jotka huomioisivat opiskelijoiden erilaiset oppimisedellytykset. Tanskan koulutusjärjestelmään kuuluu myös erityispedagoginen tuki (Special Education Support – SPS), jonka tarkoituksena on tukea tukea tarvitsevia opiskelijoita suorittamaan koulutuksensa loppuun. Tanskan lainsäädännössä on lueteltu tukimuodot yksityiskohtaisesti (29 a§): 1) apuvälineet, 2) henkilökohtainen apu, 3) tukitunnit, 4) erityiset opetusmateriaalit, 5) viittomakieli ja kirjallinen tulkkaus. Opiskelijalla on oikeus näihin tukitoimiin myös harjoittelun aikana.

Islannin toista astetta koskevan lain⁵ mukaan erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille on annettava asianmukaista opetusta ja erityispedagogista tukea. Opetus on järjestettävä lähtökohtaisesti yhdessä muiden kanssa. Tukea voidaan antaa joko ammatillisen oppilaitoksen tavanomaisissa opinto-ohjelmissa tai vammaisille opiskelijoille suunnatuissa erityisohjelmissa vammaisille opiskelijoille.⁶ Oppilaitosten tulee opetussuunnitelmissaan kuvata, miten oppimisvaikeudet seulotaan ja diagnosoidaan sekä miten seuranta- ja tukitoimet järjestetään.

5.2.2 Eri maiden ohjausjärjestelmiä

Koulutusjärjestelmät eri maissa poikkeavat toisistaan. Koulutuksen ohjauskeinot riippuvat kunkin maan koulutusjärjestelmästä, joten ohjaus on vahvasti sidoksissa koulutusjärjestelmään.

³ <https://www.gymnasium.se/om-gymnasiet/extra-stod/>

⁴ <https://lovdata.no/dokument/NLEO/lov/1998-07-17-61> . .

⁵ 2008, 34 §; Upper Secondary Education Act 2008 No 92 12 June; 2008 nr. 92 12. jūni/ Lög um framhaldsskóla (government.is)

⁶ EMM, 2011.

Siksi toisen asteen ammatillisen koulutuksen ohjausmekanismeja ei voi vertailla täysin irrallaan maan koulutusjärjestelmästä.

Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus Cedefop tarjoaa tietoa ammatillista koulutusta koskevan päätöksenteon tueksi EU:ssa. Seuraavassa kuvataan yleisellä tasolla toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestelmää sekä ohjausmekanismeja Ruotsista, Norjasta, Alankomaista ja Virossa. Aineistona on käytetty Cedefopin verkkosivujen Vocational education and training in Europe -tietokantaa, jossa on maakohtaisia kuvauksia eurooppalaisten maiden ammatillisen koulutuksen järjestelmistä (<https://www.cedefop.europa.eu/en/online-tools>)

Kuvauksissa keskitytään ensisijaisesti sellaiseen toisen asteen ammatilliseen koulutukseen, joka on ajateltu ensisijaisesti suoritettavan peruskoulutuksen jälkeen (IVET). Useissa maissa aikuisille suunnattu lisä- ja täydennyskoulutustarkoituksessa järjestettävä ammatillinen koulutus (CVET) on erillinen, omiin säädöksiin perustuva järjestelmä, jonka rahoitus, koulutuksen järjestäjäverkko ja laadunvarmistus poikkeavat nuorisolle suunnatusta koulutuksesta. Monissa maissa aikuiskoulutusta järjestetään myös virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolella.

Ruotsi

Ruotsissa virallinen ammatillinen koulutus tarjoaa koulutusta toisen asteen ja korkea-asteen tasolla. Peruskoulun jälkeen opiskelijat voivat siirtyä yhteen 12:sta ammatillisesta ohjelmasta (yrkesprogram). Koulutukset sijoittuvat EQF-tasolle 4. Perusopetuksen päättävistä oppilaista noin kolmasosa on suunnannut ammatillisiin ohjelmiin ja kaksi kolmasosaa yleissivistäviin, korkea-asteelle valmistaviin ohjelmiin.

Ammatilliset ohjelmat (IVET)

Ruotsissa toisen asteen koulutus on tavoiteohjattu järjestelmä, jossa on suuri paikallinen vastuu. Ruotsin parlamentin, hallituksen ja Kansallinen koulutusviraston (Skolvärket) tehtävänä on laatia yleiset kansalliset tavoitteet ja säätää niistä. Päävastuu rahoituksesta on kuntien. Koulutuksen järjestämisessä vastuu on kuntien ja itsenäisillä koulutuksen järjestäjillä.

Ruotsin koulutarkastusvirasto (Skolinspektionen) hyväksyy järjestämislupahakemukset ja myöntää luvan koulutuksen järjestämiseen. Lupa voidaan antaa julkisten, kunnallisten tahojen lisäksi myös yksityisille tahoille. Yksityiset koulut noudattavat samoja säädöksiä ja ohjeita kuin kunnalliset koulut. Kouluorganisaatioilla on ensisijainen vastuu resurssien jakamisesta ja toimintojen järjestämisestä niin, että opiskelijat saavuttavat kansalliset tavoitteet.

Kansallisten koulutusohjelmien kehityksessä on joustavuutta ja ne mahdollistavat paikallisen soveltamisen. Keskeiset sisällöt määrätään kansallisesti. Kansallinen koulutusvirasto (Skolvärket) määrittelee, kurssit ja aiheet, joita noudatetaan ohjelmien tutkintotavoitteina. Koulut voivat yhdistellä näitä erilaisia kursseja luodakseen ohjelmakokonaisuuksia, jotka vastaavat alueellisia ja paikallisia työmarkkinoiden tarpeita ja mahdollistavat opiskelijoiden keskittymisen tiettyyn ammatilliseen lopputulokseen. Ohjelmakokonaisuuksien paikalliset sovellukset päättää järjestäjä, eli valtion koulujen osalta paikallishallitus, itsenäisten koulujen osalta koulutuksen järjestäjäorganisaation johto.

Suurin osa koulujen rahoituksesta tulee kunnallisista verotuloista, loput valtion keskitetyistä avustuksista kunnille. Käytössä on useita valtion avustuksia ja muita tasa-arvotoimenpiteitä, joilla varmistetaan, että asukkailla on pääsy laadukkaaseen koulutukseen riippumatta siitä, missä kunnassa he asuvat. Kukin kunta päättää, miten se jakaa resurssit, koska yleistä

valtionosuutta ei ole sidottu mihinkään tiettyyn tarkoitukseen, ja sitä täydennetään kohdennetuilla valtion avustuksilla tiettyihin aloitteisiin, kuten oppisopimuskoulutukseen, aikuisten ammatilliseen koulutukseen ja projekteihin työssäoppimisen laadun kehittämiseksi.

Ammatillinen aikuiskoulutus (CVET)

Aikuiset, joilla ei ole toisen asteen koulutusta ja jotka haluavat vaihtaa urapolkua, voivat osallistua toisen asteen ammatillisen koulutuksen kursseille kunnallisissa aikuiskoulutuslaitoksissa (kommunal vuxenutbildning), jotka tarjoavat yksilöllisiä modulaarisia polkua aikuisille. Vuodesta 2017 alkaen kunnallisessa aikuiskoulutuksessa on ollut oikeus opiskella kursseja, jotka antavat kelpoisuuden sekä akateemiseen korkea-asteen koulutukseen että korkea-asteen ammatilliseen koulutukseen. Kunnat vastaavat aikuisten toisen asteen koulutuksesta, mutta yleensä ulkoistavat koulutuksen julkisille tai yksityisille koulutusmarkkinoille. Ruotsin hallitus myöntää suuren osan kunnallisen aikuiskoulutuksen rahoituksesta valtion avustuksina. Lisäksi 2017 alkaen valtion avustuksia on suunnattu alueelliseen aikuisten koulutukseen (regionalt yrkesvux). Edellytys avustuksille on, että koulutus toteutetaan useamman kunnan ja työnantajan yhteistyönä, ja se voi sisältää yhdistettyjä opintoja ruotsin toisena kielenä ja ammatillisena koulutuksena.

Korkea-asteen ammatillinen koulutus

Korkea-asteen ammatillinen koulutus (yrkeshögskoleutbildningar) on jatko- ja korkea-asteen koulutusta, joka yhdistää teoreettiset ja käytännön opinnot. Ohjelmat painottuvat vahvasti työpaikkakoulutukseen ja ne toteutetaan yhteistyössä koulutuksen järjestäjien sekä työnantajien ja alojen kanssa. Korkea-asteen ammatilliset ohjelmat sijoittuvat Euroopan viitekehyksen tasoille 5 ja 6. Lisäksi koulutuksen järjestäjille on annettu lupa järjestää valmistavia kursseja, jotka tuottavat opinto-oikeuden korkea-asteen ammatilliseen koulutukseen.

Korkea-asteen ammatillisen koulutuksen ohjelmien järjestämiseen on saatava hyväksyntä ammatillisen korkeakoulutuksen virastolta (Myndigheten för yrkeshögskolan). Koulutuksen järjestäjät voivat olla yksityisiä koulutusyrityksiä, kuntia, maakuntia, yliopistoja tai muita korkea-asteen koulutuksen järjestäjiä. Vuodesta 2017 lähtien myös valtion virastot voivat järjestää korkeampaa ammatillista koulutusta. Ruotsin korkea-asteen ammatillisen koulutuksen virasto (Myndigheten för yrkeshögskolan) päättää hakuprosessin jälkeen, mitkä ohjelmat sisällytetään koulutuksen piiriin. Ohjelmat tarkastetaan noudattamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä ja muita määräyksiä. Virasto suorittaa kolme erilaista tarkastusta aloittaville järjestäjille, jatkuvaa toiminnan tarkastusta sekä satunnaisia tarkastuksia, jolla reagoidaan rajattuihin havaintoihin, esimerkiksi opiskelijoiden tekemiin valituksiin.

Ruotsin ammatillisen korkeakoulutuksen virasto (Myndigheten för yrkeshögskolan) hyväksyy ja myöntää valtion avustukset koulutuksen järjestäjien hakemusten pohjalta. Hyväksytyä ohjelmaa voidaan tarjota vain rajoitetun määrän, jonka jälkeen uusi hakemus on tehtävä ja virastossa varmistetaan, että ohjelman tarjoamat osaamiset vastaavat edelleen työmarkkinoiden tarpeita. Korkea-asteen ammatillisen koulutuksen ohjelmia valvoo Ruotsin korkeakoulujen virasto (Myndigheten för yrkeshögskolan) tarkastusten ja laadunvalvonnan avulla.

Norja

Norjassa kaikilla peruskoulunsa päättävillä nuorilla on lakisääteinen oikeus kolmevuotiseen toisen asteen koulutukseen (IVET). Suoritettu tutkinto sijoittuu eurooppalaiselle viitekehyksen EQF-tasolle 4. Kymmenellä ohjelma-alueella on 197 erilaista todistusta.

Ammatillinen jatkokoulutus (CVET) sijoittuu EQF-tasolle 5. Ammatillisen jatkokoulutuksen oppilaitokset (fagskoler) edustavat merkittävää vaihtoehtoa korkea-asteelle. Kansallisen ammatillisen koulutuksen neuvoston (Nasjonalt fagskoleråd) tavoitteena on parantaa yhteistyötä oppilaitosten, muun koulutusjärjestelmän, työelämän ja yhteiskunnan välillä. Neuvosto toimii sektorin koordinoivana elimenä ja on neuvoo-antava elin opetus- ja tutkimusministeriölle. Siihen kuuluu edustajia koulutussektorilta, työntekijä- ja työnantajajärjestöistä sekä opiskelijoista.

Norjan koulutusjärjestelmää säädellään vuodelta 1998 annetulla koulutuslailla (Opplæringsloven). Opetussuunnitelmista ja ammatillisen koulutuksen järjestelmästä annetut säädökset ohjaavat koulutuksen järjestäjien toimintaa. Lain mukaan opetus- ja tutkimusministeriö (Kunnskapsdepartementet) vastaa maan koulutuspolitiikan kehittämisestä ja hallinnoinnista. Lainsäädäntö asettaa vaatimukset tutkinnoille, ammatilliselle pätevyydelle ja mestariksi valmistumiselle, oppisopimuskoulutusyritysten hyväksymiselle sekä opettajien pätevyydelle. Yhteistyö koulutusviranomaisten sekä sosiaalisten kumppaneiden välillä on keskeisessä roolissa toisen asteen ja korkea-asteen asteen ammatillisessa koulutuksessa.

Maakunnat (fylkeskommuner) ja kunnat (kommuner) ovat vastuussa koulutusta koskevien suunnitelmien kehittämisestä sekä koulutuksen järjestämisestä ja rahoituksesta omalla toimialueellaan. Toisen asteen ammatillista koulutusta järjestetään sekä kouluissa että julkisissa ja yksityisissä yrityksissä. Maakuntaviranomainen (fylkeskommunen) hyväksyy koulutuspaikat, ja ne myös jakavat valtion budjetista osoitettua ammatillisen koulutuksen rahoituksen ja varmistavat oppisopimuspaikat ja niiden valvonnan. Opetuslaki säätelee maakuntahallinnon vastuuta antaa ohjausta koulutuksen järjestäjille sekä opetusta ja sisältöä koskevissa asioissa, että muissa koulutuksen järjestämisen kysymyksissä esimerkiksi hallintoon liittyen.

Koulutusta koskevat laatustandardit ammatillisen koulutuksen tarjoajille määritellään säädöksissä. Valtio vastaa kaikkien opetuslaissa määriteltyjen toimintojen tarkastamisesta, ja sillä on valtuudet antaa sitovia määräyksiä epätyytyväisten olosuhteiden korjaamiseksi. Opetus- ja tutkimusministeriö on siirtänyt tämän vastuun kansallisella tasolla toimivalle Norjan koulutusvirastolle (Utdanningsdirektoratet). Virasto vastaa tarkastustoiminnan kehittämisestä, muun muassa aiempaa paremmin toimivan yhtenäisen tarkastustoiminnan luomiseksi maassa, sekä lainsäädännön ohjeistuksesta. Norjan koulutuksen laadunvarmistusvirasto (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, NOKUT) vastaa osaamisen tunnustamisesta, akkreditoinnista ja laadunvarmistuksesta jatkoasteen ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakoulutuksessa.

Opetuslaki edellyttää maakuntaviranomaista kuulemaan ammatillista koulutusta koskevissa laatuasioissa maakunnan ammatillista koulutusneuvostoa (Yrkesopplæringsnemda). Neuvoston päätehtävänä on antaa neuvoja, erityisesti oppisopimuskoulutusyritysten akkreditoinnissa. Neuvoston tulee myös esittää ehdotuksia laadun kehittämiseksi, mukaan lukien koulujen ja yritysten kumppanuuksien parantaminen sekä opettajien ja kouluttajien taitojen ja osaamisen kehittäminen. Maakuntahallinnon yleisten tarkastusten lisäksi toteutetaan kansallisia tarkastuksia. Nämä tapauskohtaiset arvioinnit tehdään yhteistyössä maakuntahallinnon kanssa. Tarkastushavainnot voivat vaatia viranomaisten puuttumista ja antavat maakuntahallinnolle valtuudet suorittaa omia tarkastuksiaan.

Alankomaat

Alankomaissa siirrytään kolmivuotiseen alemman toisen asteen koulutukseen peruskoulusta 12-vuotiaina. Toisen asteen ammatillinen ohjelma (VMBO) on pääreititti toisen asteen ammatilliseen koulutukseen (MBO), johon voivat osallistua 16-vuotiaat ja sitä vanhemmat.

Suurin osa julkisesti rahoitetusta ammatillisesta koulutuksesta tarjotaan suurissa monialaisissa alueellisissa koulutuskeskuksissa (ROCs). Toimialakohtaiset koulutuslaitokset ja maatalouskoulutuskeskukset tarjoavat myös ammatillisia koulutusohjelmia. MBO-ohjelmia on neljällä eri eurooppalaisen viitekehyksen tasoilla (EQF 1–4). Jatkoasteen ammatillisessa koulutuksessa tarjotaan erikoistuneempia ohjelmia (EQF-taso 4), ja ne on suunnattu MBO-ohjelmista (EQF-taso 3–4) valmistuneille. Jatkoasteen ohjelmat kestävät noin vuoden. Korkeasteen ammattikorkeakoulututkintoihin (HBO) voi osallistua kaikkiin EQF-tason 4 ohjelmista valmistuneet. Noin 40 prosenttia kaikista MBO-ohjelmien koulutus pohjaisen suoritustavan (BOL) valinneista ja tasolta 4 valmistuneista osallistuu HBO-ohjelmiin. Valmistumisen jälkeen HBO-tutkinto antaa pääsyn ammatillisiin maisteriohjelmiin, mutta vaihtoehtoa ei vielä laajasti käytetä.

Jatkuvalle ammatilliselle koulutukselle (CVET) ei Alankomaissa ole institutionaalista kehystä. Tarjonta on markkinalähtöistä, ja tarjoajia on monia. Oppisopimustyyppisesti toimivaa ammatillista koulutusta (BBL-polku) voidaan hyödyntää lisä ja täydennyskoulutusreitteinä myös aikuisille. Työmarkkinakumppanit kannustavat jatkuvaan oppimiseen toimialakohtaisten koulutus- ja kehitysrahoitusten avulla.

MBO-ohjelmien oppimistulokset määritellään kansallisessa tutkintojärjestelmässä ja käytössä ovat ammatilliset standardit. Niitä kehittävät toimialakohtaiset komiteat, jotka ovat osa Ammatillisen koulutuksen sekä koulutuksen ja työmarkkinoiden yhteistyöorganisaatiota (Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven - SBB). SBB vastaa toisen asteen ammatillisista tutkinnoista, yritysten työharjoittelupaikkojen akkreditoinnista ja ohjauksesta sekä työmarkkinatiedon keräämisestä. Organisaatiossa ovat edustettuna ammatillisen koulutuksen ja sen verkostoissa toimivat kumppanit, jotka työskentelevät muun muassa ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän, tutkintojen, työharjoittelun ja ohjelmien tuottavuuden parissa. Kun ammatilliset standardit on hyväksytty opetusministeriössä, oppilaitokset - yhteistyössä työssäoppimista tarjoavien yritysten kanssa - kehittävät opetussuunnitelmat.

Aikuiskoulutus- ja ammatillinen koulutuslaki säätelee toisen asteen ammatillisten koulutuksen järjestäjien hallintoa ja antaa niille itsenäisyyttä päätöksenteossa esimerkiksi opettajien rekrytoinnissa, ohjelmatarjonnassa, alueellisissa työelämälähtöisissä koulutusportfolioissa, opetuksen järjestämisessä ja yhteistyökumppaneiden valinnassa. Koulutuksen järjestäjä päättää vuosittaisen opetusministeriöltä saamansa rahoituksen jakamisesta henkilöstökustannuksiin, materiaaleihin, tiloihin ja tuleviin investointeihin. Vuosittaiset tarkastuskertomukset antavat käsityksen siitä, miten rahaa on käytetty.

Opetusministeriön puolesta lähes kaikkia valtion koulutukseen suuntaamaa rahoitusta hallinnoi keskushallinnon menoihin erikoistunut virasto, DUO (Dienst Uitvoering Onderwijs). Toisen asteen ammatillisten koulutuksen järjestäjien ja DUOn välillä on monimutkainen, mutta suora rahoitussuhde. Varoja kanavoidaan suoraan oppilaitoksiin, mutta myös välillisesti kuntien kautta. Kunnat rahoittavat erityisprojekteja, kuten koulutuksesta varhaisen poisjäämisen vähentämistä.

Alankomaissa toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa (MBO) rahoitus perustuu osittain opintourakohtaisiin opiskelijamääriin ja osittain myönnettyjen todistusten/tutkintojen määriin. Lisäksi koulutuksen järjestäjä voi saada rahoitusta koulutuksen laadun parantamiseen. Kaikkien ammatillisten koulutuksen järjestäjien ja opetusministeriön kahdenväliset sopimukset pyrkivät tukemaan nopeaa ja kattavaa koulutuksen toteutusta sekä kannustamaan oppilaitoksia parantamaan tasavertaista sisäänpääsyä, haavoittuvassa asemassa olevien nuorten pätevoittämistä ja reagoitua työmarkkinakehitykseen. Ammatillisilla oppilaitoksilla on myös

muita rahoituslähteitä, kuten sopimuksiin perustuvia toimintoja yrityksille ja yksilöille, kunnilta saatavaa rahoitusta aikuisten kansalaisuuden integraatiokoulutukseen sekä opiskelumaksuista. Lisäksi on olemassa tukijärjestelmä yrityksille, jotka kattavat niiden kustannukset tarjotessaan oppimispaikkoja oppisopimuskoulutustyypisessä duaalikoulutuksessa (BBL).

Alankomaiden yksityisten koulutus- ja koulutuspalvelujen neuvosto (NRTO) edistää yksityisten, ei-tukien saaneiden koulutusohjelmien tarjoajien etuja toisella asteella, ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakoulutuksessa. Näitä tarjoajia on laillisesti tunnustettu opetusministeriön toimesta tarjoamaan säänneltyjä kursseja, mukaan lukien toisen asteen ja korkea-asteen ammatilliset kurssit.

Ammatillisen koulutuksen laki velvoittaa ammatillisen koulutuksen järjestäjät perustamaan laadunvarmistusjärjestelmän. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen oppilaitosten vuosittaiset raportit ovat perusta opetusvalvontaviranomaisen ulkoiselle laadunarvioinnille. Opetusvalvonta vastaa ulkoisesta valvonnasta, ja se tarkistaa toiminnan säädöstenmukaisuuden ja laadunvarmistuksen toimivuuden. Ulkoinen arviointi kattaa viisi laatualueita: opetusprosessin, koulun ilmapiirin, oppimistulokset, laadunvarmistuksen ja tavoitteellisuuden sekä taloudenhoidon. Valvonta on luonteeltaan suhteellista ja valvonta on tiukempaa, jos puutteita havaitaan.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen laatu sekä reagointi- ja innovaatiokyky ovat olleet keskeisiä politiikkatavoitteita viime vuosina. Lisärahoitusta (osittain suoritusperusteista) on otettu käyttöön laadun parantamiseksi. Ministeriö on solminut laatuun liittyviä sopimuksia kaikkien ammatillisten oppilaitosten kanssa, mikä lisää oppilaitosten vastuuta suorituksistaan. Laatusopimukset antoivat perustan ammatillisten koulutuksen tarjoajien itsensä laatimille laatusuunnitelmille vuosille 2019–2022.

Viro

Virossa ammatillinen koulutus kuuluu opetuksesta ja tutkimuksesta vastaavan ministeriön toimivaltaan. Ammatilliset tutkinnot ovat osaamisperusteisia ja opetussuunnitelmat perustuvat ammatillisiin standardeihin. Järjestelmään kuuluvat toisen asteen ammatilliset ohjelmat (I VET) sekä ohjelmia jatkuvan oppimisen tarpeisiin (CVET).

Toisen asteen ammatilliset ohjelmat sijoittuvat eurooppalaisessa viitekehyksessä (EQF) tasoille 2, 3, 4 ja 5. Ammatillinen koulutus avaa pääsyn korkeakoulutukseen, mutta voi käytännössä edellyttää valtion toisen asteen koulutuksen loppukokeen suorittamista. Virossa on myös jatkokoulutusohjelmia (EQF 5), jotka valmistavat opiskelijoita teknisiin ja avustaviin asiantuntijatehtäviin sekä jatko-opintoihin. Ne on tarkoitettu toisen asteen koulutuksen suorittaneille. Lisä- ja täydennyskoulutuksena ammatillista koulutusta (CVET) tarjotaan viitekehyksen (EQF) tasoilla 4 ja 5. Lisäksi aikuiskoulutuksena on tarjolla viralliseen koulutusjärjestelmään kuulumatonta ammatillista koulutusta.

Virossa parlamentti (Riigikogu), hallitus (Eesti Vabariigi Valitsus) ja opetusministeriö valvovat yhdessä kansallisella tasolla ammatillista koulutusjärjestelmää. Opetus- ja nuorisovirasto (Haridus- ja Noorteamet) toteuttaa kansallista koulutuspolitiikkaa, mukaan lukien ammatillisen koulutuksen politiikka.

Ammatilliset oppilaitokset voivat olla valtion tai paikallishallinnon omistamia, tai ne voivat olla yksityisiä. Useat neuvontaelimet ja kumppanien organisaatiot osallistuvat ammatillisen koulutuksen politiikan toteuttamiseen, ja kumppanien osallistumista ammatilliseen koulutukseen säätelee kansallinen lainsäädäntö ja kumppanuussopimukset. Kansallisella tasolla

sosiaalisia kumppaneita ovat kauppakamari (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda), työnantajien keskusliitto (Eesti Tööandjate Keskliit) ja ammattiliittojen keskusliitto (Eesti Ametiühingute Keskliit). Ne osallistuvat aktiivisesti ja vaikuttavasti ammattineuvostoihin (kutsenõukogud) ja ovat mukana laatimassa standardeja ammatille ja osallistuvat ammatillisen koulutuksen lainsäädännön laatimiseen. Paikallisella tasolla sosiaaliset kumppanit osallistuvat ammatillisen koulutuksen kouluneuvostoihin (kutseõppeasutuse nõunike kogu), jotka perustetaan ammatillisista oppilaitoksista annetun lainsäädännön perusteella. Neuvontaelimet yhdistävät ammatilliset oppilaitokset ja yhteiskunnan, antaen neuvontaa koululle ja sen johdolle koulutuksen ja taloudellisten toimien suunnittelussa ja järjestämisessä. Paikallishallinto laatii ja toteuttaa paikallisia koulutuksen kehittämissuunnitelmia ja koordinoi kunnallisten koulutuslaitosten toimintaa.

Aiemmin opetusministeriö päätti valtion budjetista rahoitettavat opiskelijamäärät seuraaviksi kolmeksi vuodeksi opetussuunnitelmien ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien mukaan. Nyt käytössä oleva rahoitusmalli otettiin käyttöön vuonna 2018, ja opiskelupaikkojen sijaan rahoituksen perustana on oppilaitosten toiminta ja suorituskyky. Rahoitusmalli muodostuu perusrahoituksesta ja suoritusperusteisesta rahoituksesta. Perusrahoitus ottaa huomioon opiskelijamäärän, koulutusalat, opettajien palkat, erikoisalojen erityispiirteet, erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat ja koulun käyttämät tilat. Perusrahoitus on kiinteä kolmeksi vuodeksi ja takaa tarvittavat varat koulujen päätoimintaan. Suoritusperusteinen rahoitus, perustuu suoritusindikaattoreihin, jotka ovat linjassa valtion strategisten tavoitteiden kanssa. Indikaattoreina käytetään esimerkiksi nimellisen opiskeluajan jälkeen valmistuvien opiskelijoiden osuus, työllistyneiden ja jatko-opintoihin suuntaavien osuus valmistuneista, ammattikokeen suorittaneiden määrä ja oppisopimuskoulutukseen osallistuneiden määrä. Suoritusperusteisen rahoituksen yhtenä ajatuksena on taata, että ammatillisilla kouluilla on tarvittavat varat yhteistyöhön yritysten ja yleissivistävien koulujen kanssa. Suoritusperusteinen rahoitus kattaa noin 20 prosenttia oppilaitoksen valtion budjetista saamista varoista.

Keskeinen tapa varmistaa ammatillisen koulutuksen laatua, liittyy siihen, kenellä on oikeus järjestää ammatillisen koulutuksen ohjelmia. Aiemmin oikeus järjestää koulutusta tietyssä opetussuunnitelmaryhmässä määräytyi akkreditointitulosten perusteella. Vuodesta 2019 lähtien malli korvattiin pysyvällä oikeudella tarjota opetusta opetussuunnitelmaryhmissä, joissa koulutuksen järjestäjällä on akkreditointi kuuden vuoden ajalle. Ulkoisen arvioinnin järjestää Korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen laatuvirasto (EKKA). Laatuarviointi opetussuunnitelmaryhmissä toteutetaan kerran kuudessa vuodessa, eikä arvioinnin tulos ole suoraan yhteydessä opetuksen tarjoamisen oikeuteen. Vuodesta 2006 alkaen koulutuksen järjestäjät ovat olleet velvollisia toteuttamaan sisäinen laadun arvioinnin. Arviointi tehdään säännöllisesti vähintään joka kolmas vuosi opetussuunnitelmaryhmittäin. Laadunarviointiraportti on julkinen.

Sisäinen arviointi toimii perustana koulun kehityssuunnitelman laatimiselle ja laadun arvioinnille. Sisäisen arvioinnin kriteerit ovat samankaltaiset kuin ulkoisessa arvioinnissa: johtajuus ja hallinto; resurssienhallinta (mukaan lukien henkilöstö); yhteistyö sidosryhmien kanssa; ja opetusprosessi. Ammatillisen koulutuksen järjestäjä valitsee sisäisen arvioinnin menetelmät. Usein käytetään toiminnan ja suorituksen indikaattoreita, jotka ovat saatavilla koulutustilastojen tietokannassa (HaridusSilm).

6 Lausuntopalautte

6.1 Lausuntokierros

Toiminnanohjauksen kokeilu

Toiminnanohjauksen kokeilua kannatettiin laajasti. Kokeilun katsottiin vähentävän toiminnanohjaukseen liittyvää byrokratiaa ja lisäävän koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia vastata alueensa tarpeisiin. Kokeilun katsottiin lisäävän koulutuksen järjestäjien ja hallinnon vuorovaikutusta. Lausunnonantajat kannattivat sitä, että kokeiluun valittaisiin edustavasti koulutuksen järjestäjiä, ja että kokeilu olisi riittävän laaja.

Useat lausunnonantajat katsoivat, että kokeilun tavoitteita sekä koulutuksen järjestäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisiä toimivaltasuhteita olisi täsmennettävä. Lain tavoitteet on todettu ehdotetun kokeilulain ensimmäisessä pykälässä ja sen säädöskohtaisissa perusteluissa. Jatkovalmistelussa pykälän perusteluita täsmennettiin.

Osa lausunnonantajista kiinnitti huomiota siihen, että valintamenettelyn tulisi olla esitysluonnoksessa kuvattua täsmällisempi ja läpinäkyvämpi. Myös kokeilun seurannan edellytyksiin kiinnitettiin huomiota. Osa lausunnonantajista esitti, että seurannan tavat ja kriteerit tulisi ottaa paremmin huomioon säädöstekstissä. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että kokeiluun valittavilla tulisi olla tosiasialliset toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset vastata väestön ja työelämän tarpeisiin. Jatkovalmistelussa kokeiluun hakua ja siihen valintaa koskevia säädöksiä kehitettiin. Valinnan menettelyt ja kriteerit kirjattiin lakiin. Läpinäkyvyyden ja menetelmäosaamisen varmistamiseksi hakijoiden pisteytyksen tekisi Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi, joka on lainsäädäntönsä nojalla riippumaton koulutuksen arviointielin. Perusteluihin lisättiin analyysia tutkimusasetelman muodostamisen edellytyksistä ja sen suhteesta hakijoiden kyvykkyyden arvioimiseen. Kokeilun seurantaa koskevaa säädöstä täsmennettiin ja seurannan toteuttaminen ja suunnittelu annettaisiin Karvin tehtäväksi.

Pääsääntöisesti esitystä rajoitettavista tutkinnoista kannatettiin. Muutamat lausunnonantajat esittivät, että kasvatusta ja ohjauksen tutkimusta ja myös muiden SORA-säädösten alaisten tutkintojen tulisi olla rajoitettavia tutkintoja. Toiminnanohjauksen kokeilun tavoitteena on mahdollistaa järjestäjälle kattavat edellytykset vastata alueensa koulutustarpeeseen. Mikäli tutkintoja rajattaisiin ehdotettua enemmän, kaventuisivat myös koulutuksen järjestäjän reagoitumahdollisuudet. Kokeilussa mukana olevia koulutuksen järjestäjiä koskisivat toimintalainsäädännön mukaiset velvoitteet mukaan lukien SORA-säädökset. Kasvatusta ja ohjauksen tutkintoja järjestetään laajasti jo tällä hetkellä.

Useassa lausunnossa todettiin, että kokeiluun velvoittaminen ei ole tarkoituksenmukainen lähtökohta neuvottelumenettelyn edellyttämälle luottamukselle ja yhteiselle sopimiselle. Jatkovalmistelussa kyseinen pykälä poistettiin lausuntopalautteen perusteella esityksestä.

Osa lausunnonantajista näki päätösvallan epäsuhtaiseksi koulutuksen järjestäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön välillä. Erityisesti kiinnitettiin huomiota siihen, että ministeriö päättäisi koulutuksen järjestäjän toiminnallisista ja määrällisistä tavoitteista tilanteissa, joissa järjestäjän tavoitteita ja kansallisia tavoitteita ei saataisi yhteensovitetuiksi, eikä sopimusta syntyisi. Jatkovalmistelussa kyseinen pykälä päätettiin poistaa esityksestä lausuntopalautteen perusteella. Ristiriitatilannetta koskevasta menettelystä säädettäisiin osana kokeiluluvan peruuttamista koskevaa kokeilulain 12 §:ää. Mikäli sopimukseen ei päästäisi, opetus- ja kulttuuriministeriö voisi peruuttaa kokeiluluvan sillä edellytyksellä, että koulutuksen järjestäjä suuntaa koulutusta kokeilun tavoitteet huomioiden oleellisen epätarkoituksenmukaisesti.

Osa lausunnonantajista totesi olevan epäselvää, missä kokeilussa mukana olevien opiskelijavuosien enimmäismäärästä päätettäisiin. Epäselvää oli, päätetäänkö niistä kokeiluluvassa vai koulutuksen järjestäjän ja ministeriön välisessä sopimuksessa. Esitystä täsmennettiin siten, että kokeilulupaa koskevaan 3 §:ään lisättiin uusi momentti, jossa todetaan, että opiskelijavuosien enimmäismäärä on se, joka koulutuksen järjestäjälle on sen vanhassa järjestämisluvassa määrätty kokeilulain voimaan tullessa.

Tutkintojen vapaata järjestämisoikeutta englannin kielellä kannatettiin laajasti erityisesti osaavan työvoiman saatavuuden näkökulmasta. Joissakin lausunnoissa nostettiin esille suomen ja ruotsin kielen taidon välttämättömyys erityisesti sosiaali- ja terveysalalla. Lisäksi esimerkiksi Opetushallitus totesi, että ammatillisessa koulutuksessa on useita tutkintoja, joista valmistutaan ammatteihin, joissa tarvitaan ainakin välttävää kotimaisten kielten osaamista. Opetushallituksen lausunnon mukaan tutkinnon perusteiden kielitaitovaatimukset on tarpeen arvioida tutkintokohtaisesti, mikäli koulutuksia järjestetään jatkossa entistä enemmän englannin kielellä. Hallituksen esityksen perusteluissa on avattu kansalliskielten opetusta myös niissä tapauksissa, joissa tutkintokielenä on englanti. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon uudet tutkinnon perusteet tulivat voimaan 1.8.2024. Näissä on määritelty ammattitaitovaatimukset ja osaamisen osalta määritelty sellaisia tekijöitä, joilla pystytään jatkossa valmistamaan ammattitaitoisia ja osaavia lähihoitajia ensisijaisesti Suomen työmarkkinoille. Osaamisaloja on seitsemän, ja kaikissa osaamisaloissa ammattitaitovaatimuksena kielitaidon osalta on määritelty näin: ”käyttää työtehtävissä kahta kotimaista kieltä (suomi, ruotsi tai saame) sekä yhtä vierasta kieltä”. Osaamisen arvioinnin osalta on myös määrätty, ettei osaamisen arviointia voida mukauttaa mikäli potilas- ja asiakasturvallisuus tai lääkehoito vaarantuu. Lisäksi sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa ei voida poiketa lääkehoitoon eikä potilas- ja asiakasturvallisuuteen liittyvistä ammattitaitovaatimuksista. Näin määräysten osalta tutkinnon suorittaneen kielitaito ja ammattiosaaminen tulee olla sellaisella tasolla, että hän kykenee suoriutumaan vaativista lähihoitajan työtehtävistä. Kasvatus- ja ohjausalan tutkinnon osalta Opetushallitus arvio perusteen kielitaitovaatimukset ennen kokeilun alkua. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuoden 2023 ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksella ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteistyönä toteutettavan verkostohankkeen, jolla kehitetään vieraskielistä opetusta sekä parannetaan kotimaisten kielten opetuksen tarjontaa ja laatua. Strategiarahoituksella 1.1.2023–31.12.2024 toteutettavan kehittämis- ja koulutuskokonaisuuden sisältöjen ja tavoitteiden tulee palvella opiskelijan yksilöllisiä tarpeita ja hyödyntää jo luotuja hyviä käytäntöjä (esimerkiksi kielitietoinen opetus). Hankkeella tuetaan hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen vähenee ja valmistuneiden työllistyminen paranee. Hallitusohjelman mukaisesti englanninkielisten ammatillisten opintosisältöjen tarjontaa lisätään ja samalla varmistetaan mahdollisuus kotimaisten kielten riittävään opiskeluun. Lisäksi uudistetaan koulutuksen tarjonta vastaamaan nykyistä paremmin työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin, vienti- ja teollisuusmaakuntien tarpeet huomioiden. Hallitusohjelman mukaan maahan muuttavan työvoiman kielitaidon turvaamiseksi molempien kotimaisten kielten koulutuksen ja kielitutkintojen tarjontaa ja laatua parannetaan.

Useat lausunnonantajat katsoivat kokeiluajan olevan pitkä. Kokeilun vaikuttavuuden seuraamisen tärkeyttä myös kokeilun aikana pidettiin tärkeänä ja ehdotettiin, että laajempi arviointi toteutettaisiin jo ensimmäisen nelivuotien strategiakauden jälkeen. Esitystä täsmennettiin kokeilun seurannan ja väliarvioinnin osalta saadun lausuntopalautteen perusteella. Asiaa käsitellään kappaleessa Toimeenpano ja seuranta.

Useat lausunnonantajat kantoivat huolta niistä koulutuksen järjestäjistä, jotka eivät ole mukana kokeilussa ja joihin ei sovelleta kokeilulakia. Lausunnoissa edellytettiin varmistettavan, että näiden koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuudet säilyvät, ja että näiden koulutuksen

järjestäjien järjestämislupien muutoshakemukset käsitellään kohtuullisessa aikataulussa. Ehdotetuissa säädöksissä ei esitetä muutoksia järjestämislupamenettelyyn muiden kuin kokeilulain piirissä olevien koulutuksen järjestäjien osalta.

Oikeusministeriö käsitteli lausunnossaan ehdotettua kokeilulakia pykälä pykälältä. Oikeusministeriön huomiot otettiin esityksen jatkovalmistelussa pääasiallisesti huomioon kauttaaltaan. Lisäksi oikeusministeriö lausui esityksen säätämisyjärjestämisperusteluista, jotka olivat lausunntuonnoksessa puutteelliset. Esitystä täsmennettiin jatkovalmistelussa tältä osin.

Rahoitusjärjestelmän uudistus

Rahoitusjärjestelmän muuttamista koskevia tavoitteita sekä teytyjä esityksiä kannatettiin laajalti. Rahoitusjärjestelmän muuttamista valtaosin opiskelijavuosiin perustuvasta rahoituksesta enemmän suorituksia (tutkinnot, tutkinnon osien osaamispisteet) sekä työllistymistä ja jatko-opiskelua painottavaksi pidettiin hyvänä. Eräät yksittäiset lausunnonantajat vastustivat ehdotusta erityisesti oppivelvollisten opiskelijoiden osalta. Rahoitusmallin yksinkertaistaminen painotus- ja korotustekijöiden kertoimia karsimalla saa yleisellä tasolla jakamattoman kannatuksen. Lausunnonantajat kantoivat hyvin laajasti huolta aikuiskoulutuksen asemasta, ja siitä kuinka koulutuksella voidaan vastata työelämän muutostarpeisiin. Rahoituksen laskentamalleja toivottiin laajasti, jotta koulutuksen järjestäjät pystyvät ennakoimaan rahoitustaan toiminnan muuttuessa.

Esitykseen koskien harkinnanvaraista rahoitusta suhtauduttiin sekä kielteisesti että myönteisesti. Harkinnanvaraista rahoitusta pidettiin tärkeänä esimerkiksi muutostilanteiden hallinnassa. Toisaalta lausunnoissa korostettiin, ettei se saa vähentää kohtuuttomasti laskennallisen rahoituksen osuutta.

Opiskelijavuosirajausta muiden kuin maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen osalta pääsääntöisesti kannatettiin. Osa koulutuksen järjestäjistä halusi tarkennusta neljän vuoden ajaksi kiinnitettyyn enimmäisopiskelijamäärään. Joissain lausunnoissa ehdotettiin pohdittavaksi opiskelijavuosien enimmäismäärän tapaan myös tutkintojen ja tutkinnon osien enimmäismäärän säätämisestä järjestämisluvassa ja siten rahoitusmallissa.

Muun ammatillisen koulutuksen poistamista ammatillisesta koulutuksesta sekä sen rahoituksesta sekä kannatettiin että vastustettiin. Esitystä pidettiin perusteltuna kilpailuneutraliteettinäkökulmasta. Lausunnoissa ehdotettiin, että jos muu ammatillinen koulutus poistetaan, pitäisi olla siirtymäaika, jolloin selvitetäisiin, onko osa muuhun ammatilliseen koulutukseen kuuluvasta koulutuksesta siirrettävissä osaksi tutkintokoulutusta. Jatkovalmistelussa esitystä päätettiin muuttaa lausuntopalautteen perusteella siten, että 8 §:n 1 kohdan mukainen muu ammatillinen koulutus poistettaisiin laista ja rahoitusjärjestelmästä vasta kolmen vuoden siirtymäajan jälkeen, ja että siirtymäajalla 8 §:n 1 kohdan mukaisesta muusta ammatillisesta koulutuksesta olisi mahdollista periä opiskelijamaksuja.

Opiskelijamaksujen poistamista sekä kannatettiin että vastustettiin. Usea lausunnonantaja kannatti opiskelijamaksujen poistoa sekä tähän liittyen ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoituksen leikkauksen poistamista. Useat lausunnonantajat esittivät harkittavaksi, että opiskelijamaksuista ei luovuttaisi. Joissakin lausunnoissa esitettiin, että ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista voitaisiin edelleen periä maksuja perustellusta syystä, esimerkiksi erityisen kalliissa koulutuksissa. Jatkovalmistelussa esitystä päätettiin lausuntopalautteen perusteella muuttaa siten, että opiskelijamaksut säilytettäisiin. Koska opiskelijamaksut säilytetään, päätettiin myös säilyttää tutkintotyypikerroin.

Eräät lausunnonantajat pitivät ennestään työllisinä olleiden jättämistä pois rahoituksen työllistymiskriteeristä ongelmallisena. Useat lausunnonantajat haluaisivat säilyttää rahoituksen myös niiden osalta, joilla on aiempi perusasteen jälkeinen tutkinto. Erityisesti kannettiin huolta niistä tutkinnoista, joissa koko tutkinnon suorittaminen on edellytys uuden ammatin saamisen, esimerkiksi lähihoitajan koulutus. Osa lausunnonantajista ehdotti ylioppilastutkinnon rinnastamista jatkossakin ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa oleviin koko tutkinnosta saatavassa rahoituksessa. Jatkovalmistelussa esitystä laskentaperusteasetukseksi päätettiin lausuntopalautteen perusteella muuttaa siten, että ylioppilastutkinnon suorittaneet rinnastettaisiin rahoituksessa tutkintoa vailla oleviin. Asiasta säädetään opetus- ja kulttuuriministeriö asetuksella, joka annetaan lakien voimaantulon jälkeen, kuten kappaleessa Lakia alemman tasoinen säätely todetaan.

Osa lausunnonantajista vastusti tai suhtautui varauksella erityisen tuen kertoimen poistamiseen. Useat lausunnonantajat vaativat yhteiskuntavastuun huomioon ottamista rahoituksen kriteerinä. Käytännössä tämä olisi mahdollista lähtötasokriteerin käyttöön otolla, jossa pohjana olisi opiskelijoiden peruskoulun päättötodistuksen arvosanatiedot. Osassa lausuntoja kiinnitettiin huomiota siihen, että myös niiden osalta lähtötasoa pitäisi voida huomioida, joilla päättötodistusta ei ole.

Sisäoppilaitosmuotoisen majoituskertoimen poistoa vastustettiin joissakin lausunnoissa erityisesti kansanopistojen taholta. Kansanopistojen mukaan sisäoppilaitosmuotoinen asuminen ei ole vain majoituspalvelua, vaan kysymys on laajemmasta pedagogisesta lähestymistavasta ja investoimisesta oppimisympäristöön. Jatkovalmistelussa esitystä laskentaperusteasetukseksi päätettiin lausuntopalautteen perusteella muuttaa siten, että majoituksessa säilyisi nykytilaa vastaavasti kolme korotuskerrointa. Asiasta säädetään opetus- ja kulttuuriministeriö asetuksella, joka annetaan lakien voimaantulon jälkeen, kuten kappaleessa Lakia alemman tasoinen säätely todetaan.

Opiskelija- ja työelämäpalautteet osana rahoitusta jakoivat lausunnonantajien mielipiteitä. Osa haluaisi säilyttää vähintään nykyisen kolmen prosentin tason tai jopa nostaa sitä. Osa halusi poistaa palautteet rahoituksesta kokonaan, vaikka niitä pidettiin laadun kehittämisen kannalta tarpeellisena. Ennen kaikkea työelämäpalautteen keräämistä pidettiin työllistävänä. Vankilaopetuksen rahoituksen turvaamista ja yhdenvertaisuudesta huolehtimista pidetään tärkeänä. Rahoitusmuutosten rajaamista siirtymäajan puitteissa kannatettiin yleisesti.

Lapin liitto ja kaksi Lapin koulutuksen järjestäjää ehdottaa, että oppivelvollisten matka- ja majoituskorvaukset tulee siirtää Kelalle opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi.

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan luonnoksessa esitetyt muutokset eivät uudistaisi ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää riittävästi ja luonnoksessa esitetty rahoitusjärjestelmä olisi edelleen hyvin monimutkainen. Lisäksi esityksessä ei huomioida riittävästi ensimmäistä ammatillista tutkintoa suorittavia nuoria. Puolet rahoituksesta kohdentuisi edelleen opiskelijavuosien mukaan. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan aikuisten jatkuvan oppimisen koulutuksen osalta rahoituksen painopisteen tulisi olla suoritetuissa opinnoissa ja opintojen jälkeisessä työllistymisessä, ei opiskelijavuosissa. Valtiovarainministeriö esitti lausunnossaan, että ammatillisen koulutuksen rahoituksessa eriytetään nuorten ja aikuisten budjettirahoitus mikä tukisi myös pääministeri Orpon hallituksen huhtikuussa 2024 kehysriihessä päättämän 100 miljoonan euron säästön kohdentamista aikuisten ja ammatillisen tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden ammatillisen koulutuksen rahoitukseen. Esitys rahoitusjärjestelmän uudistamisesta on valmisteltu hallitusohjelmakirjausten pohjalta, eikä hallitusohjelmassa ole mainintaa ammatillisen koulutuksen rahoituksen eriyttämisestä valtiovarainministeriön esittämällä tavalla. Ehdotettu

rahoitusmalli takaa oppivelvollisten koulutuksen rahoittamisen, sillä oppivelvollisten opiskelijoiden toteutuneet opiskelijavuodet otetaan rahoituksessa huomioon ilman rajoituksia.

Eniten kritiikkiä uudistuksessa sai asetusluonnoksessa ollut alojen ja tutkintojen sijoittaminen kustannusryhmiin sekä kustannusryhmien kertoimissa tapahtuneet muutokset. Valtaosa tästä kritiikistä koski maa- ja metsätalouden koulutusta, jonka alan tutkintojen kustannusryhmäkertoimia pidettiin liian alhaisina. Myös eräiden muiden alojen ja yksittäisten tutkintojen kertoimia pidettiin liian alhaisina, esimerkiksi liiketalouden, sosiaali- ja terveysalan sekä merenkulun. Lisäksi yleisemminkin ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kertoimien sijoittumista kustannusryhmään yksi kritisoitiin. Esille tuotiin myös huoltovarmuuden kannalta tärkeiden alojen rahoitus, jollaisena muun muassa maatalouden koulutusta pidettiin. Jatkovalmistelussa esitystä laskentaperusteasetukseksi päätettiin lausuntopalautteen perusteella muuttaa siten, että asetuksessa siirryttäisiin tutkintokoulutuksen viidestä kustannusryhmästä seitsemään kustannusryhmään. Tehtyjen laskelmien mukaan tutkintojen kustannusvastaavuus tulisi paremmin huomioitua rahoituksessa, jos tutkintokoulutuksessa siirryttäisiin viidestä kustannusryhmästä seitsemään kustannusryhmään. Viiden kustannusryhmän mallissa osa maa- ja metsätalouden tutkinnoista olisi 3–7 prosenttia alirahoitettuja kustannuksiin nähden. Siirtyminen seitsemään kustannusryhmään korjaisi tämän, jolloin rahoitus vastaisi tarkemmin kustannuksia. Asiasta säädetään opetus- ja kulttuuriministeriö asetuksella, ja seitsemään koriin siirtymistä käsitellään tarkemmin kappaleessa Lakia alemman tasoinen säätely.

Oppimisen tuen ja erityisen tuen kokonaisuus

Lausuntopalautteen perusteella ehdotukset opiskelijan oikeudesta oppimisen tukeen ja erityiseen tukeen saivat laajasti kannatusta. Useassa lausunnossa nostettiin esille, että oppimisen tuen tarve on ollut jatkuvassa kasvussa, miksi sitä tulee kehittää. Lähes kaikissa lausunnoissa kannatettiin oppimisen tukea, jossa pääpaino olisi perusteluiden mukaisesti helposti saavutettavassa tuessa, jota annettaisiin opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä. Oppimisen tuen resurssien siirtämistä hallintopäätöksistä matalan kynnyksen oikea-aikaiseen tukeen pidettiin tavoiteltavana asiana.

Lausuntopalautteen perustella nähtiin tärkeänä, että oppimisen tukea tulisi olla opiskelijoille saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistäisi opiskelijoiden osaamista, osaamisen osoittamista näytöissä, valmistumista, työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia. Myös oppimisen tuen kytkeminen tiiviisti koulutuksen tavoitteiden saavuttamiseen nähtiin tärkeäksi ammatillisen koulutuksen laajempiakin tavoitteita edistäväksi ratkaisuksi. Osa totesi myös, että on hyvä, ettei oppimisen tukea järjestettäisi omina opintojaksoinaan, vaan koko koulutuksen ajan tutkintokoulutuksen rinnalla, mikä tukee opiskelijan tavoitteiden saavuttamista. Useissa lausunnoissa todettiin, että oppimisvalmiuksia tukevia opintoja on kehitetty, ja ne on koettu toimiviksi, ja siksi hyviä käytäntöjä tulisi hyödyntää jatkossakin. Muutamissa lausunnoissa esitettiin, että oppimisvalmiuksia tukevat opinnot säilytettäisiin yhtenä oppimisen tuen muotona jatkossakin. Erityisesti kannettiin huolta maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden mahdollisuudesta kielenoppimiseen.

Valtaosa lausunnon antajista näki esityksen erityisopettajan roolista oppimisen tuessa tarkoituksenmukaisena. Usea lausunnonantaja katsoi, että esitys vähentää byrokratiaa ja tuo joustavuutta opiskelijan tuen tarpeiden huomioon ottamiseen joustavasti.

Useissa lausunnoissa katsottiin, että tukiopetus käsitteenä ei ole kovin soveltuva ammatilliseen koulutukseen, jossa tuki on monipuolista ja myös henkilöstössä on runsaasti myös muita kuin opettajia tukemassa opiskelijaa oppimista. Osa puolestaan katsoi tukiopetuksen käsitteen sopivan hyvinkin ammatilliseen koulutukseen.

Valtaosa lausunnon antajista toi esiin huolen siitä, ettei esityksessä ole riittävästi otettu huomioon opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemista laaja-alaisemmin ja niin, että työssä korostuisi moniammatillinen yhteistyö ja yhteistyö opiskeluhuollon kanssa. Muutamassa lausunnossa huomioitiin, että yhteistyöstä kuntoutuspalveluita tuottavien toimijoiden kanssa oleva säännöksen momentti puuttui esityksestä. Jatkovalmistelussa kyseinen momentti on lisätty esitykseen ja asiaa on lisäksi täsmennetty säännöskohtaisissa perusteluissa. Useissa lausunnoissa tuotiin lisäksi esiin huoli oppivelvollisista nuorista, joiden koulutus edellyttää toimintakyvyn tukemista ja kuntoutumista, usein yhdessä muiden asiantuntijoiden kanssa. Ratkaisuja opiskelijoiden kuntoutumiseen ehdotettiin muun muassa sote-palvelut, työpajatoiminta ja koulut yhdistämällä. Kuntaliiton ja Areenan esitys kuntouttavasta opetuksesta oli yksi ehdotus asian ratkaisemiseksi.

Muutamit lausunnonantajat totesivat, että oppimisen tuen ja erityisen tuen eron pitää jatkossa olla kaikille selvä, ja se tulee lainsäädännössä määritellä yksiselitteisesti. Esityksessä on kuvattu oppimisen tuen ja erityisen tuen sisältöjä erityisesti säännöskohtaisissa perusteluissa.

Lausunnoissa pääsääntöisesti kannatettiin esitystä erityisestä tuesta. Erityisesti huomioita lausunnoissa kuitenkin kiinnitettiin siihen, mitä käsitteellä ”todennettuja” esityksessä tarkoitetaan. Hallituksen esityksen säädöskohtaisia perusteluita on täsmennetty tältä osin.

Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös ammatillisen koulutuksen erilaisiin toimintaympäristöihin, joista työpaikalla käytännön tehtävissä tapahtuva osaamisen hankkiminen on keskeistä. Tämän vuoksi joissakin lausunnoissa esitettiin, että säännöstä tarkennettaisiin työpaikalla järjestettävän koulutuksen osalta siten, että opiskelijan tulee saada myös työpaikalla tarvittava erityinen tuki. Lausuntopalautteen perusteella esitystä päätettiin muuttaa siten, että pykälän perusteluissa todettaisiin opiskelijan oikeudesta saada erityistä tukea työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä osana oppisopimukseen tai koulutusopimukseen perustuvaa koulutusta.

Lausunnoissa esitettiin lisättäväksi perusteita erityiselle tuelle siten, että opiskelijat olisivat yhdenvertaisessa asemassa. Lisäksi vammaisjärjestöt esittivät, että erityisen tuen perusteena tulisi olla myös vamma tai sairaus. Tämä mahdollistaisi sen, että vammaisen tai sairaan opiskelijan osalta huolehditaan opiskelun esteettömyydestä, tarvittavasta erityisestä tuesta sekä erityisistä opetus- ja opiskelujärjestelyistä. Muutamit lausunnon antajat totesivat, että myös terveydelliset tai sosiaaliset syyt synnyttävät tarpeen säännölliseen ja pitkäaikaiseen oppimisen tukeen, joka tulisi huomioida säädöksissä. Myös erityisen tuen säännöksessä mainittu ”muut syyt” herättivät kysymyksiä ja tarkennustarpeita. Annetun palautteen perusteella säännökseen lisättiin todennettujen oppimisvaikeuksien lisäksi erityisen tuen perusteeksi käsitteet ”vammat” ja ”sairaus” ja perusteluissa täsmennettiin säännöksessä mainittuja muita syitä.

Useissa lausunnoissa katsottiin, että erityisopetus olisi koulutuksen järjestäjälle laajentuva tehtävä. Jatkovalmistelussa arviota henkilöstövaikutuksista täsmennettiin toteamalla, että kysymys ei ole laajentuvasta tehtävästä, sillä voimassa olevassa laissa on säännös erityisestä tuesta ja asetuksella säädetään erityistä tukea antavan henkilön kelpoisuudeksi erityisopettajan tutkinto. Valtionvarainministeriö lausui lisäksi, että esityksessä tulisi arvioida kuinka paljon esitys lisäisi erityisopettajien tarvetta ja miten tämä suhteutuu erityisopettajien tarjontaan ottaen huomioon myös sen, että samanaikaisesti ollaan uudistamassa oppimisen ja koulunkäynnin tukea myös perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Esitystä on jatkovalmistelussa täsmennetty henkilöstövaikutusten osalta.

Muutamit lausunnonantajat katsoivat, että erityisopetuksen sitominen erityisopettajan antamaan opetukseen kaventaisi opiskelijan saamaa erityistä tukea. Muutamissa lausunnoissa

edellytettiin tarkennuksia siihen, mitä tarkoitetaan ”erityisopetuksen vahvistamisella”. Joissakin lausunnoissa ehdotettiin, että päätös opiskelijalle annettavasta erityisestä tuesta tehtäisiin vain sellaisessa tilanteessa, jossa ammatillisessa perustutkinnossa opiskelijan osaamista mukautetaan tai ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poiketaan.

Muutamissa lausunnoissa tuotiin esille oppimisen tuen uudistaminen kokonaisuutena ja jatkumona, mikä nähtiin tärkeänä. Oppimisen tuen eroja eri koulutusmuodoissa myös kommentoitiin ja nähtiin harmillisena, etteivät käsitteet ole täysin yhtenäisiä. Toisaalta lausunnoissa korostettiin kunkin koulutusmuodon erityispiirteitä, jotka tulisi ottaa huomioon.

Useimmat lausunnonantajat ottavat kantaa erityisen tuen rahoituksen korotuskertoimen poistoon, jonka arvioitiin vähentävän rahoituksen kohdentamista erityiseen tukeen. Esityksessä todetaan rahoituksen olevan yleiskatteellista, mikä mahdollistaa rahoituksen kohdentamisen erityiseen tukeen tarvittavissa määrin.

Lausunnoissa otettiin kantaa tiedonsiirtoon, jonka tulisi toteutua aiempaa paremmin. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa on jo tiedonsiirtoa koskevat säännökset, joten esityksessä ei ole tätä koskevia muutosesityksiä.

Muutamissa lausunnoissa katsottiin, että opiskelijoiden urasuunnittelu- ja työelämätaitoja tulisi vahvistaa koko koulutuksen ajan suunnitelmallisesti.

Lausunnoissa esitettiin muutosten voimaantuloksi lukuvuoden alkua 1.8.2026, jotta päätöksiä ei tarvitsisi kesken lukuvuoden muuttaa. Esityksen voimaantuloaika päätettiin muuttaa lukuvuoden alkuun saadun lausuntopalautteen perusteella.

Tilauškoulutus

Tilauškoulutusta koskevat ehdotukset jakoivat lausunnonantajien mielipiteitä. Esitystä sekä kannatettiin että vastustettiin. Velvollisuutta opiskelijoiden oikeuksien varmistamiseksi kannatettiin yleisesti. Esitystä siitä, että koulutuksen tilaajan pitäisi olla myös koulutuksen rahoittaja vastustettiin monessa launnossa. Useampi lausunnonantaja nosti esille kuntajärjestäjien tilanteen tilauškoulutusta järjestettäessä ja järjestelyt, joita tilauškoulutuksen toteuttamiseksi on tehty. Ehdotetun muutoksen katsottiin vaikeuttavan merkittävästi tilauškoulutuksen järjestämistä tai mahdollisesti jopa estävän sen kokonaan.

Opetushallituksen yhteydessä toimiva tutkintovientitoimikunta esitti usean lausunnonantajan tuella vaihtoehtoja muotoilua pykälälle. Usea lausunnonantaja ehdotti lukuvuosimaksuja EU/ETA-alueen ulkopuolisille opiskelijoille.

Kuntaliitto kiinnitti yleisellä tasolla huomiota, että tilauškoulutusta koskeva sääntely on asemoitu osaksi kansallista koulutusjärjestelmää. Kuntaliitto katsoi, että tilauškoulutusta koskevaa säädöspohjaa tulisi kokonaisuudessaan selvittää ja arvioida osana julkisesti rahoitettua ja valvottua kansallista koulutusjärjestelmää sekä suhteessa kilpailuneutraalisääntelyyn.

Ehdotuksesta saatu palaute huomioiden tilauškoulutusta koskevat ehdotukset päätettiin poistaa hallituksen esityksestä ja jatkovalmistella omana erillisenä kokonaisuutenaan.

Työelämätoimikunnat

Työelämätoimikuntiin ehdotetut muutokset jakoivat lausunnonantajia. Useat lausunnonantajat kannattivat työelämätoimikuntien määrän rajaamista ja tehtävien vähentämistä. Useat lausunnonantajat kantoivat kuitenkin huolta ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksesta, mikäli työelämätoimikuntien tehtäviä vähennetään ehdotetulla tavalla. Useat lausunnonantajat vastustivat kokonaisuudessaan työelämätoimikuntien tehtävien muuttamista ja määrän vähentämistä. Erityisesti työelämäjärjestöt ehdottivat asian lykkäämistä ja kolmikantaisen valmistelun aloittamista.

Ehdotuksesta saatu palaute huomioiden työelämätoimikuntia koskevat ehdotukset päätettiin poistaa hallituksen esityksestä ja jatkovalmistella omana erillisenä kokonaisuutenaan.

6.2 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

Lainsäädännön arviointineuvosto on antanut esitysluonnoksesta lausunnon 29.8.2024. Arviointineuvoston lausunnon mukaan esitysluonnoksesta ilmenee asian tausta ja tavoitteet. Esitysluonnoksen nykytilan kuvauksesta käy selvästi ilmi nykyiseen rahoitusjärjestelmään sekä ammatillisen koulutuksen järjestämislupasääntelyyn liittyvät ongelmat. Arviointineuvosto piti myönteisenä, että esityksen valmistelun aikana ammatillisen koulutuksen henkilökuntaa, johtoa ja opiskelijoita on osallistettu valmisteluun erilaisilla kuulemismenetelmillä.

Arviointineuvosto katsoi, että kuvaus nykyisen ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta sekä rahoitusjärjestelmästä jää epäselväksi esitysluonnoksessa. Esimerkiksi kokonaisrahoituksen määrää vuosittain voisi kuvata ja sitä, miten rahoitus jakautuu eri koulutusohjelmien kesken. Arviointineuvosto suositteli, että esitysluonnokseen sisällytettäisiin taulukko tai kaavio, jossa kuvattaisiin nykyinen rahoitusjärjestelmä sekä järjestelmään ehdotetut muutokset.

Arviointineuvosto kiinnitti huomiota, että kokeilua ei toteuteta satunnaistamalla, minkä vuoksi uudistuksen vaikuttavuudesta ei luultavasti saada luotettavaa tietoa. Tämän vuoksi uudistuksen toteuttamismallin mielekkyyttä tulisi arvioida. Arviointineuvosto totesi myös, että luonnoksen perusteella jää myös epäselväksi, onko koulutuksen järjestäjillä mahdollisuus välttää sellaisten oppilaiden valitsemista, joiden suoriutumisen odotetaan olevan ehkä keskimääräistä heikompaa, ja että tätä riskiä tulisi käsitellä esityksessä.

Arviointineuvosto katsoi, että esitysluonnoksessa on selostettu hyvin ulkomailla käytössä olevia ammatillisen koulutuksen ohjausjärjestelmiä. Esitysluonnoksesta ei kuitenkaan käynyt ilmi, onko ulkomailla käytössä olevia ratkaisuja hyödynnetty esityksen valmistelussa.

Arviointineuvosto katsoi, että esitysluonnoksessa on arvioitu riittävästi esityksen vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestäjien rahoitukseen. Arviointineuvosto piti myönteisenä, että vaikuttavuusarvioissa on hyödynnetty simulointeja, joilla on arvioitu rahoitusmallin muutosten vaikutuksia koulutuksen järjestäjille.

Arviointineuvosto katsoi myös, että koulutustarjonnan mahdollisia muutoksia opiskelijoille tulisi konkretisoida esityksessä. Esityksessä voisi esimerkinomaisesti kuvata, millaisia koulutusohjelmia tulisi todennäköisesti lisätä työelämän tämänhetkisten tarpeiden pohjalta.

Arviointineuvosto katsoi, että vaikutuksia työelämän tarpeisiin ja osaamiseen tulisi arvioida esityksessä, kuten myös mahdollisia säästöjä syventävän ja täydentävän opetuksen poistamisesta. Esityksessä tulisi kuvata, kuinka työelämän muutosten ja osaamistarpeiden

ennakointi sekä yhteistyö työelämän edustajien kanssa tapahtuu kokeilun aikana, jotta kokeilu vastaisi työelämän tarpeisiin.

Esitysluonnoksesta voi saada käsityksen, että ehdotetuilla muutoksilla pyritään saamaan ammatillisen koulutuksen piiriin sellaisia henkilöitä, joilla ei ole mitään perusasteen jälkeistä tutkintoa niin sanottujen alanvaihtajien sijaan. Arviointineuvosto katsoi, että esitysluonnoksessa voisi mahdollisuuksien mukaan kuvata, onko esityksellä vaikutuksia aikuisopiskelijoiden uudelleen kouluttautumiseen ottaen huomioon viimeaikaiset muutokset aikuiskoulutuksen edellytyksiin.

Arviointineuvosto katsoi, että esitysluonnoksessa voisi täsmentää, millaisia vaikutuksia rahoituksen kohdentamisella lyhytkestoisiin koulutuksiin tai tutkinnonosien suorittamiseen voi olla koulutuksen järjestäjille.

Ehdotetun sääntelyn yhtenä tavoitteena on edistää alueellista hyvinvointia ja parantaa aluetaloutta. Esitysluonnoksessa ehdotetaan kuitenkin alueellisen ammatillisen koulutuksen suorittaneiden työllisyseroja huomioon ottavan aluekertoimen poistamista. Esitysluonnoksen mukaan kertoimen poistaminen ei vaikuttaisi rahoituksen kohdentumiseen uudessa rahoitusmallissa. Arviointineuvosto katsoi, että esityksessä voisi kuvata, onko nykyisen sääntelyn voimassa ollessa ollut joitakin alueita, jotka ovat erityisesti hyötynneet aluekertoimesta ja joihin kertoimen poistolla voisi siten olla erityisiä vaikutuksia. Voiko esimerkiksi koulutuksen tarjonta vähentyä joillakin alueilla aluekertoimen poistamisen seurauksena.

Hallituksen esitystä on täydennetty lainsäädännön arviointineuvoston lausunnossa todettujen puutteiden ja kehittämiskohteiden osalta. Esitykseen lisättiin rahoitusta koskevat taulukot, joissa kuvataan rahoitusjärjestelmän muutosta suhteessa nykytilaan sekä ammatillisen koulutuksen rahoituksen alakohtaista jakautumista. Perusteluja valitulle kokeilun toteuttamismallille täsmennettiin. Lisäksi perusteluja täsmennettiin muun muassa koskien aluekerrointa ja aikuisopiskelijoiden uudelleen kouluttautumista.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta

1 §. *Lain tarkoitus.* Pykälän mukaan lain tarkoituksena olisi toteuttaa kokeilu ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksesta ajalla 1.1.2026–31.12.2033. Kokeilun tavoitteena on selvittää, miten ammatillisen koulutuksen järjestämislupien laajentamisella ja neuvottelumenettelyyn perustuvalla toiminnanohjauksella voitaisiin vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja saavutettavuutta. Toiminnanohjauksella tarkoitetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien ohjaamista järjestämislupamenettelyllä. Kokeilussa toiminnanohjausta olisivat lisäksi koulutuksen järjestäjien kanssa käytävät neuvottelut ja tehtävät sopimukset.

Ammatillisen koulutuksen laadulla tarkoitetaan koulutuksen kykyä vastata koulutukselle asetettuihin tavoitteisiin sekä opiskelijoiden ja asiakkaiden tarpeisiin. Laatua on lisäksi se, että opiskelija saa sellaista opetusta ja ohjausta, jotta hän voi saavuttaa sen osaamisen, mikä opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmassa on tavoitteena. Koulutuksen laatu näkyy myös opiskelijoiden työllistymisenä ja jatko-opintoihin siirtymisenä. Työllistymisellä ja jatko-opintoihin siirtymisellä mitataan koulutuksen vaikuttavuutta. Koulutuksen saavutettavuudella tarkoitetaan koulutuksen alueellista saavutettavuutta, koulutuksen saavutettavuutta vammaisille henkilöille ja koulutuksen kielellistä saavutettavuutta.

2 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Kokeilussa mukana olevien koulutuksen järjestäjien toimintaan ja heidän järjestämäänsä koulutukseen sovellettaisiin lakia ammatillisesta koulutuksesta tietyin poikkeuksin. Poikkeukset koskisivat 3 lukua, jossa säädetään tutkintojen ja koulutuksen järjestämisestä. Kokeilulaissa olisi 3 luvusta poikkeavat säännökset koskien tutkintojen ja koulutuksen järjestämistä.

Kokeilussa poikettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:ssä säädetystä järjestämisluvasta, lain 23 §:ssä määrättävistä tutkinnoista ja koulutuksesta, 24 §:ssä säädetystä opetus- ja tutkintokielestä sekä 25 §:ssä säädetystä toiminta-alueesta. Kokeilulaissa olisi omat säädökset koskien mainittuja asioita. Lisäksi kokeiluun ei sovellettaisi mainitun lain 27 §:n 1–3 momentissa säädettyä koskien järjestämisluvassa määrättäviä muita oikeuksia, velvollisuuksia, ehtoja ja tehtäviä. Sen sijaan kyseisen lain 4 momenttia sovellettaisiin myös kokeilussa mukana oleviin järjestäjiin. Kyseisen momentin mukaan järjestämisluvassa voidaan määrätä myös muista velvoitteista, jos koulutuksen saatavuuden turvaaminen tai muut tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät. Lisäksi järjestämisluvassa voidaan määrätä tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvistä ehdoista sekä kehittämis- ja muista tehtävistä. Kokeiluun ei lisäksi sovellettaisi mainitun lain 28 §:ssä säädettyä järjestämisluvan myöntämisedellytyksistä ja 29 §:ssä säädettyä järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta. Kokeilulaissa olisi myös näitä koskevat omat säädökset.

3 §. *Kokeilulupa.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tässä laissa säädetyn ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeiluun osallistuminen edellyttäisi opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää kokeilulupaa. Kokeiluluvan myöntäisi hakemuksesta opetus- ja kulttuuriministeriö enintään kokeilulain voimassaolon ajaksi.

Kokeilulupa korvaisi koulutuksen järjestäjän ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n mukaisen tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan kokeilun ajaksi. Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupaa ei kuitenkaan kokeilun ajalle peruutettaisi, vaan se olisi kokeilun aikana niin sanotusti jäädytettynä. Opetus- ja kulttuuriministeriö tekisi maksutta kokeilulupaa koskevan päätöksen.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan kokeilussa mukana olevat koulutuksen järjestäjät saisivat laajan tutkintojen järjestämisoikeuden. Kokeiluluvan saaneet koulutuksen järjestäjät voisivat järjestää kaikkia tutkintorakenteen mukaisia tutkintoja sekä niin sanottua laajennettua oppisopimuskoulutusta. Kokeiluluvassa todettaisiin kaikki tutkinnot ja koulutukset, joita koulutuksen järjestäjällä olisi oikeus järjestää. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi kuitenkin päättää tietyistä tutkinto- ja osaamisalakohtaisista rajoituksista koulutuksen järjestäjän kokeilulupaan. Rajoituksia käsitellään myöhemmin 5 pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa. Nykytilaa vastaavasti laajennetun oppisopimuskoulutuksen järjestämistehtävällä koulutuksen järjestäjä voisi vastata työ- ja elinkeinoelämän ja opiskelijan osaamistarpeisiin koulutuksen hankinnan kautta kokeiluluvasta tämän lain 5 §:n nojalla mahdollisesti rajoitettujen tutkintojen ja osaamisalojen osalta. Kokeiluluvan saaneet koulutuksen järjestäjät saisivat vapaasti järjestää koulutusta myös vankilaopetuksena.

Ehdotetun 3 momentin mukaan kokeiluluvassa myönnettyä tutkintokoulutusta voitaisiin järjestää vapaasti myös työvoimakoulutuksena. Nykytilaa vastaavasti koulutuksen järjestäjä ja työ- ja elinkeinohallinto sopivat työvoimakoulutuksen järjestämisestä.

Pykälän 4 momentissa todettaisiin, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettua työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta, mainitun lain 65 §:ssä tarkoitettua vaativaa erityistä tukea sekä urheilijoiden ammatillista koulutusta saisivat järjestää

ne kokeiluluvan saaneet koulutuksen järjestäjät, joilla kokeilulain voimaan tullessa on ollut oikeus järjestää kyseistä koulutusta.

Pykälän 5 momentissa todettaisiin, että liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 35 §:ssä tarkoitettuna perustason ammattipätevyyskoulutusta tai jatkokoulutusta antavana koulutuskeskuksena saisivat toimia ne kokeiluluvan saaneet koulutuksen järjestäjät, joilla tämän lain voimaan tullessa on ollut oikeus järjestää kyseistä koulutusta.

Pykälän 6 momentin mukaan kokeilussa mukana olevan koulutuksen järjestäjän opiskelijavuosien enimmäismäärä olisi se, joka koulutuksen järjestäjälle on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:ssä tarkoitettussa järjestämisluvassa määrätty kokeilulain voimaan tullessa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien oikeus järjestää tutkintoon valmentavaa koulutusta määräytyisi nykytilaa vastaavasti tutkintoon valmentavasta koulutuksesta annetun lain mukaisesti.

4 §. Opetus- ja tutkintokieli. Kokeiluluvassa määrättäisiin koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokielistä. Kokeiluluvassa koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokieliksi määrättäisiin sama opetus- ja tutkintokieli tai samat opetus- ja tutkintokielet, jotka ovat tämän lain voimaan tullessa koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrättyjä opetus- ja tutkintokieliä. Koulutuksen järjestäjän olisi annettava opetusta kokeiluluvassa määrättyillä opetuskielillä nykytilaa vastaavasti.

Voimassa olevan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan tutkinnon voi suorittaa järjestämisluvassa määrättyllä tutkintokielellä tai -kielillä, ja koulutuksen järjestäjän tutkintokieliä ovat järjestämisluvassa määrättyt opetuskielet sekä järjestämisluvassa erikseen tutkinnoittain määrättyt muut kielet. Koulutuksen järjestäjän tutkintokieli kokeilulupaansa sisältyvissä tutkinnoissa voisi myös olla englanti. Ehdotettu säännös mahdollistaisi koulutuksen järjestäjälle järjestää koulutusta englannin kielellä ilman järjestämisluvan muutoksen hakemista opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Koulutuksen järjestäjät voisivat nykyistä joustavammin vastata toiminta-alueensa koulutus- ja osaamistarpeisiin myös tutkintokielellä englanti. Tämä edellyttäisi, että suomen tai ruotsinkielisellä koulutuksella ei pystytä vastaamaan riittävästi työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin, kun opiskelijan on tarkoituksenmukaista suorittaa tutkinto tutkintokielellä englanti. Monipuolisten työllistymisedellytysten, opiskelijoiden kieli- ja kulttuuriosaamisen ja kotoutumisen edistämiseksi koulutuksen järjestäjän tulisi edelleen huolehtia myös englannin kielellä tutkintonsa suorittavien opiskelijoiden riittävästä suomen ja ruotsin kielen taidosta ja niiden vahvistamisesta osana englanninkielistä tutkintokoulutusta.

5 §. Kokeiluluvan rajaukset. Pykälässä säädettäisiin, että tutkinto tai osaamisala voitaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä rajata pois koulutuksen järjestäjän kokeiluluvasta tiettyin edellytyksin. Kokeiluluvan myötä koulutuksen järjestäjä saisi nykyistä laajemman tutkintojen järjestämisoikeuden. On kuitenkin tiettyjä tutkintoja ja osaamisaloja, joiden järjestämistä on välttämätöntä rajoittaa.

Pykälän ensimmäisessä kohdassa mahdollistettaisiin erityisen kalliiden tutkintojen ja osaamisalojen rajaaminen kokeiluluvasta. Tällaisten keskimääräistä selvästi kalliimpien koulutusten järjestämisen vapauttaminen saattaisi siirtää merkittävästi koulutuksen rahoitusta tiettyihin koulutuksiin ja tietyille koulutuksen järjestäjille. Näitä tutkintoja ja osaamisaloja olisi tarpeellista voida rajoittaa, jotta opetus- ja kulttuuriministeriöllä olisi mahdollisuus vaikuttaa ammatillisen koulutuksen rahoituksen kokonaisuuden suuntaamiseen. Tällaisia erityisen kalliita

koulutuksia ovat metsäalan perustutkinnon metsäkoneenkuljetuksen osaamisala sekä rakennusalan perustutkinnon maarakennuskoneenkuljetuksen osaamisala.

Pykälän toisen kohdan mukaan tutkintoja ja osaamisaloja voitaisiin rajoittaa, jos kyseiseen tutkintoon tai osaamisalaan liittyvää osaamista säännellään lailla tai asetuksella taikka sitä koskee Suomea velvoittava kansainvälinen sopimus. Tällaisia koulutuksia ovat esimerkiksi talotekniikan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kylmäasennuksen osaamisala sekä energia-alan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen voimalaitostekniikan osaamisala. Energia-alan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen voimalaitostekniikan osaamisalaa koskee painelaitelaki (1144/2016) ja valtioneuvoston asetus painelaiteturvallisuudesta (1549/2016). Tutkintojen osaamisalan ammatillinen koulutus on painelaitelaisissa määriteltyjen pätevyyskirjojen saamisen edellyttämää koulutusta. Talotekniikan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kylmäasennuksen osaamisalaa koskee ympäristönsuojelulaki (527/2014) ja valtioneuvoston asetus fluorattuja kasvihuonekaasuja tai otsonikerrosta heikentäviä aineita sisältävien laitteiden käsittelijän pätevyysvaatimuksista (766/2016). Tutkintojen osaamisalan ammatillinen koulutus on ympäristönsuojelulaisissa määriteltyjen pätevyysvaatimusten saamisen edellyttämää koulutusta.

Pykälän kolmannen kohdan mukaan tutkintoja ja osaamisaloja voitaisiin rajoittaa, jos tutkinnon tai osaamisalan laaja järjestämisoikeus heikentäisi olennaisesti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, jotka tämän lain voimaan tullessa järjestävät kyseistä koulutusta. Eräiden ammatillisten tutkintojen järjestäminen on vakiintuneesti erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien vastuulla. Nämä koulutuksen järjestäjät ovat usein pitkälle erikoistuneita ja tutkintoa koskeva osaaminen on keskittynyttä. Mikäli toiminta avattaisiin laajasti myös muille koulutuksen järjestäjille, saattaisi se vähentää näiden koulutuksen järjestäjien opiskelijamääriä ja siten heikentää olennaisesti niiden toimintaedellytyksiä. Tällaisia tutkintoja ovat esimerkiksi musiikin ja liikunta-alan tutkinnot.

6 §. Toiminta-alue. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toiminta-alueesta. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että koulutuksen järjestäjä vastaisi kokeiluluvassa määrätyn toiminta-alueensa oppivelvollisten ja muiden ryhmien kouluttamisesta, mutta ei välttämättä kantaisi yksin tätä vastuuta. Alueella voi olla muitakin koulutuksen järjestäjiä, jotka vastaavat koulutuksesta. Nykytilaa vastaavasti toiminta-alueen lisäksi tutkintoja ja koulutusta voisi järjestää myös muualla Suomessa, ei kuitenkaan Ahvenanmaan maakunnassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestäjän toiminta-alueeksi se toiminta-alue, joka tämän lain voimaantullessa on määrätty koulutuksen järjestäjän toiminta-alueeksi.

7 §. Kokeiluluvan hakija. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että kokeilulupaa voi hakea koulutuksen järjestäjä, jolla tämän lain voimaan tullessa olisi voimassa oleva ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa. Koulutuksen järjestäjä voisi kuitenkin yhdistyä toisen tai toisten koulutuksen järjestäjien kanssa myös kokeilukauden aikana. Tuolloin menettelystä sovittaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

8 §. Kokeiluluvan myöntämisedellytykset. Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohtien mukaan kokeilulupa voitaisiin myöntää hakijalle, jolla on kokeilun tarkoitus huomioiden perustelut kokeiluun hakeutumislle, ja jolla on kokeilun tavoitteet huomioiden mahdollisuudet muuttaa ja uudistaa toimintaansa. Toiminnanohjauksen kokeiluun valittavalla tulisi olla edellytykset toimia kokeilun uudessa ohjaus- ja säätelymallissa. Järjestämislupasäätely ei kokeilussa toimisi ensisijaisena koulutuksen järjestäjän toimintaa ohjaavana asiakirjana. Koulutuksen järjestäjän mahdollisuudet suunnata koulutustarjontaa kasvaisivat nykyisestä ja toiminnan

suunnitteluun vaikuttaisi koulutuksen järjestäjän oma tilannekuvan luominen sekä neuvottelu ja sopiminen opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Hakijan tulisi selvittää syyt kokeiluun hakeutumiselle ja arvio siitä, miten kokeiluun osallistuminen parantaisi sen toteuttaman koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta, ja miten se auttaisi kehittämään sen toimintaa ammatillisen koulutuksen järjestäjänä. Säädöksen nojalla opetus- ja kulttuuriministeriö arvioisi myös järjestäjän kyvyn uudistaa toimintaansa ja arvioisi hakijoiden tavoitteiden realistisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden suhteessa toiminta-alueen muuttuviin tarpeisiin.

Momentin 3 kohdan mukaan kokeilulupa voitaisiin myöntää hakijalle, jolla on kokeilun tarkoitus huomioiden toiminnalliset edellytykset tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Kokeilulle asetetut tavoitteet edellyttävät, että kokeiluun valittavalla koulutuksen järjestäjällä on tarvittava osaaminen ja toiminnalliset edellytykset nykyistä laajemman järjestämisluvan tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen. Kokeilulupaa hakiessaan koulutuksen järjestäjän olisi osoitettava millaista osaamista ja kokemusta sillä on ammatillisen koulutuksen järjestäjänä. Kokeiluluvan saavalla koulutuksen järjestäjällä tulisi olla kokeiluluvan mukaisen koulutustehtävän hoitamisen edellyttämä osaaminen, omiin tavoitteisiinsa nähden riittävän monipuoliset oppimisympäristöt ja muut edellytykset laadukkaan ja vaikuttavan koulutuksen järjestämiseksi. Koulutuksen järjestäjän tulisi hakemuksessaan osoittaa, että sillä on suunnitelma laadukkaan koulutuksen järjestämiseksi, mukaan lukien opetus- ja muu henkilöstö, myös tilanteissa, joissa se päättää muuttaa toimintaansa. Samoin hakijan tulisi osoittaa, että sillä on käytettävissään koulutuksen järjestämiseen monipuoliset, terveelliset ja turvalliset oppimisympäristöt sekä ajanmukaiset ja monipuoliset tilat ja laitteet. Hakija tuottaisi tiedot tarkoituksenmukaisista tiloistaan, välineistään ja oppimisympäristöistään.

Hakijan toiminnallisia edellytyksiä arvioitaessa kiinnitettäisiin huomioita myös siihen, missä määrin hakemuksessa osoitetut toiminnalliset edellytykset ja opetus- ja kulttuuriministeriön valmiina hakemuksiin tuottamat tiedot, muun muassa taloudelliset edellytykset, muodostavat hakijakohtaisesti ammatillisesta koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta annettujen säännösten ja määräysten mukaisen toimivan kokonaisuuden.

Koulutuksen järjestäjän tulisi kyetä kuvaamaan, miten opiskelijan oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön, oikeus saada opetusta, osaamisen tunnustaminen sekä opiskelijan osallisuus tulevat toteutumaan tai miten ne järjestetään.

Momentin 4 kohdan mukaan kokeilulupa voitaisiin myöntää hakijalle, jolla on riittävä yhteistyötä työ- ja elinkeinoelämän kanssa koulutuksen järjestäjän ensisijaisella toiminta-alueella. Koska kokeilun tarkoituksena on parantaa muun muassa ammatillisesta koulutuksesta työllistymistä ja työelämän osaamistarpeisiin vastaamista, tulisi kokeiluun valittavalla koulutuksen järjestäjällä olla riittävä yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa koulutuksen järjestäjän ensisijaisella toiminta-alueella. Toiminnan ohjauksen kokeilussa tulisi yhteensovittaa kansallisia, alueellisia ja koulutuksen järjestäjän tavoitteita myös osaamistarpeiden osalta. Kokeiluluvan saajalla tulisi olla nykyistä laajemmat valmiudet käydä toimialueella osana neuvottelumenettelyä eri tahojen kanssa keskusteluita ja ennakkointia työelämän osaamistarpeista koulutustarjonnan suuntaamiseksi. Lisäksi kokeiluluvan saajalla tulisi olla valmiudet yhteensovittaa kansallisia ja alueellisia tarpeita. Tämä edellyttäisi, että työelämäyhteistyöhön liittyvät prosessit toimivat ja tietoa hyödynnetään toiminnan suuntaamisessa ja kehittämisessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioisi hakijoiden työ- ja elinkeinoelämäyhteistyön laajuutta, kattavuutta ja vaikuttavuutta sekä sitä, miten tarkoituksenmukaisia menettelyitä hakija työ- ja elinkeinoelämän kanssa tehtävän yhteistyön ja kokeilulain tavoitteiden suhteen esittää.

Koulutuksen järjestäjän tulisi olla yhteistyössä alueella toimivien koulutuksen järjestäjien ja työvoimaviranomaisten kanssa. Toimivat työelämäyhteydet otettaisiin huomioon myös hakemusta käsiteltäessä. Hakijan tulisi osoittaa, miten se järjestää yhteistyön alueella toimivien tai valtakunnallisten muiden koulutuksen järjestäjien sekä työelämän kanssa. Yhteistyötä ilmentävät muun muassa pysyvät yhteistoimintarakenteet ja -sopimukset.

Momentin 5 kohdan mukaan kokeilulupa voitaisiin myöntää hakijalle, jolla on kokeilun tarkoitus huomioiden riittävät laadunhallintamenettelyt. Sääöksellä varmistettaisiin kokeiluluvan saajan valmiudet ammatillisen koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi kokeilulain tarkoituksen mukaisesti. Ammatillisen koulutuksen laadulla tarkoitetaan koulutuksen kykyä vastata koulutukselle asetettuihin tavoitteisiin sekä opiskelijoiden ja asiakkaiden tarpeisiin. Laadua on lisäksi se, että opiskelija saa sellaista opetusta ja ohjausta, jotta hän voi saavuttaa sen osaamisen, mikä opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmassa on tavoitteena. Osana neuvottelumenettelyä koulutuksen järjestäjän tulisi kyetä seuraamaan ja hyödyntämään tietovarannoista indikaattoritietoa toiminnan laadun kehittämiseksi ja varmistamiseksi.

Toiminnan laadun arvioinnissa hakijan tulisi selvittää, miten se hyödyntää laadunhallintajärjestelmää ja sen osana tietovarantoja toiminnan johtamisessa, ohjauksessa ja kehittämisessä sekä millaiset valmiudet sillä on edelleen kehittää laatua kokeilulain tarkoituksen mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan kokeilulupa voitaisiin myöntää hakijalle, jolla on taloudelliset edellytykset tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Sääöksellä varmistettaisiin, että kokeiluun valittavilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on taloudelliset edellytykset pitkäjänteisesti kehittää ja uudistaa toimintaansa. Taloudellisen kantokyvyn arvioinnissa hyödynnettäisiin koulutuksen järjestäjien Opetushallitukselle toimittamia, tilinpitoa koskevia, tietoja. Arvioinnissa käytettäisiin tietoja tilikauden voitosta, kumulatiivisesta ylijäämästä, omavaraisuusasteesta, velkaantuneisuudesta ja maksuvalmiudesta (quick ratio). Toiminnanohjauksen kokeilun hakijoiden joukossa saattaa olla toimijoita, jotka järjestävät koulutusta peruskuntana. Yksittäisten kuntien taloudellista toimintakykyä ei ole mahdollista seurata samalla tavalla kuin kuntayhtymien tai yksityisoikeudellisten toimijoiden. Tästä syystä kuntajärjestäjien tilinpitoon liittyvää taloudellista kantokykyä ei arvioitaisi.

9 §. Kokeiluun valittavat koulutuksen järjestäjät. Pykälän 1 momentissa todettaisiin, että opetus- ja kulttuuriministeriö valitsee kokeiluun enintään 40 koulutuksen järjestäjää. Kokeiluun valittavien ammatillisen koulutuksen järjestäjien olisi kokonaisuutena katettava valtakunnallisesti riittävä määrä opiskelijoita, jotta kokeilun vaikuttavuutta voitaisiin kokeilun edetessä ja sen päätyttyä arvioida. Lisäksi tämän lain 10 §:ssä ehdotetun neuvottelumenettelyn toteuttaminen edellyttää, että strategiakauden neuvottelumenettelyssä olisi sellainen määrä koulutuksen järjestäjiä, että neuvottelumenettely olisi käytännössä mahdollista toteuttaa. Suomi jaettaisiin ammatillisen koulutuksen järjestämisen, väestön ja elinkeinojen osalta tarkoituksenmukaisiin alueisiin. Aluejaon lähtökohtana käytettäisiin maakuntajakoa. Aluejako ei voisi kuitenkaan perustua pelkästään maakuntiin, sillä yksittäinen maakunta olisi useissa tapauksissa liian pieni tarkasteluyksikkö. Aluejakoa tarkasteltaisiin useampien maakuntien kokonaisuuksina. Aluejaolla varmistettaisiin, että maan kaikista osista kokeiluun valikoituisi edustava määrä koulutuksen järjestäjiä.

Pykälän 2 momentin mukaan alueelta kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien lukumäärän perusteena olisi kyseisen alueen koulutuksen järjestäjien opiskelijavuosimäärän suhteellinen osuus valtakunnallisesta opiskelijavuosien kokonaismäärästä. Valtakunnallisella opiskelijavuosien kokonaismäärällä tarkoitettaisiin vuodelle 2025 opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettulla varsinaisella suoritepäätöksellä myönnettyjä tavoitteellisia opiskelijavuosia. Tällä tavalla varmistettaisiin se, että kokeiluun valitaan koulutuksen järjestäjiä maan kaikilta alueilta oikeassa suhteessa.

Pykälän 3 momentin mukaan Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi, pisteyttäisi hakijat. Pisteytyksen perusteena käytetään 8 §:ssä tarkoitettuja kokeiluluvan myöntämisedellytyksiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön olisi huolehdittava valitessaan koulutuksen järjestäjiä kokeiluun, että ehdotetun pykälän 3 momentin kohdissa 1–4 esitetyt asiat täytyisivät. Kokeilun onnistuminen edellyttää, että kokeiluun valittavat koulutuksen järjestäjät muodostavat alueellisesti, opiskelijamääriltään, kansalliskieliltään, tutkintotarjonnaltaan ja omistajapohjaltaan riittävän monipuolisen järjestäjaverkon.

Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien valintaan liittyisi opetus- ja kulttuuriministeriön harkintaa. Harkinta ei kuitenkaan olisi vapaata, sillä ehdotetun pykälän mukaisesti riippumaton toimija eli Karvi pisteyttäisi hakijat. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi, toimii koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ulkopuolisen arvioinnin riippumattomana asiantuntijaorganisaationa, joka vastaa koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kansallisesta arvioinnista Suomessa. Karvin tehtävänä on tuottaa arviointiin perustuvaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten. (Laki Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta 1295/2013.) Karvin arviointitoimintaa ja sen riippumatonta asemaa sekä pitkää kokemusta politiikkatoimien arvioinneista, kehittävästä arvioinnista ja kriteeriperusteista arvioinnissa voitaisiin hyödyntää, kun tuetaan kokeiluun valmistautumista ja toimeenpanoa, tuotetaan tietoa ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen toimivuudesta osana kokeilua sekä arvioidaan kokeilun tuloksia ja vaikuttavuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriön olisi lisäksi huolehdittava kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien kokonaisuudesta 3 momentin edellyttämällä tavalla.

10 §. Neuvottelumenettely. Neuvottelumenettelyssä opetus- ja kulttuuriministeriö ja koulutuksen järjestäjä sopisivat tavoitteista ja toimenpiteistä neljän vuoden mittaiseksi strategiakaudeksi kerrallaan. Strategiakauden tulisi olla riittävän pitkä, jotta esimerkiksi mahdollisesti tavoiteltavia muutoksia nykytilaan olisi mahdollista toimeenpanna ja tuloksia seurata. Opetus- ja kulttuuriministeriö tuottaisi koulutuksen järjestäjille yhteisen aineiston liittyen ammatillisen koulutuksen kansallisiin tavoitteisiin ennen neuvottelumenettelyn alkamista. Aineisto perustuisi muun muassa hallitusohjelmaan ja kansallisiin koulutuspoliittisiin linjauksiin. Kansallisista ammatillisen koulutuksen tavoitteista käytäisiin niiden valmisteluvaiheessa keskustelua opetus- ja kulttuuriministeriön ja keskeisten sidosryhmien, kuten esimerkiksi Suomen Kuntaliiton ja työelämän järjestöjen, välillä. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö tuottaisi neuvotteluja varten tilannekuvan koulutuksen järjestäjien toimintaympäristöstä ja sen ennakoidusta kehityksestä koskien esimerkiksi väestönmuutosta tai työelämän tarpeita. Tietolähteinä käytettäisiin muun muassa työvoimabarometria, Opetushallituksen tuottamaa ennakoitintietoa, maakunnan liittojen toteuttamaa ennakoitintietoa sekä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen kokoamaa ennakoitintietoa aikuisten koulutustarpeesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö tuottaisi aineistoa myös koulutuksen järjestäjän keskeisistä toiminnallisista ja taloudellisista indikaattoreista. Näitä olisivat esimerkiksi koulutuksen järjestäjän taloudellinen tilanne, koulutuksen järjestäjällä suoritettut tutkinnot ja tutkinnon osat sekä opiskelijoiden työllistyminen tai jatko-opintoihin siirtyminen.

Koulutuksen järjestäjä tuottaisi neuvotteluja varten analyysin omasta toiminnastaan ja omista strategisista tavoitteistaan ensisijaisella toiminta-alueellaan. Koulutuksen järjestäjä laatisi opetus- ja kulttuuriministeriön laatiman tilannekuvan ja kansallisten tavoitteiden pohjalta ehdotuksen opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjän väliseksi sopimukseksi. Koulutuksen järjestäjän sopimusehdotus sisältäisi ehdotuksen kokeiluluvan opiskelijavuosien enimmäismäärästä ja strategiakaudelle osoitettavasta, tavoitteiden toteuttamisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen tarkoitettuun harkinnanvaraisesta rahoituksesta. Koulutuksen järjestäjä laatisi ehdotuksen toiminnan vaikuttavuutta ja laatua koskeviksi tavoitteiksi. Vaikuttavuuden osalta ehdotuksessa tulisi ottaa kantaa ainakin työllistymisen edistämiseen sekä jatko-opintoihin siirtymiseen (niin sanotut vaikuttavuustavoitteet). Ehdotuksessa tulisi esittää tavoitteet myös laadun varmistamiseksi ja laadun parantamiseksi (niin sanotut toiminnalliset tavoitteet). Tavoitteet tulisi mahdollisuuksien mukaan esittää myös alakohtaisesti ja tarvittaessa tutkinnoittain. Koulutuksen järjestäjän aloitteesta tavoitteet voitaisiin asettaa myös numeerisesti. Koulutuksen järjestäjän aloitteesta sopimukseen voitaisiin kirjata myös tavoitteita koulutuksen järjestäjän omiksi rakenteellisiksi tai organisatorisiksi toimiksi. Koulutuksen järjestäjän ehdotus tavoitteineen ja toimenpiteineen olisi laadittava yhteistyössä järjestäjän ensisijaisen toiminta-alueen keskeisten yhteistyötahojen kanssa. Näitä yhteistyötahoja olisivat esimerkiksi TE-palvelualueet, kunnat, työ- ja elinkeinoelämä ja muut alueen koulutuksen järjestäjät sekä korkeakoulut.

Opetus- ja kulttuuriministeriö laatisi koulutuksen järjestäjän sopimusehdotuksen jälkeen neuvotteluihin ehdotuksen sopimuksen tavoitteista, teemoista, sisällöistä ja toimenpiteistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi esittää koulutuksen järjestäjälle koulutusmäärien lisäämistä joillain aloilla tai joissain tutkinnoissa koulutuksen järjestäjän opiskelijavuosien enimmäismäärän puitteissa. Opiskelijavuosien enimmäismäärästä päätetään kokeiluluvassa. Tavoitteita olisi mahdollista asettaa myös koskien huoltovarmuuden kannalta kriittistä osaamista edellyttävää koulutusta. Strategisten tavoitteiden lisäksi sopimuksessa sovittaisiin toimenpiteistä, joilla koulutuksen järjestäjä etenisi asetettujen tavoitteiden suuntaisesti. Toimenpiteet voisivat liittyä esimerkiksi koulutustarjonnan suuntaamiseen, laatuksymyksiin, toimintaprosesseihin tai muihin seikkoihin, jotka edesauttaisivat tavoitteisiin pääsemistä. Lisäksi sopimusneuvotteluissa todettaisiin tilannekuva koulutuksen järjestäjän taloudellisesta kantokyvystä. Toimintaympäristöä koskevassa keskustelussa käytäisiin läpi myös koulutuksen järjestäjän kyky palvella TE-palvelualueita.

Englanninkielisten tutkintojen järjestämisestä keskusteltaisiin myös neuvottelumenettelyssä. Edellä kuvattuja tietolähteitä hyödyntämällä on ennen neuvottelujen alkamista koottuna kattava tietopohja, joka tunnistaa sekä yleiset osaamistarpeet (esim. työvoimabarometri) että alueelliset erityistarpeet (järjestäjien alueilla käymät keskustelut). Näiden tietojen pohjalta syntyisi paras mahdollinen käsitys siitä, missä tutkinnoissa englanninkielistä koulutusta on syytä käynnistää. Englanninkielisten koulutusten käynnistämisestä sovittaisiin neuvottelun jälkeen tehtävässä sopimuksessa.

Englanninkielisten tutkinnon tarve ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilussa varmistettaisiin koulutuksen järjestäjien alueellaan käymillä keskusteluilla työelämän ja kuntatoimijoiden (TE-palvelut) kanssa, ennakoivasti tietolähteistä tuotettavalla tiedolla sekä koulutuksen järjestäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisellä neuvottelulla ja sopimisella. Englanninkielisen koulutuksen tarjontaa ja tarkoituksenmukaisuutta seurattaisiin kokeilun edetessä. Kokeilulupa voitaisiin ehdotetun 12 §:n 3 momentin 4 kohdan nojalla myös perua, jos ministeriö ja koulutuksen järjestäjä eivät pääsisi tässä pykälässä tarkoitettuun sopimukseen ja koulutuksen järjestäjä suuntaisi koulutusta olennaisesti vastoin koulutustarvetta.

11 §. *Harkinnanvaraisen rahoituksen osoittaminen strategiakauden tavoitteisiin.* Pykälässä säädettäisiin harkinnanvaraisen rahoituksen strategisen kehittämisen rahoituksen osoittamisesta tässä laissa tarkoitetuille ammatillisen koulutuksen kokeiluluvan saaneille koulutuksenjärjestäjille. Harkinnanvaraista rahoitusta voitaisiin myöntää niissä tapauksissa, joissa koulutuksen järjestäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisen sopimuksen toimeenpano aiheuttaisi koulutuksen järjestäjälle sellaisia kustannuksia, joita ei voisi kattaa laskennallisella perusrahoituksella. Harkinnanvarainen rahoitus myönnettäisiin joko täysimääräisenä tai osittaisena aiheutuviin kustannuksiin nähden. Rahoitus myönnettäisiin muun valtionosuuden tapaan yleiskatteellisena rahoituksena.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että jos sopimuksessa sovittujen toimien toteuttaminen ei aiheuttaisi koulutuksen järjestäjälle sopimuksessa ennakoituja kustannuksia, tai kustannukset olisivat ennakoituja vähäisemmät, opetus- ja kulttuuriministeriö voisi vähentää tarkoitukseen osoitetun harkinnanvaraisen rahoituksen määrää seuraavina vuosina strategiakauden aikana.

12 §. *Kokeiluluvan muuttaminen ja peruuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin kokeiluluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta. Kokeiluluvan muuttamisesta tai peruuttamisesta päättäisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Kokeilulupaa muutettaisiin tai se peruutettaisiin pääsääntöisesti koulutuksen järjestäjän hakemuksesta. Kokeilulupaa voitaisiin muuttaa hakemuksesta strategiakausien vaihtuessa. Poikkeuksellisesti kokeilulupaa voitaisiin muuttaa hakemuksesta myös kesken strategiakauden, jos koulutuksen järjestäjät yhdistäisivät toimintansa. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi koulutuksen järjestäjien fuusioituminen kesken strategiakauden. Silloin kun kokeilulupaan haettaisiin muutosta, olisi päätös valtion maksuperustelain nojalla maksullinen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi kuitenkin eräissä tilanteissa muuttaa kokeilulupaa myös kesken strategiakauden viranomaisaloitteisesti. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan kokeilulupa voitaisiin muuttaa hakemuksetta silloin, kun kokeiluluvan opiskelijavuosien enimmäismäärää olisi tarpeen muuttaa. Opiskelijavuosien enimmäismäärää olisi mahdollista muuttaa esimerkiksi siinä tilanteessa, jos julkisen talouden sopeuttamisesta johtuva ammatillisen koulutuksen rahoitus vähenee. Samoin kokeilulupaa voitaisiin muuttaa, jos tutkintoja tai koulutusta järjestetään olennaisesti vastoin tätä lakia tai ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia ja näiden nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Kokeilulupaa voitaisiin myös muuttaa, jos muut kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät erityiset syyt sitä edellyttäisivät.

Pykälän 3 momentissa säädetyissä tilanteissa opetus- ja kulttuuriministeriö voisi peruuttaa kokeiluluvan. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi ilman hakemusta peruuttaa kokeiluluvan, jos kokeiluluvassa määrättyjä tutkintoja tai koulutusta ei enää järjestettäisi. Samoin kokeilulupa voitaisiin peruuttaa, jos tutkintoja tai koulutusta järjestetään olennaisesti vastoin tätä lakia tai ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia ja näiden nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että järjestäjän edellytykset järjestää esimerkiksi tiettyjä tutkintoja, tutkintokoulutusta tai muuta luvan mukaista koulutusta olisivat merkittävästi alentuneet. Koulutuksen järjestäjä voisi hakea kokeiluluvan peruuttamista myös ensimmäisen strategiakauden päättyessä. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö voisi peruuttaa kokeiluluvan, jos ministeriö ja koulutuksen järjestäjä eivät pääsisi 11 §:ssä tarkoitettuun sopimukseen ja koulutuksen järjestäjä suuntaa koulutusta olennaisesti vastoin koulutustarvetta.

Pykälän viimeisessä momentissa säädettäisiin, että jos kokeilulupa perutaan, jatkaa koulutuksen järjestäjä toimintaansa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n nojalla myönnetyn järjestämislupansa mukaisesti.

13 §. Kokeilun seuranta ja arviointi. Pykälässä säädettäisiin, että Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi, toteuttaisi seuranta- ja vaikuttavuustutkimuksen, jolla seurataan ja arvioidaan toiminnanohjauksen kokeilun tarkoituksen toteutumista, neuvottelumenettelyn toteutumista ja kokeilun vaikuttavuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi toteuttaa kilpailutuksen erillisen tutkimushankkeen käynnistämiseksi.

Toiminnanohjauksen kokeilun arviointi koskisi sitä, miten kokeiluluvan saaneiden koulutuksen järjestäjien koulutuksen laatu ja vaikuttavuus olisivat kehittynyt siinä tilanteessa, jossa nämä eivät olisi saaneet kokeilulupaa. Tässä ne koulutuksen järjestäjät, jotka eivät ole mukana kokeilussa, muodostavat joukon potentiaalisia verrokkeja kokeiluluvan saaneille koulutuksen järjestäjille. Vaikka kokeiluasetelmaa ei muodosteta arpomalla, kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien määrän rajallisuus todennäköisesti riittää siihen, että sekä kokeilun piiriin että sen ulkopuolelle jää riittävä määrä riittävän vertailukelpoisia koulutuksen järjestäjiä uuden ohjausmallin vaikutuksen arvioimiseksi jälkikäteen.

Politiikkatoimien vaikuttavuusarvioinneissa lähtökohtana on koulutuksen toimintaympäristöjen dynaamisuus, systeemisyyden ja keskinäisriippuvuudet. Arvioinnin tehtävänä on tuottaa luotettavaa, laadukasta ja riippumatonta tietoa toimenpiteiden todellisista vaikutuksista eri toimijatahoille kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Arviointi on vuorovaikutteista, tulevaisuusorientoitunutta ja sen tehtävänä on tukea muutosta. Vaikuttavuusarviointi on sekä reaaliaikaista prosessin arviointia että jälkikäteen toteutettavaa tulosten ja tuotosten arviointia. Kokeilun päättyessä arviointia pöytäkirjojen lausuntojen tarve ja toteuttamisvaihtoehdot. Kokeilua seuraava tutkimus pyrkisi todentamaan kokeilun tuloksia sekä toisaalta se pyrkisi myös tukemaan kokeilun toimeenpanoa.

Pykälän 2 momentin mukaan kokeilussa mukana olevien koulutuksen järjestäjien on pyydettäessä toimitettava tutkimuksen ja seurannan edellyttämät välttämättömät tiedot maksutta ja salassapitosäännösten estämättä Karville ja opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämälle tutkimusyhteisölle. Tällaisia välttämättömiä tietoja ovat tiedot, jotka mittaavat koulutuksen järjestäjän tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Näitä ovat muun muassa suoritettut tutkinnot, tutkintojen osat sekä tiedot valmistuneiden opiskelijoiden työllistymisestä ja jatko-opintoihin siirtymisestä. Tiedot ovat pääsääntöisesti saatavissa olemassa olevista kansallisista rekistereistä. Tutkimus edellyttäisi myös henkilö pohjaisten tietovarantojen käyttöä. Tutkimusta varten ei luovutettaisi yksittäisiä henkilötunnuksia. Pääosa tiedoista on jo kaikkien käytävissä opetushallinnon tietopalvelu Vipusessa. Koulutuksen laatuun liittyvät tietosisällöt koskisivat koulutuksen järjestäjän menettelytapoja, kuten näyttöympäristöjen hyödyntämistä ja opetuksen määrää, joihin ei liity henkilö pohjaista tietotarvetta. Osa mainituista tiedoista on jo nyt saatavissa opetushallinnon julkisista tietokannoista. Myös koulutuksen järjestäjän keskeiset toiminnan taloutta koskevat tiedot ovat saatavissa osana Opetushallituksen tiedonkeruuta.

14 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta. Pykälän mukaan muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

15 §. Voimassaolo ja siirtymäsäännös. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että lain olisi tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025 ja olla määräaikaikaisesti voimassa 31.12.2033 saakka.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että kaikilla viittauksilla ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n mukaisesti järjestämislupiin tarkoitettaisiin myös ehdotetun lain nojalla myönnettyjä kokeilulupia.

7.2 Laki ammatillisesta koulutuksesta

3 §. Määritelmät. Esityksessä ehdotetaan, että pykälän 1 momentin 1 kohta kumottaisiin, eikä henkilöstökoulutusta enää voisi järjestää osana ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

8 §. Ammatilliseen tehtävään valmistava koulutus. Pykälää muutettaisiin siten, että 1 kohdan tarkoittama ammatillista osaamista syventävä tai täydentävä koulutus, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen, poistettaisiin pykälästä, eikä kyseistä koulutusta enää voisi järjestää osana ammatillista koulutusta. Vastaisuudessa pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että ammatillisena koulutuksena voidaan järjestää ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta, joka valmistaa ansio- ja liikennealantekijän tehtäviin, ammattiläisalan tehtäviin helikopteritoiminnassa sekä lennonjohtajan tehtäviin. Pykälään lisättäisiin ammattiläisalan tehtävä helikopteritoiminnassa, jotta se kuvaisi paremmin nykytilaa. Pykälän otsikkoa muutettaisiin lisäksi siten, että se vastaisi täsmällisemmin pykälän uutta sisältöä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua muuta ammatillista koulutusta voisi kuitenkin siirtymäsäännöksen nojalla järjestää aina 31.12.2028 asti. Muilta osin muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

Kaupunkiraideliikenteen kuljettajan tehtäviin valmistava koulutus siirtyisi Opetushallituksen opetus- ja kulttuuriministeriölle antaman esityksen mukaisesti 1.1.2026 osaksi kuljetusalan ammattitutkintoa, mistä syystä maininta kaupunkiraideliikenteen kuljettajien tehtävistä poistettaisiin pykälästä 1.1.2026 alkaen.

19 §. Oikeus osallistua ylioppilastutkintoon. Pykälää muutettaisiin siten, että vanhentunut viittaus lukiolain 18 a §:ään korjattaisiin siten, että pykälässä viitattaisiin ylioppilastutkinnosta annetun lain 5 §:ään. Lukiolain 18 a § on kumottu uuden lukiolain tultua voimaan 1.8.2019. Ylioppilastutkinnosta annetun lain 5 §:n mukaan ylioppilastutkinnon saa lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavan lisäksi suorittaa henkilö, joka on aiemmin suorittanut ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavan aiemman tutkinnon.

23 §. Järjestämisluvassa määrättävät tutkinnot ja koulutus. Pykälästä poistettaisiin viittaus lain 8 §:n mukaiseen ammatillista osaamista syventävään ja täydentävään koulutukseen. Ammatillisessa koulutuksessa ei jatkossa voisi järjestää ammatillista osaamista syventävää ja täydentävää koulutusta. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

26 §. Opiskelijavuodet. Pykälää muutettaisiin siten, että järjestämisluvassa määrättäisiin jatkossa rahoituksen perusteena käytettävien opiskelijavuosien enimmäismäärästä. Enimmäismäärällä rajoitettaisiin ainoastaan jatkuvan oppimisen opiskelijavuosien määrää. Enimmäismäärä ei siten koskisi oppivelvollisuuslain 16 §:n tarkoittamassa maksuttomassa koulutuksessa olevien opiskelijavuosien määrää. Enimmäismäärä ei sitoisi järjestäjiä toiminnallisesti, mutta rajaisi rahoituksen luvassa määritellyn tasoon. Opiskelijavuosien enimmäismäärä määriteltäisiin kaikissa ammatillisen koulutuksen järjestämisluissa ensikertaisesti 1.1.2026 alkaen. Järjestäjäkohtaisessa arvioissa käytettäisiin pohjana edellisten vuosien tavoitteellisia opiskelijavuosia, ja se määrättäisiin neljäksi vuodeksi kerrallaan. Ammatillisen koulutuksen kokeilussa mukana olevilla järjestäjillä enimmäismäärästä sovittaisiin neuvottelujen yhteydessä ja muiden osalta niistä päätettäisiin järjestämisluvapahalla, jossa enimmäismäärä määriteltäisiin seuraavaksi neljäksi vuodeksi. Lisäksi pykälässä säädettäisiin nykytilaa vastaavasti, että järjestämisluvassa voidaan osaamistarpeeseen tai koulutuksen järjestämiseen liittyvästä erityisestä syystä määrätä myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta

koskevista opiskelijavuosien määristä. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

27 §. *Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus lain 8 §:n mukaiseen ammatillista osaamista syventävään ja täydentävään koulutukseen. Ammatillisessa koulutuksessa ei jatkossa voisi järjestää ammatillista osaamista syventävää ja täydentävää koulutusta. Lisäksi 1 momentti täsmennettäisiin, jotta se kuvaisi selkeämmin nykytilaa. Ehdotetun pykälän mukaan, nykytilaa vastaavasti, koulutuksen järjestäjä saa ns. laajennettuna oppisopimuskoulutuksena järjestää niitä tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja, joita koulutuksen järjestäjällä ei ole järjestämisluvassaan.

Pykälän 2 momentin lauserakennetta muutettaisiin selkeämmäksi. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin lisäksi siten, että siihen lisättäisiin urheilijoiden ammatillinen koulutus. Pykälään tehtävät muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

37 §. *Hakeutuminen ja hakumenettelyt.* Pykälän 3 momentti kumottaisiin, sillä henkilöstökoulutusta ei jatkossa enää järjestettäisi osana ammatillista koulutusta. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

44 §. *Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma.* Pykälän 4 momentti kumottaisiin. Voimassa olevan 8 §:n 1 kohdan mukaista koulutusta ei jatkossa enää järjestettäisi. Ehdotetun 8 §:n mukaista koulutusta, joka valmistaa ansio- ja liikennealentäjän tehtäviin, ammattilentäjän tehtäviin helikopteritoiminnassa sekä lennonjohtajan tehtäviin ei ole järjestetty oppi- eikä koulutusoppimuksella. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

48 §. *Osaamisen hankkimisen suunnittelu.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos siten, että opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot korvattaisiin termillä oppimisen tuki. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

63 §. *Oikeus oppimisen tukeen.* Pykälässä säädettäisiin oikeudesta oppimisen tukeen. Oppimisen tuki korvaisi opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot. Oppimisen tuessa pääpaino olisi helposti saavutettavassa tuessa, jota annettaisiin opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä. Oppimisen tuen tavoitteena olisi ennaltaehkäistä opiskelijan vaikeuksien kasautumista. Oppimisen tukea ei järjestettäisi omina opintojaksoinaan, vaan tarkoitus on, että oppimisen tukea järjestetään tutkintokoulutuksen rinnalla, ja sen tarkoitus on tukea opiskelijan tavoitteiden saavuttamista.

Oppimisen tukea tulisi olla opiskelijoille saatavissa riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistäisi opiskelijoiden osaamista, osaamisen osoittamista näytöissä, valmistumista, työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia. Oppimisen tukea voitaisiin järjestää opiskelijoille monipuolisesti, joustavasti ja vaihtoehtoisia menetelmiä hyödyntäen. Oppimisen tuki kirjattaisiin opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan, kuten opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot kirjataan.

Tukiopetus olisi opettajan antamaa opetusta, jolla vastattaisiin opiskelijan tuen tarpeisiin. Opiskelijalla, jolla olisi vaikeuksia oppimisessa ja opiskelussa, olisi oikeus saada tukiopetusta tutkintokoulutuksessa muun opetuksen ja ohjauksen ohella. Tukiopetusta voitaisiin antaa myös opiskelijalle, joka olisi jäänyt tilapäisesti jälkeen opinnoissaan, tai joka tarvitsisi muusta syystä tukea ja ohjausta tutkinnon tai koulutuksen suorittamiseen. Tukiopetusta voitaisiin antaa opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien vahvistamiseksi taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiopetukseen

voisi sisältyä kielitaidon vahvistamista silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen tutkintoon liittyvässä suomen- tai ruotsin kielen sanastossa tai ammattiin liittyvässä kielen käytön tavoissa. Kielitaidon vahvistamisen tulisi aina liittyä suoritettavaan tutkintoon eikä tukiovetusta saisi käyttää peruskielitaidon opettamiseen.

Osana oppimisen tukea voitaisiin antaa myös erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Tällainen oppimisen tuki voisi olla riittävää niille opiskelijoille, joilla on kapea-alaisia oppimisvaikeuksia esimerkiksi lukemisessa, kirjoittamisessa tai matematiikassa. Erityisopettaja voisi konsultoimalla tukea muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden erityispedagogisia tuen tarpeita opetuksessa ja ohjauksessa sekä osaamisen hankkimisessa ja osoittamisessa.

Opiskelijan tarvitsemaa oppimisen tukea ja hyvinvointia voitaisiin edistää erilaisten tukitoimien avulla. Näitä olisivat muun muassa tukiovetus, opinto-ohjaus, erityisopetus, opiskelijan hyvinvointia tukevat toimet sekä moniammatillinen yhteistyö. Opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyö opiskeluhuollon ja muiden opiskelijan sidosryhmien kanssa mahdollistaa sen, että tukitoimet muodostaisivat opiskelijan näkökulmasta kokonaisuuden.

Ehdotuksen olisi tarkoitus tulla voimaan 1.8.2026.

64 §. Oikeus erityiseen tukeen. Pykälässä säädettäisiin oikeudesta erityiseen tukeen. Muutoksen tavoitteena on vahvistaa erityisopetusta tarvitsevien opiskelijoiden erityisopettajalta saamaa tukea ja erityisopetuksen kohdentamista opiskelijoille, jotka tarvitsevat säännöllistä tai pitkäkestoista erityisopetusta. Erityisellä tuella tarkoitettaisiin erityisopettajan antamaa opetusta. Lisäksi erityisellä tuella tarkoitettaisiin erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta, jota voisi antaa muu opetus- ja ohjaushenkilöstö, sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Erityistä tukea voitaisiin järjestää opiskelijan tarpeiden mukaisesti erityispedagogisin monipuolisin ja vaihtelevien menetelmin. Opiskelijalla olisi oikeus erityiseen tukeen myös työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa nykytilaa vastaavasti.

Koulutuksen järjestäjä päättäisi opiskelijalle annettavasta erityisestä tuesta nykytilaa vastaavasti. Päätöksestä säädetään lain 67 §:ssä. Nykytilaa vastaavasti opiskelijalle tehtäisiin päätös erityisestä tuesta aina, jos ammatillisessa perustutkinnossa opiskelijan osaamista mukautetaan tai ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poiketaan. Erityisen tuen tavoitteena kuitenkin on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Näin ollen osaamisen mukauttamisen tai ammattitaitovaatimuksista poikkeamisen tulisi olla viimesijainen keino, jos tavoitteita ei ole saavutettu erityisen tuenkaan avulla. Jos poikkeamisen syynä on esimerkiksi kielitaidon puutteesta johtuva kohtuullistaminen, ei erityisen tuen päätöstä tule tehdä.

Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitettaisiin sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu luotettavilla tavoilla joko perusopetuksen tai toisen asteen koulutuksen aikana. Nämä tekijät voivat johtua kapea- tai laaja-alaisesta oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrisista vaikeuksista tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta. Mikäli opiskelija olisi perusopetuksen aikana saanut erityistä tukea, olisi tukitoimet kirjattu koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleviin opiskelijan tukea koskeviin asiakirjoihin. Vaikeudet voidaan tunnistaa myös toisen asteen koulutuksen alussa tai aikana. Tällöin opiskelijan oppimisvaikeudet voitaisiin todentaa erilaisten seulojen ja testien perusteella. Osana arviointia haastateltaisiin sekä opiskelijoita että opettajia, jotta voidaan arvioida opiskelijan oppimisvaikeuksien vaikutukset opiskeluun sekä tarvittavat tukitoimet. Tarvittaessa oppimisvaikeuksien todentaminen tehdään yhteistyössä opiskeluhuollon toimijoiden kanssa.

Kyse on erityispedagogisesta tuen arvioinnista, eikä se edellytä diagnoosia, lääkärin tms. asiantuntijalausuntoa, vaan havaitut erityisen tuen tarpeet riittävät tuen perusteeksi.

Opiskelijan tarvitsema erityisen tuen tarve, suunnitellut tukitoimet ja erityisjärjestelyt kirjattaisiin opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelmaan tutkinnon osittain nykytilaa vastaavasti. Kirjauksissa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota tukitoimien ja erityisjärjestelyjen toteutumisen seurantaan ja tukitoimien vaikuttavuuden arviointiin.

Nykytilaa vastaavasti 4 momentissa säädettäisiin, että erityisopetuksen tavoitteena on lisäksi edistää opiskelijan opintoja ja hyvinvointia yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntoutuspalveluiden ja muiden sidosryhmien kanssa. Erityisopetuksessa tehtäisiin tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhoollon sekä opiskelijan hoito- ja kuntoutusverkoston kanssa. Vammaisten opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi tehdään yhteistyötä hyvinvointialueen vammaispalveluiden kanssa. Opiskeluhoollonhenkilöstö sekä hyvinvointialueen johto tarvitsevat perehdytystä ja koulutusta ammatillisessa koulutuksessa järjestettävästä erityisopetuksesta.

Ehdotuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2026.

77 §. *Työntekijöitä ja viranhaltijoita koskevan lainsäädännön soveltaminen.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että sieltä poistettaisiin viittaus työsopimuslain (55/2001) 10 lukuun. Työsopimuslain 10 luku käsittelee työsopimuksen pätemättömyyttä ja kohtuuttomia ehtoja. Luvun 1–4 §:ssä säädetään, että jos työsopimus ei sido työntekijää oikeustoimilain 3 luvussa säädetyn pätemättömyysperusteen vuoksi, työntekijällä on pätemättömyyden voimaan saattamisen sijasta oikeus irtisanoa työsopimus päättymään heti, jollei pätemättömyysperuste ole menettänyt merkitystään. Jos työsopimuksen ehdon soveltaminen olisi hyvän tavan vastaista tai muutoin kohtuutonta, ehtoa voidaan sovitella tai se voidaan jättää huomioon ottamatta. Vaikka työsopimuksen ehto on työntekijän suojaksi annetun säännöksen vastaisena mitätön, työsopimus on muilta osin voimassa. Työnantaja ei saa vedota työntekijän vajaavaltaisuudesta johtuvaan sopimuksen pätemättömyyteen niin kauan kuin vajaavaltainen täyttää sopimusvelvoitteensa.

On perusteltua, että kyseisen luvun säännöksiä sovellettaisiin myös oppisopimuksella työskenteleviin henkilöihin. Oppisopimuskoulutus perustuu 15 vuotta täyttäneen opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaiseen työsopimukseen taikka virkasuhteessa tai virkasuhteeseen verrattavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevan opiskelijan ja työnantajan väliseen kirjalliseen määräaikaiseen sopimukseen (oppisopimus). Kun oppisopimuskoulutuksessa oleva on työ- tai virkasuhteessa, tulisi kohtuullistamista koskevaa työsopimuslain säännöstä soveltaa myös oppisopimuskoulutukseen. Soveltamatta jättämiselle ei ole esitettävissä painavia ja selkeitä perusteita huomioiden yleisen kohtuullistamissäännöksen keskeinen merkitys koko sopimusoikeudellisen järjestelmän kannalta. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025 alkaen.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että viittaus henkilöstökoulutukseen poistettaisiin. Henkilöstökoulutusta ei jatkossa enää järjestettäisi osana ammatillista koulutusta. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

100 §. *Oikeus maksuttomaan ruokailuun.* Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että viittaus henkilöstökoulutukseen poistettaisiin. Henkilöstökoulutusta ei jatkossa enää järjestettäisi osana ammatillista koulutusta. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

104 §. *Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan.* Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että viittaus henkilöstökoulutukseen poistettaisiin. Henkilöstökoulutusta ei

jatkossa enää järjestettäisi osana ammatillista koulutusta. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

105 §. *Opiskelijoilta perittävät maksut.* Pykälää muutettaisiin siten, että viittaus henkilöstökoulutuksen ja muuhun ammatilliseen koulutukseen poistettaisiin. Lisäksi pykälän rakennetta muutettaisiin siten, että 1 ja 3 momentit muodostaisivat yhteisen 1 momentin. Muilta osin sisällöllisesti pykälä säilyisi ennallaan. Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

123 §. *Tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja koulutuksesta tiedottaminen.* Pykälää muutettaisiin siten, että viittaus henkilöstökoulutukseen poistettaisiin. Henkilöstökoulutusta ei jatkossa enää järjestettäisi osana ammatillista koulutusta. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026 alkaen.

124 §. *Koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoite.* Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että jatkossa momentissa ei säädettäisi työvoimakoulutusta järjestävän koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta osallistua työvoimakoulutuksen tarjonnan suunnittelua koskevaan keskusteluun. Jatkossa työvoimaviranomaiset ja koulutuksen järjestäjät päättäisivät itse yhteistyönsä toteuttamisesta. Säädestä muutettaisiin siten, että se vastaisi paremmin tulevaan työllisyshoidon malliin. Työllisyysalueiden lukumäärä ja alueellinen kattavuus tulevat vaihtelevaan aikaisempaa enemmän suhteessa ammatillisen koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrättyyn ensisijaiseen toiminta-alueeseen. Säädosmuutoksella joustavoitettaisiin koulutuksen järjestäjän keskusteluelvoitetta kuitenkin siten, että työvoimakoulutuksen suunnittelu ja järjestäminen perustuisivat jatkossakin yhteistyöhön työllisyyden hoidosta vastaavien tahojen kanssa. Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025 alkaen.

7.3 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

9 §. *Ammatillisen koulutuksen määräraha.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että ammatillisen koulutuksen rahoituksena myönnettäisiin jatkossa laskennallista perusrahoitusta sekä harkinnanvaraista rahoitusta. Voimassa olevan lain mukaan rahoituksena myönnetään laskennallisin perustein perusrahoitusta, suoritusrahoitusta ja vaikuttavuusrahoitusta. Lisäksi myönnetään strategiarahoitusta, joka on myönnetty valtionavustuksena.

10 §. *Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus ja kunnan valtionosuus.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että jatkossa ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnetään ennen varainhoitovuoden alkua tehtävällä päätöksellä laskennallista perusrahoitusta kunkin rahoitusosuuden euromäärästä se osuus, joka vastaa koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteellista osuutta kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista.

Pykälän 2 ja 4 momentti säilyisivät ennallaan. Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavan. Pykälän 3 momentti koskee tavoitteellisiin opiskelijavuosiin myönnettävän rahoituksen ja perusrahoituksen harkinnanvaraisen korotuksen maksamista varainhoitovuoden aikana. Jatkossa ammatillisen koulutuksen rahoituksessa ei olisi tavoitteellisia opiskelijavuosia, eikä harkinnanvaraisia korotuksia.

32 a §. *Laskennallinen perusrahoitus.* Pykälä ehdotetaan muutettavan kokonaisuudessaan. Pykälässä ehdotetaan säädettävän laskennallisesta perusrahoituksesta. Ehdotetun pykälän mukaan laskennallisen perusrahoituksen kokonaisuus määrätään saadaan, kun ammatillisen koulutuksen määräraha vähennetään harkinnanvaraisen rahoituksen euromäärä. Laskennallinen perusrahoitus määräytyy toteutuneiden opiskelijavuosien, suoritettujen

tutkinnon osien osaamispisteet ja tutkintojen lukumäärän, tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opiskelun korkeakoulussa sekä opiskelijapalautteen ja työelämäpalautteen perusteella. Toteutuneiden opiskelijavuosien osuus laskennallisessa perusrahoituksessa olisi 50 prosenttia. Suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteet ja tutkintojen lukumäärän osuus olisi 30 prosenttia. Tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opiskelun korkeakoulussa osuus olisi 18 prosenttia. Opiskelijapalautteen ja työelämäpalautteen osuus olisi molemmissa yksi prosentti, eli yhteensä kaksi prosenttia.

Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijavuosiin perustuvan rahoituksen osuutta vähennettäisiin nykyisestä 70 prosentista 50 prosenttiin. Samalla siirryttäisiin käyttämään opetus- ja kulttuuriministeriön päättämien tavoitteellisten opiskelijavuosien sijasta toteutuneita opiskelijavuosia. Tutkinnon osien osaamispisteistä ja koko tutkinnoista saatavaa osuutta lisättäisiin 20 prosentista 30 prosenttiin ja tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisestä ja jatko-opiskelusta saatavaa osuutta lisättäisiin 7 prosentista 18 prosenttiin. Opiskelijavuosia koskevaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ää ei ehdoteta muutettavan tällä esityksellä.

Nykytilaa vastaavasti Opetushallitus vastaisi opiskelija- ja työelämäpalautteen keräämisestä. Nykytilaa vastaavasti palautteiden keräämisestä säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 c §. *Toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävä perusrahoitus.* Pykälä ehdotetaan muutettavan kokonaisuudessaan. Pykälässä ehdotetaan säädettävän toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävästä perusrahoituksesta. Pykälän 1 momentin mukaan toteutuneita opiskelijavuosia painotettaisiin tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämisen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämisen, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämisen, tutkintotyypin ja opiskelijan lähtötason perusteella.

Opiskelijan lähtötasoa varten muodostettaisiin uusi kerroin. Oppivelvollisuuslaki velvoittaa kaikkia alle 18 vuotiaita opiskelemaan, samalla se luo yhteiskunnalle veloitteen tarjota heille kaikille opiskelumahdollisuus ja tavoitteen saada mahdollisimman moni suorittamaan tutkinto. Vastaavasti hallituksen työllisyystavoitteen saavuttaminen edellyttää, että mahdollisimman moni on työmarkkinoiden käytössä ja työllistyy. Tämän tavoitteen edistämiseksi on tärkeää, että mahdollisimman moni lähtökohdista riippumatta hankkii koulutuksen ja saavuttaa siten sellaisen osaamisen, jolla voi työllistyä. Lähtötasokriteerin ottamisella osaksi rahoitusta voidaan pyrkiä edistämään edellä mainittuja tavoitteita. Lähtötason huomioon ottamista voidaan perustella sillä, että mitä heikommilla valmiuksilla opiskelija tulee, sitä enemmän opintojen edistämiseen joudutaan panostamaan, josta syntyy kustannuksia. Toiseksi sitä suurempi on riski, että opinnot keskeytyvät, jolloin tutkinnoista sekä työllistymisestä ja jatko-opiskelijaksi siirtymisestä saatava rahoitus jää saamatta. On perusteltua kannustaa koulutuksen järjestäjiä ottamaan opiskelijoiksi myös opiskeluvaikeuksiltaan heikompia ja pyrkiä edistämään heidän opintojaan.

Lähtötasokriteeri muodostettaisiin opiskelijoiden peruskoulun päättötodistuksen arvosanojen keskiarvon ja pohjakoulutustiedon perusteella. Maksuttomuuden piirissä olevien osalta lähtötasokriteerissä käytettäisiin arvosanatietoja ja muiden osalta pohjakoulutustietoja. Lähtötasokriteeriä sovellettaisiin kaikkeen tutkintokoulutukseen ja valmentavaan koulutukseen. Se olisi kustannusryhmän kaltainen painotustekijä, ei vain tietyille kohderyhmälle kohdennettu korotustekijä. Lähtötasokertoimet olisivat ykköstä pienempiä tai suurempia sen mukaan onko todistuksen tai pohjakoulutuksen perusteella arvioitu lähtötaso keskimääräistä parempi vai

heikompi. Lähtötasokerrointa kuvataan yksityiskohtaisemmin kappaleessa Lakia alemman asteinen säätely.

Pykälän 2 momentin mukaan toteutuneita opiskelijavuosia korotettaisiin lisäksi vaativan erityisen tuen ja majoituksen järjestämisen perusteella. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että rahoituksen perusteena käytettävien toteutuneiden opiskelijavuosien määrä ei voisi ylittää koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien enimmäismäärää. Enimmäismäärä koskisi niiden opiskelijoiden opiskelijavuosia, jotka eivät ole ainoavastaisuuslain 16 §:n tarkoittamassa maksuttomassa koulutuksessa.

Nykytilaa vastaavasti opiskelijavuosi luettaisiin sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tai joka vastaa koulutuksen järjestämisestä ammatilliseen tehtävään valmistavassa koulutuksessa. Ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevassa ehdotuksessa esitetään, että jatkossa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:n mukaisena koulutuksena voisi jatkossa järjestää ainoastaan ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta.

32 d §. Suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävä perusrahoitus. Pykälä ehdotetaan muutettavan kokonaisuudessaan. Pykälässä ehdotetaan säädettävän suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävästä perusrahoituksesta. Ehdotuksen mukaan tutkintoja painotettaisiin kertoimella, joka perustuu tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeiseen koulutukseen. Perusrahoituksessa otettaisiin huomioon enintään 120 osaamispistettä kyseisen ajanjakson rahoituksen perusteena olevaa opiskelijavuotta kohti.

Nykytilaa vastaavasti tutkinnon osan osaamispisteet luettaisiin sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Tutkinto luettaisiin sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on antanut tutkintotodistuksen. Jos tutkinto on järjestetty niin sanottuna laajennettuna oppisopimuskoulutuksena, tutkinto luettaisiin kuitenkin sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on toiminut oppisopimuskoulutuksen hankkijana.

Nykytilaa vastaavasti tutkinnon osien osaamispisteitä ei otettaisi huomioon perusrahoituksessa, jos se on tunnustettu aiemmin hankitun osaamisen perusteella siten, että opiskelija ei ole osoittanut osaamistaan näytössä tai muulla tavoin. Tutkinnon osien osaamispisteet kuitenkin otetaan huomioon, jos tutkinnon osan osaamisen arviointi on suoritettu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 30 §:n nojalla hankitun koulutuksen yhteydessä.

32 e §. Harkinnanvarainen rahoitus. Pykälä ehdotetaan muutettavan kokonaisuudessaan. Pykälässä ehdotetaan säädettävän harkinnanvaraisesta rahoituksesta. Harkinnanvaraisena rahoituksena voitaisiin myöntää eduskunnan päättämät kohdennukset ja lisäykset, strategisen kehittämisen rahoitus, koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset sekä edellisen varainhoitovuoden korjaukset ja oikaisut. Valtion talousarviossa päätettäisiin eduskunnan päättämien kohdennusten ja lisäyksien sekä strategisen kehittämisen rahoituksen enimmäismäärät.

Pykälässä tarkoitettu harkinnanvarainen rahoitus olisi kokonaisuudessaan valtionosuusrahoitusta. Jatkossa ammatillisessa koulutuksessa ei olisi voimassa olevan lain 32 h §:ssä tarkoitettua strategiarahoitusta, joka on jaettu valtionavustuksina. Eduskunnan päättämien kohdennuksina ja lisäyksinä myönnettäisiin esimerkiksi urheilijoiden ammatilliseen koulutukseen myönnettävä rahoitus. Lisäksi kohta mahdollistaisi esimerkiksi sellaisten

koulutusten rahoittamisen, mitkä perustuvat hallituksen tiettyyn koulutukseen tai hankkeeseen kohdistaman erillisen rahoituksen.

Strategisen kehittämisen rahoitus voisi olla esimerkiksi koulutuksen järjestäjien fuusioihin tai muihin uudelleen järjestelyihin myönnettävää rahoitusta. Strategisen kehittämisen rahoituksena myönnettäisiin myös ehdotetun ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksesta annetun lain mukaisissa neuvotteluissa sovittujen tavoitteiden toteuttamiseksi osoitettava rahoitus.

Koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset voisivat olla nykytilaa vastaavasti esimerkiksi niiden koulutusten rahoittamista, joiden rahoitusta ei voida riittävästi turvata laskennallisella perusrahoituksella. Ensisijaisesti kyse olisi profiililtaan erikoistuneista koulutuksen järjestäjistä, joiden koulutus on pääosin kustannusrakenteeltaan erityisen kallista. Rahoituksen korotusta voitaisiin perustellusta syystä myöntää myös järjestäjän yksittäisen erityisen kalliin koulutuksen järjestämisen turvaamiseksi. Edelleen myös oppivelvollisuuslain mukaisten majoitus- ja matkakorvausten vuoksi aiheutuvien kustannusten kattamiseksi voitaisiin myöntää rahoituksen korotusta.

Edellisen varainhoitovuoden päätösten oikaisut ja korjaukset maksettaisiin nykytilasta poiketen vasta seuraavan varainhoitovuoden määrärahasta. Näin kunkin varainhoitovuoden määräraha voitaisiin myöntää kokonaisuudessaan koulutuksen järjestäjille yhdellä päätöksellä ennen varainhoitovuoden alkua.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi päättää hakemuksesta tai ilman hakemusta harkinnanvaraisesta rahoituksesta. Käytännössä 1 momentin 3 kohdan rahoituksen korotukset päätettäisiin nykytilan mukaisesti hakemuksesta. Muiden kohtien mukaisesta harkinnanvaraisesta rahoituksesta opetus- ja kulttuuriministeriö voisi päättää tarvittaessa myös ilman hakemuksia. Esimerkiksi momentin 1 kohdan mukaisista kohdennuksista ja lisäyksistä voitaisiin päättää ilman hakemuksia silloin, kun harkinnan perusteena käytettäisiin tilastoaineistoon perustuvaa laskennallista kriteeristöä, eikä myöntämisessä olisi tarpeen käyttää lisänä muuta harkintaa.

32 f §. *Suoritusrahoitus.* Pykälä esitetään kumottavaksi.

32 g §. *Vaikuttavuusrahoitus.* Pykälä esitetään kumottavaksi.

32 h §. *Strategiarahoitus.* Pykälä esitetään kumottavaksi.

32 j §. *Uuden koulutuksen järjestäjän suoritteiden määrittely.* Pykälän 1 ja 2 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että niissä viitattaisiin laskennalliseen perusrahoitukseen ja harkinnanvaraiseen rahoitukseen ehdotettujen säädösten mukaisesti.

32 k §. *Ammatillisen koulutuksen suoritteisiin perustuva rahoitus vuosina 2026–2028.* Lakiin ehdotetaan lisättävän uusi 32 k §, jossa säädetään ammatillisen koulutuksen rahoituksesta vuosina 2026–2028. Pykälän tarkoituksena on tasata uudesta rahoitusjärjestelmästä johtuvia koulutuksen järjestäjäkohtaisia muutoksia kolmena ensimmäisenä vuotena, kun muutos tulee voimaan.

Koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuvan rahoituksen muutoksen suhteuttamisella kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen tarkoitetaan sitä, että jos koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuva laskennallinen rahoitus vähenisi vuodesta 2025 vuoteen 2026 verrattuna neljä prosenttia ja kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoitus kasvaisi seitsemän

prosenttia, koulutuksen järjestäjän rahoitus suhteellisesti vähenisi 11 prosenttia, jolloin vuonna 2026 koulutuksen järjestäjälle kompensoitaisiin 11 ja viiden prosenttiyksikön välinen erotus kuusi prosenttiyksikköä. Tämä tarkoittaa, että koulutuksen järjestäjä saisi vuonna 2026 kaksi prosenttia enemmän rahoitusta kuin vuonna 2025.

Jos taas koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuva laskennallinen rahoitus vähenisi vuodesta 2025 vuoteen 2026 verrattuna kymmenen prosenttia ja kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoitus vähenisi seitsemän prosenttia, koulutuksen järjestäjän rahoitus suhteellisesti vähenisi kolme prosenttia, jolloin koulutuksen järjestäjän rahoituksen vähenemistä ei otettaisi huomioon, koska suhteellinen väheneminen on alle viisi prosenttia.

49 §. *Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että jatkossa opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaisi esitettyjen muutosten mukaisesti ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden laskennallisen perusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän koulutuksen järjestäjän toimittamien tietojen perusteella.

51 §. *Rahoituksen maksaminen käyttökustannuksiin.* Pykälää ehdotetaan muutettavan siten, että sieltä poistetaan maininnat perusrahoituksen harkinnanvaraisesta korotuksesta ja strategiarahoituksesta. Jatkossa ammatillisen koulutuksen rahoituksena ei myönnettäisi perusrahoituksen harkinnanvaraista korotusta eikä strategiarahoitusta.

57 §. *Valtionapuviranomainen.* Pykälän 2 momentin 2 kohtaa muutettaisiin siten, että sieltä poistettaisiin maininta strategiarahoituksesta. Jatkossa ammatillisen koulutuksen rahoituksena ei myönnettäisi strategiarahoitusta.

7.4 Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä

9 §. *Ammatillista koulutusta koskevat tiedot.* Pykälässä säädetään tiedoista, jotka ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksessä huomioitaisiin tässä esityksessä ehdotettavat muutokset lakiin ammatillisesta koulutuksesta sekä lakiin opetus- ja kulttuuritoiminnan rahoituksesta. Säännökseen ei ehdoteta sisällöllistä muutosta.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta annetun lain 5 §:n nojalla opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää tutkinnoista ja osaamisaloista, jotka opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä voidaan rajata koulutuksen järjestäjän kokeiluluvasta pois. Tämän lainkohdan nojalla on tarkoitus antaa uusi opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta, joka pitäisi sisällään listan niistä tutkinnoista ja osaamisaloista, jotka kokeiluluvista voitaisiin ministeriön päätöksellä rajata pois. Asetusluonnos on tämän esityksen liitteenä.

Ehdotetut muutokset lakiin ammatillisesta koulutuksesta edellyttävät myös ammatillisesta koulutuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen. Muutoksia olisi tehtävä ainakin henkilökohtaistamista koskevaan 3 lukuun. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:n 1 momentin mukaan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan merkittävistä tiedoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Lisäksi opetusministeriön asetusta eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista (1323/2001) olisi muutettava. Tällä esityksellä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:n 1 kohta kumotaan, eikä kyseistä koulutusta enää voi järjestää osana valtionosuusrahoitteista ammatillista koulutusta. Tätä koulutusta koskeva pykälät eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annetusta opetusministeriön asetuksesta pitäisi muuttaa 1.1.2026 alkaen. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 §:n 7 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tässä pykälässä tarkoitettujen maksujen perusteista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista on tarkoitus kumota ja antaa uudelleen. Asetuksenantovaltuus perustuu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ehdotettuihin 32 a, 32 c, 32 d ja 32 e §:iin. Asetusluonnos on tämän esityksen liitteenä.

Opiskelijan lähtötasoa varten muodostettaisiin uusi kerroin. Lähtötaso otettaisiin kokonaisuudessaan huomioon 50 prosentin opiskelijavuosirahoitusosuudessa kustannusryhmäpainotuksen rinnalla. Painoarvo kustannusryhmän ja lähtötason perusteella tulevasta opiskelijavuosirahoituksen yhteismäärästä olisi yksi viidesosa, ja loput neljä viidesosaa olisi kustannusryhmiin perustuvaa, lisäksi opiskelijavuosirahoitukseen sisältyy majoituksen ja vaativan erityisen tuen korotuksista tuleva rahoitus. Tämä tarkoittaisi, että koko laskennallisesta rahoituksesta lähtötason painoarvo olisi vajaat 10 prosenttia, kun myös edellä mainittujen korotustekijöiden osuus otetaan huomioon.

Jos lähtötason painoarvoa opiskelijavuosirahoituksessa kasvatettaisiin merkittävästi tästä, jolloin kustannusryhmien mukaista painoarvoa jouduttaisiin pienentämään vastaavasti, johtaisi se siihen, että kustannusryhmien kertoimien hajonta kasvaisi, ja pienimmistä kertoimista tulisi hyvin pieniä tai jopa negatiivisia. Toisaalta lähtötasolla olisi syytä olla riittävän suuri painoarvo, muun muassa siksi, että jatkossa erityisen tuen korotusta ei enää olisi muiden kuin vaativan erityisen tuen opiskelijoiden osalta.

Arvosanatietojen kattavuuden vuoksi maksuttomuuden piirissä olevien osalta käytettäisiin peruskoulun päättötodistuksen arvosanojen keskiarvotietoa ja muiden osalta pohjakoulutustietoa. Maksuttomuuden piirissä oleville opiskelijoille peruskoulun päättötodistuksen arvosanatiedot löytyvät lähes sataprosenttisesti, mutta mitä vanhemmista ikäluokista on kyse, niitä löytyy heikommin. Toisaalta, mitä kauemmin peruskoulun päättämisestä on, sitä vähäisemmän päättötodistuksen merkityksen voi arvioida olevan, esimerkiksi myöhemmän kouluttautumisen takia.

Arvosanan vaikutusta opintojen suorittamiseen mitattaisiin tutkinto-opiskelun aloittaneiden läpäisyllä. Läpäisyä tarkasteltaisiin neljän vuoden kuluttua opiskelujen aloittamisesta. Kolmen vuoden jälkeen osalla opiskelijoista opinnot ovat vielä kesken, ja jatkettaessa tarkastelua kolmesta vuodesta neljään läpäisyaste nousee useita prosenttiyksikköjä. Toisaalta tarkastelujakson ei olisi tarkoituksenmukaista olla tätä pitempi, vaikka tutkintoja suoritetaan vähäisemmässä määrin vielä neljän vuoden jälkeen aloittamisesta.

Arvosanojen keskiarvon mukaisessa painotuksessa olisi viisi luokkaa viidestä kymmeneen arvosanan välein, joilla olisi omat kertoimensa. Koska vanhemmille ikäluokille ei saada arvosanatietoja kattavasti, käytettäisiin ei-oppivelvollisille arvosanatietojen asemasta pohjakoulutustietoja. Pohjakoulutuksen mukaisessa painotuksessa olisi seuraavat viisi luokkaa: pohjakoulutuksena korkeakoulututkinto, pohjakoulutuksena korkeakoulututkintoa alempi tutkinto, ei pohjakoulutusta, ei pohjakoulutusta ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) opiskelija sekä ei pohjakoulutusta ja työhön ja itsenäiseen elämään

valmentavan koulutuksen (TELMA) opiskelija. Pohjakoulutuksen mukainen kerroin voisi vastata jotain arvosanan mukaista kerrointa tai olla oma kertoimensa. Olisi kuitenkin vain yksi asteikko, jossa enimmillään olisi 10 kerrointa, jos kaikilla pohjakoulutuksen mukaisilla luokilla olisi arvosanamukaisista kertoimista poikkeavat kertoimet. Käytännössä osa pohjakoulutuksen mukaisista kertoimista voisi vastata joihinkin arvosanan mukaisia kertoimia.

Arvosanatietona käytettäisiin kaikkien aineiden tai lukuaineiden keskiarvoa siten, että arvosanojen yksilöllistäminen otettaisiin huomioon. Kaikkien arvosanojen keskimääräinen läpäisyaste jaettaisiin kunkin arvosanaluokan mukaisella läpäisyasteella, jolloin keskimääräistä läpäisyä heikommilla arvosanaluokilla näin laskettu kerroin olisi ykköstä suurempi ja läpäisyltään keskimääräistä paremmilla arvosanaluokilla ykköstä pienempi. Pienin kerroin olisi keskiarvon ollessa 9-10 välissä ja suurin keskiarvon ollessa 5-6 välissä. Pohjakoulutuksen mukaiset kertoimet sijoitettaisiin asteikolle siten, että alhaisimman kertoimen saisi, jos pohjakoulutuksena olisi korkeakoulututkinto. Myös niillä, joilla on korkeakoulututkintoa alempi pohjakoulutus, kerroin olisi ykköstä pienempi. Ilman aikaisempaa perusasteen jälkeistä tutkintoa olevilla kerroin olisi ykköstä suurempi, kaikkein suurin, jos on ilman pohjakoulutusta ja TELMA opiskelija, ja toiseksi suurin, jos on ilman pohjakoulutusta ja TUVA opiskelija. TUVA opiskelijoiden ja varsinkin TELMA opiskelijoiden arvosanat poikkeavat tutkinto-opiskelijoiden arvosanoista, joten ilman pohjakoulutusta olevien TUVA-opiskelijoiden ja varsinkin TELMA opiskelijoiden kertoimen, on syytä olla tutkinto-opiskelijoiden kerrointa suurempia.

Toteutuneisiin opiskelijavuosiin perustuvassa rahoituksessa lähtötasokertoimilla painotettaisiin yhtä viidesosaa koulutuksen järjestäjän painottamattomista opiskelijavuosista ja kustannusryhmäkertoimilla neljää viidesosaa painottamattomista opiskelijavuosista. Maksuttomuuden piirissä olevien opiskelijoiden opiskelijavuosia painotettaisiin arvosanojen mukaisilla kertoimilla, ja ei maksuttomuuden piirissä olevien opiskelijavuosia pohjakoulutuksen mukaisilla kertoimilla.

Lisäksi rahoitusmallin uudistamisesta erillisenä toimenpiteenä asetuksella päivitetäisiin kustannusryhmä- ja majoituskertoimet uusimpia kustannustietoja vastaaviksi. Nykyiset kertoimet perustuvat vuosien 2017 ja 2018 ja 2019 kustannustietoihin. Hallituksen esityksen liitteenä olevan asetusluonnoksen laskelmissa on käytetty vuoden 2022 kustannustietoa ja se on päivitetty myös rahoitusuudistusta vastaavasti. Opetushallitus kerää kustannustiedot kustannusryhmä-, tutkintotyyppi- ja koulutusalatarkkuudella. Näin muodostettuja seurantaryhmiä on yhteensä 33. Koulutusalaaluokitusta samoin kuin tutkintojen sijoittamista koulutusalaaluokitukseen ylläpitää Tilastokeskus. Koska koulutuksen järjestäjät eivät kykene raportoimaan kustannustietoja erikseen kaikista noin 160 tutkinnosta, tieto kerätään edellä mainittujen 33 seurantaryhmän tarkkuudella, joiden perusteella sitten muodostetaan tutkintokoulutuksen viisi kustannusryhmää ja kullekin niille oma kerroin. Tämä tarkoittaa, että jo kussakin 33 seurantaryhmässä on kustannuksiltaan jossain määrin toisistaan poikkeavia tutkintoja, joiden rahoituksessa käytettäväksi kustannustiedoksi muodostuu koko seurantaryhmän keskimääräinen kustannus. Kun 33 seurantaryhmästä muodostetaan edelleen viisi kustannusryhmää ja kunkin kustannusryhmän kerroin määräytyy siihen kuuluvien seurantaryhmien kustannusten keskiarvon perusteella, tarkoittaa tämä, että osa kustannusryhmään kuuluvista seurantaryhmistä ja niiden tutkinnoista on kustannuksiltaan yli sen mitä kertoimella rahoituksessa otetaan huomioon. Osasta tutkintoja puolestaan saa rahoitusta yli sen mitä kustannukset edellyttäisivät. Kerroinlaskennassa kukin seurantaryhmä sijoittuu kustannustensa mukaisessa järjestyksessä keskiarvoltaan lähimpään kustannusryhmään. Seurantaryhmän kustannusten muuttuessa kustannusryhmä on voinut vaihtua.

Asetuksessa olisi jatkossa viiden kustannusryhmän sijaan seitsemän kustannusryhmää. Siirtyminen tutkintokoulutuksen viidestä kustannusryhmästä seitsemään kustannusryhmään, ottaisi olennaisesti viittä kustannusryhmää paremmin huomioon rahoituksen kustannusvastaavuuden. Kun kustannusryhmiä olisi viiden sijasta seitsemän, poikkeaa yksittäisen seurantaryhmän kustannukset kyseisen kustannusryhmän keskikustannuksista vähemmän, ja tämän myötä kerroin vastaa paremmin yksittäisen seurantaryhmän ja siinä olevien tutkintojen kustannuksia. Kustannusryhmien kertoimet ja tutkintojen sijoittaminen kustannusryhmiin määräytyisivät edelleen täysin kustannustietoihin perustuen ilman mitään muita perusteita tai harkintaa. Asetusluonnos ja sen muistio käytetään lausuntokierroksella ennen kuin se annetaan.

9 Voimaantulo

Esitetään, että laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksesta tulee voimaan 1.1.2025 ja on voimassa 31.12.2033 asti.

Esitetään, että laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta tulee osittain voimaan 1.1.2025, osittain 1.1.2026 ja osittain 1.8.2026. Työsopimuslain soveltamista koskevat pykälät tulevat voimaan 1.1.2025. Pykälät, jotka koskevat rahoitusta ja toiminnanohjausta tulevat voimaan 1.1.2026. Oppimisen tukea koskevat pykälät tulevat voimaan 1.8.2026.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettua muuta ammatillista koulutusta, joka on ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, saisi siirtymäsäännöksen nojalla järjestää vuoden 2028 loppuun asti ne koulutuksen järjestäjät, joilla on järjestämisluvassa oikeus järjestää mainittua koulutusta. Koulutuksen järjestäjällä olisi myös oikeus kerätä kohtuullisia opiskelijamaksuja mainitusta koulutuksesta 31.12.2028 asti.

Esitetään, että laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta tulisi voimaan 1.1.2026. Lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran myönnettäessä vuoden 2026 rahoitusta.

10 Toimeenpano ja seuranta

Lakien vahvistamisen jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelisi kokonaisuuteen liittyvät asetusmuutokset. Rahoitusta koskevien asetusmuutosten tulisi olla voimassa siten, että niitä voitaisiin käyttää varainhoitovuoden 2026 rahoituksen myöntämisen perusteena. Tarkoitus on, että kaikki asetusmuutokset annettaisiin keväällä 2025. Aetusmuutokset on tarkoitus lähettää erilliselle lausuntokierrokselle hallituksen esityksen antamisen jälkeen.

Haku toiminnanohjauksen kokeiluun avattaisiin keväällä 2025 ja päätökset kokeiluun valittavista koulutuksen järjestäjistä tehtäisiin syksyllä 2025. Neuvottelut kokeilussa mukana olevien koulutuksen järjestäjien kanssa käytäisiin ensimmäisen kerran keväällä 2026.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekisi esitykset koulutuksen järjestäjille koskien opiskelijavuosien enimmäismäärää järjestämisluvissa vuoden 2025 aikana. Ennen lupien voimaantuloa opetus- ja kulttuuriministeriö kuulisi koulutuksen järjestäjiä.

Kokeilulakia on tarkoitus seurata ja arvioida kehittävällä tutkimuksella, jolla pyritään toisaalta tukemaan kokeiluun osallistuneiden koulutuksen järjestäjien toimintaa kokeilun aikana ja toisaalta lopulta arvioimaan kokeilun vaikutuksia suhteessa lähtötilanteeseen ja vertailukelpoiseen koulutuksen järjestäjiin, jotka eivät ole mukana kokeilussa.

Kokeilun kehittävän arviointitutkimuksen on tarkoitus toimia koko kokeilulain voimassaoloajan. Arviointiin valmistautumisen on tarkoitus käynnistyä keväällä 2024 markkinavuoropuhelulla, jossa kartoitetaan potentiaalisia tutkimuksen toteuttajia ja arvioidaan tutkimusta edesauttavia ratkaisuja ennen kokeilun käynnistymistä. Seurantatutkimus pyritään käynnistämään vuoden 2025 aikana ja tarkoituksena on, että se jatkuisi vaiheittaisesti koko lain voimassaoloajan. Tutkimus tukisi koulutuksen järjestäjien valmistautumista kokeiluun, kokeiluaikeista toimintaa ja lopuksi arvioisi kokeilun vaikutuksia.

Toiminnanohjauksen kokeilusta tehtäisiin väliarviointi vuoden 2029 aikana. Väliarvioinnin perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö tekisi arvion siitä, onko syytä täsmentää kokeilun säädöksiä tai toimeenpanoa. Arvioinnissa kiinnitettäisiin huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin:

- Onko kokeilulla saavutettu sille asetettuja vaikuttavuus- ja laatutavoitteita.
- Onko kokeilulla ollut ei-toivottuja vaikutuksia koulutustarjontaan tai järjestäjäkenttään.
- Onko kokeilu edistänyt opetushallinnon ja koulutuksen järjestäjien välistä vuorovaikutusta ja onko sillä ollut myönteisiä vaikutuksia järjestäjien ja alueiden elinkeinojen ja TE-palvelujen yhteistyöhön.

11 Suhde perustuslakiin ja sääätämisjärjestys

Esityksessä ehdotetaan säädettävän uusi laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta. Kokeilun tarkoituksena on selvittää, miten ammatillisen koulutuksen järjestämisluopien laajentamisella ja neuvottelumenettelyyn perustuvalla toiminnanohjauksella voitaisiin vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja saavutettavuutta.

Esitetyt ehdotukset liittyvät erityisesti perustuslain 6, 10 ja 16 §:än.

Lailla sääätämisen vaatimus, hyväksyttävä tavoite ja oikeasuhtaisuus

Kokeiluluonteisessa lainsäädännössä korostuu perusoikeussäätelyyn yleisesti kohdistuva lailla sääätämisen vaatimus. Kokeilu voidaan toimeenpanna esimerkiksi joissakin kunnissa tai muulla tavalla rajatuilla alueilla. Kokeilualueesta tulee tällöin säätää suoraan laissa tai sitomalla päätöksenteko kokeilualueista lain tasolla riittävän täsmällisesti määriteltyihin kriteereihin. Perustuslakivaliokunta on pitänyt opetuksen ja koulutuksen kehittämistä hyväksyttävänä perusteena kokeiluiden toimeenpanemiseksi (PeVL 70/2002 vp. 2/II). Perustuslakivaliokunta on kokeilulainsäädännön arvioinnin yhteydessä kiinnittänyt huomiota myös sääntelyn oikeasuhtaisuuteen (ks. esim. PeVL 44/2017 vp, s. 4, PeVL 51/2016 vp, s. 3).

Ehdotetun kokeilulainsäädännön hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta merkityksellistä on, että kokeiluun osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Esityksen mukaan kokeiluun osallistuminen perustuu koulutuksen järjestäjän hakemukseen.

Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien valinnasta säädetään lailla. Ehdotuksen mukaan kokeiluun valittaisiin enintään 40 kokeilulaissa säädetyt kriteerit täyttävää koulutuksen järjestäjää. Esityksessä ehdotetaan, että valintaa varten Manner-Suomi jaettaisiin koulutuksen järjestämisen ja väestöpohjan perusteella tarkoituksenmukaisiin alueisiin. Jokaiselta alueelta kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien lukumäärän perusteena olisi kyseisen alueen koulutuksen järjestäjien opiskelijavuosimäärän suhteellinen osuus valtakunnallisesta opiskelijavuosien kokonaismäärästä. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi,

pisteyttäisi hakijat riippumattomana toimijana. Pisteytyksen perusteena käytettäisiin kokeilulailta säädettyjä valintakriteereitä, joiden mukaan kokeilulupa voidaan myöntää hakijalle, jolla on kokeilun tavoitteet huomioiden riittävät perustelut kokeiluun hakeutumiselle, mahdollisuudet muuttaa ja uudistaa toimintaansa, tarvittavat toiminnalliset edellytykset tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen, riittävä yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa koulutuksen järjestäjän ensisijaisella toiminta-alueella ja riittävät laadunhallintamenettelyt. Kokeiluun valittaisiin alueittain eniten pisteitä saaneet koulutuksen järjestäjät. Opetus- ja kulttuuriministeriön olisi kokeiluun osallistuvia koulutuksen järjestäjiä valitessaan huolehdittava, että kokeiluun osallistujia on molemmilla kansalliskielillä, kokeiluun osallistuvien kokonaisuus on valtakunnallisesti riittävä opiskelijavuosimäärältään, kokeiluun osallistuvien kokonaisuus on riittävän monipuolinen tutkintotarjonnaltaan ja, että kokeiluun osallistuvien kokonaisuudessa on mukana sekä julkisoikeudellisia että yksityisoikeudellisia koulutuksen järjestäjiä.

Ehdotetun ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilun rajaamista 40 koulutuksen järjestäjän ryhmään voidaan pitää hyväksyttävänä ottaen huomioon kokeilun tarkoitus, joka on selvittää, miten ammatillisen koulutuksen järjestämislupien laajentamisella ja neuvottelumenettelyyn perustuvalla toiminnanohjauksella voidaan vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja saavutettavuutta. Näin kokeilulla on tarkoitus edistää perustuslain 16 §:n mukaisia sivistyksellisiä oikeuksia. Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä on yhteensä 135. Kokeilun onnistuminen edellyttää, että kokeiluun osallistuvia koulutuksen järjestäjiä on toisaalta rajatusti, jotta neuvottelumenettelyn järjestäminen neljän vuoden välein on mahdollista. Toisaalta kokeilun kattavuuden ja vaikutusten arvioinnin näkökulmasta on olennaista, että mukaan voidaan valita eri tavoin profiloituneita järjestäjiä eri alueilta. Ammatillisen koulutuksen järjestäjinä toimii kuntia, kuntayhtymiä, osakeyhtiöitä, säätiöitä ja yhdistyksiä. Kokeilun onnistumisen arvioinnin näkökulmasta on olennaista, että valittavien oikeushenkilömuoto on riittävän kattava. Tarkoituksena on myös arvioida, miten kokeiltava toiminnanohjauksen malli soveltuu erilaisiin järjestämismuotoihin. Jotta ehdotettua toiminnanohjauksen menettelyä voidaan arvioida erilaisissa työmarkkinaympäristöissä elinkeinojen ja työllisyystilanteen vaihdellessa maan eri osissa, on osallistuvien järjestäjien muodostettava riittävän kattava kokonaisuus. Samalla opiskelijoiden kokonaismäärän kokeiluun osallistuvilla järjestäjillä tulee olla riittävän suuri, jotta tosiasiallista aluevaikutusta voidaan arvioida.

Kokeilun aikana sovellettavat muusta lainsäädännöstä poikkeavat säännökset tulee antaa lailla. Tässä esityksessä on lähdetty siitä, että ammatillisen koulutuksen toiminnanohjaukseen sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään, jollei kokeilulaissa toisin säädetä. Tietyt lähinnä ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan myöntämistä ja sen peruuttamista on suljettu soveltamisalan ulkopuolelle, sillä kokeilulaissa on omat sääöksensä kokeiluluvan myöntämisestä ja peruuttamisesta.

Kokeilun pituus

Kokeilusäännöksille tulee lisäksi asettaa voimassaolorajoitus siten, että ne ovat voimassa vain kokeiluun tarvittavan lyhyen ajan. Valiokunta on aikaisemmassa käytännössä pitänyt kokeilulain kahdeksan vuoden pituista kokeiluaikaa varsin pitkänä (PeVL 70/2002 s. 3). Perustuslakivaliokunta on pitänyt noin yhdeksän vuoden kokeiluaikaa myös verraten pitkänä, mutta katsonut sen kuitenkin olevan hyväksyttävä kokeilun tarkoituksen vuoksi (PeVL 8/2003 vp, s. 3).

Tässä esityksessä kokeilun toimeenpanoa koskevien pykälien voimassaolo on rajoitettu yhdeksään vuoteen siten, että kokeilun kesto on kahdeksan vuotta ajalla 1.1.2026–31.12.2033.

Ehdotuksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö ja koulutuksen järjestäjä sopivat neljän vuoden mittaiseksi sopimuskaudeksi (strategiakausi) kerrallaan koulutuksen järjestäjän toiminnalle asetettavista tutkintojen, työllistymisen, jatko-opintojen ja laadun kannalta keskeisistä tavoitteista sekä niiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista strategiakauden aikana. Ensimmäinen aiottu neuvottelukierros käytäisiin keväällä 2026. Kokeilun aikana seurattaisiin kahden strategiakauden ajan mitä vaikutuksia järjestämislupien laajentamisella ja neuvottelumenettelyyn perustuvalla toiminnanohjauksella olisi ammatillisen koulutuksen järjestämiseen. Koulutuksen järjestäjille on varattava riittävästi aikaa sopimuksessa sovittujen toimenpiteiden toteuttamiseen, jotta kokeilun vaikuttavuutta on mahdollista arvioida. Esimerkiksi investointien tekeminen tai koulutusohjelmien uudistaminen edellyttää vähintään vuoden toimeenpanoaikaa. Vasta uudistusten jälkeen käynnistettävien koulutusten vaikuttavuutta on mahdollista arvioida. Ensimmäinen kokeilun aikana opintonsa aloittava opiskelijaryhmä valmistuu keskimäärin kolmen vuoden kuluttua ensimmäisistä neuvotteluista. Työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä voidaan seurata valmistumisesta noin vuoden kuluttua. Jotta vaikutusarvioinnissa voitaisiin käyttää useampien vuosien aloittajaryhmiä, on kokeilun oltava riittävän pitkä. Näin ollen kokeilun tarkoitus huomioiden kokeilu-aikaa on pidettävä hyväksyttävänä.

Tulosten arviointi ja yksityiselämän suoja

Perustuslakivaliokunta on aiemmissa lausunnoissaan katsonut, että kokeilun toimeenpanon yleisenä edellytyksenä on, että sen tulosten selvittäminen ja arviointi on asianmukaisesti järjestetty (PeVL 70/2002 vp, s. 3, PeVL 39/2002 vp, s. 2/II). Esityksen mukaan kokeilua seurataan ja arvioidaan kokeilun aikana sekä sen päätyttyä. Opetus- ja kulttuuriministeriö tekisi vuonna 2029 väliarvion kokeilun tuloksista ja laatisi arvion kokeilun jatkosta tai sen kehittämisestä. Esityksen Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi, toteuttaisi seuranta- ja vaikuttavuustutkimuksen, jolla seurattaisiin ja arvioitaisiin kokeilun tavoitteiden toteutumista, neuvottelumenettelyn toteutumista ja kokeilun vaikuttavuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi lisäksi toteuttaa kilpailutuksen erillisen tutkimushankkeen käynnistämiseksi.

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on arvioinut usein tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä. Perustuslakivaliokunta on todennut, että viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. PeVL 8/2021, PeVL 48/2018 vp, PeVL 13/2023 vp).

Esityksen mukaan kokeilussa mukana olevien koulutuksen järjestäjien olisi pyydettyä toimittava tutkimuksen ja seurannan edellyttämät välttämättömät tiedot maksutta ja salassapitosäännösten estämättä Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karville ja opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämälle tutkimusyhteisölle. Ehdotetun säännöksen pykäläkohtaisissa perusteluissa on kuvattu tutkimuksen kannalta olennaisia tietoja. Seurannassa ja arvioinnissa syntyvät tiedostot eivät lähtökohtaisesti sisältäisi salassapidettäviä tai arkaluontoisia henkilötietoja, sillä ne eivät ole kokeilun tarkoituksen kannalta olennaisia kokeilun onnistumista mittaavia tietoja.

Tutkimuksessa ja seurannassa tarvittavat tiedot olisivat samoja, joita koulutuksen järjestäjät jo keräävät opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon valtakunnallisista opinto-

rekistereistä annetun lain mukaisesti. Myös tietojen luovuttaminen määräytyisi tietovarantoa koskevan lainsäädännön mukaisesti lakiehdotuksella ei säädettäisi uusista tiedonsaantioikeuksista.

Esityksessä muutettaisiin valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 §:ää. Pykälässä säädetään tiedoista, jotka ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettun koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan.

Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksessä huomioitaisiin tässä esityksessä ehdotettavat muutokset lakiin ammatillisesta koulutuksesta sekä lakiin opetus- ja kulttuuritoiminnan rahoituksesta. Säännökseen ei kuitenkaan ehdoteta sisällöllistä muutosta. Muutos ei siten olisi merkityksellinen perustuslain 10 §:n kannalta.

Oppivelvollisten ja muiden opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja sivistykselliset oikeudet

Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäntelyllä edellytetään lähtökohtaisesti samanlaista kohtelua muun muassa asuinpaikkaan katsomatta. Yhdenvertaisuussäntely kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on kuitenkin todettu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan säntelyyn ja että kokeilu saattaa ainakin joissakin rajoissa muodostaa sellaisen hyväksyttävän perusteen, jonka nojalla muodollisesta yhdenvertaisuudesta voidaan tinkiä esimerkiksi alueellisessa suhteessa (PeVL 44/2017 vp, s. 2 ja siinä viitatuut lausunnot).

Ammatillisen koulutuksen järjestämistä koskeva säntely kytkeytyy olennaisesti myös perustuslain 16 §:ään. Perustuslain 16 §:ssä säädetään sivistyksellisistä oikeuksista. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Samassa momentissa todetaan myös, että oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Pykälän 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Pykälän 3 momentissa puolestaan säädetään tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaudesta.

Esitetyllä lailla ei olisi vaikutusta oppivelvollisten ja muiden opiskelijoiden asemaan ja oikeuksiin. Kokeiluun osallistuvia koulutuksen järjestäjiä velvoitaisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiset säädökset koulutuksen järjestämisestä. Oppivelvollisia ja muita opiskelijoita kohdeltaisiin näin ollen yhdenvertaisesti riippumatta siitä suorittaako henkilö tutkintoa sellaisella koulutuksen järjestäjällä, joka on mukana kokeilussa, vaiko sellaisella koulutuksen järjestäjällä, joka ei ole mukana kokeilussa. Kokeiluun osallistuvilla koulutuksen järjestäjillä olisi niin ikään edelleen velvollisuus väestön kouluttamiseen omalla ensisijaisella toiminta-alueellaan. Esitetyn ehdotuksen voidaan katsoa edistävän perustuslain 16 §:n mukaisten sivistyksellisten oikeuksien toteutumista, sillä se mahdollistaisi, että kokeiluluvan omaavat koulutuksen järjestäjät voivat nopeammin ja joustavammin muuttaa toimintaansa vastatakseen alueensa väestön koulutustarpeeseen.

Järjestämislupäsäntely

Perustuslain 123 §:n 2 momentin mukaan valtion ja kuntien järjestämän muun opetuksen perusteista samoin kuin oikeudesta järjestää vastaavaa opetusta yksityisissä oppilaitoksissa säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta on arvioinut toimilupäsäntelyä perustuslain 123 §:n 2

momentin säännöksen kannalta ammattikorkeakoululakia koskevien esitysten yhteydessä (PeVL 9/2013 vp ja PeVL 74/2002 vp) sekä lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettuja lakeja ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia koskeneen rauenneen hallituksen esityksen yhteydessä (PeVL 74/2014 vp). Valiokunnan kannan mukaan perustuslain säännös jättää lainsäätäjälle harkintamarginaalia tällaisen koulutuksen luvanvaraisuuden sääntelyssä, eikä säännöksen tulkintakäytännössä ole katsottu opetuksen järjestämisen luvanvaraisuutta ongelmalliseksi perustuslain kannalta. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on kuitenkin korostettu sidotun lupaharkinnan asianmukaisuutta ja toimiluvan peruuttamisen täsmällistä sääntelyä.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 74/2014 vp) todennut, että yhtäläinen mahdollisuus saada perusopetuksen jälkeistä koulutusta liittyy järjestämis lupia koskevan sääntelyn suhteen erityisesti koulutuksen alueelliseen saatavuuteen. Valiokunta on kyseisessä lausunnossaan katsonut, että hallituksen esityksestä puuttui selkeä opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksentekoa velvoittava säännös, joka turvaisi koulutuksen järjestäjätarpeen kattavuuden ja koulutuksen saatavuuden ja siten perustuslain 16 §:n 2 momentissa turvatut sivistykselliset oikeudet. Aiemmin perustuslakivaliokunta oli vastaavia asioita koskevissa lausunnoissaan katsonut, ettei perustuslain 123 §:n 2 momentti kieltäisi koulutukseen liittyvää toimilupajärjestelmää ja että toimilupajärjestelmästä on saanut säätää tavallisella lailla myös silloin, kun lupaharkinta on ollut vapaata (PeVL 9/2013 vp, PeVL 74/2002 vp), mutta katsoi sääntely-yhteyden olevan nyt toinen. Perustuslakivaliokunta katsoikin lausunnossaan (PeVL 74/2014 vp), että ehdotettua järjestämis lupasääntelyä ja lupien peruuttamista koskevaa sääntelyä oli välttämätöntä muuttaa siten, että ministeriön lupaharkintaa sidotaan oikeudellisesti vaatimuksilla perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaisten oikeuksien yhdenvertaisen saatavuuden varmistamisesta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 74/2014 vp) on myös otettu kantaa järjestämis lupien voimassa olon päättymiseen. Perustuslakivaliokunta on todennut arvioineensa lausunnossaan PeVL 9/2013 vp ammattikorkeakoulujen toimilupien voimassaolon päättymistä suoraan lain nojalla. Valiokunta on tällöin viitannut lausunnossaan PeVL 18/1998 vp ottamaansa kantaan, jonka mukaan toimiluvan haltijan olisi voitava luottaa lupaehtojen pysyvyyteen niiden sellaista muuttamista vastaan, joka ei perustu toimiluvan myöntämisen jälkeen sattuneeseen erityiseen syyhyn tai tapahtuneeseen yleisempään kehitykseen. Valiokunta on tässä yhteydessä myös todennut, että toimiluvan voimassaolon päättymisellä on ammattikorkeakoulua ylläpitävän yhteisön oikeusasemaan samanlainen vaikutus kuin luvan peruuttamisella, joka voidaan tehdä myös koulutustarpeen olennaisten muutosten vuoksi. Valiokunta katsoikin tällöin hallituksen esityksestä ilmenevän, että ammattikorkeakoulujärjestelmä ei enää vastannut yhteiskunnan ja työelämän koulutustarpeita ja että ehdotettu sääntely liittyi toimintaympäristön muutoksen johdosta tehtävään ammattikorkeakoulujärjestelmän uudistamiseen. Valiokunta ei pitänyt kukaan sääntelyä tältä osin valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisena.

Ehdotuksen mukaan kokeilulupien myöntämisestä säädetään yksityiskohtaisesti lailla, kuten yllä esitetään. Kokeiluun hakeutuminen on koulutuksen järjestäjille, kuntajärjestäjät mukaan lukien, vapaaehtoista. Lisäksi kokeilulaissa on omat ammatillisesta koulutuksesta annettua laista poikkeavat täsmälliset säädökset sille, miten kokeilulupaa voidaan kokeilun aikana muuttaa ja peruuttaa. Esitystä voidaan näin ollen pitää perustuslakivaliokunnan aiemmin esittämien kannanottojen valossa perustuslain 123 §:n 2 momentin mukaisena.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

ammattillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on toteuttaa määräaikainen ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilu 1 päivästä tammikuuta 2026 31 päivään joulukuuta 2033. Kokeilun tarkoituksena on selvittää, miten ammatillisen koulutuksen järjestämislupien laajentamisella ja neuvottelumenettelyyn perustuvalla toiminnanohjauksella voidaan vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja saavutettavuutta.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Kokeilussa mukana olevien koulutuksen järjestäjien toimintaan sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) sekä sen nojalla annetuissa asetuksissa ja määräyksissä säädetään ja määrätään.

Ellei tässä laissa toisin säädetä, kokeiluun ei kuitenkaan sovelleta, mitä säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:ssä järjestämisluvasta, 23 §:ssä määrättävistä tutkinnoista ja koulutuksesta, 24 §:ssä opetus- ja tutkintokielestä, 25 §:ssä toiminta-alueesta, 27 §:n 1–3 momenteissa järjestämisluvassa määrättävistä muista oikeuksista, velvollisuuksista, ehdoista ja tehtävistä, 28 §:ssä järjestämisluvan myöntämisedellytyksistä ja 29 §:ssä säädetään järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta.

3 §

Kokeilulupa

Tässä laissa tarkoitettuun kokeiluun osallistuminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää kokeilulupaa. Kokeilulupa korvaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n mukaisen tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan kokeilun ajaksi. Kokeilulupa myönnetään koulutuksen järjestäjän hakemuksesta ja sen myöntämistä koskeva päätös on maksuton.

Kokeiluluvan saaneella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä on oikeus järjestää:

1) ammatilliseen tutkintorakenteeseen kuuluvia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja;

2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua oppisopimuskoulutusta niiden tutkintojen tai osaamisalojen osalta, jotka tämän lain 5 §:n nojalla on rajattu pois koulutuksen järjestäjän kokeiluluvasta; sekä

3) vankilaopetusta.

Koulutusta voidaan järjestää myös työvoimakoulutuksena. Koulutuksen järjestäjä ja työ- ja elinkeinohallinto sopivat työvoimakoulutuksen järjestämisestä.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettua työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta, mainitun lain 65 §:ssä tarkoitettua vaativaa erityistä tukea sekä urheilijoiden ammatillista koulutusta saavat järjestää ne kokeiluluvan saaneet koulutuksen järjestäjät, joilla tämän lain voimaan tullessa on ollut oikeus järjestää kyseistä koulutusta.

Liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 35 §:ssä tarkoitettuna perustason ammattipätevyyskoulutusta tai jatkokoulutusta antavana koulutuskeskuksena saavat toimia ne kokeiluluvan saaneet koulutuksen järjestäjät, joilla tämän lain voimaan tullessa on ollut oikeus järjestää kyseistä koulutusta.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitettu opiskelijavuosien enimmäismäärä on se, joka koulutuksen järjestäjälle on mainitun lain 22 §:ssä tarkoitettussa järjestämisluvassa määrätty tämän lain voimaan tullessa.

4 §

Opetus- ja tutkintokieli

Kokeiluluvan opetus- ja tutkintokielet ovat samat, jotka koulutuksen järjestäjälle on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n mukaisessa järjestämisluvassa määrätty. Koulutuksen järjestäjän on annettava opetusta näillä kielillä. Sen lisäksi koulutuksen järjestäjän tutkintokieli voi olla englanti.

5 §

Kokeiluluvan rajaukset

Tutkinto tai osaamisala voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä rajata pois koulutuksen järjestäjän kokeiluluvasta, jos:

- 1) kyseisen tutkinnon tai sen osaamisalan järjestämiskustannukset poikkeavat merkittävästi tutkintojen tai osaamisalojen keskimääräisistä järjestämiskustannuksista;
- 2) kyseiseen tutkintoon tai osaamisalaan liittyvää osaamista säännellään lailla tai asetuksella taikka sitä koskee Suomea velvoittava kansainvälinen sopimus; tai
- 3) tutkinnon tai osaamisalan laaja järjestämisoikeus heikentää olennaisesti kyseistä koulutusta erikoistuneesti tämän lain voimaan tullessa tarjonneiden koulutuksen järjestäjien asemaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista tutkinnoista ja osaamisaloista.

6 §

Toiminta-alue

Kokeiluluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän toiminta-alueesta. Koulutuksen järjestäjä vastaa ensisijaisesti toiminta-alueensa oppivelvollisten ja muiden opiskelijoiden kouluttamisesta. Toiminta-alueen lisäksi tutkintoja ja koulutusta voi järjestää myös muualla Suomessa, ei kuitenkaan Ahvenanmaan maakunnassa.

Toiminta-alueeksi määrätään se alue, joka tämän lain voimaan tullessa on ollut koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrätty toiminta-alue. Koulutuksen järjestäjä voi 3 §:ssä tarkoitettussa hakemuksessaan esittää muutoksia toiminta-alueeseensa koulutustarpeeseen liittyvästä perustellusta syystä.

7 §

Kokeiluluvan hakija

Kokeilulupaa voi hakea koulutuksen järjestäjä, jolla tämän lain voimaan tullessa on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:ssä tarkoitettu tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa.

8 §

Kokeiluluvan myöntämisedellytykset

Kokeilulupa voidaan myöntää hakijalle, jolla on kokeilun tarkoitus huomioiden

- 1) perustelut kokeiluun hakeutumiselle;
- 2) mahdollisuudet muuttaa ja uudistaa toimintaansa;
- 3) toiminnalliset edellytykset tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen;
- 4) riittävä yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa hakijan toiminta-alueella;
- 5) riittävät laadunhallintamenettelyt.

Lisäksi koulutuksen järjestäjällä on oltava taloudelliset edellytykset tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen.

9 §

Kokeiluun valittavat koulutuksen järjestäjät

Opetus- ja kulttuuriministeriö valitsee kokeiluun enintään 40 koulutuksen järjestäjää, jotka täyttävät 8 §:ssä säädetyt edellytykset. Valintaa varten opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa Suomen koulutuksen järjestämisen ja väestöpohjan perusteella tarkoituksenmukaisiin alueisiin.

Alueelta kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien lukumäärän perusteena on kyseisen alueen koulutuksen järjestäjien opiskelijavuosimäärän suhteellinen osuus valtakunnallisesta opiskelijavuosien kokonaismäärästä. Valtakunnallisella opiskelijavuosien kokonaismäärällä tarkoitetaan vuodelle 2025 opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöksellä myönnettyjä tavoitteellisia opiskelijavuosia.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus pisteyttää hakijat. Pisteytyksen perusteena käytetään 8 §:ssä säädettyjä kokeiluluvan myöntämisedellytyksiä. Kokeiluun valitaan alueittain eniten pisteitä saaneet koulutuksen järjestäjät siten, että kokeiluun osallistuvia koulutuksen järjestäjiä valitessaan opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii siitä, että:

- 1) kokeiluun osallistujia on molemmilla kansalliskielillä;
- 2) kokeiluun osallistuvien kokonaisuus on valtakunnallisesti riittävä opiskelijavuosimäärältään;
- 3) kokeiluun osallistuvien kokonaisuus on riittävän monipuolinen tutkintotarjonnaltaan;
- 4) kokeiluun osallistuvien kokonaisuudessa on mukana sekä julkisoikeudellisia että yksityisoikeudellisia koulutuksen järjestäjiä.

10 §

Neuvottelumenettely

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja koulutuksen järjestäjä sopivat neljän vuoden mittaiseksi sopimuskaudeksi (*strategiakausi*) kerrallaan koulutuksen järjestäjän toiminnalle asetettavista tutkintojen, työllistymisen ja jatko-opintojen kannalta keskeisistä laadullisista ja määrällisistä

tavoitteista sekä niiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista strategiakauden aikana. Lisäksi voidaan sopia koulutuksen järjestäjän muista kehittämistoimista ja -tehtävistä.

11 §

Harkinnanvaraisen rahoituksen osoittaminen strategiakauden tavoitteisiin

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi osoittaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 32 e §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraisen rahoituksen strategisen kehittämisen rahoitusta sopimuksessa sovittujen tavoitteiden aiheuttamien kustannusten kattamiseksi. Harkinnanvarainen rahoitus myönnetään joko täysimääräisenä tai osittaisena aiheutuviin kustannuksiin nähden.

Jos sopimuksessa sovittujen toimien toteuttaminen ei aiheuta koulutuksen järjestäjälle sopimuksessa ennakoituja kustannuksia, tai kustannukset ovat ennakoituja vähäisemmät, opetus- ja kulttuuriministeriö voi vähentää tarkoitukseen osoitetun harkinnanvaraisen rahoituksen määrää strategiakauden aikana.

12 §

Kokeiluluvan muuttaminen ja peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi koulutuksen järjestäjän hakemuksesta muuttaa kokeilulupaa strategiakausien vaihtuessa. Kokeiluluvan muuttaminen edellyttää, että tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet sekä tutkintojen ja koulutuksen tarjonta. Kokeiluluvan muuttaminen edellyttää lisäksi, että koulutuksen järjestäjällä on hakemansa tehtävän toteuttamiseksi tarvittava osaaminen ja riittävä yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa sekä taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset haetun tehtävän mukaisten tutkintojen ja koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Kokeilulupaa voidaan hakemuksesta muuttaa myös kesken strategiakauden koulutuksen järjestäjän toiminnan uudelleenjärjestelyn tai koulutuksen järjestäjän oikeushenkilöä koskevan muutoksen vuoksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ilman hakemusta muuttaa koulutuksen järjestäjän kokeilulupaa kesken strategiakauden, jos:

- 1) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien enimmäismäärää on tarpeen muuttaa;
- 2) tutkintoja tai koulutusta järjestetään olennaisesti vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä taikka ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä;
- 3) tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät muut erityiset syyt kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut syyt sitä edellyttävät.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa kokeiluluvan, jos:

- 1) koulutuksen järjestäjä ei enää järjestä tutkintoja tai koulutusta;
- 2) tutkintoja tai koulutusta järjestetään olennaisesti vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä taikka ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä;
- 3) koulutuksen järjestäjä hakee kokeiluluvan peruuttamista ensimmäisen strategiakauden päättyessä;

4) opetus- ja kulttuuriministeriö ja koulutuksen järjestäjä eivät pääse 10 §:ssä tarkoitettuun sopimukseen ja koulutuksen järjestäjä suuntaa koulutusta olennaisesti vastoin koulutustarvetta.

Jos kokeilulupa perutaan, jatkaa koulutuksen järjestäjä toimintaansa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n nojalla myönnetyn järjestämislupansa mukaisesti.

13 §

Kokeilun seuranta ja arviointi

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toteuttaa seuranta- ja vaikuttavuustutkimuksen, jolla seurataan ja arvioidaan toiminnanohjauksen kokeilun tarkoituksen toteutumista, neuvottelumenettelyn toteutumista ja kokeilun vaikuttavuutta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi toteuttaa kilpailutuksen erillisen tutkimushankkeen käynnistämiseksi.

Kokeilussa mukana olevien koulutuksen järjestäjien on pyydettyä toimitettava tutkimuksen ja seurannan edellyttämät välttämättömät tiedot maksutta ja salassapitosäännösten estämättä Kansalliselle koulutuksen arviointikeskukselle ja opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämälle tutkimusyhteisölle.

14 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

15 §

Voimassaolo ja siirtymäsäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2033. Muualla lainsäädännössä olevalla viittauksella ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 22 §:n mukaiseen järjestämislupaan tarkoitetaan tämän lain voimassa ollessa myös tämän lain nojalla myönnettyjä kokeilulupia.

2.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

kumotaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 3 §:n 1 kohta, 9 §, 37 §:n 3 momentti ja 44 §:n 4 momentti, sekä

muutetaan 8 § ja 19 §, 23 §:n 1 ja 2 momentti, 26 §, 27 §:n 1–3 momentti, 48 §:n 1 momentti, 63 ja 64 §, 77 §:n 1 momentti, 100 §:n 2 momentti, 104 §:n 4 momentti, 105 §, 123 §:n 1 momentti sekä 124 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 23 §:n 1 momentti ja 27 §:n 2 momentti laissa 1218/2020, 23 §:n 2 momentti ja 77 §:n 1 momentti laissa 1048/2020, 105 § osaksi laissa 1218/2020 sekä 124 §:n 3 momentti laissa 398/2023, seuraavasti:

8 §

Ammatilliseen tehtävään valmistava koulutus

Sen lisäksi, mitä 6 ja 7 §:ssä säädetään, ammatillisena koulutuksena voidaan järjestää sellaista ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta, joka valmistaa ansio- ja liikennealentäjän tehtäviin, ammattilentäjän tehtäviin helikopteritoiminnassa sekä lennonjohtajan tehtäviin.

19 §

Oikeus osallistua ylioppilastutkintoon

Tutkintokoulutuksen opiskelijan ja ammatillisen tutkinnon suorittaneen oikeudesta ylioppilastutkinnon suorittamiseen säädetään ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 5 §:ssä.

23 §

Järjestämisluvassa määrättävät tutkinnot ja koulutus

Järjestämisluvassa määrätään tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin se voi järjestää tutkintokoulutusta. Järjestämisluvassa voidaan lisäksi määrätä, ettei oikeus myöntää tutkintoja ja järjestää tutkintokoulutusta koske 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan nojalla opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettyä tiettyyn tutkintoon sisältyvää yhtä tai useampaa osaamisalaa. Järjestämisluvassa määrätään lisäksi oikeudesta järjestää työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

Järjestämisluvassa voidaan määrätä oikeudesta järjestää 8 §:ssä tarkoitettua ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta tai oikeudesta toimia liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 35 §:ssä tarkoitettuna perustason ammattipätevyyskoulutusta tai jatkokoulutusta antavana koulutuskeskuksena.

26 §

Opiskelijavuodet

Järjestämisluvassa määrätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen rahoituksen perusteena käytettävien opiskelijavuosien enimmäismäärästä. Enimmäismäärä koskee niiden opiskelijoiden opiskelijavuosia, jotka eivät ole oppivelvollisuuslain (1214/2020) 16 §:n nojalla oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen. Järjestämisluvassa voidaan osaamistarpeeseen tai koulutuksen järjestämiseen liittyvästä erityisestä syystä määrätä myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista opiskelijavuosien määristä.

27 §

Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät

Järjestämisluvassa voidaan määrätä oikeudesta järjestää 30 §:ssä tarkoitettun koulutuksen hankinnan kautta oppisopimuskoulutuksena kaikkia niitä 6 §:ssä tarkoitettuun tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja, joita koulutuksen järjestäjällä ei ole järjestämisluvassaan.

Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tutkintoja, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020) tarkoitettua koulutusta 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Järjestämisluvassa voidaan lisäksi määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Järjestämisluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän oikeudesta järjestää urheilijoiden ammatillista koulutusta, sisäoppilaitosmuotoista koulutusta ja vankilaopetusta.

48 §

Osaamisen hankkimisen suunnittelu

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on suunnitella tutkinnon tai koulutuksen perusteissa edellytetyn ammattitaidon tai osaamisen hankkiminen, jos opiskelijalla ei ole osaamisen osoittamiseksi tarvittavaa aiemmin hankittua osaamista. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tehtävänä on suunnitella opiskelijan tarvitsemat ohjaus- ja tukitoimet, seurata opiskelijan osaamisen kehittymistä sekä tarvittaessa suunnitella 63 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki, 64 §:ssä tarkoitettu erityinen tuki ja osaamisen arvioinnin mukauttaminen sekä 66 §:ssä tarkoitettu ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen.

63 §

Oikeus oppimisen tukeen

Opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen, jota hän tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuki järjestetään osana tutkintokoulutusta. Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiovetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta.

64 §

Oikeus erityiseen tukeen

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi säännöllistä tai pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä 63 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen myös työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa.

Erityinen tuki on erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.

Erityisen tuen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tuen avulla tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Erityistä tukea saavan opiskelijan osalta ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista osaamisen arviointia voidaan mukauttaa laatimalla opiskelijalle yksilöllinen osaamisen arviointi. Osaamisen arviointia voidaan mukauttaa vain siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä.

Erityisopetuksen tavoitteena on lisäksi edistää opiskelijan opintoja ja hyvinvointia yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntoutuspalveluiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

77 §

Työntekijöitä ja viranhaltijoita koskevan lainsäädännön soveltaminen

Oppisopimukseen sovelletaan työsuhteessa tai virkasuhteessa sovellettavaa lainsäädäntöä. Jollei tässä laissa toisin säädetä, työsopimukseen perustuvaan oppisopimukseen ei kuitenkaan sovelleta työsopimuslain 1 luvun 3 ja 8 §:ää, 2 luvun 4 ja 5 §:ää, 4 luvun 4 ja 5 §:ää, 6 luvun 1, 1 a, 2–4, 4 a, 5 ja 6 §:ää, 7 luvun 1–5 ja 7–11 §:ää ja 9 lukua sekä 13 luvun 3 ja 4 §:ää.

100 §

Oikeus maksuttomaan ruokailuun

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta oppisopimuskoulutuksessa eikä työvoimakoulutuksessa olevaan opiskelijaan.

104 §

Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus asuntolapaikkaan

Mitä 103 §:n 2 momentissa ja tämän pykälän 1 momentissa säädetään, ei sovelleta työvoimakoulutuksessa olevaan opiskelijaan.

105 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettu ammatillinen tutkintokoulutus sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Lisäksi opiskelijaksi ottamisessa käytettävät pääsy- ja soveltuvuuskokeet ovat hakijalle maksuttomia. Niistä oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan kuitenkin periä maksu. Maksuja oppimateriaaleista ja tarvikkeista ei kuitenkaan voida periä työvoimakoulutuksessa eikä oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta opiskelijalta.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa sekä 8 §:ssä tarkoitettussa ammatilliseen tehtävään valmistavassa koulutuksessa koulutuksen järjestäjä voi periä opiskelijalta kohtuullisen opiskelumaksun, jolla osittain katetaan koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Henkilöltä voidaan periä maksu hyväksytyin arvosanan korottamisesta, jos hän haluaa korottaa 57 §:ssä tarkoitettuun tutkinnon suorittamisesta annettuun todistukseen tai 58 §:ssä tarkoitettuun valmentavan koulutuksen suorittamisesta annettuun todistuksen merkittyä arvosanaa.

Koulutuksen järjestäjällä on harkintansa mukaan mahdollisuus jättää 2 ja 3 momentissa tarkoitettu maksu perimättä tai alentaa sitä opiskelijan vähävaraisuuden perusteella.

Jos tässä pykälässä tarkoitettua opiskelijalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä lukien noudattaen, mitä korkolaissa (633/1982) säädetään. Maksu on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tässä pykälässä tarkoitettujen maksujen perusteista.

123 §

Tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja koulutuksesta tiedottaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja annettavasta koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta on tietoa yleisesti saatavilla.

124 §

Koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoite

Työvoimakoulutuksen tarjontaa suunniteltaessa koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä työvoimaviranomaisten kanssa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 8 §, 23 §:n 1 ja 2 momentti, 26 §, 27 §:n 1–3 momentti, 100 §:n 2 momentti, 104 §:n 4 momentti, 105 § ja 123 §:n 1 momentti sekä 3 §:n 1 kohdan, 9 §:n, 37 §:n 3 momentin ja 44 §:n 4 momentin kumoaminen tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2026. Sen 48 §:n 1 momentti, 63 ja 64 § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2026.

Jos koulutuksen järjestäjällä on oikeus järjestää 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, päättyy oikeus järjestää mainittua koulutusta 31 päivänä joulukuuta 2028. Koulutuksen järjestäjällä on oikeus kerätä kohtuullisia opiskelijamaksuja mainitusta koulutuksesta 31 päivään joulukuuta 2028.

Opetus- ja kulttuuriministeriö muuttaa hakemuksetta ja maksutta koulutuksen järjestäjien järjestämisluvat siten, että ne ovat tämän lain mukaisia 1 päivästä tammikuuta 2026.

3.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 10 §:n 3 momentti sekä 32 f–32 h §, sellaisina kuin ne ovat, 10 §:n 3 momentti laissa 548/2018, 32 f § laissa 532/2017, 32 g § laissa 1050/2020 sekä 32 h § laeissa 532/2017 ja 548/2018,
muutetaan 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 1 momentti, 32 a ja 32 c–32 e §, 32 j §:n 1 ja 2 momentti, 49 §:n 2 momentti, 51 § ja 57 §:n 2 momentin 2 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 9 §:n 1 momentti laissa 1114/2021, 10 §:n 1 momentti ja 32 e § laissa 548/2018, 32 a § laeissa 532/2017, 548/2018 ja 1050/2020, 32 c §, 32 j §:n 1 ja 2 momentti sekä 57 §:n 2 momentin 2 kohta laissa 532/2017, 32 d § laeissa 532/2017, 1220/2020 ja 1114/2021, 49 §:n 2 momentti laissa 1050/2020 sekä 51 § laissa 1126/2022, sekä
lisätään lakiin uusi 32 k § seuraavasti:

9 §

Ammatillisen koulutuksen määräraha

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää ammatillisen koulutuksen järjestäjille rahoitusta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa ja oppivelvollisuuslaissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan ja 9 a §:n 1 momentissa säädetyn kuntien rahoitusosuuden rajoissa (*ammatillisen koulutuksen määräraha*). Rahoituksena myönnetään laskennallista perusrahoitusta sekä harkinnanvaraista rahoitusta.

10 §

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus ja kunnan valtionosuus

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnetään ennen varainhoitovuoden alkua tehtävällä päätöksellä laskennallista perusrahoitusta 32 a §:n mukaisesta kunkin rahoitusosuuden euromäärästä se osuus, joka vastaa koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteellista osuutta kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista. Lisäksi voidaan myöntää harkinnanvaraista rahoitusta. Harkinnanvaraista rahoitusta voidaan erityisestä syystä myöntää myös varainhoitovuoden aikana.

3 a luku

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteet

32 a §

Laskennallinen perusrahoitus

Laskennallisen perusrahoituksen kokonaismäärä saadaan, kun ammatillisen koulutuksen määrärahasta vähennetään 32 h §:ssä tarkoitettu harkinnanvaraisen rahoituksen euromäärä.

Laskennallisen perusrahoituksen määräytymisperusteet ja niiden osuudet laskennallisesta perusrahoituksesta ovat seuraavat:

- 1) toteutuneet opiskelijavuodet, 50 prosenttia;
- 2) suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteet ja tutkintojen lukumäärä, 30 prosenttia;
- 3) tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden jatko-opiskelu korkeakoulussa ja työllistyminen, 18 prosenttia;
- 4) opiskelijapalaute, 1 prosentti;
- 5) työelämäpalaute, 1 prosentti.

Opetushallitus vastaa opiskelija- ja työelämäpalautteen keräämisestä.

Perusrahoituksen määräytymisestä, painotuksesta ja laskennasta sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen keräämisestä ja painotuksesta annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 c §

Toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävä perusrahoitus

Toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestäminen;
- 2) tutkintotyyppi;
- 3) opiskelijan lähtötaso.

Toteutuneita opiskelijavuosia korotetaan lisäksi seuraavilla perusteilla:

- 1) vaativan erityisen tuen järjestäminen;
- 2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestäminen.

Rahoituksen perusteena käytettävien toteutuneiden opiskelijavuosien määrä ei voi ylittää ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitettua opiskelijavuosien enimmäismäärää niiden opiskelijoiden osalta, jotka eivät ole oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen.

Opiskelijavuosi luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitettua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tai joka vastaa koulutuksen järjestämisestä mainitun lain 8 §:ssä tarkoitettua ammatilliseen tehtävään valmistavassa koulutuksessa.

Toteutuneiden opiskelijavuosien painotuksen laskennasta sekä 1 ja 2 momentissa säädettyjen perusteiden kertoimista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 d §

Suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävä perusrahoitus

Tutkintoja painotetaan kertoimella, joka perustuu tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeiseen koulutukseen. Perusrahoituksessa otetaan huomioon enintään 120 osaamispistettä kyseisen ajanjakson rahoituksen perusteena olevaa opiskelijavuotta kohti.

Tutkinnon osan osaamispisteet luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Tutkinto luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on antanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 57 §:ssä tarkoitetun tutkintotodistuksen. Jos tutkinto on järjestetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetun oppisopimuskoulutuksen perusteella, tutkinto luetaan kuitenkin sen järjestäjän suoritteeksi, joka on toiminut oppisopimuskoulutuksen hankkijana.

Tutkinnon osien osaamispisteitä ei oteta huomioon perusrahoituksessa, jos ne on tunnustettu aiemmin hankitun osaamisen perusteella siten, että opiskelija ei ole osoittanut osaamistaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:ssä tarkoitetulla tavalla näytössä tai muulla tavoin. Tutkinnon osien osaamispisteet otetaan kuitenkin huomioon perusrahoituksessa, jos tutkinnon osan osaamisen arviointi on suoritettu mainitun lain 30 §:n nojalla hankitun koulutuksen yhteydessä.

Suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 e §

Harkinnanvarainen rahoitus

Harkinnanvaraisena rahoituksena voidaan myöntää:

- 1) eduskunnan päättämät kohdennukset ja lisäykset;
- 2) strategisen kehittämisen rahoitus;
- 3) koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset;
- 4) edellisen varainhoitovuoden korjaukset ja oikaisut.

Strategisen kehittämisen rahoituksen osuuden enimmäismäärä ammatillisen koulutuksen määrärahasta päätetään vuosittain valtion talousarviossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää harkinnanvaraisesta rahoituksesta hakemuksesta tai omasta aloitteestaan.

Harkinnanvaraisen rahoituksen myöntämisperusteista voidaan säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 j §

Uuden koulutuksen järjestäjän suoritteiden määrittely

Jos uusi järjestämislupa on myönnetty koulutuksen järjestäjien yhdistymisen, jakautumisen tai muun vastaavan toiminnan uudelleenjärjestelyn taikka koulutuksen järjestäjän oikeushenkilöä koskevan muutoksen vuoksi, koulutuksen järjestäjän laskennallinen perusrahoitus määräytyy uudelleenjärjestelyn kohteena olleiden koulutuksen järjestäjien toteutuneiden suoritemäärien perusteella.

Muulle kuin 1 momentissa tarkoitettulle uudelle koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitusta harkinnanvaraisena rahoituksena siihen asti, kunnes laskennallisen perusrahoituksen perusteena olevia toteutuneita suoritemääriä voidaan käyttää.

32 k §

Ammatillisen koulutuksen suoritteisiin perustuva rahoitus vuosina 2026–2028

Vuodesta 2025 vuoteen 2026 koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuva laskennallinen rahoitus voi laskea enintään viisi prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen ja nousta enintään kymmenen prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen. Vuodesta 2026 vuoteen 2027 koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuva laskennallinen rahoitus voi laskea enintään seitsemän prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen ja nousta enintään kymmenen prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen. Vuodesta 2027 vuoteen 2028 koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuva laskennallinen rahoitus voi laskea enintään kymmenen prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen ja nousta enintään kymmenen prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen.

Vuoden 2025 suoritteisiin perustuvalla laskennallisella rahoituksella tarkoitetaan tavoitteellisten opiskelijavuosien, tutkinnon osien osaamispisteiden ja koko tutkintojen, tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opiskelun sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen perusteella saatua rahoitusta. Vuosien 2026–2028 suoritteisiin perustuvalla laskennallisella rahoituksella tarkoitetaan laskennallisen perusrahoituksen toteutuneiden opiskelijavuosien, tutkinnon osien osaamispisteiden ja koko tutkintojen, tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opiskelun sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen perusteella saatua rahoitusta.

49 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden 32 a §:n 2 momentin perusteella määräytyvän laskennallisen perusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän sekä 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettujen arvonlisäverokorvausten euromäärän koulutuksen järjestäjien 58 §:n nojalla toimittamien tietojen perusteella. Ne suoritteet, joita ei ole ilmoitettu säädetyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perusteena huomioon ottamatta.

51 §

Rahoituksen maksaminen käyttökustannuksiin

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa 50 §:ssä tarkoitettun rahoituksen käyttökustannuksiin ja 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettun arvonlisäverokorvauksen kunnalle tai muulle 1 ja 2 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle. Valtionosuuksien, korvausten ja muun rahoituksen maksamisesta säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 46 §:ssä. Valtionavustus maksetaan koulutuksen järjestäjälle kalenterivuoden loppuun mennessä. Tämän lain 32 i §:n 2 momentissa tarkoitettu arvonlisäverokorvaus maksetaan varainhoitovuoden loppuun mennessä.

57 §

Valtionapuviranomainen

Opetushallitus on valtionapuviranomainen:

2) ammatillisen koulutuksen kehittämistä, kokeilua ja toiminnan käynnistämistä sekä toimintaan liittyviä tarpeellisia erityistehtäviä koskevissa asioissa, ellei opetus- ja kulttuuriministeriö toisin päättä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelle 2026 myönnettävässä rahoituksessa.

4.

Laki

valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 9 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohta, 2 momentin 2 ja 9 kohta ja 4 momentin 1a kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 568/2019, seuraavasti:

9 §

Ammatillista koulutusta koskevat tiedot

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan:

1) suoritettava tutkinto, tutkinnon osa tai osat taikka koulutus, mukaan lukien ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu ammatilliseen tehtävään valmistava koulutus;

4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien laskennassa tarvittavat tiedot sekä mainitussa laissa tarkoitetun laskennallisen perusrahoituksen painotusperusteena käytettävät tiedot;

5) tutkintokoulutuksen opiskelijan yhteystiedot, joita tarvitaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 a §:ssä tarkoitetun opiskelijapalautteen keräämisessä.

Lisäksi koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot opiskelijoidensa henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista:

2) suoritettava tutkinto tai valmentava koulutus taikka ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu ammatilliseen tehtävään valmistava koulutus, noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet, mahdollinen suoritettava osaamisala sekä suoritettavat tutkinnon tai koulutuksen osat;

9) opiskelijalle tarvittaessa järjestettävät ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki;

Jos opiskelijan osaamisen hankkiminen järjestetään työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä oppisopimuskoulutuksena tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena, tallennetaan lisäksi:

1 a) opiskelijan vastuullisen työpaikkaohjaajan tarpeelliset yhteystiedot, joita tarvitaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 a §:ssä tarkoitetun työelämäpalautteen keräämisessä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 10.10.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Opetusministeri Anders Adlercreutz

2.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

kumotaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 3 §:n 1 kohta, 9 §, 37 §:n 3 momentti ja 44 §:n 4 momentti, sekä

muutetaan 8 § ja 23 §:n 1 ja 2 momentti, 26 §, 27 §:n 1-3 momentti, 48 §:n 1 momentti, 63 ja 64 §, 77 §:n 1 momentti, 100 §:n 2 momentti, 104 §:n 4 momentti, 105 §, 123 §:n 1 momentti sekä 124 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 23 §:n 1 momentti ja 27 §:n 2 momentti laissa 1218/2020, 23 §:n 2 momentti ja 77 §:n 1 momentti laissa 1048/2020, 105 § osaksi laissa 1218/2020 sekä 124 §:n 3 momentti laissa 398/2023 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) henkilöstökoulutuksella tietyn työnantajan henkilöstölle järjestettävää koulutusta, joka on osin työnantajan rahoittamaa ja osin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisesti rahoitettua;

Tässä laissa tarkoitetaan:

(kumotaan 1 kohta)

8 §

8 §

Muu ammatillinen koulutus

Ammatilliseen tehtävään valmistava koulutus

Sen lisäksi, mitä 6 ja 7 §:ssä säädetään, ammatillisena koulutuksena voidaan järjestää:

1) ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen; sekä
2) ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta, joka valmistaa ansio- ja liikennelentäjän tehtäviin, lennonjohtajan tehtäviin tai kaupunkiraideliikenteen kuljettajien tehtäviin.

Sen lisäksi, mitä 6 ja 7 §:ssä säädetään, ammatillisena koulutuksena voidaan järjestää sellaista ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta, joka valmistaa ansio- ja liikennelentäjän tehtäviin, ammattilentäjän tehtäviin helikopteritoiminnassa sekä lennonjohtajan tehtäviin.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Henkilöstökoulutus

Henkilöstökoulutus

Henkilöstökoulutuksena voidaan järjestää 5 §:ssä tarkoitettuja tutkintoja ja tutkinnon osia, tutkintokoulutusta sekä 8 §:n 2 kohdassa tarkoitettua ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta. Työvoimakoulutuksessa henkilöstökoulutuksena voidaan järjestää myös 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta. (kumotaan 9 §)

19 §

19 §

Oikeus osallistua ylioppilastutkintoon

Oikeus osallistua ylioppilastutkintoon

Tutkintokoulutuksen opiskelijan ja ammatillisen tutkinnon suorittaneen oikeudesta ylioppilastutkinnon suorittamiseen säädetään lukiolain 18 a §:ssä.

Tutkintokoulutuksen opiskelijan ja ammatillisen tutkinnon suorittaneen oikeudesta ylioppilastutkinnon suorittamiseen säädetään *ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 5 §:ssä.*

23 §

23 §

Järjestämisluvassa määrättävät tutkinnot ja koulutus

Järjestämisluvassa määrättävät tutkinnot ja koulutus

Järjestämisluvassa määrätään tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin se voi järjestää tutkintokoulutusta. Järjestämisluvassa voidaan lisäksi määrätä, ettei oikeus myöntää tutkintoja ja järjestää tutkintokoulutusta koske 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan nojalla opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettyä tiettyyn tutkintoon sisältyvää osaamisalaa tai osaamisaloja. Järjestämisluvassa määrätään lisäksi oikeudesta järjestää työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. *Koulutuksen järjestäjä voi järjestää myös järjestämisluvan mukaisiin tutkintoihin liittyvää 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää ja täydentävää koulutusta.*

Järjestämisluvassa määrätään tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin se voi järjestää tutkintokoulutusta. Järjestämisluvassa voidaan lisäksi määrätä, ettei oikeus myöntää tutkintoja ja järjestää tutkintokoulutusta koske 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan nojalla opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettyä tiettyyn tutkintoon sisältyvää yhtä tai useampaa osaamisalaa. Järjestämisluvassa määrätään lisäksi oikeudesta järjestää työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta.

Järjestämisluvassa voidaan määrätä oikeudesta järjestää 8 §:ssä tarkoitettua ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta tai oikeudesta toimia liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 35 §:ssä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Järjestämisluvassa voidaan määrätä oikeudesta järjestää 8 §:n 2 kohdassa tarkoitettua ammatilliseen tehtävään valmistavaa koulutusta tai oikeudesta toimia liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 35 §:ssä tarkoitettuna perustason ammattipätevyyskoulutusta tai jatkokoulutusta antavana koulutuskeskuksena.

tarkoitettuna perustason ammattipätevyyskoulutusta tai jatkokoulutusta antavana koulutuskeskuksena.

26 §

Opiskelijavuodet

Järjestämisluvassa määrätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien vähimmäismäärästä. Järjestämisluvassa voidaan osaamistarpeeseen tai koulutuksen järjestämiseen liittyvästä erityisestä syystä määrätä myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista opiskelijavuosien määristä.

27 §

Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät

Järjestämisluvassa voidaan määrätä oikeudesta järjestää 30 §:ssä tarkoitettun koulutuksen hankinnan kautta oppisopimuskoulutuksena kaikkia 6 §:ssä tarkoitettuun tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja sekä 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta.

Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tutkintoja sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta sekä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020)

26 §

Opiskelijavuodet

Järjestämisluvassa määrätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen rahoituksen perusteena käytettävien opiskelijavuosien enimmäismäärästä. Enimmäismäärä koskee niiden opiskelijoiden opiskelijavuosia, jotka eivät ole oppivelvollisuuslain (1214/2020) 16 §:n nojalla oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen. Järjestämisluvassa voidaan osaamistarpeeseen tai koulutuksen järjestämiseen liittyvästä erityisestä syystä määrätä myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista opiskelijavuosien määristä.

27 §

Järjestämisluvassa määrättävät muut oikeudet, velvollisuudet, ehdot ja tehtävät

Järjestämisluvassa voidaan määrätä oikeudesta järjestää 30 §:ssä tarkoitettun koulutuksen hankinnan kautta oppisopimuskoulutuksena kaikkia niitä 6 §:ssä tarkoitettuun tutkintorakenteeseen kuuluvia tutkintoja, joita koulutuksen järjestäjällä ei ole järjestämisluvassaan.

Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tutkintoja, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020) tarkoitettua koulutusta 65 §:ssä tarkoitettuun

Voimassa oleva laki

tarkoitettua koulutusta jäljempänä 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille sekä huolehtia erityisen tuen kehittämisen-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Järjestämisluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän oikeudesta järjestää sisäoppilaitosmuotoista koulutusta ja vankilaopetusta.

37 §

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Mitä tässä luvussa säädetään, ei sovelleta henkilöstökoulutukseen, lukuun ottamatta 38 §:n 1 momentin säännöstä opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä sekä 40 ja 41 §:n säännöksiä opiskelijaksi ottamisen esteistä ja siihen liittyvästä tiedonsaannista. Opiskelijoiden valitsemisesta henkilöstökoulutukseen päättää työnantaja yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa.

44 §

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

Mitä tässä luvussa säädetään, sovelletaan 8 §:ssä tarkoitettuun muuhun ammatilliseen koulutukseen vain siltä osin kuin kyse on oppisopimuskoulutuksesta tai koulutusopimukseen perustuvasta koulutuksesta.

48 §

Osaamisen hankkimisen suunnittelu

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on suunnitella tutkinnon tai koulutuksen

Ehdotus

vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Järjestämisluvassa voidaan lisäksi määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta huolehtia erityisen tuen kehittämisen-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Järjestämisluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän oikeudesta järjestää urheilijoiden ammatillista koulutusta, sisäoppilaitosmuotoista koulutusta ja vankilaopetusta.

37 §

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

(kumotaan 3 momentti)

44 §

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

(kumotaan 4 momentti)

48 §

Osaamisen hankkimisen suunnittelu

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on suunnitella tutkinnon tai koulutuksen perusteissa edellytetyn ammattitaidon tai

perusteissa edellytetyn ammattitaidon tai osaamisen hankkiminen, jos opiskelijalla ei ole osaamisen osoittamiseksi tarvittavaa aiemmin hankittua osaamista. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tehtävänä on suunnitella opiskelijan tarvitsemat ohjaus- ja tukitoimet, seurata opiskelijan osaamisen kehittymistä sekä tarvittaessa suunnitella 63 §:ssä tarkoitetut opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot, 64 §:ssä tarkoitettu erityinen tuki ja osaamisen arvioinnin mukauttaminen sekä 66 §:ssä tarkoitettu ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen.

osaamisen hankkiminen, jos opiskelijalla ei ole osaamisen osoittamiseksi tarvittavaa aiemmin hankittua osaamista. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tehtävänä on suunnitella opiskelijan tarvitsemat ohjaus- ja tukitoimet, seurata opiskelijan osaamisen kehittymistä sekä tarvittaessa suunnitella 63 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki, 64 §:ssä tarkoitettu erityinen tuki ja osaamisen arvioinnin mukauttaminen sekä 66 §:ssä tarkoitettu ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen.

63 §

Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot

Osana tutkintokoulutusta voidaan tutkinnon perusteissa määrätyn lisäksi järjestää opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja. Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen tarkoituksena on, että opiskelija hankkii sellaista yksilöllisiin tarpeisiinsa perustuvaa osaamista, joka antaa hänelle edellytykset osallistua tutkintokoulutukseen ja osoittaa osaamisensa näytössä tai muulla tavoin.

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestämisestä ja sisällöstä.

64 §

Erityinen tuki

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä.

63 §

Oikeus oppimisen tukeen

Opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen, jota hän tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuki järjestetään osana tutkintokoulutusta. Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta.

64 §

Oikeus erityiseen tukeen

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi säännöllistä tai pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä 63 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen myös työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa.

Erityisen tuen antamisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Erityistä tukea saavan opiskelijan osalta ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista osaamisen arviointia voidaan mukauttaa laatimalla opiskelijalle yksilöllinen osaamisen arviointi. Osaamisen arviointia voidaan mukauttaa vain siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä.

Erityisen tuen antamisen tavoitteena on lisäksi edistää opiskelijan kokonais kuntoutusta yhteistyössä kuntoutuspalveluiden tuottajien kanssa.

Erityinen tuki on erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.

Erityisen tuen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tuen avulla tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Erityistä tukea saavan opiskelijan osalta ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista osaamisen arviointia voidaan mukauttaa laatimalla opiskelijalle yksilöllinen osaamisen arviointi. Osaamisen arviointia voidaan mukauttaa vain siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä.

Erityisopetuksen tavoitteena on lisäksi edistää opiskelijan opintoja ja hyvinvointia yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntoutuspalveluiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

77 §

Työntekijöitä ja viranhaltijoita koskevan lainsäädännön soveltaminen

Oppisopimukseen sovelletaan työsuhteessa tai virkasuhteessa sovellettavaa lainsäädäntöä. Jollei tässä laissa toisin säädetä, työsopimukseen perustuvaan oppisopimukseen ei kuitenkaan sovelleta työsopimuslain 1 luvun 3 ja 8 §:ää, 2 luvun 4 ja 5 §:ää, 4 luvun 4 ja 5 §:ää, 6 luvun 1, 1 a, 2–4, 4 a, 5 ja 6 §:ää, 7 luvun 1–5 ja 7–11 §:ää, 9 ja 10 lukua sekä 13 luvun 3 ja 4 §:ää.

100 §

Oikeus maksuttomaan ruokailuun

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta oppisopimuskoulutuksessa, työvoimakoulutuksessa *eikä henkilöstökoulutuksessa* olevaan opiskelijaan.

77 §

Työntekijöitä ja viranhaltijoita koskevan lainsäädännön soveltaminen

Oppisopimukseen sovelletaan työsuhteessa tai virkasuhteessa sovellettavaa lainsäädäntöä. Jollei tässä laissa toisin säädetä, työsopimukseen perustuvaan oppisopimukseen ei kuitenkaan sovelleta työsopimuslain 1 luvun 3 ja 8 §:ää, 2 luvun 4 ja 5 §:ää, 4 luvun 4 ja 5 §:ää, 6 luvun 1, 1 a, 2–4, 4 a, 5 ja 6 §:ää, 7 luvun 1–5 ja 7–11 §:ää ja 9 lukua sekä 13 luvun 3 ja 4 §:ää.

100 §

Oikeus maksuttomaan ruokailuun

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta oppisopimuskoulutuksessa *eikä työvoimakoulutuksessa* olevaan opiskelijaan.

104 §

*Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus
asuntolapaikkaan*

Mitä 103 §:n 2 momentissa ja tämän pykälän 1 momentissa säädetään, ei sovelleta työvoimakoulutuksessa eikä henkilöstökoulutuksessa olevaan opiskelijaan.

105 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettu ammatillinen perustutkintokoulutus sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Lisäksi opiskelijaksi ottamisessa käytettävät pääsy- ja soveltuvuuskokeet ovat hakijalle maksuttomia. Oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan kuitenkin periä maksu.

Ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa sekä 8 §:ssä tarkoitettussa muussa ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjä voi periä opiskelijalta kohtuullisen opiskelumaksun, jolla katetaan osittain koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja maksuja ei voida periä työvoimakoulutuksessa eikä henkilöstökoulutuksessa. Edellä 1 momentissa tarkoitettuja maksuja oppimateriaaleista ja tarvikkeista sekä 2 momentissa tarkoitettuja maksuja ei voida periä oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla

104 §

*Asuntolapaikan myöntäminen ja oikeus
asuntolapaikkaan*

Mitä 103 §:n 2 momentissa ja tämän pykälän 1 momentissa säädetään, ei sovelleta työvoimakoulutuksessa olevaan opiskelijaan.

105 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Tässä laissa tarkoitettu ammatillinen tutkintokoulutus sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus ovat opiskelijalle maksuttomia. Lisäksi opiskelijaksi ottamisessa käytettävät pääsy- ja soveltuvuuskokeet ovat hakijalle maksuttomia. Niistä oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voidaan kuitenkin periä maksu. *Maksuja oppimateriaaleista ja tarvikkeista ei kuitenkaan voida periä työvoimakoulutuksessa eikä oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta opiskelijalta.*

Ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa sekä 8 §:ssä tarkoitettussa ammatilliseen tehtävään valmistavassa koulutuksessa koulutuksen järjestäjä voi periä opiskelijalta kohtuullisen opiskelumaksun, jolla osittain katetaan koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta opiskelijalta.

Henkilöltä voidaan periä maksu hyväksytyin arvosanan korottamisesta, jos hän haluaa korottaa 57 §:ssä tarkoitettuun tutkinnon suorittamisesta annettuun todistukseen tai 58 §:ssä tarkoitettuun valmentavan koulutuksen suorittamisesta annettuun todistukseen merkittyä arvosanaa.

Koulutuksen järjestäjällä on harkintansa mukaan mahdollisuus jättää 2 ja 4 momentissa tarkoitettu maksu perimättä tai alentaa sitä opiskelijan vähävaraisuuden perusteella.

Jos tässä pykälässä tarkoitettua opiskelijalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä lukien noudattaen, mitä korkolaissa (633/1982) säädetään. Maksu on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tässä pykälässä tarkoitettujen maksujen perusteista.

123 §

Tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja koulutuksesta tiedottaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja annettavasta koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta on tietoa yleisesti saatavilla. *Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske henkilöstökoulutusta.*

124 §

Koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoite

Työvoimakoulutuksen tarjontaa suunniteltaessa koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä työvoimaviranomaisten kanssa. *Koulutuksen järjestäjän, joka*

Henkilöltä voidaan periä maksu hyväksytyin arvosanan korottamisesta, jos hän haluaa korottaa 57 §:ssä tarkoitettuun tutkinnon suorittamisesta annettuun todistukseen tai 58 §:ssä tarkoitettuun valmentavan koulutuksen suorittamisesta annettuun todistukseen merkittyä arvosanaa.

Koulutuksen järjestäjällä on harkintansa mukaan mahdollisuus jättää 2 ja 3 momentissa tarkoitettu maksu perimättä tai alentaa sitä opiskelijan vähävaraisuuden perusteella.

Jos tässä pykälässä tarkoitettua opiskelijalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä lukien noudattaen, mitä korkolaissa (633/1982) säädetään. Maksu on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään tässä pykälässä tarkoitettujen maksujen perusteista.

123 §

Tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja koulutuksesta tiedottaminen

Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja annettavasta koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta on tietoa yleisesti saatavilla.

124 §

Koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoite

Työvoimakoulutuksen tarjontaa suunniteltaessa koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä työvoimaviranomaisten kanssa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

järjestää järjestämisluvassaan määrätyllä tavalla työvoimakoulutusta, tulee osallistua työvoimaviranomaisen kutsusta työvoimakoulutuksen tarjonnan suunnittelua koskevaan keskusteluun.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 8 § 23 §:n 1 ja 2 momentti, 26 §, 27 §:n 1–3 momentti, 100 §:n 2 momentti, 104 §:n 4 momentti, 105 § ja 123 §:n 1 momentti sekä 3 §:n 1 kohdan, 9 §:n, 37 §:n 3 momentin ja 44 §:n 4 momentin kumoaminen tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2026. Sen 48 §:n 1 momentti, 63 ja 64 § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä elokuuta 2026.

Jos koulutuksen järjestäjällä on oikeus järjestää 8 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta, päättyy oikeus järjestää mainittua koulutusta 31 päivänä joulukuuta 2028. Koulutuksen järjestäjällä on oikeus kerätä kohtuullisia opiskelijamaksuja mainitusta koulutuksesta 31 päivään joulukuuta 2028.

Opetus- ja kulttuuriministeriö muuttaa hakemuksetta ja maksutta koulutuksen järjestäjien järjestämisluvat siten, että ne ovat tämän lain mukaisia 1 päivästä tammikuuta 2026.

3.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 10 §:n 3 momentti sekä 32 f–32 h §, sellaisina kuin ne ovat, 10 §:n 3 momentti laissa 548/2018, 32 f § laissa 532/2017, 32 g § laissa 1050/2020 sekä 32 h § laeissa 532/2017 ja 548/2018, muutetaan 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 1 momentti, 32 a ja 32 c–32 e §, 32 j §:n 1 ja 2 momentti, 49 §:n 2 momentti, 51 § ja 57 §:n 2 momentin 2 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 9 §:n 1 momentti laissa 1114/2021, 10 §:n 1 momentti ja 32 e § laissa 548/2018, 32 a § laeissa 532/2017, 548/2018 ja 1050/2020, 32 c §, 32 j §:n 1 ja 2 momentti sekä 57 §:n 2 momentin 2 kohta laissa 532/2017, 32 d § laeissa 532/2017, 1220/2020 ja 1114/2021, 49 §:n 2 momentti laissa 1050/2020 sekä 51 § laissa 1126/2022, sekä lisätään lakiin uusi 32 k § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Ammatillisen koulutuksen määräraha

Ammatillisen koulutuksen määräraha

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää ammatillisen koulutuksen järjestäjille rahoitusta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa ja oppivelvollisuuslaissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan ja 9 a §:n 1 momentissa säädetyn kuntien rahoitusosuuden rajoissa (ammattillisen koulutuksen määräraha). *Rahoituksena myönnetään laskennallisin perustein perusrahoitusta, suoritusrahoitusta ja vaikuttavuusrahoitusta. Lisäksi myönnetään strategiarahoitusta.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää ammatillisen koulutuksen järjestäjille rahoitusta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa ja oppivelvollisuuslaissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan ja 9 a §:n 1 momentissa säädetyn kuntien rahoitusosuuden rajoissa (ammattillisen koulutuksen määräraha). *Rahoituksena myönnetään laskennallista perusrahoitusta sekä harkinnanvaraista rahoitusta.*

10 §

10 §

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus ja kunnan valtionosuus

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus ja kunnan valtionosuus

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnetään ennen varainhoitovuoden alkua tehtävällä päätöksellä *perusrahoitusta, suoritusrahoitusta ja vaikuttavuusrahoitusta*

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnetään ennen varainhoitovuoden alkua tehtävällä päätöksellä *laskennallista perusrahoitusta* 32 a §:n mukaisesta kunkin

32 a §:n mukaisesta kunkin rahoitusosuuden euromäärästä se osuus, joka vastaa koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteellista osuutta kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista. Perusrahoitusosuuden 32 a §:n mukaisesta euromäärästä vähennetään kuitenkin ensin ennen varainhoitovuoden alkua tehtävällä päätöksellä jaettava 32 e §:ssä tarkoitettujen harkinnanvaraisten korotusten euromäärä.

rahoitusosuuden euromäärästä se osuus, joka vastaa koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteellista osuutta kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista. Lisäksi voidaan myöntää harkinnanvaraista rahoitusta. Harkinnanvaraista rahoitusta voidaan erityisestä syystä myöntää myös varainhoitovuoden aikana.

Perusrahoituksen 32 a §:n mukaisesta euromäärästä voidaan jättää osa jaettavaksi varainhoitovuoden aikana 32 c §:ssä tarkoitettuihin tavoitteellisiin opiskelijavuosiin, 32 e §:ssä tarkoitettuihin perusrahoituksen harkinnanvaraisiin korotuksiin ja mahdollisiin oikaisuihin ja korjauksiin.

(kumotaan 3 momentti)

32 a §

32 a §

Rahoitusosuudet

Laskennallinen perusrahoitus

Perusrahoituksen osuus on 70 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 20 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia siitä euromäärästä, joka saadaan, kun ammatillisen koulutuksen määrärahasta vähennetään se talousarviossa päätettyjen määräaikaisten lisäysten euromäärä, joka myönnetään 32 e §:ssä tarkoitettuna perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena, sekä 32 h §:ssä tarkoitettu strategiarahoituksen euromäärä.

Varainhoitovuoden aikana lisätalousarvion perusteella myönnettävässä rahoituksessa ei tarvitse ottaa huomioon 1 momentin mukaisia rahoitusosuuksia.

Laskennallisen perusrahoituksen kokonaismäärä saadaan, kun ammatillisen koulutuksen määrärahasta vähennetään 32 h §:ssä tarkoitettu harkinnanvaraisen rahoituksen euromäärä.

Laskennallisen perusrahoituksen määräytymisperusteet ja niiden osuudet laskennallisesta perusrahoituksesta ovat seuraavat:

1) toteutuneet opiskelijavuodet, 50 prosenttia;

2) suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteet ja tutkintojen lukumäärä, 30 prosenttia;

3) tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden jatko-opiskelu korkeakoulussa ja työllistyminen, 18 prosenttia;

4) opiskelijapalaute, 1 prosentti;

5) työelämäpalaute, 1 prosentti.

Opetushallitus vastaa opiskelija- ja työelämäpalautteen automaattisesta keräämisestä.

Perusrahoituksen määräytymisestä, painotuksesta ja laskennasta sekä opiskelija-

ja työelämäpalautteen keräämisestä annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 c §

32 c §

Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen

Toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävä perusrahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän sekä siihen sisältyvän työvoimakoulutuksen tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Koulutuksen järjestäjän tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä ei saa alittaa järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää.

Ministeriö voi lisätä koulutuksen järjestäjän tavoitteellista opiskelijavuosien määrää tai työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen tavoitteellista opiskelijavuosien määrää varainhoitovuoden aikana.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen päätösten yhteydessä ministeriö voi päättää myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista tavoitteellisista opiskelijavuosien määristä, järjestämisluvassa määrätyn opiskelijavuosien vähimmäismäärän osalta kuitenkin vain työvoimakoulutuksessa.

Ministeriön on kuultava koulutuksen järjestäjää ennen tässä pykälässä tarkoitetuista opiskelijavuosista päättämistä. Ministeriön on kuultava työ- ja elinkeinoministeriötä ennen tässä pykälässä tarkoitetuista työvoimakoulutuksen opiskelijavuosista päättämistä.

Toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestäminen;

2) tutkintotyyppi;

3) opiskelijan lähtötaso.

Toteutuneita opiskelijavuosia korotetaan lisäksi seuraavilla perusteilla:

1) vaativan erityisen tuen järjestäminen;

2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestäminen.

Rahoituksen perusteena käytettävien toteutuneiden opiskelijavuosien määrä ei voi ylittää ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitettua opiskelijavuosien enimmäismäärää niiden opiskelijoiden osalta, jotka eivät ole oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen.

Opiskelijavuosi luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitettun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tai joka vastaa koulutuksen järjestämisestä mainitun lain 8 §:ssä tarkoitettussa ammatilliseen tehtävään valmistavassa koulutuksessa.

Toteutuneiden opiskelijavuosien painotuksen laskennasta sekä 1 ja 2 momentissa säädettyjen perusteiden kertoimista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 d §

32 d §

Perusrahoitus

Perusrahoitus määräytyy 32 c §:n 1 momentissa tarkoitetun tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän perusteella, jota on painotettu varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneisiin opiskelijavuosiin perustuvalla painokertoimella.

Toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen sekä muun ammatillisen koulutuksen järjestämiskustannukset sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:ssä tarkoitettujen opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestäminen;

1 a) koulutuksen järjestäminen oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle;

2) tutkintotyytit ja koulutuksen järjestäminen oppisopimuskoulutuksena;

3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 21 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai ensin mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen;

4) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestäminen;

5) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun henkilöstökoulutuksen järjestäminen;

6) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettujen työvoimakoulutuksen järjestäminen;

7) vankilaopetuksen järjestäminen.

Opiskelijavuosi luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun

Suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävä perusrahoitus

Tutkintoja painotetaan kertoimella, joka perustuu tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeiseen koulutukseen. Perusrahoituksessa otetaan huomioon enintään 120 osaamispistettä kyseisen ajanjakson rahoituksen perusteena olevaa opiskelijavuotta kohti.

Tutkinnon osan osaamispisteet luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Tutkinto luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on antanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 57 §:ssä tarkoitetun tutkintotodistuksen. Jos tutkinto on järjestetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetun oppisopimuskoulutuksen perusteella, tutkinto luetaan kuitenkin sen järjestäjän suoritteeksi, joka on toiminut oppisopimuskoulutuksen hankkijana.

Tutkinnon osien osaamispisteitä ei oteta huomioon perusrahoituksessa, jos ne on tunnustettu aiemmin hankitun osaamisen perusteella siten, että opiskelija ei ole osoittanut osaamistaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:ssä tarkoitetulla tavalla näytössä tai muulla tavoin. Tutkinnon osien osaamispisteet otetaan kuitenkin huomioon perusrahoituksessa, jos tutkinnon osan osaamisen arviointi on suoritettu mainitun lain 30 §:n nojalla hankitun koulutuksen yhteydessä.

Suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tai joka vastaa koulutuksen järjestämisestä mainitun lain 8 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa.

Painotetun suoritemäärän laskennasta sekä 2 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 e §

Perusrahoituksen harkinnanvarainen korotus

Koulutuksen järjestäjälle myönnettävää perusrahoitusta voidaan korottaa harkinnanvaraisesti koulutuksen järjestäjän toimintaan liittyvästä erityisestä syystä. Harkinnanvaraista korotusta voidaan erityisestä syystä myöntää myös varainhoitovuoden aikana. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hakemuksesta harkinnanvaraisesta korotuksesta.

32 f §

Suoritusrahoitus

Suoritusrahoitus määräytyy varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä vuonna suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella.

Tutkinnon osien osaamispisteitä painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset;
- 2) tutkintotyypit;

32 e §

Harkinnanvarainen rahoitus

Harkinnanvaraisena rahoituksena voidaan myöntää:

- 1) eduskunnan päättämät kohdennukset ja lisäykset;
- 2) strategisen kehittämisen rahoitus;
- 3) koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset;
- 4) edellisen varainhoitovuoden korjaukset ja oikaisut.

Strategisen kehittämisen rahoituksen osuuden enimmäismäärä ammatillisen koulutuksen määrärahasta päätetään vuosittain valtion talousarviossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää harkinnanvaraisesta rahoituksesta hakemuksesta tai omasta aloitteestaan.

Harkinnanvaraisen rahoituksen myöntämisperusteista voidaan säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

(kumotaan 32 f §)

3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen.

Tutkintoja painotetaan seuraavilla perusteilla:

1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset;

2) tutkintotyytit;

3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen;

4) tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeinen koulutus.

Tutkinnon osa luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Tutkinto luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on antanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 57 §:ssä tarkoitetun tutkintotodistuksen. Jos tutkinto on järjestetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetun oppisopimuskoulutuksen perusteella, tutkinto luetaan kuitenkin sen järjestäjän suoritteeksi, joka on toiminut oppisopimuskoulutuksen hankkijana.

Tutkinnon osaa ei oteta huomioon suoritusrahoituksen perusteena, jos se on tunnustettu aiemmin hankitun osaamisen perusteella siten, että opiskelija ei ole osoittanut osaamistaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:ssä tarkoitetulla tavalla näytössä tai muulla tavoin. Edellä tässä momentissa säädettyä ei kuitenkaan sovelleta, jos tutkinnon osan osaamisen arviointi on suoritettu mainitun lain 30 §:n nojalla hankitun koulutuksen yhteydessä.

Suoritusrahoituksen perusteena otetaan huomioon enintään 120 osaamispistettä kyseisen varainhoitovuoden tavoitteellista opiskelijavuotta kohti. Jos koulutuksen järjestäjän toteutuneet opiskelijavuodet ovat kyseisenä varainhoitovuonna ylittäneet

järjestämisluvassa määrätyn tai tavoitteellisten opiskelijavuosien osalta päätetyn tiettyä tutkintoa koskevan opiskelijavuosien enimmäismäärän, näitä tutkinnon osia tai tutkintoja ei oteta ylitystä vastaavalta osuudelta huomioon suoritusrahoituksen perusteena, ellei koulutuksen järjestäjä esitä ylitykselle perusteltua syytä.

Painotetun suoritemäärän laskennasta, 2 ja 3 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista sekä 6 momentissa tarkoitettujen rajoitusten laskentaperusteista annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 g §

(kumotaan 32 g §)

Vaikuttavuusrahoitus

Vaikuttavuusrahoitus määräytyy seuraavilla perusteilla:

1) tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin siirtyminen;

2) opiskelijapalaute;

3) koulutussopimus- ja oppisopimustyöpaikkojen antama työelämäpalaute.

Tutkinnon ja tutkinnon osan lukemisessa koulutuksen järjestäjän suoritteeksi sovelletaan 32 f §:n 4 momenttia.

Vaikuttavuusrahoituksen perusteiden määräytymisestä ja laskennasta sekä 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun palautteen keräämisestä annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Opetushallitus vastaa opiskelija- ja työelämäpalautteen automaattisesta keräämisestä.

32 h §

(kumotaan 32 h §)

Strategiarahoitus

Strategiarahoituksen osuus on enintään neljä prosenttia ammatillisen koulutuksen määrärahasta. Strategiarahoituksena

myönnetään 44 §:n 1 momentissa tarkoitetut ammatillisen koulutuksen avustukset.

Varainhoitovuoden aikana lisätalousarvion perusteella myönnettävä strategiarahoitus voi ylittää 1 momentin mukaisen osuuden.

Strategiarahoituksen myöntämisperusteista voidaan säätää tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 j §

Uuden koulutuksen järjestäjän suoritteiden määrittely

Jos uusi järjestämislupa on myönnetty koulutuksen järjestäjien yhdistymisen, jakautumisen tai muun vastaavan toiminnan uudelleenjärjestelyn taikka koulutuksen järjestäjän oikeushenkilöä koskevan muutoksen vuoksi, koulutuksen järjestäjän suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus määräytyy uudelleenjärjestelyn kohteena olleiden koulutuksen järjestäjien toteutuneiden suoritemäärien perusteella.

Muulle kuin 1 momentissa tarkoitetulle uudelle koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitusta perusrahoituksena siihen asti, kunnes suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena olevia toteutuneita suoritemääriä voidaan käyttää. Suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen puuttumista voidaan tarvittaessa kompensoida perusrahoituksen harkinnanvaraisella korotuksella. Muun kuin 1 momentissa tarkoitetun uuden koulutuksen järjestäjän tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän painokerroin arvioidaan järjestämislupahakemuksessa esitetyn tutkinto- ja koulutuskohtaista opiskelijavuosimäärää koskevan suunnitelman perusteella.

(uusi pykälä)

32 j §

Uuden koulutuksen järjestäjän suoritteiden määrittely

Jos uusi järjestämislupa on myönnetty koulutuksen järjestäjien yhdistymisen, jakautumisen tai muun vastaavan toiminnan uudelleenjärjestelyn taikka koulutuksen järjestäjän oikeushenkilöä koskevan muutoksen vuoksi, koulutuksen järjestäjän laskennallinen perusrahoitus määräytyy uudelleenjärjestelyn kohteena olleiden koulutuksen järjestäjien toteutuneiden suoritemäärien perusteella.

Muulle kuin 1 momentissa tarkoitetulle uudelle koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitusta harkinnanvaraisena rahoituksena siihen asti, kunnes laskennallisen perusrahoituksen perusteena olevia toteutuneita suoritemääriä voidaan käyttää.

32 k §

Ammatillisen koulutuksen suoritteisiin perustuva rahoitus vuosina 2026-2028

Vuodesta 2025 vuoteen 2026 koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuva laskennallinen rahoitus voi laskea enintään viisi prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen ja nousta enintään kymmenen prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen. Vuodesta 2026 vuoteen 2027 koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuva laskennallinen rahoitus voi laskea enintään seitsemän prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen ja nousta enintään kymmenen prosenttia suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen.

Vuoden 2025 suoritteisiin perustuvalla laskennallisella rahoituksella tarkoitetaan tavoitteellisten opiskelijavuosien, tutkinnon osien osaamispisteiden ja koko tutkintojen, tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opiskelun sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen perusteella saatua rahoitusta. Vuosien 2026 - 2028 suoritteisiin perustuvalla laskennallisella rahoituksella tarkoitetaan laskennallisen perusrahoituksen toteutuneiden opiskelijavuosien, tutkinnon osien osaamispisteiden ja koko tutkintojen, tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opiskelun sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen perusteella saatua rahoitusta.

49 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

49 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden 32 d §:n 2 momentin perusteella määräytyvän perusrahoituksen painokertoimen, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän sekä 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettujen arvonlisäverokorvausten euromäärän koulutuksen järjestäjien 58 §:n nojalla toimittamien tietojen perusteella. Ne opiskelijavuodet, tutkinnot, tutkinnon osat ja

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden 32 a §:n 2 momentin perusteella määräytyvän laskennallisen perusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän sekä 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettujen arvonlisäverokorvausten euromäärän koulutuksen järjestäjien 58 §:n nojalla

Voimassa oleva laki

muut suoritteet, joita ei ole ilmoitettu säädettyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perusteena huomioon ottamatta.

51 §

*Rahoituksen maksaminen
käyttökustannuksiin*

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa 50 §:ssä tarkoitetun rahoituksen käyttökustannuksiin *sekä 32 e §:ssä tarkoitetun perusrahoituksen harkinnanvaraisen korotuksen* ja 32 i §:n 1 momentissa tarkoitetun arvonlisäverokorvauksen kunnalle tai muulle 1 ja 2 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle. Valtionosuuksien, korvauksien ja muun rahoituksen maksamisesta säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 46 §:ssä. Valtionavustus maksetaan koulutuksen järjestäjälle kalenterivuoden loppuun mennessä. Tämän lain 32 h §:ssä *tarkoitettu strategiarahoitus* ja 32 i §:n 2 momentissa *tarkoitettu arvonlisäverokorvaus* maksetaan varainhoitovuoden loppuun mennessä.

57 §

Valtionapuviranomainen

Opetushallitus on valtionapuviranomainen:

2) ammatillisen koulutuksen kehittämistä, kokeilua ja toiminnan käynnistämistä sekä toimintaan liittyviä tarpeellisia erityistehtäviä koskevissa asioissa, *ei kuitenkaan 32 h §:ssä tarkoitettussa strategiarahoituksessa*, ellei opetus- ja kulttuuriministeriö toisin päättä;

Ehdotus

toimittamien tietojen perusteella. *Ne suoritteet*, joita ei ole ilmoitettu säädettyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perusteena huomioon ottamatta.

51 §

*Rahoituksen maksaminen
käyttökustannuksiin*

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa 50 §:ssä tarkoitetun rahoituksen käyttökustannuksiin ja 32 i §:n 1 momentissa tarkoitetun arvonlisäverokorvauksen kunnalle tai muulle 1 ja 2 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle. Valtionosuuksien, korvauksien ja muun rahoituksen maksamisesta säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 46 §:ssä. Valtionavustus maksetaan koulutuksen järjestäjälle kalenterivuoden loppuun mennessä. Tämän lain 32 i §:n 2 momentissa *tarkoitettu arvonlisäverokorvaus* maksetaan varainhoitovuoden loppuun mennessä.

57 §

Valtionapuviranomainen

Opetushallitus on valtionapuviranomainen:

2) ammatillisen koulutuksen kehittämistä, kokeilua ja toiminnan käynnistämistä sekä toimintaan liittyviä tarpeellisia erityistehtäviä koskevissa asioissa, ellei opetus- ja kulttuuriministeriö toisin päättä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelle 2026 myönnettävässä rahoituksessa.

4.

Laki

valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 9 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohta, 2 momentin 2 ja 9 kohta ja 4 momentin 1a kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 568/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Ammatillista koulutusta koskevat tiedot

Ammatillista koulutusta koskevat tiedot

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan:

1) suoritettava tutkinto, tutkinnon osa tai osat taikka koulutus, mukaan lukien ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu muu ammatillinen koulutus;

4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien laskennassa tarvittavat tiedot sekä mainitussa laissa tarkoitetun perus- ja suoritusrahoituksen painotusperusteena käytettävät tiedot;

5) tutkintokoulutuksen opiskelijan tarpeelliset yhteystiedot, joita tarvitaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 g §:ssä tarkoitettujen opiskelijapalautteen keräämisessä.

Lisäksi koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot opiskelijoidensa henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista:

2) suoritettava tutkinto tai valmentava koulutus taikka ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu muu ammatillinen koulutus, noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet,

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisessa koulutuksessa olevista opiskelijoistaan:

1) suoritettava tutkinto, tutkinnon osa tai osat taikka koulutus, mukaan lukien ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu *ammattilliseen tehtävään valmistava* koulutus;

4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien laskennassa tarvittavat tiedot sekä mainitussa laissa tarkoitetun *laskennallisen perusrahoituksen* painotusperusteena käytettävät tiedot;

5) tutkintokoulutuksen opiskelijan yhteystiedot, joita tarvitaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 a §:ssä tarkoitettujen opiskelijapalautteen keräämisessä.

Lisäksi koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot opiskelijoidensa henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista:

2) suoritettava tutkinto tai valmentava koulutus taikka ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu *ammattilliseen tehtävään valmistava* koulutus, noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet,

Voimassa oleva laki

mahdollinen suoritettava osaamisala sekä suoritettavat tutkinnon tai koulutuksen osat;

9) opiskelijalle tarvittaessa järjestettävät ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:ssä tarkoitettavat opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot;

Jos opiskelijan osaamisen hankkiminen järjestetään työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä oppisopimuskoulutuksena tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena, tallennetaan lisäksi:

1 a) opiskelijan vastuullisen työpaikkaohjaajan tarpeelliset yhteystiedot, joita tarvitaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 g §:ssä tarkoitettavan työelämäpalautteen keräämisessä;

Ehdotus

mahdollinen suoritettava osaamisala sekä suoritettavat tutkinnon tai koulutuksen osat;

9) opiskelijalle tarvittaessa järjestettävät ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:ssä *tarkoitettu oppimisen tuki*;

Jos opiskelijan osaamisen hankkiminen järjestetään työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä oppisopimuskoulutuksena tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena, tallennetaan lisäksi:

1 a) opiskelijan vastuullisen työpaikkaohjaajan tarpeelliset yhteystiedot, joita tarvitaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 a §:ssä tarkoitettavan työelämäpalautteen keräämisessä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus

ammattillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisesti säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) nojalla:

1 Luku

Opiskelijavuosi ja perusrahoituksen laskenta

1 §

Opiskelijavuoteen kuuluvat päivät

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettuun opiskelijavuoteen kuuluviksi päiviksi ei lueta heinäkuuhun kuuluvia päiviä, jos opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa on tavoitteeksi sovittu koko tutkinnon, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen tai tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen suorittaminen.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskelupäiviä vastaavaa osuutta määriteltäessä säännönmukaiseen opiskeluviikkoon katsotaan kuuluvaksi viisi opiskelupäivää. Mainitussa momentissa tarkoitetuksi opiskelupäiväksi luetaan kuuluvaksi sellainen päivä, jonka aikana opiskelija osallistuu henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 8 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa muutoin sovitun mukaisesti:

- 1) koulutuksen järjestäjän eri oppimisympäristöissä järjestämään tavoitteelliseen ja ohjattuun opiskeluun;
- 2) työpaikalla järjestettävään koulutukseen, joka perustuu oppisopimukseen tai koulutussopimukseen.

2 §

Toteutuneiden opiskelijavuosien laskenta ja painokertoimet

Opiskelijavuosien perusteella jaettavasta rahoituksesta 1/5 myönnetään lähtötason painokertoimien perusteella ja 4/5 muiden painokertoimien ja korotuskertoimien kuin lähtötason painokertoimien perusteella.

Rahoituksen perusteena huomioitavat ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitettut toteutuneet opiskelijavuodet saadaan laskemalla toteutuneiden opiskelijavuosien keskiarvo varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden heinäkuun 1 päivän ja varainhoitovuotta edeltäneen vuoden kesäkuun 30 päivän väliseltä ajalta sekä sitä vuotta aiemmalta vastaavalta ajanjaksolta.

Jos opiskelija on oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla oikeutettu maksuttomaan koulutukseen, lähtötason painokerroin perustuu perusopetuksen päättötodistuksen arvosanojen keskiarvoon. Jos opiskelija ei ole oikeutettu maksuttomaan koulutukseen, lähtötason painokerroin perustuu opiskelijan perusasteen jälkeiseen koulutukseen sekä siihen opiskeleeko hän tutkintokoulutuksessa, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa

(1215/2020) tarkoitetussa tutkintoon valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa.

Lähtötason arvosanaan perustuvat painokertoimet ovat:

- 1) 0,52 arvosanalla 9-10;
- 2) 0,56 arvosanalla 8-8.99;
- 3) 0,71 arvosanalla 7-7.99;
- 4) 1,26 arvosanalla 6-6.99;
- 5) 3,03 arvosanalla 5-5.99;
- 6) 1,0 arvosanan puuttuessa.

Lähtötason perustason jälkeiseen koulutukseen perustuvat painokertoimet ovat:

- 1) 0,25 korkeakoulututkinto;
- 2) 0,5 muu kuin korkeakoulututkinto;
- 3) 1,5 ei pohjakoulutusta, opiskelija tutkintokoulutuksessa;
- 4) 2,0 ei pohjakoulutusta, opiskelija tutkintoon valmentavasta koulutuksesta annetun lain (1215/2020) tarkoittamassa tutkintoon valmentavassa koulutuksessa;
- 5) 3,0 ei pohjakoulutusta, opiskelija työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettuun tutkintorakenteeseen kuuluvat tutkinnot jaetaan kustannusryhmiin tutkinnon järjestämisestä aiheutuvien keskimääräisten kustannusten perusteella tämän asetuksen liitteen mukaisesti. Jos opiskelijan tavoitteena on suorittaa vain tutkinnon osa tai osia, tutkintokoulutuksen opiskelijavuoden kustannusryhmä määräytyy sen tutkinnon mukaisesti, johon tutkinnon osat kuuluvat. Jos tutkinnon osat kuuluvat eri kustannusryhmiin, määräytyy kustannusryhmä alimman kustannusryhmän mukaisesti, kuitenkin aina vähintään kustannusryhmän 2 mukaisesti.

Kustannusryhmien painokertoimet ovat:

- 1) 0,21 kustannusryhmä 1;
- 2) 0,52 kustannusryhmä 2;
- 3) 0,90 kustannusryhmä 3;
- 4) 1,21 kustannusryhmä 4;
- 5) 1,41 kustannusryhmä 5;
- 6) 2,40 kustannusryhmä 6;
- 7) 3,96 kustannusryhmä 7.

Perustutkintokoulutuksen painokerroin on 1,0 ja ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksen painokerroin on 0,38.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen painokerroin on 3,04.

Muun ammatillisen koulutuksen painokerroin on 0,45.

3 §

Toteutuneiden opiskelijavuosien korotuskertoimet

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestämisen korotuskerroin on:

- 1) tutkintokoulutuksessa 6,40;
- 2) tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa 4,72;
- 3) työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa 8,15.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:ssä tarkoitetun majoituksen järjestämisen korotuskerroin on 0,94. Sisäoppilaitosmuotoisessa koulutuksessa korotuskerroin on kuitenkin 1,18 ja vaativan erityisen tuen yhteydessä järjestettävän majoituksen korotuskerroin on 3,46. Opiskelijavuosia painotetaan majoituksen järjestämisen korotuskertoimilla niiden päivien

väliseltä ajalta, kun opiskelijan oikeus asua ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:ssä tarkoitetussa asuntolassa on voimassa.

4 §

Toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta

Toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävän perusrahoituksen perusteena käytettävä suoritemäärä saadaan laskemalla yhteen 2 §:ssä säädetyillä painokertoimilla ja 3 §:ssä säädetyillä korotuskertoimilla painotetut toteutuneet opiskelijavuodet. Toteutuneiden opiskelijavuosien määrä lasketaan keskiarvona varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden heinäkuun 1 päivän ja varainhoitovuotta edeltäneen vuoden kesäkuun 30 päivän väliseltä ajalta sekä sitä vuotta aiemmalta vastaavalta ajanjaksolta.

Mikäli niiden opiskelijoiden, jotka eivät ole oppivelvollisuuslain 16 §:n tarkoittamassa maksuttomassa koulutuksessa, toteutuneiden opiskelijavuosien määrä ylittää ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitetun opiskelijavuosien enimmäismäärän, toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävän perusrahoituksen perusteena käytettävä suoritemäärä saadaan näiden opiskelijoiden osalta kertomalla 1 momentissa säädetty painotettu toteutunut opiskelijavuosimäärä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitetun opiskelijavuosien enimmäismäärän ja toteutuneiden opiskelijavuosien osamäärällä.

5 §

Suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta

Suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella myönnettävän perusrahoituksen perusteena käytettävä suoritemäärä saadaan laskemalla yhteen 2 ja 3 momenteissa tarkoitetut suoritteet.

Tutkinnon osien osaamispisteiden perusteella määräytyvä suoritemäärä saadaan laskemalla tutkinnon osien osaamispisteiden lukumäärien keskiarvo varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden heinäkuun 1 päivän ja varainhoitovuotta edeltäneen vuoden kesäkuun 30 päivän väliseltä ajalta sekä sitä vuotta aiemmalta vastaavalta ajanjaksolta.

Tutkintojen perusteella määräytyvä suoritemäärä saadaan laskemalla tutkintojen lukumäärien keskiarvo varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden heinäkuun 1 päivän ja varainhoitovuotta edeltäneen vuoden kesäkuun 30 päivän väliseltä ajalta sekä sitä vuotta aiemmalta vastaavalta ajanjaksolta siten, että tutkintoja painotetaan luvulla 72, jos opiskelija on tutkinnon suorittamisen aloittamista edeltävän kuukauden lopussa ollut vailla perusasteen jälkeistä ammatillista tai korkea-asteen tutkintoa ja muutoin luvulla 0.

6 §

Työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta

Työllistyneellä tai jatko-opintoihin siirtyneellä tarkoitetaan henkilöä, joka on suorittanut tutkinnon tai tutkinnon osan varainhoitovuotta edeltävää edeltävänä vuotena päättyneellä ajanjaksolla 1.7.–30.6. tai tätä edeltäneellä ajanjaksolla 1.7.–30.6. ja työllistynyt tai siirtynyt jatko-opintoihin suorittamisajanjakson jälkeisellä ajanjaksolla 1.7.–30.6.

Jos tutkinnon tai tutkinnon osan suorittanut työllistynyt tai jatko-opintoihin siirtynyt on tutkinnon suorittamisen aloittamista edeltävän vuoden lopussa ollut työllinen, painokerroin on 0. Jos tutkinnon tai tutkinnon osana suorittanut työllistynyt tai jatko-opintoihin siirtynyt ei ole

tutkinnon suorittamisen aloittamista edeltävän vuoden lopussa ollut työllinen, painokerroin on 1.

7 §

Työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen laskenta

Opiskelijoiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen perusteella myönnettävän perusrahoituksen suorit määrä saadaan laskemalla yhteen koulutuksen järjestäjän 6 §:ssä tarkoitetut suorit määrät.

1 luku

Opiskelijapalaute

8 §

Opiskelijapalautteen kohderyhmät

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 a §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskelijapalautetta kerätään:

- 1) ammatillisen tutkintokoulutuksen aloittaneilta opiskelijoilta (*aloituskysely*);
- 2) ammatillisen tutkinnon taikka tutkinnon osan tai osia suorittaneilta opiskelijoilta (*päätökysely*).

Opiskelijoilta, jotka suorittavat tutkinnon tai tutkinnon osan ilman tutkintokoulutukseen osallistumista, ei kerätä opiskelijapalautetta.

Opiskelijapalautteen perusteella myönnettävän perusrahoituksen perusteena käytetään niiden opiskelijoiden antamaa palautetta, joiden henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma on hyväksytty tai jotka ovat osoittaneet henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteena olevan osaamisen varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden heinäkuun 1 päivän ja varainhoitovuotta edeltävän vuoden kesäkuun 30 päivän välisenä aikana.

9 §

Opiskelijapalautteen kerääminen

Opetushallitus lähettää aloituskyselyn opiskelijalle, kun opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma on hyväksytty. Päätökysely lähetetään, kun opiskelija on osoittanut henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteena olevan tutkinnon suorittamiseksi tarvittavan osaamisen. Jos opiskelijan tavoitteena ei ole koko tutkinnon suorittaminen, päätökysely lähetetään, kun opiskelija on osoittanut henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteena olevan tutkinnon osan tai osien suorittamiseksi tarvittavan osaamisen.

Jos opiskelijalle on 8 §:n 3 momentissa tarkoitettuna jaksona lähetetty aloitus- tai päätökysely, opiskelijalle ei saman koulutuksen järjestäjän opinnoissa lähetetä kyseisen jakson aikana vastaavaa kyselyä.

Kyselyn vastausaika on 30 vuorokautta kyselyn lähettämisestä, kuitenkin enintään 60 vuorokautta aloituskyselyssä henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman hyväksymisestä ja päätökyselyssä henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteena olevan osaamisen osoittamisesta.

10 §

Opiskelijapalautteen kysymykset ja pisteytys

Aloituskyselyn väittämät ovat:

- 1) Pääsin aloittamaan opintoni sopivassa aikataulussa.
- 2) Aikaisemmat opintoni, työkokemukseni ja muu osaamiseni selvitettiin monipuolisesti.
- 3) Sain vaikuttaa tutkinnon osien valintaan.
- 4) Kanssani selvitettiin, tarvitsenko tukea opinnoissani.

Päätökyselyn väittämät ovat:

- 1) Minulle laadittu henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma mahdollisti opintojeni joustavan etenemisen.
 - 2) Opetustilat, välineet, työpaikat, digitaaliset ja muut oppimisympäristöni edistivät oppimistani.
 - 3) Olen tyytyväinen minulle tarjottuihin mahdollisuuksiin opiskella työpaikalla.
 - 4) Sain riittävästi opetusta ja ohjausta, jotta opintoni etenivät suunnitellusti.
 - 5) Opintojeni aikana varmistettiin, että sain tukea opintojen etenemiseen, jos sitä tarvitsin.
 - 6) Saamani opetus ja ohjaus oli laadukasta.
 - 7) Työtehtävät, joissa suoritin näyttöni, vastasivat todellisia työelämän tehtäviä.
 - 8) Arvioijani olivat ammattitaitoisia ja asiantuntevia.
 - 9) Opiskelijoita kohdeltiin yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.
 - 10) Koulutus paransi valmiuksiani työelämään siirtymiseen, siellä toimimiseen tai jatko-opintoihin.
 - 11) Koulutus antoi valmiuksia yrittäjyyteen.
 - 12) Koulutuksen aikana sain osaamista ja ammattitaitoa, jota pystyn hyödyntämään.
- Opiskelijapalautekyselyjen väittämiin annettujen vastausten pisteytysasteikko on:
- 5 pistettä täysin samaa mieltä
 - 4 pistettä jokseenkin samaa mieltä
 - 3 pistettä osin samaa osin eri mieltä
 - 2 jokseenkin eri mieltä
 - 1 täysin eri mieltä

11 §

Opiskelijapalautteen painotus ja sen perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta

Opiskelijapalautteen perusteella jaettavasta vaikuttavuusrahoituksesta 1/4 myönnetään aloituskyselyn perusteella ja 3/4 päätökyselyn perusteella.

Kyselyjen kohteena olleiden ja kyselyihin vastanneiden opiskelijoiden määrän perusteella lasketaan järjestäjäkohtainen vastausosuus erikseen:

- 1) aloituskyselylle;
- 2) tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden päätökyselylle; sekä
- 3) tutkinnon osan tai osia suorittaneiden opiskelijoiden päätökyselylle.

Vastausosuus on kuhunkin 2 momentissa tarkoitettuun kyselyyn vastanneiden määrä jaettuna kyselyn kohteena olleiden määrällä. Vastausosuuden perusteella lasketaan kullekin kyselylle järjestäjäkohtainen katokorjauskerroin. Kun vastausosuus on 70 prosenttia tai sitä suurempi, katokorjauskerroin on $1/\text{vastausosuus}$. Kun vastausosuus on pienempi kuin 70 prosenttia, mutta suurempi kuin 20 prosenttia, katokorjauskerroin on $1/0,7 + 2,04 \times (0,7 - \text{vastausosuus})$. Kun vastausosuus on 20 prosenttia tai sitä pienempi, katokorjauskerroin on 857/350. Koulutuksen järjestäjän kunkin kyselyn vastausten pisteiden yhteismäärä kerrotaan kyseisen kyselyn järjestäjäkohtaisella katokorjauskertoimella.

Aloituskyselyn perusteella myönnettävän vaikuttavuusrahoituksen perusteena on aloituskyselyn vastausten painotettu pistemäärä. Päätökyselyn perusteella myönnettävän vaikuttavuusrahoituksen perusteena on tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden vastausten painotettu pistemäärä kerrottuna luvulla kolme sekä tutkinnon osan tai osia suorittaneiden opiskelijoiden vastausten painotettu pistemäärä.

3 Luku

Työelämäpalautte

12 §

Työelämäpalautteen kohderyhmät

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 a §:n 2 momentissa tarkoitettua työelämäpalautetta kerätään:

- 1) oppi- tai koulutussopimustyöpaikan edustajalta (työpaikkakysely);
- 2) oppi- tai koulutussopimukseen perustuvan osaamisen hankkimisen vastuulliselta työpaikkaohjaajalta (työpaikkaohjaajakysely).

Työelämäpalautteen perusteella myönnettävän vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytetään palautetta, joka koskee tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden heinäkuun 1 päivän ja varainhoitovuotta edeltävän vuoden kesäkuun 30 päivän välisenä aikana suorittamia oppi- tai koulutussopimukseen perustuvia osaamisen hankkimisjaksoja (työpaikkajakso).

13 §

Työpaikkakyselyn palautteen kerääminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa työpaikkakyselyn palautteen keräämisestä. Työpaikkakyselyn palautetta ei kerätä, jos kyseessä on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 70 §:n 3 momentissa tarkoitettu yrittäjälle omassa yrityksessään järjestettävä oppisopimuskoulutus.

Tammikuun 1 päivän ja kesäkuun 30 päivän välisenä aikana suoritettuja työpaikkajaksoja koskeva palaute kerätään heinäkuun 1 päivän ja elokuun 31 päivän välisenä aikana. Heinäkuun 1 päivän ja joulukuun 31 päivän välisenä aikana suoritettuja työpaikkajaksoja koskeva palaute kerätään seuraavan vuoden tammikuun 1 päivän ja helmikuun viimeisen päivän välisenä aikana. Yhden kyselyn kohdejoukkona ovat koulutuksen järjestäjän opiskelijoiden tietyssä työpaikassa tässä momentissa tarkoitettuna ajanjaksona suorittamat työpaikkajaksot.

14 §

Työpaikkaohjaajakyselyn palautteen kerääminen

Opetushallitus lähettää palautekyselyn vastuulliselle työpaikkaohjaajalle. Yhden kyselyn kohdejoukkona ovat koulutuksen järjestäjän tietyn tutkinnon opiskelijoiden työpaikkajaksot, jotka on suoritettu kuukauden 1 päivän ja 15 päivän tai kuukauden 16 päivän ja viimeisen päivän välisenä aikana. Kysely lähetetään edellä tarkoitettuna aikajakson päättymisen jälkeen.

Kyselyn vastausaika on 30 vuorokautta kyselyn lähettämisestä, kuitenkin enintään 60 vuorokautta 1 momentissa tarkoitettuna aikajakson päättymisestä.

15 §

Työelämäpalautteen kysymykset ja pisteytys

Työpaikkakyselyn väittämät ovat:

- 1) Yhteistyö oppilaitoksen kanssa on sujuvaa.
- 2) Oppilaitos tiedottaa hyvin ammatilliseen koulutukseen liittyvistä yhteistyön mahdollisuuksista.
- 3) Olemme tyytyväisiä oppilaitoksen tapaan hoitaa oppi- ja koulutus sopimusten laadintaan liittyvät käytännön asiat.
- 4) Oppilaitos järjestää työelämässä oppimisen työpaikan tarpeet huomioiden.
- 5) Oppilaitos tarjoaa mahdollisuutta ennakoida työpaikkamme osaamisen kehittämistarpeita ja sen avulla kehittää toimintaamme.
- 6) Voisimme rekrytointitilanteessa palkata tästä oppilaitoksesta valmistuneita opiskelijoita.
- 7) Oppilaitoksella on kyky kehittää toimintaansa saamansa palautteen perusteella.
- 8) Voimme suositella oppi- tai koulutus sopimusyhteistyötä oppilaitoksen kanssa.
- 9) Olemme tyytyväisiä oppilaitoksen toimintaan järjestää työelämässä oppimista.

Työpaikkaohjaajakyselyn väittämät ovat:

- 1) Yhteistyö oppilaitoksen kanssa oli sujuvaa.
- 2) Oppilaitos varmisti etukäteen opiskelijan riittävät valmiudet työelämässä oppimiseen.
- 3) Oppilaitos varmisti, että työtehtävät edistävät opiskelijan oppimista suunniteltujen tavoitteiden mukaisesti.
- 4) Oppilaitos varmisti, että työpaikkaohjaajilla tai mentorilla oli tiedossa opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS) kirjatut tavoitteet.
- 5) Oppilaitos tarjosi riittävästi tukea opiskelijan oppimisen ohjaamiseen.
- 6) Oppilaitos tarjosi riittävästi tukea opiskelijan osaamisen kehittymisen arvioimiseen ja palautteen antamiseen opiskelijalle.
- 7) Oppilaitoksella on kyky kehittää työelämässä oppimista saamansa palautteen perusteella.
- 8) Olen tyytyväinen oppilaitoksen toimintaan järjestää työelämässä oppimista.

Kyselyiden väittämiin annettujen vastausten pisteytysasteikko on:

- 5 pistettä täysin samaa mieltä
- 4 pistettä jokseenkin samaa mieltä
- 3 pistettä osin samaa osin eri mieltä
- 2 jokseenkin eri mieltä
- 1 täysin eri mieltä

16 §

Työelämäpalautteen painotus ja sen perusteella myönnettävän perusrahoituksen laskenta

Työelämäpalautteen perusteella jaettavasta vaikuttavuusrahoituksesta 1/4 myönnetään työpaikkakyselyn perusteella ja 3/4 työpaikkaohjaajakyselyn perusteella.

Kunkin vastauksen pistemäärä kerrotaan kyseisen vastauksen kohdejoukkona olevien työpaikkajaksojen kestolla päivinä. Jos kyseessä on yrittäjälle omassa yrityksessään järjestettävä oppisopimuskoulutus, työpaikkaohjaajakyselyn vastauksen pistemäärä kerrottuna luvulla 9/8 otetaan lisäksi huomioon tässä momentissa säädetyllä tavalla työpaikkakyselyn pistemäärässä. Jos opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa on sovittu, että opiskelija ei ole hankkimassa osaamista työpaikalla kaikkina osaamisen hankkimisjaksoon kuuluvina säännönmukaisina opiskelupäivinä, otetaan huomioon vain työpaikalla hankittavan osaamisen osuus säännönmukaisista opiskelupäivistä. Työpaikalla hankittavan osaamisen osuutta määriteltäessä säännönmukaiseen opiskeluviikkoon katsotaan kuuluvaksi viisi opiskelupäivää.

Työpaikkaohjaajakyselylle lasketaan kyselyn kohdejoukkona olleiden työpaikkajaksojen päivien yhteismäärän ja saatujen vastausten kattamien työpaikkajaksojen päivien yhteismäärän perusteella järjestäjäkohtainen vastausosuus, joka on saatujen vastausten kattamien työpaikkajaksojen päivien yhteismäärä jaettuna kyselyn kohdejoukkona olleiden työpaikkajaksojen päivien yhteismäärällä. Vastausosuuden perusteella lasketaan järjestäjäkohtainen katokorjauskertoimen. Kun vastausosuus on 70 prosenttia tai sitä suurempi, katokorjauskertoimen on $1/\text{vastausosuus}$. Kun vastausosuus on pienempi kuin 70 prosenttia, mutta suurempi kuin 20 prosenttia, katokorjauskertoimen on $1/0,7 + 2,04 \times (0,7 - \text{vastausosuus})$. Kun vastausosuus on 20 prosenttia tai sitä pienempi, katokorjauskertoimen on 857/350. Koulutuksen järjestäjän työpaikkaohjaajakyselyn vastausten 2 momentissa säädetyllä tavalla määriteltyjen pisteiden yhteismäärä kerrotaan järjestäjäkohtaisella katokorjauskertoimella.

Työpaikkakyselyn ja työpaikkaohjaajakyselyn perusteella myönnettävän vaikuttavuusrahoituksen perusteena on kyseisen kyselyn vastausten painotettujen pisteiden yhteenlaskettu määrä.

4 Luku

Voimaantulo

17 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026. Asetuksen 2 §:n 10 momentti on voimassa 31.12.2028 saakka.

Asetusta sovelletaan ensimmäisen kerran myönnettäessä varainhoitovuoden 2026 rahoitusta.

Tällä asetuksella kumotaan ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista annettu opetus- ja kulttuuriministeriön asetus (1244/2020).

Liite

Kustannusryhmä 1:

Ammattitutkinnot

Ajoneuvoalan ammattitutkinto
Asioimistulkkauksen ammattitutkinto
Elintarvikejalostuksen ammattitutkinto
Elintarviketeollisuuden ammattitutkinto
Eläinhoidon ammattitutkinto
Energia-alan ammattitutkinto
Esitys- ja teatteritekniikan ammattitutkinto
Hevostalouden ammattitutkinto
Hieronnan ammattitutkinto
Isännöinnin ammattitutkinto
Kaivosalan ammattitutkinto
Kalatalouden ammattitutkinto
Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinto
Kivialan ammattitutkinto
Koneasennuksen ja kunnossapidon ammattitutkinto
Laboratorio- ja mittausalan ammattitutkinto
Lastinkäsittelyalan ammattitutkinto

Leipomoalan ammattitutkinto
Lentokonetekniikan ammattitutkinto
Liiketoiminnan ammattitutkinto
Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto
Liikuntapaikka-alan ammattitutkinto
Lähiesihenkilötyön ammattitutkinto (voimaan 1.8.2024)
Lähiesimiestyön ammattitutkinto (poistui 31.7.2024)
Maanmittausalan ammattitutkinto
Maatalousalan ammattitutkinto
Matkailupalvelujen ammattitutkinto
Media-alan ammattitutkinto
Merenkulkualan ammattitutkinto
Mielenterveys- ja päihdetyön ammattitutkinto
Musiikkituotannon ammattitutkinto
Opastuspalvelujen ammattitutkinto
Palvelulogistiikan ammattitutkinto
Pintakäsittelyalan ammattitutkinto
Porotalouden ammattitutkinto
Prosessiteollisuuden ammattitutkinto
Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan ammattitutkinto
Puutarha-alan ammattitutkinto
Puuteollisuuden ammattitutkinto
Rakennustuotealan ammattitutkinto
Ravintolan asiakaspalvelun ammattitutkinto
Ruokapalvelujen ammattitutkinto
Saamenkäsityöalan ammattitutkinto
Seurakunta- ja hautauspalvelualan ammattitutkinto
Sähkö- ja automaatioalan ammattitutkinto
Taideteollisuusalan ammattitutkinto
Talonrakennusalan ammattitutkinto
Talotekniikan ammattitutkinto
Tekstiili- ja muotialan ammattitutkinto
Terveysalan ammattitutkinto
Tullialan ammattitutkinto
Tuotantotekniikan ammattitutkinto
Turvallisuusalan ammattitutkinto
Vammaisalan ammattitutkinto
Veneenrakennusalan ammattitutkinto
Ympäristöalan ammattitutkinto
Yrittäjyyden ammattitutkinto

Erikoisammattitutkinnot

Ajoneuvoalan erikoisammattitutkinto
Elintarvikealan erikoisammattitutkinto
Eläintenhoidon erikoisammattitutkinto
Energia-alan erikoisammattitutkinto
Erytisruokavaliopalvelujen erikoisammattitutkinto
Esitys- ja teatteritekniikan erikoisammattitutkinto
Hevostalouden erikoisammattitutkinto
Hieronnan erikoisammattitutkinto
Hius- ja kauneudenhoitoalan erikoisammattitutkinto

Immobilisaatiohoidon erikoisammattitutkinto
Isännöinnin erikoisammattitutkinto
Johtamisen ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkinto
Kalatalouden erikoisammattitutkinto
Kasvatus- ja ohjausalan erikoisammattitutkinto
Koneasennuksen ja kunnossapidon erikoisammattitutkinto
Kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinto
Laivasähköalan erikoisammattitutkinto (voimaan 1.1.2025)
Laivasähkömestarin erikoisammattitutkinto (poistuu 31.12.2024)
Leipomoalan erikoisammattitutkinto
Lentokonetekniikan erikoisammattitutkinto
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto
Liikuntapaikka-alan erikoisammattitutkinto
Maaseudun kehittämisen erikoisammattitutkinto
Maatalousalan erikoisammattitutkinto
Majoitus- ja ravitsemisalan esihenkilötyön erikoisammattitutkinto (voimaan 1.8.2024)
Majoitus- ja ravitsemisalan esimiestyön erikoisammattitutkinto (poistui 31.7.2024)
Media-alan erikoisammattitutkinto
Metsäalan erikoisammattitutkinto
Mielenterveys- ja päihdetyön erikoisammattitutkinto
Oikeustulkkauksen erikoisammattitutkinto
Palvelulogiikan erikoisammattitutkinto
Pintakäsittelyalan erikoisammattitutkinto
Prosessiteollisuuden erikoisammattitutkinto
Puhevammaisten tulkkauksen erikoisammattitutkinto
Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan erikoisammattitutkinto
Puutarha-alan erikoisammattitutkinto
Puuteollisuuden erikoisammattitutkinto
Rakennusalan työmaajohdon erikoisammattitutkinto
Saamenkäsityöalan erikoisammattitutkinto
Sähkö- ja automaatioalan erikoisammattitutkinto
Taideteollisuusalan erikoisammattitutkinto
Talonrakennusalan erikoisammattitutkinto
Talotekniikan erikoisammattitutkinto
Tekstiili- ja muotialan erikoisammattitutkinto
Tuotannon esihenkilötyön erikoisammattitutkinto (voimaan 1.8.2024)
Tuotannon esimiestyön erikoisammattitutkinto (poistui 31.7.2024)
Tuotantotekniikan erikoisammattitutkinto
Tuotekehitystyön erikoisammattitutkinto
Turvallisuusalan erikoisammattitutkinto (voimaan 1.1.2025)
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto (poistuu 31.12.2024)
Valmennuksen erikoisammattitutkinto
Vanhustyön erikoisammattitutkinto
Veneenrakennusalan erikoisammattitutkinto
Ympäristöalan erikoisammattitutkinto

Kustannusryhmä 2:

Perustutkinnot

Liiketoiminnan perustutkinto

Ammattitutkinnot

Metsäalan ammattitutkinto
Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto
Tieto- ja viestintätekniiikan ammattitutkinto

Erikoisammattitutkinnot

Liikenneopettajan erikoisammattitutkinto

Kustannusryhmä 3:

Perustutkinnot

Hammastekniikan perustutkinto
Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto
Lääkealan perustutkinto
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto
Tieto- ja viestintätekniiikan perustutkinto
Välinehuoltoalan perustutkinto

Ammattitutkinnot

Kuljetusalan ammattitutkinto
Lentoasemapalvelujen ammattitutkinto
Luontoalan ammattitutkinto
Maarakennusalan ammattitutkinto
Sukellusalan ammattitutkinto

Erikoisammattitutkinnot

Luontoalan erikoisammattitutkinto
Maarakennusalan erikoisammattitutkinto

Kustannusryhmä 4:

Perustutkinnot

Ajoneuvoalan perustutkinto
Elintarvikealan perustutkinto, muut kuin meijerialan osaamisala
Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto
Kiinteistöpalvelujen perustutkinto
Kone- ja tuotantotekniikan perustutkinto
Laboratorioalan perustutkinto
Logistiikan perustutkinto, muut kuin kuljetuspalvelujen osaamisala
Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto
Matkailualan perustutkinto
Media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinto
Pintakäsittelyalan perustutkinto
Prosessiteollisuuden perustutkinto
Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinto
Puuteollisuuden perustutkinto
Rakennusalan perustutkinto, muut kuin maarakennuskoneenkuljetuksen osaamisala
Ravintola- ja catering-alan perustutkinto
Sirkusalan perustutkinto
Sähkö- ja automaatioalan perustutkinto

Taideteollisuusalan perustutkinto
Talotekniikan perustutkinto
Tanssialan perustutkinto
Teknisen suunnittelun perustutkinto
Tekstiili- ja muotialan perustutkinto
Turvallisuusalan perustutkinto
Veneenrakennusalan perustutkinto

Kustannusryhmä 5:

Perustutkinnot

Hevostalouden perustutkinto
Kalatalouden perustutkinto
Maatalousalan perustutkinto
Merenkulkualan perustutkinto
Metsäalan perustutkinto, muut kuin metsäkoneenkuljetuksen osaamisala
Puutarha-alan perustutkinto

Kustannusryhmä 6:

Perustutkinnot

Elintarvikealan perustutkinto, meijerialan osaamisala
Kaivosalan perustutkinto
Lentokoneasennuksen perustutkinto
Liikunnanohjauksen perustutkinto
Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen osaamisala
Maanmittausalan perustutkinto
Musiikkialan perustutkinto
Rakennusalan perustutkinto, maarakennuskoneenkuljetuksen osaamisala

Kustannusryhmä 7:

Perustutkinnot

Metsäalan perustutkinto, metsäkoneenkuljetuksen osaamisala

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus

ammattillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisesti säädetään ammatillisen koulutuksen toiminnaohjauksen kokeilusta (/) annetun lain 5 §:n nojalla:

1 §

Rajoitettavat tutkinnot

Opetus- ja kulttuuriministeriö päätöksellä ammatillisen koulutuksen kokeilusta annettavaan järjestämislupaan voidaan tehdä seuraavia tutkintoja ja osaamisaloja koskevia rajoituksia:

- 1) Energia-alan ammattitutkinto, voimalaitostekniikan osaamisala
- 2) Energia-alan erikoisammattitutkinto, voimalaitostekniikan osaamisala
- 3) Kaivosalan perustutkinto, kaivostyön osaamisala
- 4) Kuljetusalan ammattitutkinto, palvelukuljetusten osaamisala, tavarakuljetusten osaamisala, metsäteollisuuden kuljetusten osaamisala ja henkilökuljetusten osaamisala
- 5) Lentoasemapalvelujen ammattitutkinto
- 6) Lentokoneasennuksen perustutkinto
- 7) Lentokonetekniikan ammattitutkinto
- 8) Lentokonetekniikan erikoisammattitutkinto
- 9) Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto
- 10) Liikunnanohjauksen perustutkinto
- 11) Liikuntapaikka-alan ammattitutkinto
- 12) Liikuntapaikka-alan erikoisammattitutkinto
- 13) Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen osaamisala ja lentoasemapalvelujen osaamisala
- 14) Maarakennusalan ammattitutkinto, liikennealueiden ylläpidon osaamisala ja infra-alan kuljetusten osaamisala
- 15) Metsäalan perustutkinto, metsäkoneenkuljetuksen osaamisala
- 16) Metsäalan ammattitutkinto, metsäkoneenkuljetuksen osaamisala
- 17) Musiikkialan perustutkinto
- 18) Musiikkituotannon ammattitutkinto
- 19) Porotalouden ammattitutkinto
- 20) Rakennusalan perustutkinto, maarakennuskoneenkuljetuksen osaamisala
- 21) Saamenkäsityöalan ammattitutkinto
- 22) Saamenkäsityöalan erikoisammattitutkinto
- 23) Talotekniikan ammattitutkinto, kylmäasennuksen osaamisala
- 24) Talotekniikan erikoisammattitutkinto, kylmätekniikan osaamisala
- 25) Tanssialan perustutkinto
- 26) Tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto, kirjastoautopalvelujen osaamisala
- 27) Valmennuksen erikoisammattitutkinto
- 28) Ympäristöalan ammattitutkinto, jätteiden ja vaarallisten aineiden kuljetuksen osaamisala

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__ .